

**УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ**

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

ТЕРОРИЗАМ КАО ОБЛИК КРШЕЊА ЉУДСКИХ ПРАВА

Ментор:

Кандидат:

Проф. др Иван Јоксић

Никола Илић

НОВИ САД

2020

**UNIVERSITY BUSINESS ACADEMY IN NOVI SAD
FACULTY OF LAW IN NOVI SAD**

DOCTORAL DISSERTATION

TERRORISM AS A FORM OF HUMAN RIGHTS VIOLATIONS

Mentor:

Candidate:

Phd. Ivan Joksic

LL.M. Nikola Ilic

NOVI SAD

2020

Прилог 1.

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ НАЗИВ
ФАКУЛТЕТА

Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

КЉУЧНИ ПОДАЦИ О ЗАВРШЕНОМ РАДУ

Врста рада:	Докторска дисертација
Аутор:	Никола Илић
Ментор – титула, име, презиме, звање, институција	Проф. Др, Иван Јоксић редовни професор, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Факултет за привреду и правосуђе Нови Сад
Наслов рада:	Тероризам као облик кршења људских права
Језик публикације	Српски (ћирилица)
Физички опис:	Унети број: Страница: 335 Поглавља: 25 Референци: 209 Табела: 23 Слика: 53 Графикона: 16 Мапа: 3 Прилога: 5
Научна област:	Друштвене науке, право, кривично право
Предметна одредница, кључне речи:	Право, тероризам, људска права, организовани криминал
Извод (апстракт) на језику завршног рада:	Савремени свет карактерише велика међузависност и повезаност држава и свих осталих актера који наступају на међународној сцени. То се огледа у свим сферама друштвено-политичког деловања појединаца, предузећа и држава. Тероризам представља један од најзначајнијих проблема са којима се савремено људско друштво суочава. Он има изузетно велики утицај на све сфере друштвеног и политичког живота већине

држава, појединаца који у њима живе и предузећа која у њима послују. Савремени тероризам, са свим опасностима и негативним последицама које он са собом доноси, има изузетно велики утицај на људска права.

Предмет истраживања може се видети из наслова. Утицај који тероризам има на друштвене заједнице и људска права у целини никада није био израженији. Тероризам, уз организовани криминал са којим је често уско повезан и путем ког се у великом броју случајева финансира, представља најдеструктивније облике људског понашања који се реализују у правцу остваривања одређених циљева. Поред реалних претњи које тероризам са собом доноси поједине земље су искористиле његову опасност као изговор за смањивање људских права својих грађана. У оквиру рада ће бити изнети бројни докази у корист тврдње да тероризам представља опасност по људска права, али и аргументи који указују на злоупотребе терористичких претњи и страха од ове појаве од стране појединих држава, које су управо тероризам искористиле као изговор за угрожавање приватности и ограничавање људских права својих грађана, али и становника других држава.

Основни циљеви организовања терористичких група и спровођења терористичких активности могу имати верски, идеолошки, политички и материјални карактер. Као основни циљ чијој се реализацији тежи уз помоћ тероризма истиче се спровођење терористичких активности које су усмерене у правцу скретања пажње на специфичне идеје које одређени појединци или групе имају. Тероризам и терористичке активности представљају начин исказивања различитих мишљења и идеологија. Постоји велики број различитих мотива који покрећу терористе да врше терористичке нападе, од којих се као најзначајнији могу издвојити политички, војни, верски и економски. Управо у мотивима се огледа круцијална разлика на основу које је могуће разликовати тероризам од организованог криминала, који је увек заснован на економским мотивима.

Под појмом људских права се подразумевају сва урођена права којима одређена особа располаже. Државе су обавезне да, у свим сегментима свог функционисања, поштују људска права својих држављана и странаца који се на њиховој територији налазе. Ова права су дефинисана одредбама међународног права и стандардима заштите људских права. Људска права се стичу чином рођења, при чему би она морала бити иста за све особе, без обзира на њихов пол, место рођења, услове живота, порекло, породицу, ниво образовања, старост и сл. Пракса примене људских права се у значајној мери разликује од теоријског концерта на ком се она заснивају, тако да се у великом броју земаља могу сусрести различити, тежи или лакши облици њиховог кршења. Постоје случајеви у којима се кршење људских права од стране државе

показује као оправдано, попут кршења људских права затвореника који су правоснажно осуђени за кривична дела, а којима држава ускраћује право слободе кретања. У пракси се све чешће можемо сусрести и са случајевима у којима државе користе тероризам за кршење људских права својих грађана и странаца, правдајући те активности заштитом од потенцијалних опасности које могу наступити као последица терористичких активности.

Тероризам представља једну од најпогубнијих друштвених активности, која доводи до нарушавања безбедности и ограничавања нормалног животног деловања. Широки спектар деловања терористичких организација као организованих група за последицу има потешкоће у дефинисању и јединственом сагледавању термина тероризам као криминалне радње.

У оквиру првог дела рада акценат је стављен на обрађивање теме тероризма. Прво је обрађен тероризам, кроз његово дефинисање и представљање његових појавних облика. Дефинисан је тероризам као кривично дело, његове везе са организованим криминалом, процес и начини финансирања терористичких активности. У оквиру првог дела рада је обрађена и глобализација, при чему је акценат стављен на свеопште повезивање између појединаца и група људи, до којих је она довела, како би се дефинисале везе које постоје између глобализације и тероризма. У оквиру овог дела рада је обављена и анализа најпознатијих терористичких организација, при чему је посебан акценат стављен на развој њиховог деловања током времена. На крају овог поглавља су дефинисане сличности и разлике између тероризма и организованог криминала.

Други део рада се бави људским правима, њиховим значајем и механизмима њиховог обезбеђивања. Поред приказа најзначајнијих стандарда и конвенција које се баве овом тематиком у оквирима овог дела рада су дефинисани и начини кршења људских права. Посебан акценат је стављен на негативне утицаје које савремени тероризам има по људска права, као и на злоупотребе од стране појединих држава које борбу против тероризма користе као параван за угрожавање људских права.

Трећи део рада се бави анализом утицаја тероризма на људска права. У оквиру овог дела рада је анализирана глобална стратегија спречавања негативних утицаја тероризма на све сегменте друштва, при чему је посебан акценат стављен на заштиту људских права. Обрађени је утицај и значај међународних докумената у области тероризма на људска права, на глобалном и на националним нивоима појединих земаља. Посебан акценат у оквиру овог поглавља је стављен на дефинисање начина на који тероризам негативно утиче на људска права. На крају овог поглавља је анализирана Европска стратегија безбедности, која има за циљ да дефинише механизме заштите од тероризма и организованог криминала.

У четвртном, последњем делу рада биће представљени резултати истраживања о тероризму и организованом криминалу који је са њим уско повезан, при чему ће се посебан акценат ставити на финансирање терористичких активности кроз организовани криминал. Поштујући основна начела методологије научно-истраживачког рада представиће се методолошки оквир неопходан за доношење закључка и препорука за будућност.

На основу дефинисаног предмета истраживања и са њим повезаног садржаја дисертације, циљ рада се огледа у указивању утицаја тероризма на људска права. Поред овога, истраживање, у крајњој инстанци има за циљ и идентификовање нових облика спречавања негативних утицаја тероризма на људска права и давање препорука и смерница за будућу, потенцијалну борбу против тероризма и његове злоупотребе од стране појединих држава као изговора за нарушавање људских права.

Примарни допринос овог рада ће се огледати у бољем сагледавању проблема тероризма, његове везе са организованим криминалом и утицаја који има на људска права. Реализацијом истраживања које ће бити спроведено у оквирима рада ће бити проширен фонд знања у вези са наведеним темама. Примарни значај истраживања се огледа у идентификацији нових облика тероризма, дефинисању његових негативних утицаја на људска права и начина спречавања ових утицаја и злоупотреба тероризма од стране појединих земаља које га користе као изговор за нарушавање и смањење људских права. Поред наведених елемената, значај рада се огледа и у дефинисању међузависности тероризма и људских права.

Истраживање има за циљ да омогући, како научној тако и стручној јавности, отварање нових научно-стручних дискусија, давање примера и смера будућим истраживањима не само у области права, већ и економије, политике и безбедносно-техничке сфере.

Проблематика која је разматрана и анализирана у овој дисертацији предмет је мултидисциплинарног проучавања. Истраживање се налази у граничној зони неколико научних дисциплина. Поред основне, кривично-правне сфере обухвата и друге области права, пре свих међународно-правну као и сферу економије и међународних односа. Истраживање је базирано на више различитих метода и поступака истраживања, а ради се о:

- аналитичкој методи која подразумева поступак код којег се мисаоне творевине рашчлањују и деле на њихове елементе и саставне делове. За потребе планираног истраживања користиће се неколико врсте анализе: дескриптивна, експликативна, каузална, структурална и компаративна анализа,
- синтези, која подразумева процес уопштавања и спајања једноставних мисаоних творевина у сложене појмове и

	<p>системе тј. повезивање појединачних елемената добијених на бази анализе,</p> <ul style="list-style-type: none"> • апстракцији, на основу које ће се извршити процес одвајања општег и посебног, битних од небитних особина одређене појаве и предмета истраживања, • индуктивној методи закључивања у чијој основи је процес закључивања у смеру посебног ка општем, и • дедукцији, као методи закључивања у којој се појединачни закључци изводе из општег. <p>Током писања рада и реализације истраживања коришћена је анализа садржаја. Уз помоћ ове анализе се системски и квалитативно анализира садржај одређених докумената и предмета релевантних за доношење закључног мишљења.</p> <p>Историјском методом испитаће се историјски догађаји, а све у циљу креирања објашњења која важе за одређени период и простор. Ова метода омогућиће мисаоно креирање настанка развоја одређене појаве и даће могућност предвиђања за будући период.</p> <p>Узорком су обухваћени сви случајеви који се односе на тероризам, његов утицај на људска права, као и случајеви организованог криминала који су, директно или индиректно, повезани са терористичким активностима. Материјал за истраживање узорка је прикупљен из релевантних докумената државних институција и организација које се баве заштитом грађана. Истраживање је обављено на територији Републике Србије и путем анкета.</p>
<p>Датум одбране: попуњава накнадно служба</p>	
<p>Чланови комисије: (титула, име, презиме, звање, институција)</p>	<p>Председник комисије: др Јелена Костић, институт за упоредно право Београд, кривично правна област.</p> <p>2.члан комисије: Доц. др Ненад Бингулац, факултет за привреду и правосуђе Нови Сад, кривично правна област.</p> <p>3.члан - ментор: Проф. др Иван Јоксић, редовни професор, факултет за привреду и правосуђе Нови Сад, кривично правна област</p>
<p>Напомена:</p>	<p>Аутор је потписао следеће изјаве:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изјава о ауторству 2. Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада 3. Изјава о коришћењу <p>Ове изјаве се чувају на факултету у штампаном и електронском облику</p>

Прилог 2.

UNIVERSITY BUSINESS ACADEMY IN NOVI SAD

Faculty of Law in Novi Sad

KEY WORD DOCUMENTATION

Document type:	Doctoral dissertation
Author:	Nikola Ilic
Mentor (title, first name, last name, position, institution)	PhD Ivan Joksic Full time professor University business academy in Novi Sad
Title:	TERRORISM AS A FORM OF HUMAN RIGHTS VIOLATIONS
Language of text (script):	Serbian language (Cyrillic)
Physical description:	Number of: Pages: 335 Chapters: 25 References: 209 Tables: 23 Pictures: 53 Graphs: 16 Maps: 3 Appendices: 5
Scientific field:	Social science, law, criminal law
Subjects, Key worlds	Law, terrorism, human rights, organized crime
Abstract (or resume) in the language of the text:	The modern world is characterized by great interdependence and connection of states and all other actors that perform on the international scene. This is reflected in all spheres of socio-political activity of individuals, companies and states. Terrorism is one of the most significant problems facing modern human society. It has an extremely large impact on all spheres of social and political life of most countries, individuals who live in them and companies that operate in them. Modern terrorism, with all the dangers and negative consequences it brings with it, has an extremely large impact on human rights.

The subject of the research can be seen from the title. The impact that terrorism has on social communities and human rights as a whole has never been more pronounced. Terrorism, along with organized crime, with which it is often closely connected and through which it is financed in a large number of cases, is one of the most destructive forms of human behavior that is realized in the direction of achieving certain goals. In addition to the real threats that terrorism brings with it, some countries have used its danger as an excuse to reduce the human rights of their citizens. The paper will present numerous pieces of evidence in favor of the claim that terrorism is a danger to human rights, but also arguments that point to the abuse of terrorist threats and fear of this phenomenon by some countries, which have used terrorism as an excuse to endanger privacy and limit human rights of its citizens, but also residents of other states.

The basic goals of organizing terrorist groups and carrying out terrorist activities can be religious, ideological, political and material. The main goal, the realization of which is pursued with the help of terrorism, is the implementation of terrorist activities that are aimed at drawing attention to specific ideas that certain individuals or groups have. Terrorism and terrorist activities are a way of expressing different opinions and ideologies. There are a large number of different motives that motivate terrorists to carry out terrorist attacks, of which the most important are political, military, religious and economic. It is in the motives that the crucial difference is reflected, on the basis of which it is possible to distinguish terrorism from organized crime, which is always based on economic motives.

The term human rights mean all innate rights that a certain person has at his disposal. States are obliged to, in all segments of their functioning, respect the human rights of their citizens and foreigners who are on their territory. These rights are defined by the provisions of international law and human rights standards. Human rights are acquired by the act of birth, and it should be the same for all persons, regardless of their gender, place of birth, living conditions, origin, family, level of education, age, etc. The practice of applying human rights differs significantly from the theoretical concept on which they are based, so that in a large number of countries different, more severe or less severe forms of their violation can be encountered. There are cases in which the violation of human rights by the state proves to be justified, such as the violation of the human rights of prisoners who have been convicted of criminal offenses and in which the state denies them the right to freedom of movement. In practice, we can increasingly encounter cases in which states use terrorism to violate the human rights of their citizens and foreigners, justifying these activities with protection from potential dangers that may occur as a result of terrorist activities.

Terrorism is one of the most destructive social activities, which leads to security breaches and restrictions on normal life activities. The wide range of activities of terrorist organizations as organized groups results

in difficulties in defining and unifying the term terrorism as a criminal act.

In the first part of the paper, the emphasis is placed on dealing with the topic of terrorism. Terrorism is treated first, through its definition and presentation of its manifestations. Terrorism is defined as a crime, its connections with organized crime, the process and ways of financing terrorist activities. The first part of the paper also deals with globalization, with an emphasis on the general connection between individuals and groups of people, which it led to, in order to define the connections that exist between globalization and terrorism. Within this part of the paper, an analysis of the most famous terrorist organizations was performed, with special emphasis on the development of their activities over time. At the end of this chapter, the similarities and differences between terrorism and organized crime are defined.

The second part of the paper deals with human rights, their significance and mechanisms for their provision. In addition to the presentation of the most important standards and conventions that deal with this topic, this part of the paper also defines the ways of human rights violations. Special emphasis is placed on the negative effects that modern terrorism has on human rights, as well as on the abuses by certain countries that use the fight against terrorism as a cover for endangering human rights.

The third part of the paper deals with the analysis of the impact of terrorism on human rights. Within this part of the paper, the global strategy of preventing the negative effects of terrorism on all segments of society is analyzed, with special emphasis on the protection of human rights. The influence and importance of international documents in the field of terrorism on human rights, at the global and national levels of individual countries, are discussed. Particular emphasis in this chapter is placed on defining the ways in which terrorism negatively affects human rights. At the end of this chapter, the European Security Strategy is analyzed, which aims to define mechanisms for protection against terrorism and organized crime.

The fourth and final part of the paper will present the results of research on terrorism and organized crime, which is closely related to it, with a special emphasis on the financing of terrorist activities through organized crime. Respecting the basic principles of the methodology of scientific research, the methodological framework necessary for making conclusions and recommendations for the future will be presented.

Based on the defined subject of research and the related content of the dissertation, the aim of the paper is to indicate the impact of terrorism on human rights. In addition, the research ultimately aims to identify new forms of preventing the negative effects of terrorism on human rights and to provide recommendations and guidelines for the future, potential fight against terrorism and its abuse by individual states as an excuse for human rights violations.

The primary contribution of this paper will be reflected in a better understanding of the problem of terrorism, its connection with organized

crime and its impact on human rights. The realization of the research that will be conducted within the framework of the paper will expand the fund of knowledge related to the mentioned topics. The primary importance of the research is reflected in the identification of new forms of terrorism, defining its negative effects on human rights and ways to prevent these effects and abuse of terrorism by individual countries that use it as an excuse to violate and reduce human rights. In addition to the aforementioned elements, the importance of the work is reflected in the definition of the interdependence of terrorism and human rights.

The research aims to enable both the scientific and professional public to open new scientific-professional discussions, to give examples and directions to future research not only in the field of law, but also in economics, politics and the security-technical sphere.

Methodological framework

The issues discussed and analyzed in this dissertation are the subject of multidisciplinary study. The research is located in the border zone of several scientific disciplines. In addition to the basic, criminal-legal sphere it includes other areas of law, above all international law, as well as the sphere of economics and international relations. The research is based on several different research methods and procedures, including:

- analytical method which implies a procedure in which thought creations are broken down and divided into their elements and constituent parts. For the purposes of the planned research, several types of analysis will be used: descriptive, explicative, causal, structural and comparative analysis,
- synthesis, which implies the process of generalization and merging of simple thought creations into complex concepts and systems, ie. connecting individual elements obtained on the basis of analysis,
- abstraction, on the basis of which the process of separation of general and special, important from irrelevant features of a certain phenomenon and object of research will be performed,
- inductive method of reasoning based on the process of reasoning in the direction of specific to general, and
- deduction, as a method of inference in which individual conclusions are derived from the general.

Content analysis was used during the writing of the paper and the realization of the research. With the help of this analysis, the content of certain documents and cases relevant for the conclusion is analyzed systematically and qualitatively.

The historical method will be used to examine historical events, all with the aim of creating explanations that are valid for a certain period and space. This method will enable the mental creation of the occurrence of the development of a certain phenomenon and will give the possibility of predicting for the future period.

The sample covers all cases related to terrorism, its impact on human rights, as well as cases of organized crime that are, directly or indirectly, related to terrorist activities. The material for the research of the sample

	was collected from the relevant documents of state institutions and organizations dealing with the protection of citizens. The research was conducted on the territory of the Republic of Serbia and through surveys.
Defended: (The faculty service fills later.)	
Thesis Defend Board: (title, first name, last name, position, institution)	President: PhD Jelena Kostic, Institute for Comparative Law, criminal justice 2. member: PhD Nenad Bingulac, Faculty of law Novi Sad, criminal justice 3. member - mentor: PhD Ivan Joksic, Full time professor University business academy in Novi Sad
Note:	The author of doctoral dissertation has signed the following Statements: 1. Statement on the authority, 2. Statement that the printed and e-version of doctoral dissertation are identical and 3. Statement on copyright licenses. The paper and e-versions of Statements are held at the faculty.

Први део - Тероризам

1.1. Тероризам.....	3
1.1.1. Историјски развој тероризма.....	3
1.1.2. Дефинисање појма тероризма.....	11
1.1.3. Проблематика дефинисања тероризма.....	15
1.1.4. Класификација тероризма.....	22
1.1.5. Узроци настанка и класификација терористичких активности..	36
1.1.6. Кривично дело тероризма у кривичним законодавствима.....	40
1.1.6.1. Европска унија.....	40
1.1.6.2. Сједињене Америчке Државе.....	43
1.1.6.3. Србија.....	45
1.1.6.4. Македонија.....	56
1.1.6.5. Црна Гора.....	57
1.2. Извори финансирања тероризма.....	61
1.3. Повезаност тероризма са организованим криминалом.....	64
1.4. Разлике између тероризма и организованог криминала.....	71
1.5. Глобализација и криминалитет.....	72
1.6. Специфичности савременог тероризма.....	74
1.7. Историјат и деловање најпознатијих терористичких организација....	93

Други део - Људска права, њихов значај и механизми њиховог обезбеђивања

2.1. Људска права.....	128
2.1.1. Људска права кроз развој цивилизације.....	128

2.1.2. Појам људских права.....	135
2.1.3. Значај људских права.....	140
2.2. Механизми обезбеђивања људских права.....	142
2.2.1. Значај механизма за обезбеђивање људских права.....	142
2.2.2. Систем заштите људских права у окциру Уједињених Нација..	149
2.2.3. Европски систем заштите људских права и слобода.....	152
2.2.4. Заштита људских права у Србији.....	159
2.3. Историјско правни аспект заштите људских права.....	167
2.4. Начини кршења људских права.....	173
2.5. Злоупотреба тероризма као изговора за кршење људских права.....	179
2.6. Опасност од тероризма као изговора за кршење људских права у САД..	183

Трећи део - Анализа утицаја тероризма на људска права

3.1. Негативни утицаји тероризма.....	194
3.2. Међународне конвенције о заштити од тероризма.....	202
3.3. Правно регулисање тероризма и његово спречавање у регулативи Европске уније.....	210
3.3.1. Информативни оквир.....	210
3.3.2. Институционални оквир борбе против тероризма и његовог угрожавања људских права.....	212
3.3.3. Стратегија безбедности Европске уније у функцији борбе са тероризмом.....	214
3.4. Стратегија безбедности и заштите од тероризма у САД.....	220
3.5. Борба против тероризма и заштита људских права у окружењу Србије..	226

3.5.1. Црна Гора.....	226
3.5.2. Македонија.....	230
3.5.3. Хрватска.....	232
3.5.4. Босна и Херцеговина.....	235
3.6. Борба против тероризма и заштита људских права у Србији.....	239
3.6.1. Нормативни оквир.....	239
3.6.2. Институционални оквир.....	248
3.6.3. Стратегија против прања новца и финансирања тероризма....	249
3.7 Негативне последице тероризма на људска права.....	252
Четврти део - Истраживање о тероризму и организованом криминалу у Србији	
4.1. Дефинисање предмета и циља истраживања.....	254
4.2. Методолошки оквир.....	257
4.3. Формулисање и образложење опште и посебних хипотеза.....	259
4.4. Представљање резултата истраживања.....	260
4.5. Закључци и препоруке за безбедност.....	301
Закључна разматрања.....	302
Литература.....	305

Први део - Тероризам

1.1. Тероризам

1.1.1. Историјски развој тероризма

„Терор није ништа друго него правда, брза, озбиљна, нефлексибилна”, изјава је јакобијанског вође Максимилијана Робеспјера из 1794. године. Већ 1795 године, Едмунд Берк, британски државник, који се у својим делима бавио француском револуцијом а критиковао француско начело „слобода, једнакост, братство или смрт (*Liberté, égalité, fraternité, ou la mort!*)“, износећи критике, посебно је осудио Јакобинце због „хиљада тих паклених паса званих Терористи ... да нападају људе” у Француској (*Thousands of those Hell-hounds called Terrorists, whom they had shut up in Prison on their last Revolution, as the Satellites of Tyranny, are let loose on the people*).^[1]

Иако је прво помињане саме речи „Тероризам“ из 1795. године, ипак се почетак тероризма везује за Сикарске Зилоте и 6. годину првог века. Према Јосифу Флавију, јеврејско-римском историчару, након побуне Зилота против Римљана и њихове власти у Јудеји, јеврејски сарадници Римљана су били убијени,^[2] због чега је Јуда Галилејски основао екстремну групу Зилота, Сикаре.^[3] Терор који су спроводили је био усмерен против Рима али и Јевреја, оних који су активно сарађивали као колаборационисти, али и против свештеника, Садукеје, Херодиаде, и друге богате елите.^[4]

Прави почетак развоја терористичких група се везује за Феличе Орсинија који је извео терористички напад на Наполеона Трећег, бацивши три бомбе, чиме је усмртио осморо а ранио 142 особе, које су имале несрећу да се нађу на лицу места. Овај инцидент из јануара 1858. године је узиман као модел организовања терористичких група.^[5]

-
1. Edmund Burke (1795). „Letter No. IV. To the Earl Fitzwilliam”. Library of Economics and Liberty. стр. 308—76,371.
 2. Hoffman, Bruce. Inside Terrorism. New York: Columbia University Press. (1988). стр. 83.
 3. Chaliand, Gerard. The History of Terrorism: From Antiquity to al Qaeda. Berkeley: University of California Press. (2007). стр. 68.
 4. Hoffman, Bruce (1988). Inside Terrorism. New York: Columbia University Press. стр. 167.
 5. Crenshaw, Martha, Terrorism in Context. стр. 38

Ирско Републиканско Братство је исте, 1858. године основано као ирска револуционара националистичка група која је изводила нападе у Енглеској. Братство је организовало Фенијску динамитну кампању 1881. године, која се сматра првом модерном терористичком кампањом.^[6] Уместо ранијих форми тероризма базираних на политичким атентатима, ова кампања је користила модерне експлозиве контролисане часовником са изричитом намером изазивања страха у самом срцу метрополитанске Британије, како би се постигли политички циљеви.^[7]

Почети тероризма у словенском свету је везују за Русију и 1878. годину када је основана „Народна воља“. То је била анархистичка група заснована на идејама Сергеја Нечајева (чији је лик касније искористио Достојевски за свој роман „Зли дуси“) али и познатог терористе Карла Пискана (његови ставови су умногоме утицали на Бенита Мусолинија), познатог по идеји – пропаганда лешевима. Народна воља је, углавном користећи динамит, циљно убијала или покушавала да убије, носиоце угњетавања.^[7]

Као филозофски узор тероризма узима се Ибрахим Франц Фанон, рођен на Мартинику, тада француској колонији, 1925. године. Помагао је Алжирски рат за независност и ослобођење од Француске као члан Алжирског Националног Ослободилачког фронта. Својом књигом „Бес Земље“ инспирисао је многе радикалне покрете, пре свега оне из Палестине, Шри Ланке и Јужне Африке. Сматрао је да је насиље оправдано и потребно у борби за деколонизацију. Фенон је оставио дубоки траг у свим револуционарним али и терористичким покретима, фаворизујући насиље као легитимно средство борбе. У својој књизи „Бес Земље“ је написао како је насиље једини језик који колонизатори разумеју и да је самим тим терор нужан и потпуно легитиман. „Имање оружја у руци је једина шанса да се оправда умирање“ речи су Франца Фанона.^[8]

Фенон је значајно утицао на револуционарне покрете и вође, посебно на Али Шаријатија из Ирана, Банту Стивен Бикоа из Јужне Африке, Малкома Х из САД,

6. Whelehan, Niall (2012). *The Dynamiters: Irish Nationalism and Political Violence in the Wider World 1867–1900*. Cambridge.

7. *A History of Terrorism*, by Walter Laqueur, Transaction Publishers, 2000, ISBN 0-7658-0799-8, стр. 92

8. Vincent B. Leitch et al. (eds), *The Norton Anthology of Theory & Criticism*, second edition 2010: New York: W. W. Norton & Company

као и на Ернеста Че Гевару, најпознатијег револуционара XX века. Иако је утицао на њих, једино је Че сматрао да је насиље легитимно. Сем појединаца, његов утицај се протеже на читаве покрете као Хамас, Тамилски Тигрови и Црни Пантери. Најрадикалнији утицај је имао на Абахлали баземјондоло покрет из Јужне Африке.^[9]

Када говоримо о простору на коме живимо морамо поменути атентате на Кнеза Михајла Обреновића и Краља Александра Обреновића. Кнез Михајло је убијен 1868. године, док се возио кочијом по Кошутњаку. Са њим је био ађутант Гарашанин, лакеј који је возио кочију, као и три жене, Томанија Обреновић, Анка и Катарина Константиновић. Поред Кнеза Михајла, страдала је и Анка која је покушала да га заштити својим телом.

Атентатори су били нека браћа Радовановићи, Коста, Павле и Ђорђе, имућни трговци а помагали су им Станоје Рогић, трговац и Лазар Марић, бивши председник београдског Суда.

Краљ Александар Обреновић је убијен 1903. године када је група завереника извршила преврат и на власт довела Петра Карађорђевића, угасивши лозу Обреновића. Краљ и његова супруга Драга су убијени у својој спаваћој соби. Те ноћи су убијени и председник Владе Цинцар-Марковић, војни министар Милоје Павловић, као и краљичина браћа Никодије и Никола Луњевица.

Најзначајнији напад и убиство у времену пре другог светског рата, можда не само за нас, се догодио у Марсеју 1934. године када су убијени Краљ Југославије Александар и француски министар одбране Луј Барту. Убица је био Владо Черноземски из ВМРО али под директним утицајем хрватских усташа и покровитељством Немачке, Италије и Мађарске. Александар и Барту су желели да организују савез против надирућег фашизма. Да су успели у томе, ко зна како би се кретала историја.

9. Nigel C. Gibson, "Upright and free: Fanon in South Africa, from Biko to the shackdwellers' movement (Abahlali baseMjondolo)", *Social Identities*, 14:6, 2008, pp. 683–715.

Период након Другог Светског рата је подељен на два дела. Све до бујања албанског тероризма, махом је постојао само хрватски усташки и делимично српски. Највећа активност је била око 1970. године. Најзначајније емигрантске организације које су довођене у везу са тероризмом су:

- Хрватско револуционарно братство, са око 300 чланова,
- Хрватски народни отпор-лубурићевци, са око 50 утврђених чланова,
- Уједињени Хрвати Немачке, са око 300 чланова и
- Српски ослободилачки покрет-Отаџбина, са 120 чланова^[10]

Од 1945. до 1984. године, емигранти су извршили 447 терористичких акција у којима је страдала 101 а рањено 300 особа. Најпознатија терористичка акција је био бомбашки напад на биоскоп „20. октобар“ у Београду 13. јула 1968. године. У 21:05 је експлодирала темпирана бомба током пројекције филма „Рифифи у Панами“. Погинуо је радник биоскопа Саво Чучуровић а 88 особа је рањено. Бомбу је поставио члан Хрватског револуционарног братства Миљенко Хркак. Братство је одговорно за половину од свих напада до осамдесетих година. (слика бр. 1)

Два месеца раније, постављена је мина на железничкој станици у Београду и повређено је 12 особа. Хркак је пре хапшења поставио још две бомбе, једну на гробљу Народних хероја у Мирогоју а другу у гардеробу железничке станице у Београду када је повређено 13 особа.

Амбасадор Роловић је убијен Шведској од стране усташке емиграције.

Подметнут је експлозив у ЈАТ-ов авион, 27 жртава а отета су још два авиона. Све од стране усташких организација.

Најпознатија герилска терористичка акција десила се јуна 1972. године када је група Феникс састављена од 19 људи, осујећена у операцији Радуша. Усташка емиграција је, на основу учесталих захтева маспоковаца, веровала да међу хрватским народом влада јако антијугословенско расположење и да је право време за оружану побуну.

10. Спасић, Божидар, Смрт је њихов занат, Политика, Београд, 1993.

Група, названа касније Бугојнска група, од 19 диверзаната из Хрватског револуционарног братства, убацила се на територију Југославије 20. јуна 1972. код Дравограда и сместила у околини планине Радуше у централној Босни.

Основни циљ је био да се сруши власт у Југославији, подизањем устанка и стицање Хрватске независности. У опсежној акцији у којој је учествовало скоро 30 хиљада људи из Територијалне одбране, терористи су неутралисани, 15 их је убијено а 4 ухваћено и осуђено на смрт. Нажалост, у акцији је страдало 13 а рањено 15 припадника снага безбедности.

У Македонији средином седамдесетих година се десило више експлозија, за које су били осумњичени припадници Албанског иредентистичког покрета. Припадници истог покрета су били осумњичени и за крађу оружја приликом транспорта из Крагујевца, преко Косова за Скопље, 1974. године.

Постоје подаци да је УДБ-а на агресивне нападе узвраћала ликвидацијом. Током 1984–1987. године, било је више ликвидација политичких емиграната, за које је држава навела да су везани за тероризам. Савезна УДБ-а је, наводно, за ликвидацију користила људе из подземља или са криминалном прошлошћу и везама. Домаће службе безбедности су се повезивале са другим тајним службама, попут совјетске, бугарске и румунске. Марко Ницковић, бивши високи обавештајац из времена СФРЈ, наводи да су ликвидације биле асиметричне, због захтева хрватских служби. Елиминисани су и они који нису имали везе са тероризмом да би био подједнак број са обе стране.^[11]

Код нас се историјом тероризма највише бавио Професор Драган Симеуновић. Иако се углавном слаже с другим ауторима, он у свом делу „Тероризам – општи део“ у поглављу „Историја тероризма“ које је пето поглавље првог дела књиге од страна 87 до 127 бави историјским аспектима.^[12]

11. Вукоје, Драгомир, Појам тероризма и улога права у супротстављању тероризму, у Зборник радова међународног научног скупа „Кривичноправни инструменти супротстављања тероризму и другим кривичним дјелима насилничког карактера“, Министарство правде Републике Српске, Теслић, 2016

12. Симеуновић, Драган, Тероризам – Општи део, Правни Факултет Београд, 2009

Симеуновић указује на то да се упркос томе што је реч терор из латинског ушла у француски језик у 14. веку, а у енглески у 16, термин тероризам први пут јавља око француске буржоаске револуције крајем 18. века, али не да би означило оно што ми данас подразумевамо под овим појмом, већ насиље револуционарне власти. Тако је између осталог 30. августа 1793. у листу француских револуционара Гласник једнакости (*Courier de l'Egalite*) објављено да је „неопходно да се терор који врши гиљотина прошири на целу Француску и приведе правди све издајнике. Нема другог средства које може да инспирише неопходни терор који ће консолидовати револуцију“ (стр. 87). Претече тероризма су по професору Симеуновићу асасини, али не и зилоти и тати које неки теоретичари у ову групу убрајају (стр. 97–108). Анархизам је важно идеолошко залеђе тероризма у 19. веку, јер носи антипарламентаризам. Тако је Прудон, иако се лично није изјашњавао за насиље, својом крилатицом „да је опште право гласа контрареволуција“ у знатној мери утицао на неке позније теоретичаре анархизма да се потпуно дистанцирају од парламентарног пута револуције, остварујући тако његов захтев да пролетаријат мора потпуно раскрстити са свим облицима буржоаске демократије (стр. 110). Бакуњин позива на свету револуцију до истребљења буржоазије као владајуће и уништење њене државе (стр. 113). Сличне ставове имају и други истакнути представници анархизма (Јохан Мост, Карло Пизакане, Нечајев, Карл Хајнцен и др.). Професор Симеуновић истиче да се на састанку у Цириху са Бакуњином 1869. од присутних српских социјалиста једино Светозар Марковић супротставио његовом општем опредељењу за насиље као искључиво средство остварења револуције. „Колико је мало имало смисла тадашње Бакуњиново залагање да се отпочне револуција у једној тако заосталој средини као што је тадашња Србија, види се и из Марковићевог јетког коментара да Србија има још увек шест округа под Турцима.“ (стр. 114) Бакуњин се следећих година, делом из тактичких разлога, одриче искључиво насиља као начина политичке борбе против буржоазије, нарочито од тренутка његовог укључења у Прву интернационалу. Крајем 19. века у Русији је основано више тајних терористичких друштава, која су између осталог убила и цара Александра Другог 1881. године.

Током 20. века дошло је до снажног развоја револуционарног и почетака настајања националистичког тероризма у свету. Поред различитих облика терористичких

организација у свету, овде бележимо и неке које су деловале на балканским и југословенским просторима, попут ВМРО, усташког покрета. Интересантно је да током друге половине 20. века све више долази до изражаја дупли стандард приликом идентификовања терористичких организација у свету, зависно од сопствених интереса великих сила.

Крај 20. века је и време снажења старих и појаве нових врста тероризма. Исламистички тероризам је постао светска опасност број један, а самоубилачки и сајбер тероризам су постали нове, али важне појаве у свету тероризма (стр. 120).

Слика бр. 1 Бомба у биоскопу (Политика 1968)

1.1.2. Дефинисање појма тероризма

Не постоји једна заједничка дефиниција тероризма. Сам тероризам се не може сместити само у оквире једне науке, зато је немогуће тачно и прецизно дефинисати. Оно што се, међутим, може дефинисати су елементи тероризма. И ту по разним ауторима има несугласица али је најближа истини подела на шест елемената:

1. Циљ активности је политички. Било да се ради о смени режима или о смени једне личности из врха режима, било да се ради о покушају одвајања једног дела земље или прављења нове државе (пример код нас на Косову и Метохији)
2. Увек постоји насиље или претња да ће се употребити насиље (терористичке вође обожавају коришћење израза типа: „крв ће тећи у потоцима“, „бројаћете мртве данима“, „скупљаћете мртве лопатама“ и слично)
3. Углавном су жртве невини људи (одличан пример је најпознатији терористички напад, у овом веку, на Куле Светског Трговачког Центра са више хиљада мртвих, где су страдали листови невини)
4. По правилу се ради о непознатим људима. Терористи и жртве се не познају (насумично пуцање по људима у дискотеци Кан Кан, камион који гази непознате по шеталишту)
5. Јавност, важна је и елементарна умешаност јавности. Многи сматрају да убијање није примарни циљ, већ да је задобијање пажње јавности оно што је најважније (истицање припадности групи која врши напад, истицање политичких циљева)
6. Идеологија и промовисање идеологије. Ту се може радити о политичким циљевима али и верским (независност територије, истицање вере и кажњавање неверника)

Иако постоји консензус по питању тога да се ради о опасној друштвеној појави, која се јавља у разним формама и прати се кроз читаву историју, ипак не постоји јединствени став или ставови по питање дефинисања.

Као нека почетна, свима јасна дефиниција тероризма се узима ова: „Тероризам је смишљена употреба незаконитог насиља или претње незаконитим насиљем ради усађивања страха, с намером присиљавања или застрашивања власти или друштва како би се постигли циљеви који су уопштено политички, верски или идеолошки.“^[13]

Сматра се да постоји око 110 дефиниција тероризма. Само постојање толиког броја јасно указује на тежину дефинисања. Неил Смелер је у својој књизи „Лица тероризма“ написао како тероризам никада није правилно дефинисан како од научника, тако ни од политичара. Он сматра да је разлог за то што смо заробљени својим личним размишљањима и ухваћени у клише. За некога терориста а за другог борац за слободу. То се може јасно видети и на примерима из наше историје. Гаврило Принцип је за Аустро Угаре и већину недвосмислено терориста, чијим је безумним актом отпочео Велики Рат (касније је добио одредницу Први). За Србе Гаврило Принцип представља део писаног и усменог предања, жртва која је пала за слободу, дечак – мученик који је дао живот да би се остварили идеали слободе. По строгим тумачењима његово дело јесте акт тероризма. По ономе што је сматрао, рецимо, Фенон, то је потпуно легитимни акт борбе јер окупатор не разуме другачији језик. Слична ситуација је на подручју Косова. УЧК је за Србију, српске грађане и српске законе, терористичка организација којој се приписују јасна и недвосмислена терористичка дела. Сваки Србин би их као члан било које пороте без премишљања прогласио кривим, што по нашим законима и јесу. Посматрајући из албанског угла то су борци за ослобођење и њихове вође су након сукоба заузеле водећа политичка места уз огромну подршку етнички чистог албанског становништва.

Професор Џон Хорган наводи да је невероватно да сада када имамо много више информација него икада и када су информације скоро тренутно доступне немамо јасан став али и објашњава да је разлог тога управо то што те информације нису поуздане или нису стављене у контекст свих потребних фактора.

13. Fortna, Virginia Page (20. 5. 2015). „Do Terrorists Win? Rebels' Use of Terrorism and Civil War Outcomes” (PDF). International Organization. 69 (3): 519—556. doi:10.1017/S0020818315000089

Њему је блиска дефиниција Антонија Ј Марсела изнета у књизи „Рефлексије интернационалног тероризма“ изнета у делу књиге – Разумевање тероризма: Тероризам је симултано криминални, политички, економски, социјални, психолошки и морални проблем у свом пореклу и консеквенцама. Марсела додаје да је јасно „да је могуће бити велики противник власти и владајуће политике, учествовати на протестима али никада не потезати за насиљем.“

Иако не постоји јасна дефиниција тероризма, ипак постоје званични покушаји да се дефинише, макар ти покушаји били парцијални. Ту је најбитнија одлука Специјалног Трибунала из Либана из 2011. године која води порекло из процеса још из 2005. године и то је једина дефиниција “транснационалног тероризма”. Она се базира на одлукама и препорукама Уједињених Нација, као и на прописима неких држава али се ослања на “*opinio juris*” . Посматра међународне законе кроз призму међународног криминала, макар у доба мира, ако већ није могуће дефинисати тероризам у ратним сукобима. Да би нешто било тумачено као “транснационални тероризам” мора задовољити следеће критеријуме:

- Постојање криминалног дела. Мисли се на убиства, отмице, држање талаца, уништавања материјалне својине
- Намера да се шири страх и паника међу становништвом, тиме се ствара јавна опасност. Такође се односи на то да својим делима приморавају једну државу или међународну заједницу да интервенише
- Када се акт догоди, мора бити транснационални, односно мора постојати умешаност људи или групација из више нација

Ова дефиниција је претрпела значајне критике. Замера јој се да недовољно дефинише тероризам а да неки терористички акти могу бити сврстани у унутрашњи криминал а не у међународни. Ту се највише мисли на отмице авиона и узимање талаца.

Средином 2009. године, у издању Правног факултета у Београду, појавила се научна монографија *Тероризам, општи део* Драгана Симеуновића, редовног професора Факултета политичких наука и Правног факултета у Београду. Аутор је иначе добро познат широј научној јавности као међународно признат стручњак у

области политичких наука, који је, поред више области којима се бави, специјализирао управо на теми ове књиге. Стога њено појављивање даје могућност стручној јавности, као и свима који желе да нешто науче, комплетној публици да се упозна са најновијим сазнањима у овој области. С друге стране, ова књига даје јединствену класификацију феномена тероризма, па се може посматрати и као универзитетски уџбеник и као научна монографија.^[12]

Професор Симеуновић је дефинисању појма тероризма посветио значајну пажњу у чак три поглавља. Након свеобухватне анализе феномена тероризма професор приступа дефинисању из више углова а на страни 80. наводи своју, вероватно најсвеобухватнију дефиницију.^[12]

„Као вишедимензионални политички феномен савремени тероризам се може теоријски најопштије одредити као сложени облик организовања групног, и ређе индивидуалног или институционалног политичког насиља обележен не само застрашујућим брахијално физичким и психолошким, већ и софистицирано-технолошким методама политичке борбе којима се обично у време политичких и економских криза, а ретко и у условима остварене економске и политичке стабилности једног друштва, систематски покушавају остварити ‘велики циљеви’ на морбидно спектакуларан начин, а непримерено датим условима, пре свега друштвеној ситуацији и историјским могућностима оних који га као политичку стратегију упражњавају. Друштвено-угрожавајући опус тероризма обухвата претњу силом у оквиру интензивне психолошко-пропагандне делатности, злоупотребу интернета у терористичке сврхе, отмице, уцене, психофизичко злостављање, атентате, саботаже, диверзије, самоубилачке нападе, појединачна и масовна политичка убиства, и интенцију испољавања ређе над стварним и потенцијалним политичким противницима, а чешће над представницима система и невиним жртвама. Као вид индивидуалног, нелегитимног, нелегалног и неинституционалног насиља тероризам је увек окренут против одређених институција неког друштва, односно *in concretum* против неке државе.“^[12]

1.1.3. Проблематика дефинисања тероризма

Професор Драган Симеуновић констатује да „ анализа дефиниција тероризма које је дала светска наука показује колико могу бити опречна схватања исте појаве уколико је тако сложена и променљива као што је тероризам“.

Р. Гађиновић у књизи Тероризам у политичкој и правној теорији, у издању Евро-Гиунти, Београд, 2011, на страни 57. наводи да дефиниције тероризма могу бити:

- административне и

- научно – академске

М. Бајагић у књизи Међународна безбедност из 2012. године на страни 85 наводи да „административне дефиниције представљају дефиниције које су дате у националним и међународним документима, односно одређења тероризма као кривичног дела у кривичним законима држава и документима међународног карактера, док научне, односно академске дефиниције представљају резултат научних истраживања“.

Оно о чему се углавном сви слажу је то да полазне тачке приликом дефинисања тероризма представљају страх и политичка компонента.

Тако Војин Димитријевић у својим делима дефинише тероризам као „акт физичког насиља чији је предмет изабран тако да изазива јаке психичке реакције, у првом реду страх, код ширег круга људи, у нади да ће оне помоћи да се одржи или промени понашање које је важно за постизање политичког циља, ако такав акт није оправдан општим интересима који су одређени независно од њега и ако није извршен по правилима која се уобичајено примењују на друштвене видове вршења власти“.

Катарина Томашевски сматра да се не може навести једна свеобухватна дефиниција тероризма из разлога што тероризам обухвата различите акте насиља и угрожавања људских права и људских живота, као и јавних, односно заједничких и индивидуалних добара.

Радослав Гађиновић истиче да су основна обележја тероризма „примена непосредног организованог насиља које обухвата атентате, отмице, убиства и диверзије, којим се врши психичко насиље према маси и изазива страх, а све са циљем да се наметне воља друштву“. [14]. За Ђорђа Игњатовића тероризам представља „вид политичког криминалитета којег карактерише употреба непредвидивог насиља са циљем остварења промена у друштву“ [15].

Мићо Бошковић сматра да је тероризам „акт организоване субверзивне делатности, чија је сврха изазивање страха, панике и несигурности код људи са циљем изазивања опасности за безбедност земље“. [16]

Према мишљењу Милана Мијалковског тероризам представља „облик рата у којем преовлађује неоружани садржај, а оружани се изводе над пажљиво одабраним жртвама ради њиховог убиства, привременог или трајног физичког повређивања или киднаповања на најбруталнији начин како би се застрашила посредна жртва и тако постигао пројектовани циљ“. [17]

За Сашу Мијалковића тероризам представља: „смишљену, сврсисходну и често организовану и систематску употребу насиља и застрашивања ради стварања или искоришћавања атмосфере страха грађана и носилаца власти, с циљем прокламовања извесних идеолошких, најчешће политичких вредности, циљева или интереса и присиљавање државне власти да удовоље захтевима терориста, с тим да циљеви терориста могу бити легитимни, али је тероризам као средство њиховог достизања незаконит и морално недопустив“. [18]

Може се уочити да се дефинисање тероризма своди на набрајање елемената који га карактеришу, са посебним акцентом на изазивање страха и идеолошко-политичку мотивисаност деловања, па се тако тероризам може дефинисати као идеолошко мотивисан акт насиља, односно вид политичког насиља којим се код становништва ствара осећај страха, несигурности, немоћи.

14. Р. Гађиновић, Тероризам у политичкој и правној теорији, Евро-Гиунти, Београд, 2011, стр. 57

15. Ђ. Игњатовић, Организовани криминалитет - други део, Београд 1998, стр. 83

16. М. Бошковић, Криминалистика-методика, Београд, 1998, стр. 219

17. М. Мијалковски, Анализа и процена терористичке претње, Безбедност бр. 4/04, Београд, стр. 510

18. С. Мијалковић, Национална безбедност, Београд, 2011, стр. 220

Убиство Краља Александра је довело до првог помака у покушају дефинисања тероризма и јединствене међународне акције против њега. Француска је затражила оснивање Међународног кривичног суда. У одговору на француски предлог, Савет Лиге народа, будуће Уједињене Нације, одлучио је да оснује комитет експерата који је имао задатак да направи предлог текста конвенције о спречавању злочина тероризма. Нацрт Конвенције о спречавању тероризма, био је усвојен под именом: „Конвенција Лиге народа за спречавање тероризма“.

Кофи Анан, генерални секретар Уједињених нација изјавио је током заседања 57. Генералне скупштине УН-а (4. октобра 2002), да је тероризам по својој природи напад на фундаменталне принципе права, поретка, људских права и мирног решавања сукоба, свих принципа на основу кога се заснива систем УН-а. Уједињене нације имају најзначајније место у пружању правног и организованог оквира у кампањи против тероризма.

Резолуција Савета безбедности 1373 од 28. октобра 2001. године: „... акти, методе и пракса тероризма је супротна циљевима и принципима УН-а...“ Резолуција позива све државе чланице да постану чланице релевантне међународне конвенције и протокола... „и да повећају међусобну сарадњу... у циљу кампање против тероризма оснива се ЦТЦ – Комитет за борбу против тероризма, који ће да прати примену Резолуције Савета безбедности 1373.“

Колико је проблематично дефинисање тероризма најбоље се види на примеру САД. У самој САД постоје бар две дефиниције али пракса је показала да постоји више од две. Стејт департамент тероризам дефинише као преобладајуће политички мотивисано насиље извршено против не војних циљева од стране под-националних група или тајних агената, обично са намером утицаја на јавност. Са друге стране Федерални истражни биро, користи другачију форму при дефинисању тероризма: „Тероризам је коришћење озбиљног насиља против лица или имовине, или претња кориштењем истог насиља да се застраши или принуди држава, јавност или било који део јавности, у циљу да се промовишу политички, социјални или идеолошки циљеви“. Оваква разлика између различитих агенција или тела исте владе могу се објаснити различитим оквирима деловања или надлежности. Поред ове две јасно дефинисане форме, сасвим сигурно постоји и трећа којом се влада ЦИА, Централна

Обавештајна агенција. То се најбоље видело на примеру напада изведеног 11. септембра 2001. године. Читава прича почиње пар година раније. ЦИА крије велики број података од ФБИ јер им се разликује схватање тероризма. Дешавају се напади на амбасаде и на крстарицу Кол. Постоје јасни подаци који указују да се ради о Ал Каиди. Стејт Департмент спречава истрагу коју води ФБИ јер имају треће схватање и дефиниције приоритета. Долази се до апсурда да чак 85 припадника Ал Каиде несметано добија америчке визе јер то одговара тадашњој администрацији којој је Саудијска Арабија главни савезник. ЦИА прикрива податке од ФБИ и чак 18 припадника Ал Каиде несметано иде у летачке школе на територији САД. На крају, када је већ дошло до напада, ЦИА покушава да свали кривицу на ФБИ а Стејт Департмент на Садама Хусеина иако постоје материјални докази да су пилоти чланови Ал Каиде и држављани Саудијске Арабије.

Разлике постоје и између држава. Оне нису последица различитих схватања појма тероризам, већ су више последица различитог схватања нечијих поступака.

Француска историчарка Софи Ванич наводи да постоји разлика и да револуционарни терор никако не сме да се изједначава са тероризмом. Она пореди Француску револуцију као пример оправданог терора а 9/11 (синоним за напад Ал Каиде 11. септембра 2001. године) као пример бесмисленог тероризма јер је усмерен против невиних људи. Такође наводи да је амерички рат у сврху одмазде такође бесмислени тероризам.

Џесика Стерн, коаутор књиге „ИСИС држава терора“ наводи да је тероризам вековима ратна тактика којом се служе слаби да би стекли премоћ над јачима. Зато ИСИС форсира мржњу Запада ка Исламу, покушавајући да докаже како је Ислам као религија усмерен против Запада. Истрага о нападу на крстарицу Кол је показала да већина терориста никада није прочитала Куран као само срце Ислама, већ им је само препричано, потпуно нетачно, шта наводно Алах жели од њих. Били су изненађени када су схватили да Ислам нигде у Курану не оправдава насиље већ га осуђује.

Сличан је пример са Библијом. Фраза „Око за око а зуб за зуб“ никако не подразумева да је то оправдање терора или насиља. Слично као и у примеру

Курана, Библија наводи да је „Освета моја“ а никако самих људи. Ипак људи су навикли на рат и увек превиде објашњења да религије не оправдавају ратове.

Познати клише „Једнима терориста а другима борац за слободу“, колико год да га сви схватају и прихватају као клише, ипак представља главну препреку за јединствену међународну дефиницију тероризма а што даље онемогућава међународну борбу против самог тероризма.

Непријатељ дефиниције је и пејоративна употреба. Најлакше је политичке опоненте прогласити терористима иако никада нису користили терор. И обрнуто. Појмови побуњеници, вициланти, сепаратисти, борци за слободу, ослободиоци, милитанти, парамилитанти, герилци, патриоте, муџахедини, цихадисти, фадејини, углавном представљају друге називе за терористе. Колико год се неко трудио да докаже другачије.

Током Совјетско – Авганистанског рата, амерички председник Роналд Реган, муџахедине назива борцима за слободу. Како је прошло време, политика се окренула, ти исти муџахедини су за америчког председника Џорџа Буша, терористи. Управо те нагле промене америчке политике доводе до стварања нових непријатеља и тамо где их нису имали. Политика коришћења непријатеља против другог непријатеља само продубљује даље сукобе.^[19]

Мартин Руднер, директор канадског центра за студије безбедности и информација, даје можда најбоље објашњење. Он каже да је клише „за једне борац за слободу а за друге терориста“ потпуно погрешан. Без обзира какав је разлог и колико је оправдан, сам почињен чин тероризма некога чини терористом. То представља најбољи опис и дефиниција би требала да се управља према почињеном делу а не према политичким аспектима савезништва.^[20] Марта Креншо (Martha Crenshaw) сматра да тероризам представља друштвено и политички неприхватљиво насиље усмерено против невиних људи са циљем постизања психолошког ефекта.

19. "An unbiased look at terrorism in Afghanistan [in 2009] reveals that many of these 'terrorists' individuals or groups were once 'freedom fighters' struggling against the Soviets during the 1980s." (Chouvy, Pierre-Arnaud (2009). *Opium: Uncovering the Politics of the Poppy* (illustrated, reprint ed.). Harvard University Press. p. 119. ISBN 978-0-674-05134-8.)

20. Quinney, Nigel; Coyne, A. Heather (2011). *Peacemaker's Toolkit Talking to Groups that Use Terrorism* (PDF). United States Institute of Peace. ISBN 978-1-60127-072-6. Retrieved December 11, 2016.

Да би могли правилно, научно, да сагледамо тероризам, морамо се вратити на Макса Вебера. Он је један од најутицајнијих филозофа и социолога који су својим радовима одредили правилна разматрања и дефинисања улога држава. У време његовог образовања најзначајнији немачки смер размишљања је био предвођен школом Леополда фон Ранкеа који говори о „држави моћи (Machtstaat)“. Моћ је постала опсесија немачких политичара тога доба и покренула је уједињења и освајања. Немачка се осећала као да се налази по страни у односу на најмоћније европске државе тог доба Русију, Енглеску и Француску. Немачка има унутрашње и спољашње аспирације. Тежи уједињењу али и већем броју колонија. Пруска политика тог доба се може описати као „политика моћи (Machtspolitik)“. Јак је утицај великих филозофа Канта, Хегела као и Маркса на развој политичке мисли у Немачкој која касније одређује њену улогу и уметање силе као легитимног фактора у политици. Касније ћемо видети да то схватање увелико омогућује државни тероризам што директно умањује моћ међународне заједнице да дефинише тероризам и ефикасно заштити људска права.

Почетак 2020. године је управо показатељ демонстрације моћи једне велике силе, САД, која је у нападу, који има сва обележја терористичког, сем што га је извела држава, убила другу личност Ирана, Касума Сулејманија, чиме је довела свет до ивице новог сукоба који може прерасти у нуклеарни. Иран је након атентата најавио враћање на програм обогаћивања уранијума преко дозвољених 3.96% на 20 а касније на 90% што га дели од стварања нуклеарног оружја само на годину дана.

По Веберу постоје четири облика друштвеног деловања:

1. Циљано рационално – које означава циљано деловање усклађено са очекивањима других. Тиме се рационално постижу своји циљеви.
2. Вредносно рационално – тиме се путем прихваћених вредносних норми када се ради у складу са вредностима, без обзира какав се резултат постигне
3. Емоционално афективно – када се делује искључиво одговарајући афективно у односу на актуелне догађаје
4. Традиционално – када се поступа по традиционалним вредностима

Моћ је облик друштвеног деловања усмерен постизању сопствене воље. Феномен моћи је могућ само у друштвеним односима. Друштвени однос је образац

понашања већег броја људи које је узајамно усклађено и тиме оријентисано. Уколико се наметање моћи врши силом, ради се о борби. Уколико се врши мирним путем ради се о такмичењу. По Веберу су моћ и отпор саставни делови једне целине.

Вебер посматра државу као политичку заједницу која је спремна да спроводи оружану силу како би регулисала односе људи који се трајно или привремено налазе на одређеној територији.

У делу Привреда и друштво Вебер говори о томе како „политичка заједница спада у заједнице у којима заједничко деловање укључује принуду такве врсте којом се угрожавају или уништавају живот и слобода кретања како оних који не припадају таквој заједници, тако и оних који су сами учесници заједнице.“

Из наведеног се види да свака политичка заједница очекује да се сваки њен појединац изложи опасности или смрти уколико је то интерес те заједнице. То се пре свега односи на државе али се може применити на сваки политички субјект, конкретно и на терористичке групације.

Најпознатија Веберова дефиниција је свакако дефиниција моћи изнета у првом тому Привреда и друштво: „Моћ представља начине да се у оквиру једног друштвеног уређења спроведе сопствена воља упркос отпору, без обзира на чему се заснивају ти начини.“

Сваки заједница, сваки политички субјект тежи легитимности своје моћи. Терористичке организације такође теже легитимности али своју власт заснивају на харизматском типу владавине која се карактерише једном јаком личношћу које представља врховну власт која се беспоговорно прати. Лидерима се приписују надљудске способности и моћи, често са божанским призвуком. Тако су лидери терориста углавном самопрозвани божији посланици. Власт се делимично дели и финансијерима терористичких организација који су врло често представници организованог криминала или држава. Тако се усмерења терористичких групација често поклапају са циљевима организованог криминала, што се посебно испољило у начинима организације и финансијског деловања ИСИС чији су се чланови често окретали организованом криминалу.

1.1.4. Класификација тероризма

Постоје различите класификације тероризма. Најчешће се помиње она коју је америчка администрација донела још 1976. године а приписује се тиму под руководством Х.Х.А. Купера. Та класификација је оваква:

1. Цивилни немири

Форма колективног насиља која омета нормално функционисање, мир и сигурност заједнице.

2. Политички тероризам

Насилно криминално понашање дизајнирано да донесе страх у заједницу а преко њега оствари политичке циљеве.

3. Не-политички тероризам

Специјална врста тероризма дизајнирана да изазове огроман страх у одређеној заједници, који ће изазвати одређену реакцију

4. Квази тероризам

Чињење истих поступака као у правом тероризму али са сасвим другим мотивом и без политичког циља. Рецимо пљачкаш банке који је отео таоце се понаша исто као терористи али је циљ сасвим другачији.

5. Лимитирани политички тероризам

Врло сличан правом тероризму али основни циљ није постизање промене читавог режима, већ је лимитиран на неку област.

6. Структурални или државни тероризам

Представља облик тероризма који спроводи држава ради застрашивања и репресије. Често је део спољње политике.^[21]

21. "Types of Terrorism". Crime Museum

Тероризам се даље може делити на домаћи и страни, односно интернационални. Можемо да говоримо и о супертероризму као специјалном и посебном облику. Када га помињемо мислимо на тероризам који има циљ уништење читавог света стварањем оружја за масовно уништење. Познато је да постоје терористичке групе које упорно покушавају доћи до нуклеарног наоружања, до ултимативног хемијског или до неког инфективног агенса који би изазвао масовно уништење људи и живота уопште.

Сем ове поделе, постоји још једна која је у употреби а боље објашњава политички тероризам:

Криминални тероризам

Патолошки тероризам и

Политички тероризам који се дели на своје подтипове:

- Тероризам спонзорисан од државе
- Држава са тероризмом као уређењем и
- Суб-државни тероризам који се даље дели на
- Социјални револуционарни тероризам
- Националистичко сепаратистички тероризам
- Религиозно екстремистички који може бити
- Фундаменталистички тероризам
- Ново религијски тероризам
- Тероризам крајње деснице
- Тероризам крајње левице
- Комунистички тероризам

Криминални тероризам

Како сваки тероризам спада у криминал, дефинисање само криминалног се односи више на псеудотероризам који има циљ или циљеве прикривене и иако користи терористички наратив ипак постоји само ради стицања противправне користи. Односно позадина дела није политичка и нема за циљ мењање политике или статуса неке територије, државе или међународне организације.

Патолошки тероризам

Патолошки тероризам је више својствен тзв. "lone wolf" терористима, односно особама које нису организоване у терористичке групе и делују самостално. Често се налазе психички проблеми код њих и преклапа се са неким другим облицима тероризма, пре свега религиозним или, још чешће тероризмом крајње деснице.

Политички тероризам

Политички тероризам је, уствари, класични облик и онај који се увек највише разматра. Он има своје облике, односно подтипове

Државни тероризам

Државни тероризам или тероризам који спонзорише држава се може посматрати на више начина. Уз угла власти тих држава не спада у недозвољене радње. Ту имамо пример сваке државе која се ослањала или се ослања на диктатуру, невезано за уређење. По својој суштини може бити унутрашњи или спољашњи. Најчешће, када се ради о спољашњем, говоримо о застрашивању других држава и широка је лепеза радњи које су на граници легитимних а разликује их једино мотив. Пример је размештање трупа у близини граница, испробавање нових оружја, набавка оружја. Све то представља легитимне активности једне државе, које примењује свака држава. Међутим, уколико је повод застрашивање друге државе и не постоји нити

један други разлог, то се може сврстати у државни тероризам. Неки теоретичари тероризма у државни тероризам сврставају тактику асиметричног одговора коју форсира САД. Након завршетка хладног рата дефинисали су тактику асиметричног одговора која по свему има елементе државног тероризма. Тактика има назив “shock and awe” или тактика брзе доминације. Односи се на спектакуларно показивање снаге са циљем да се уништи воља за одбраном. То подразумева брзо уништење одабраних циљева, често водоводних постројења, јединица за производњу електричне енергије и слично. Аутори тактике, Харлан К. Улман и Џејмс П. Вејд тврде да је та тактика смишљена за очување људских живота и смањење колатералне штете. Основа идеје се налази у тактици ратовања Сун Цуа: селективно уништење војних или социјалних циљева да би се постигао ефекат шока и страхопоштовања. Одличан пример је бомбардовање Хирошимае и Нагасакија нуклеарним бомбама. По Улману и Вејду тај муњевити напад са више десетина хиљада мртвих је скратио рат и спречио на стотине хиљада мртвих и разарање Јапана.

Суб-државни тероризам

Социјални револуционарни тероризам

То је први облик суб-државног тероризма и мора се разликовати од класичног револуционарног. Он има за циљ остварење неке идеје, социјалне добити за групу људи или читаву заједницу али нема за циљ промену друштвеног уређења. Може се сматрати грађанском побуном. Основно је држати га у оквирима у којима нема губљења људских живота. Пример су немири који се често дешавају у западним земљама где протестанти имају одређене захтеве који се односе на једно социјално питање а при томе врше уништавање приватне и државне својине. Пример су протести у Санта Крузу 2010. године са штетом која се мери у стотинама хиљада долара или у Балтимору 2015. године где је било на десетине повређених и 34 ухапшена.

Од легитимних протеста их разликује баш то уништавање и немири са повређенима. Познати су многи протести са значајно већим бројем учесника а без икаквих немира.

Националистичко сепаратистички тероризам

Облик тероризма у коме једна групација људи тражи додатне погодности или отцепљење само за једну нацију, не марећи за потребе и жеље осталих нација на том простору. Иако се сматрало да је тај облик ствар прошлости, успео је да се одржи и ескалира у 21. веку.

Пример са ових простора је албански сепаратизам на Косову и Метохији где су им захтеви искључиво етнички и не обазире се на потребе осталих народа на том простору. Чак се не обазире ни на своје благостање јер дуготрајни пролонгирани сукоб и статус без видљивог решења не доноси никакав просперитет ни албанској етничкој групацији. Тако се спроводи терор и над припадницима албанског народа ако не подржавају захтеве сепаратиста.

Кроз историју је било пуно примера, пре свега у Ирској али и у пределу Баскије, која жели отцепљење од Шпаније.

Морамо разликовати од примера где су одређене етничке групације тражиле остваривање својих циљева али на добробит читаве заједнице а без јасно постављених циљева мењања друштвеног уређења. Такав пример је Јужна Африка и протести за укидање апартхејда.

Религиозно екстремистички тероризам

Овај облик терористичког деловања карактерише повезаност чиниоца искључиво религијом, односно испољавање облика који упориште таже у религији иако формално не постоји.

Примећено је да је најлакше регрутовати терористе у редовима религиозних фанатика, посебно међу социјалним категоријама које су сиромашне и необразоване. Истрага ФБИ поводом напада на бојни брод УСС Кол, изведен од АЛ Каиде, је показала да “верски” фанатици нису никада у животу прочитали Куран, већ им је неко објаснио, протумачио, своје виђење. Многи су били изненађени када су им истражитељи читали делове из Курана који су у супротности са оним што је њима речено и чиме су уствари регрутовани. Ниједна света књига великих религија не оправдава насиље, нити га подстиче, невезано да ли се ради о људима исте или других вера.

Због свог незнања и необразовања они су одличан материјал за самоубилачке нападе. Тако долазимо до дискрепанце између самих извршиоца и налогодаваца. Код извршилаца је пресудан религијски моменат а код налогодаваца искључиво политички.

Новорелигијски тероризам је углавном везан за деловање секти и има за циљ промовисање ставова секте који на други начин не могу доспети у медије.

Тероризам крајње деснице

Када се говори о крајње десном тероризму, врло често се мисли о религијском или националистичком али је чешће везан за појединце и за људе беле расе. Карактерише их управо мржња према људима друге боје коже и друге нације. Усмерен је често на избеглице. У блиској вези је са нео нацизмом али и анархизмом. Издајају се три примера.

Нови Зеланд, Кристчрч, март 2019. године. Брентон Тарант, Аустралијанац, понесен идеологијом о надмоћи беле хришћанске расе, извео је два напада на џамије, током молитве. Усмртио је 51 особу а ранио 49. Нови Зеланд је до тада сматран државом без тероризма, мирном и сигурном у којој живе људи без сукоба и са дубоким поштовањем између разних религија. То је доказ да тероризам може ударити било где.

Тарант је аутор манифест “Велика замена” где говори о неким сулудим теоријама завере и геноциду над белом расом.

Други пример је везан за САД. Оклахома Сити, федерална зграда Алфред П. Муреј је одлетела у ваздух априла 1995. године. Починилац је био Тимоти Меквеј. Експлозија је усмртила 168 људи а ранила 680. Зграда је била седишта ФБИ, ДЕА, Тајне службе, АТФ и службе шерифа за тај округ. Тимоти је био ултра десничар, противник власти. Имао је три помагача.

Акцију је извео као одговор на два инцидента, Вако и Руби Риц опсаде. Током Вако опсаде, која је трајала 51 дан Тимоти је активно делио летке про-десничарске садржине. Током задњег дана опсаде било је 76 мртвих међу припадницима секте “Грана Давидијанаца”. Међу њима је било и деце. Аутопсија је утврдила да су деца убијена од самих Давидијанаца да не би изгорела у пожару.

Напад на Оклахома Сити је изведен уз помоћ експлозивне направе која је садржала више од три тоне материјала, углавном амонијум нитрат, дизел, нитрометан и торекс. (Слика број 2.)

Слика број 2. Остаци федералне зграде (Давид Гласс/АП)

Током суђења, Меквеј није показивао ни трунку кајања, чак је изјавио да не намерава да глуми како му је жао, зато што то одговара породицама жртава а да се смрт дешава сваки дан. Своје дело је упоредио са бомбардовањем Хирошиме и Нагасакија. На питање да ли је свестан да је деветнаесторо деце страдало, он је узвратио да је страшно да се деца налазе у федералној згради.

По убеђењима је био крајњи десничар, љубитељ Кју Клуks Клана.

Трећи пример се десио у Норвешкој. Док је САД нека врста кризног жаришта у коме се могу очекивати напади, Норвешка и Нови Зеланд нипошто нису. Андерс Беринг Брејвик је 2011. године извео два терористичка напада у истом дану. Прво је детонирао експлозивну нараву скоро у центру Осла, која је убила осморо а онда се одвезао на оближње острво Утоја где је убио 69 особа, најмлађа је имала 14 година.

Брејвик се отворено декларише као фашиста, нациста и единиста (паганска секта). Сматра да је бела раса надмоћна и да то мора да се оствари оружјем. Хтео је да оснује терористичку групу која би покривала читаву Европу али није успео у томе.

Док се налази у затвору, он користи то време да тужи Норвешку владу и њене службе за повреду људских права. Максимално користи то што су норвешки закони доста либерални. Како је норвешки Суд донео одлуку да му права нису угрожена, жалио се Европском Суду за људска права али је и тамо предмет одбачен. Он је иначе осуђен на 21 годину затвора.

Тероризам крајње левике

Тероризам крајње левике има корене у анархистичком из 19. века. Модерни крајње леви тероризам је настао на бази покрета из немирне 1968. године. Најпознатији представници су немачка Фракција Црвене Армије (РАФ) познатија као Бадер-Мајнхоф група, италијанске Црвене Бригаде, француска Директна Акција и белгијска Комунистичка Борбена Телија.

Представници из Азије су Јапанска Црвена Армија и Тигрови Ослободиоци Тамила Еелам, мада су се они касније утопили у националистички покрет. У Латинској

Америци најпознатији су никарагвански Сандинисти, перуански Светли Пут и колумбијски Покрет 19. априла. Има наравно још пуно других, мањих.

Најзначајнији пример су Бадер-Мајнхоф и Црвене Бригаде. Бадер-Мајнхоф је позната или нечувена по бројним терористичким актима.

Адреас Бадер је са својом девојком подметнуо пожар и спалио робну кућу у Франкфурту 1968. године. На згради преко пута робне куће су написали графит: “Боље спаљивати робне куће него куповати у њима. Бадер је због тога осуђен а из затвора је побегао 1970. године уз помоћ новинарке Мајнхоф Урлике. Позната је по изјави: “Ако запалите један аутомобил, то је кривично дело али ако запалите стотине, то је политички активизам.” Позната је и по далеко опаснијој изјави: “Полицајци су свиње. Заправо, они су гори од свиња. Убијање полицајаца је неопходно у циљу ослобођења. Човек постаје другачији када навуче униформу. Чим је у униформи постаје легитимна мета револуционара.”

Она је убедила стражаре да доведу Бадера у библиотеку, како би направила интервју са њим али су стражаре дочекали наоружани терористи и ослободили Бадера.

Дејство им се састојало углавном од пљачкања банака. То су називали експропријација капитала. Зачудо, имали су велику популарност и по неким анкетама свака трећа млађа особа се идентификовала са њима.

Прва генерација је похапшена 1972. године. Након тога постају познатији по имену РАФ или као “друга генерација”. Док је првобитна поставка пљачкала банке, друга генерација је киднаповала људе, вршила отмице авиона и убиства.

Званично су престали да постоје тек 1998. године али је последња упамћена акција била 1993. године када су подигли у ваздух зид женског затвора у Виетерштаду.

Остало је упамћено да су се обучавали у Јордану код терориста Ал Фатаха.

Црвене Бригаде су деловале од 1970. до 1980. године у Италији. Њихова идеја је била да донесу комунизам Италији насилним путем. Такође да одвоје Италију из Западне Алијансе.

Познати су по убиствима и киднаповањима. Убили су италијанског политичара Алда Мора, киднаповали италијанског тужиоца Сосија, америчког генерала Џемса Дозијера и убили Лимона Хунта из синајских мултинационалних трупа.

Остали су упамћени по отмици и убиству Алда Мора (слика број 3.), премијера Италије из Демокришћанске партије. Током отмице убили су пет његових телохранитеља. Био је главни заговорник споразума између Демокришћана и Комуниста. Радикални, крајњи левичари су били против тог споразума.

Слика број 3. Алдо Мора (cittadellaspezia.com)

Када говоримо о нашим ауторима и нашој научној заједници враћамо се на професора Драгана Симеуновића и његово дело „Тероризам“. У четвртом поглављу своје књиге даје класификацију тероризма.⁽¹²⁾

Прво је одредио елементе тероризма и на основу њих направио поделу. Професор наводи следеће да се тероризам може класификовати по следећим елементима:

- Циљеви тероризма
- Средства тероризма
- Методе тероризма
- Субјекти или актери тероризма

Према својим **циљевима** тероризам се може класификовати на:

1. идеолошки мотивисан (у оквиру тога на левичарски и десничарски),
2. етно-сепаратистички и
3. верски фундиран тероризам (он се дели на тероризам секти и на тероризам фундиран на интерпретацијама великих религија).

Класификација тероризма према **средствима** је на:

1. класични,
2. биохемијски и
3. нуклеарни тероризам.

Према **методима** тероризам се класификује на:

1. класични,
2. самоубилачки,
3. сајбер и
4. нарко-тероризам.

Класификација тероризма према **типу актера** – субјеката тероризма обухвата:

1. индивидуални тероризам,
2. тероризам организација и илегалних група, и
3. институционални тероризам (државни и сл.).

Друго поглавље књиге професора Симеуновића се зове „Савремени тероризам“ и има три дела. Први се бави идеолошки мотивисаним тероризмом (стр. 123–168), други етно-сепаратистичким тероризмом (стр. 169–195) и трећи верски фондираним тероризмом (стр. 196–235).

Професор Симеуновић наводи да је „идеолошки мотивисани тероризам је подељен на савремени левичарски и десничарски тероризам. Левичарски тероризам је често мотивисан уверењем у бесперспективност парламентарне политичке борбе. Тако се из тих екстремистичких левичарских кругова пребацује левим политичким партијама, етаблираним у политички систем западне демократије, компромисерство и одсуство оствареног ефекта по реалне интересе доњих слојева становништва, за чије се интересе ове странке декларативно залажу“ (стр. 124).

Када говори о анализи савремених левичарских терористичких организација „видимо да оне делују у великом броју земаља света, што се делом може тумачити и кризом левнице у свету. Наиме, после рушења Берлинског зида и урушавања источноевропских социјалистичких режима почетком деведесетих година представници парламентарне левнице су углавном представници различитих облика социјалдемократије. Крајња левница остаје све малобројнија и лоше парламентарно организована, па део фрустрације преузимају екстремне политичке организације левнице, од којих неке имају додира и са насилним облицима политичке борбе (којих је, истина, веома мали број, али оне још постоје). Левичарски тероризам су посебно у идеологији развили Че Гевара и Режис Дебре“ (стр. 131).

Када је у питању десничарски тероризам, аутор се задржава на екстремизму као родном тлу десничарског тероризма. Непријатељ се посматра као нешто што треба „учинити безопасним, а то се може постићи или његовим потчињавањем или уништењем или претварањем Њих у Нас“ (стр. 150).

Као што Симеуновић примећује екстремисти се не задовољавају неговањем своје културе, традиције, идеологије. Они желе да потпуно потчине, униште, елиминишу

другога и то има представља основну идеју водиљу. „Чињеница да је више екстремиста међу припадницима мушког пола се базира добрим делом на чуварској, као биолошкој и традиционално више мушкој позицији, али и на чињеници да је нарцизам јачи код мушкараца него код жена. Самим тим спремност да се одбаци нешто Друго што нисам ја или Ми је далеко израженија код мушкараца. Нарочито страх да би неко други могао бити доминантнији, уваженији, узорнији за друге и тиме хијерархијски боље позициониран у односу на нас доводи до нетрпељивости не само према појединцу, већ и према целој његовој раси, нацији, верској или некој другој групацији. Он није Ми, он припада Њима, а како они нису бољи од нас пошто смо Ми у свему најбољи, онда и његова вредност не може бити већа од моје. Тако се групни нарцизам јавља као терапеутско средство за лечење окрњеног индивидуалног.“ (стр. 151)

Када говори о идентитету каже да „Међу екстремистима нема мешаног идентитета зато што је он отежавајући одговор на питање „Ко сам ја?“ (стр. 153)“. Као врх екстремистичког понашања јавља се уздицање овог идентитета на колективно, односно може доћи до масовног политичког убиства, па и геноцида. Ту се као један од егземпларних примера узима усташки геноцид у Другом светском рату, колективни логори – Јасеновац, Јадовно и други, масовна бацања жртава у јаме и др. Симеуновић констатује да је опасна тенденција изједначавати хрватски народ са усташама, јер један екстремизам може родити и развијати други. Професор Симеуновић указује и на то да десничарски тероризам своју условно посматрано индивидуалну слабост надокнађује потребом за ослањањем на државу или институцију (стр. 161).

Етно-сепаратистички тероризам обухвата низ савремених облика тероризма, при чему је главна одлика удруживање по националној матрици, најчешће у правцу добијања територијалних и статусних уступака. Актуелни примери су Северна Ирска, Баскија, Корзика, Курди, Чеченија, Шри Ланка, албански тероризам на Косову, југу Србије и у Црној Гори.

Најзад, верски фондиран тероризам је највише као савремени феномен повезан са исламским тероризмом. Он добија на значају од 11. септембра 2001. и нарочито се идентификује са Ал Каидом. Међутим, његови облици су испољени и раније у свету

и захватају и балканске просторе, попут Босне и Херцеговине, Косова и Метохије, западне Македоније и др. Посебан вид верски финансираног тероризма су верске секте (стр. 235–237).

Последице терористичких напада су многобројне и веома изражене. Неке од последица су: угрожавање живота људи, угрожавање здравствене безбедности, угрожавање животне средине, дестабилизација економије и економског инвестирања, угрожавање енергетске безбедности, угрожавање социјалне безбедности, повећање националног и верског национализма, стварање неповерења грађана у државу и њене институције, урушавање међународних односа.⁽²²⁾

Према Брајану Џенкинсу (Brian Jenkins) карактеристике савременог тероризма јесу следеће:⁽²³⁾

- тероризам је постао крвавији,
- нови финансијски ресурси, односно мања зависност од државних спонзора,
- нови модели организације,
- вођење глобалних кампања и
- ефикасно коришћење комуникације и технологије.

22. С. Мијалковић, Национална безбедност, Београд, 2011, стр. 235

23. B. Jenkins, The New Age of Terrorism, RAND Corporation, 2004, p.117

1.1.5. Узроци настанка и класификација терористичких активности

Мотивација терористичких организација и појединаца није иста. Ако код организација примећујемо да је основни мотив, ако не и једини, политика, то никако не можемо применити код појединаца који су основи извођачи акција.

Основни мотиви су:

- Интимидација служи за одвраћање људи од сарадње са неким, рецимо убијање колаборациониста служи као пример да други не сарађују.
- Скретање пажње међународне заједнице. То је до савршенства довела Ал Каида. Напад на куле Трговачког Центра и Пентагон није имао никакав битан ефекат у смислу неког политичког добитка или чак неког војног ефекта али је изазвао толику пажњу јавности која већ 18 година траје без губљења интензитета иако сам Осама Бин Ладен није жив а Ал Каида формално више не постоји. Током разреде идеје имали су у виду палестинске отмице авиона које су пролазиле незапажено
- Постизање локалног статуса. Појединци се бирају у срединама које су сиромашно тако да „изабрани“ добијају повољнији друштвени статус
- Толерисање насиља у заједници. Постоји теорија да су прве жртве терориста њихове жене. Терористи се лакше регрутују у друштвима која толеришу насиље
- Доказивање нелегалности државе. Углавном везано за појединачне нападе који желе да докажу нелегитимност власти. Често везано за крајње десни тероризам
- Религиозна убеђења. По Пол Гилу, Џону Хоргану и Пејц Декерт чак 43% терориста то постају због религијских убеђења
- Ментално здравље. По истом извештају из Велике Британије чак 32% су раније имали доказане менталне сметње. Тај проценат се значајно подиже након откривања и хапшења. Чак 37% су живели сами. 40% су били незапошљени, већина хронично незапошљени. 19% сматрају да нису адекватно цењени у окружењу а 14% су трпели малтретирања

- Национализам је често у вези са религијом. Као изузетак се узимају Чечени који себе сматрају секуларним борцима за слободу
- Финансијска добробит за фамилију. Породице нападача из Ал Каиде су добиле значајну финансијску потпору након напада. То је често са многим породицама бомбаша самоубица. ^[24]

Сајбер-тероризам је један од потпуно нових облика деловања терориста и као такав још увек није нашао своје место у дефинисању тероризма али спада у један од облика деловања. Док су се раније информације проносиле усмено, од курира до курира, или путем шифрованих порука, развој компјутера и интернета је донео сасвим нов начин комуникације између терориста. (слика број 4)

У истрази о 9/11 (напад Ал Каиде на Светски Трговачки Центар и Пентагон) примећено је да је комуникација ишла интернетом. У праћењу великих терористичких група које траје и сада увиђа се да масовно користе све погодности интернета. Не само за комуникацију већ и за деловање. Вешто пласирана лаж се шири брзином светлости сајбер простором. У модерно време то је ефикасан начин ширења панике. Томе доприносе и медији који некритички преносе вести. Сведоци смо наслова у медијима који почињу управо са “Ваша влада крије од вас...” или низ сличних наслова који изазивају сумњу и често панику. Управо такав некритички приступ резултира оним што терористи желе.

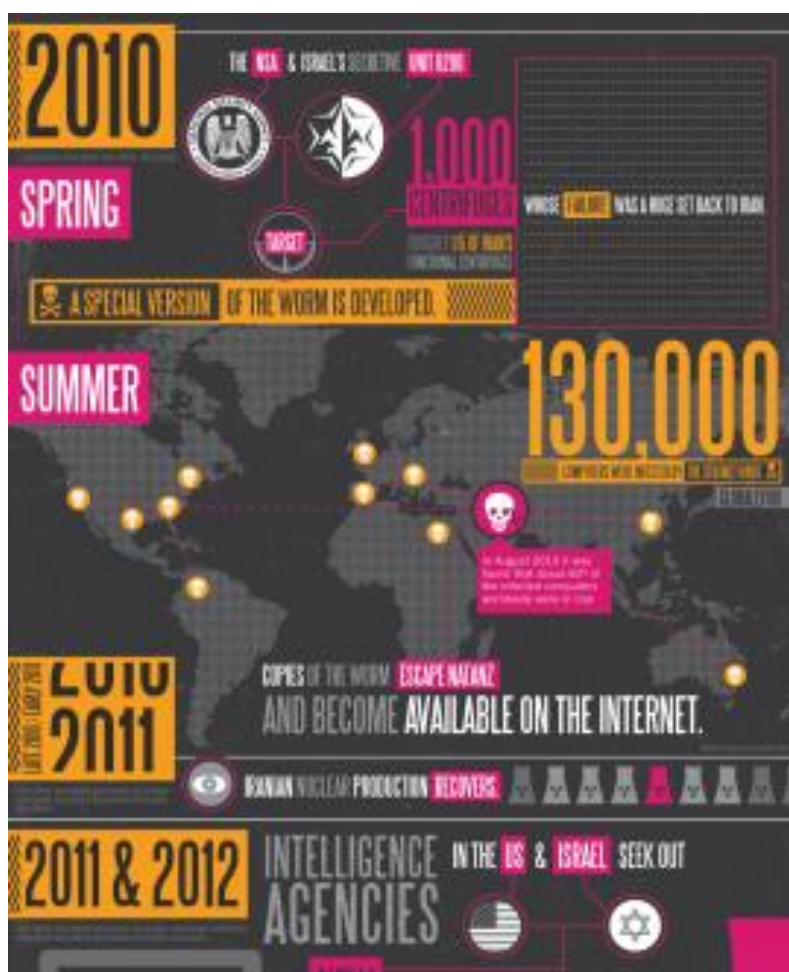
Не постоји званична дефиниција сајбер-тероризма. Постоје неколико примећивих. Једна од њих је из америчког Центра за заштиту националне инфраструктуре: “...криминални акт извршен кроз рачунаре резултујући у насиљу смрти и/или деструкцији, стварајући терор ради убеђивања владе да промени своју политику.”^[24]

24. Gill, Paul; Horgan, John; Deckert, Paige (March 1, 2014). "Bombing Alone: Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorists". *Journal of Forensic Sciences*. 59 (2): 425–435. doi:10.1111/1556-4029.12312. PMC 4217375. PMID 24313297

Сајбер тероризам се одликује својим особинама које се разликују од класичних терористичких напада.

Методe напада

- Физички напад представља насилно уништење рачунара и/или физичких средстава комуникације, као што су сервери, физичке везе, телекомуникацијаске везе, извори напајања електричном енергијом, уништење зграда где се опрема налази
- Електронски напад представља употребу ЕМП (електромагнетног пулса) који служи уништењу електронских компоненти рачунара
- Уништење сајбер мреже је употреба специјално дизајнираног програма који уништава софтвер рачунара

Слика бр. 4 Употреба интернета (fbi.com)

Алати сајбер терориста

- Крађа идентитета, користи се много више за обичне криминалне активности али је честа у свету тероризма ради очувања правог идентитета вођа и појединаца
- Употреба компјутерских вируса се ради због уништавања података. Може бити анархистичка, где је сврха уништавање било ког компјутера или циљана где се уништава одређени компјутер
- Употреба штетних програма (malware) из сличних разлога као употреба вируса као и употреба “црва (worms)” и кејлогера ради приступа подацима на неком рачунару

Интернет странице државних органа Републике Србије као и неки информативни портали често су мета напада албанских терористичких интернет група. Најпознатија група која је вршила сајбер нападе се представља као Косовска хакерска група КХГ.

1.1.6. Кривично дело тероризма у кривичним законодавствима

1. Европска унија

Европска унија има широку палету усвојених закона, директива, препорука и активности у циљу спречавања и сузбијања тероризма. Најважнији акт је Директива 2017/541 Европског парламента из 15. марта 2017. године за борбу против тероризма (DIRECTIVE (EU) 2017/541 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA).

Директива је донесена у складу са националним законима земаља чланица. Циљ и сврха директиве је да се усвоје ЕУ закони у борби против тероризма у светлу наступајућих претњи и да се прихвати интернационална природа тероризма. Она поставља минимална правила у дефинисању претњи и санкција. Такође уводи у прописе мере заштите, подршке и потпоре за жртве тероризма.

ЕУ је поставила листу претњи и дела која морају бити уврштена у национална законодавства.

Тероризам је описан као било шта од следећег:

- битна интимидација популације
- приморавање власти или међународне заједнице за изврше или се уздрже од извршавања неког дела
- озбиљна дестабилизација или уништавање основа политичке, уставне, економске или социјалне структуре државе или интернационалних организација

Придружене активности

Листа дела које морају бити третирана као криминална чак и када терористички акт није почињен:

- дела везана за терористичке групе када су почињена намерно
- дела везана за терористичке активности
- дистрибуција, лично или преко интернета порука са намером да подстичу или хвале терористичке претње и дела
- убеђивање или регрутовање других особа за тероризам
- пружање или примање терористичке обуке, посебно за експлозивне направе, оружја, опасне супстанце
- давање или скупљање средства за терористичке активности
- путовање у земље ЕУ или ван њих у сврху терористичких активности
- организација таквих путовања, укључујући и логистички материјал или новчану потпору, давање карата или мапа

Генералне ставке директиве су усмерене побољшању помоћи онима који су жртве напада али и на усклађивању заједничких дела и истоветних казни за иста дела у различитим државама. Такође смисао директиве је да се уклоне националне препреке за истраживање сајбер криминала.

Посебан нагласак је дат испуњавању специјалних потреба жртава тероризма, пре свега право на хитну медицинску, психолошку и законску потпору. Такође се убрзава хитни механизам помоћи одмах таком и након терористичког напада. Земље ЕУ морају пружити све потребне информације жртвама напада, о њиховим правима, о сервисима за помоћ као и о начинима финансијске помоћи и надокнаде.

Ово није прва директива. Раније директиве и прописи су у употреби још од почетка сагледавања тероризма као глобалне и као претње на саму Европску унију.

ЕУ анти терористичка стратегија се базира на четири тачке:

- ПРЕВЕНЦИЈА да људи не постају терористи и да се зауставе будуће генерације терориста
- ЗАШТИТА људи и критичне инфраструктуре смањујући рањивост одређених критичних подручја
- ГОЊЕЊЕ и истрага терориста, њихових планова, укидање комуникације и укидање средстава, односно финансија
- ОДГОВОР координисани одговор на нападе и минимализација консеквенци напада сагледавањем жртви

Током задњих година, посебно од 2002. године посебна пажња се поклања превенцији напада, ублажавању последица, прекидању финансирања тероризма и онемогућавању приступа експлозивима, хемијским, биолошким, радиолошким и нуклеарним материјалима.

Заједно са САД постоји “Програм праћења финансирања терориста (Terrorist Finance Tracking Programme).

Тренутно се развија европски еквивалент том програму.

1.1.6.2. Сједињене Америчке Државе

Прописи САД о тероризму нису обухваћени једним законом. Они обухватају више збирка прописа и закона као и актова. Уз додатак да Савезна Држава Охајо има своје законе. Основни федерални закони су:

- Анти-Терористички Акт о биолошком оружју из 1989. године (**Biological Weapons Anti-Terrorism Act of 1989 (BWATA)**). Акт ближе дефинише шта су то биолошки агенси, вектори и токсини.
- Извршна одредба 12947 потписана од Председника Била Клинтона 1995 која забрањује трансакције са терористима који прете или угрожавају мировне процесе на Блиском и Средњем Истоку, што је касније искоришћено да се замрзну средства Осаме Бин Ладена
- Омнибус Антитерористички Акт из 1995. године (**Omnibus Counterterrorism Act of 1995**) је састављен из седам делова и ближе дефинише имиграционе прописе, финансирање тероризма, производњу пластичних експлозива, нуклеарне материје и помагање терористима
- САД Антитерористички акт о смртној казни из 1996. године (**Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996 AEDPA**) који омогућава извођење смртне казне за тероризам
- Извршна наредба 13224 потписана од Председника Џорџа В Буша 2001. године, настао да би се ефективно ускратила средства терористима након 9/11 напада
- САД Патриотски Акт из 2001. године (**Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001**) контроверзни закон који директно укида многа људска права и био је предмет бројних критика целокупне светске јавности
- Акт Националне безбедности из 2002. године Л. 107-296 (**Homeland Security Act (HSA)**) који је наставак Патриотског акта настао као одговор на претње антраксом

- Акт о заштити граница, анти-тероризму и илегалној имиграцији из 2005. године (**The Border Protection, Anti-terrorism, and Illegal Immigration Control Act of 2005** H.R. 4437) закон који је омогућио постављање ограде између САД и Мексика
- Акт о тачним идентификационим документима из 2005. године (**REAL ID Act**) који ближе регулише законе о издавању личних карти и возачких дозвола
- Акт Војне комисије из 2006. године (**Military Commissions Act of 2006**, HR-6166) закон који омогућава да суђења врше војне комисије у случајевима рата али и других потреба

Поред ових Закона у САД постоје и споразуми који су потписани на нивоу континента као што је Конвенција за превенцију и кажњавање дела тероризма из 1971, године (**CONVENTION TO PREVENT AND PUNISH THE ACTS OF TERRORISM TAKING THE FORM OF CRIMES AGAINST PERSONS AND RELATED EXTORTION THAT ARE OF INTERNATIONAL SIGNIFICANCE**) и Интер Америчка конвенција против тероризма донесена 2002. године на састанку на острву Барбадос (**Inter-American Convention Against Terroris**).

Поред ових, присутан је већ поменути споразум са ЕУ.

1.1.6.3. Србија

Влада Републике Србије је на основу својих закона и овлашћења донела:

НАЦИОНАЛНУ СТРАТЕГИЈУ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И БОРБУ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА за период 2017-2021 година.

У припреми и разради Националне стратегије влада Републике Србије је урадила СВОТ анализу и процену ризика. На основу тога донели су следеће закључке који објашњавају смисао стратегије:

“Актуелна процена претње од тероризма, укључујући процену ризика и СВОТ анализу, израђене за сврху припреме ове стратегије, указују да је претња од тероризма Републици Србији реална. Процене и анализа, између осталог, идентификовале су као предност стабилност националног система безбедности и јавно прокламовану и активну политику мира Републике Србије, посебно политику помирења у региону, а као слабост, осетљиву безбедносну ситуацију на Косову и Метохији. Као претња препознат је развој безбедносне ситуације на Блиском истоку и Африци и њен утицај на регион Западног Балкана. Насилни екстремизам и радикализација која води у тероризам, препознати су као актуелни безбедносни феномени, који ће у наредном периоду све више добијати на снази. У погледу ових угрожавајућих безбедносних појава, грађанско друштво, заштита мањинских права у Републици Србији на нивоу највиших стандарда и постојећа верска толеранција између највећих верских заједница, испољили су се у анализи као предност, а недовољна интегрисаност појединих група у друштво, слабљење улоге породице као последица глобалних тенденција и злоупотребе друштвених мрежа за ширење нетрпељивости и екстремних ставова, као слабост. Учешће одређеног броја држављана Републике Србије у оружаним сукобима у иностранству и њихов повратак у земљу, препознати су као претња.”

Влада је препознала глобалне и локалне претње од тероризма, посебно узимајући у обзир све историјске догађаје и сукобе на овим просторима:

“Приликом израде Стратегије пошло се од чињенице да се претња од стране терористичких организација, терористичких структура и појединца манифестује као верски инспирисани тероризам, етничко-националистички и сепаратистички тероризам, левичарски и анархистички тероризам и десничарски тероризам. Основни елементи тероризма као друштвене појаве, који се могу препознати у свим облицима и видовима испољавања су насиље као метод; грађани, Влада и инфраструктура као мете – непосредна и посредна жртва; изазивање страха и изнуђивање политичких и социјалних промена; остваривање постављених терористичких циљева – принудити Владу или друштво на конкретно чињење или нечињење – постизање политичких, религиозних или идеолошких циљева; велики број жртава, што све указује на спектакуларност којој теже терористи и његову противзаконитост и друштвену неприхватљивост Република Србија препознаје тероризам као претњу по основне вредности на којима почива, као што су владавина права, људска права и демократија, укључујући слободу, мир и безбедност грађана, суверенитет и територијални интегритет, стабилност и безбедност државе и легитимно изабраних власти, као и међународни мир и безбедност међународне заједнице. Национална политика у овој области заснована је на осуди свих дела тероризма, независно од чињенице у каквим околностима, од стране којих снага, где, када и како су извршена. Истовремено, Република Србија се противи повезивању тероризма са било којом верском, етничком или другом групом. Превенција и борба против тероризма представљају значајна питања остваривања спољнополитичких приоритета Републике Србије у настојању да се обезбеди трајна глобална и регионална стабилност и сузбију безбедносне претње које доноси тероризам и друге претње које су са њим повезане. Република Србија препознаје универзални карактер тероризма и екстремизма и неопходност континуиране и широке сарадње држава на глобалном и регионалном плану ради успостављања заједничког приступа, који се приоритетно реализује кроз Уједињене нације и друге међународне организације. У оквиру безбедносне политике и суочавања са актуелним безбедносним изазовима Република Србија, као кандидат за чланство у Европској унији, даје пуни допринос активним учешћем у оквиру европских политика у борби против тероризма, као и на билатералном плану уз поштовање опште прихваћених међународних принципа и стандарда.

Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма за период 2017–2021. година, дефинише основна и трајна опредељења, вредности и циљеве политике Републике Србије у области превенције и борбе против тероризма и успоставља стратешко-доктринарни оквир свеобухватног одговора на ову претњу, са нагласком на превенцију могућих напада уз подршку и учешће шире друштвене заједнице. Стратегија даје смернице за унапређење постојећих и развој нових метода, мера и инструмената превенције и борбе против тероризма, са циљем да успостави пропорцију између обима ангажованих ресурса и степена претње.”

Можемо рећи да је трајно опредељење Републике Србије је заштита њеног уставног уређења и безбедности и свеобухватна заштита појединаца и заједнице од тероризма, уз афирмацију и промоцију њених основних вредности и интереса. Основне вредности које се штите Стратегијом су:

- уставно уређење, суверенитет, територијални интегритет и безбедност Републике Србије;
- владавина права и демократија;
- људска и мањинска права и слободе;
- национална, етничка и верска равноправност и толеранција;
- културна, верска и материјална добра,
- јавно прокламована активна политика мира Републике Србије.

Досезање ове сврхе Стратегија разрађује кроз дефинисање више стратегијских циљева, у четири приоритетне области: Превенција, Заштита, Гоњење и Одговор. Можемо видети да се циљеви и стратегија Републике Србије не косе са међународним стандардима већ их дубоко имплементирају водећи рачуна о локалним приликама.

Србија посебан акценат даје на безбедносној култури грађана:

“Изграђена безбедносна култура грађана омогућиће боље разумевање тероризма као угрожавајуће појаве, благовремено уочавање терористичких претњи и њихово избегавање, као и правовремено алармирање надлежних органа како би се спречио терористички напад. Истовремено, постизање овог циља ће омогућити адекватну

реакцију појединца, као активног и одговорног грађанина у демократском друштву, на евентуални терористички напад, укључујући мотивисаност и способност за учешће у отклањању његових последица.“

Посебно морамо навести стратегијски циљ који препознаје заштиту људских права:

“Стратегијски циљ 3.2 – Унапређен систем откривања, идентификације и кривичног гоњења извршилаца кривичног дела тероризам и кривичних дела повезаних са тероризмом, уз поштовање људских права.

Ефикасно кривично гоњење извршилаца кривичног дела тероризам и кривичних дела повезаних са овим кривичним делом спроводиће се, уз пуно поштовање људских права гарантованих Уставом, законима Републике Србије и међународним правом. Због природе кривичног дела, кривично гоњење захтева свеобухватност и мултидисциплинарни приступ, уз учешће различитих државних органа и организација који поседују специфична знања и вештине, како би се обезбедило квалитетно вођење кривичног поступка. Остварење овог циља биће постигнуто кроз напоре да се развију кадровски, материјално-технички и стручни капацитети јавног тужилаштва и полиције, ојача међусобна сарадња, оствари пуна координација, те интензивира међународна сарадња, укључујући и сарадњу са ИНТЕРПОЛ-ом, ЕВРОПОЛ-ом и др., као и међународно правну помоћ у кривичним стварима, што представља услов успешног гоњења терориста и лица која чине мрежу подршке.”

Влада је одредила и координационо тело као и радну групу које једном годишње подноси извештај Влади:

“У циљу координације активности на превенцији и борби против свих облика радикализма, насилног екстремизма и тероризма на националном нивоу, укључујући осигурање ефикасног спровођења, праћења, оцењивања и извештавања о спровођењу Стратегије, као и успостављања јасне и конзистентне политике у овој области, успоставиће се национално координационо тело. Радна група ће припремати извештај на годишњем нивоу о спровођењу Стратегије за национално координационо тело, које ће извештај достављати Влади. Такође, извештај о

спровођењу Стратегије биће јаван и део основе за сачињавање извештаја о напредовању у спровођењу Акционог плана за Поглавље 24 – „Правда, слобода и безбедност“, Потпоглавље - Борба против тероризма. “

Влада у својој стратегији јасно дефинише Законе и појмове који се користе:

“Под изразом „тероризам” у овој стратегији се подразумевају кривична дела садржана у Глави 34. Кривичног законика („Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14), од члана 391. до члана 393а, као и друга кривична дела прописана законом или другим законима која су извршена у вези са кривичним делом тероризам. Други основни појмови коришћени у овом тексту у суштини одговарају значењу која су дефинисана у оквиру тела УН која се баве питањима радикализације, насилног екстремизма који воде тероризму и значења дефинисана у Резолуцији УН 2178.

Радикализација: процес за време чијег трајања се лице доводи у ситуацију да почиње да одобрава екстремистичка уверења, прихвата насилни екстремизам, односно тероризам као могућ и оправдан начин деловања, са могућношћу да на крају овог процеса дели вредности, подржава или учествује у активности терориста.

Насилни екстремизам: екстремизам који подразумева употребу насиља ради реализације политичких циљева, укључујући али не ограничавајући се искључиво на тероризам. Страни терористички борци: лица која врбују, регрутују, припремају, организују, руководе, превозе или организују превоз или обучавају појединца или групу људи у намери њиховог придруживања или учествовања у терористичким оружаним формацијама које делују изван територије Републике Србије или се сама придруже таквим формацијама. Терористичко удружење: удружење две или више особа, које је основано на дужи временски период и делује организовано ради извршења кривичног дела тероризам и других кривичних дела повезаних са њим.”

Стратегија је објављена у Службеном гласнику Републике Србије:

05 Број: 337-9655/2017 У Београду, 12. октобра 2017. године.

Влада је ближе објаснила стратешки и правни оквир:

„СТРАТЕШКИ И ПРАВНИ ОКВИР

Међународни инструменти

- Конвенција о кривичним делима и неким другим актима извршеним у ваздухопловима (1963);
- Конвенција о сузбијању незаконите отмице ваздухоплова (1970);
- Конвенција о сузбијању незаконитих аката уперених против безбедности цивилног ваздухопловства (1971);
- Конвенција о спречавању и кажњавању злочина према лицима под међународном заштитом, укључујући и дипломатске агенте (1973);
- Међународна конвенција против узимања талаца (1979);
- Конвенција о физичкој заштити нуклеарног материјала (1980);
- Протокол о сузбијању незаконитих аката насиља на аеродромима који служе међународном цивилном ваздухопловству, којим се допуњује Конвенција о сузбијању незаконитих аката уперених против безбедности цивилног ваздухопловства (1988);
- Протокол о сузбијању незаконитих аката уперених против безбедности фиксних платформи које се налазе у епиконтиненталном појасу (1988);
- Конвенција о сузбијању незаконитих аката против безбедности поморске пловидбе (1988);
- Конвенција о обележавању пластичних експлозива ради откривања (1991);
- Декларација ГС УН о мерама за спречавање међународног тероризма (1994);
- Међународна конвенција о спречавању терористичких напада бомбама (1997);
- Међународна конвенција УН о сузбијању финансирања тероризма (1999);
- Међународна конвенција о спречавању финансирања тероризма (1999);
- Резолуција Савета безбедности УН 1267 (1999);
- Резолуција Савета безбедности УН 1333 (2000);
- Резолуција Савета безбедности УН 1373 (2001);

- Резолуција Савета безбедности УН 1377 (2001);
- Резолуција Савета безбедности УН 1377 (2001);
- Резолуција Савета безбедности УН 1452 (2002);
- Резолуција Савета безбедности УН 1456 (2003);
- Резолуција Савета безбедности УН 1540 (2004);
- Резолуција Савета безбедности УН 1566 (2004);
- Резолуција Савета безбедности УН 1631 (2005);
- Резолуција Савета безбедности УН 1624 (2005);
- Резолуција Савета безбедности УН 1631 (2005);
- Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених кривичним делом и финансирању тероризма (2005);
- Стратегија Европске уније за борбу против тероризма (2005);
- Међународна конвенција о спречавању аката нуклеарног тероризма (2005);
Протокол уз Конвенцију о сузбијању незаконитих аката против безбедности поморске пловидбе (2005);
- Глобална стратегија Уједињених нација за борбу против тероризма (2006);
Ревидирана Стратегија ЕУ за борбу против радикализације и регрутовања за тероризам (2008)

Национални стратешки и нормативни оквир

- Стратегија за смањење сиромаштва (2003);
- Национална стратегија одрживог развоја (2008);
- Стратегија националне безбедности Републике Србије (2009);
- Стратегија за управљање миграцијама (2009);
- Стратегија одбране Републике Србије (2009);
- Национална стратегија за борбу против организованог криминала (2009);
- Стратегија за супротстављање илегалним миграцијама (2009);

- Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама (2011);
- Национална стратегија запошљавања (2011);
- Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији 2017-2020. година (2017);
- Стратегија развоја образовања у Републици Србији (2012);
- Стратегија превенције и заштите од дискриминације (2013);
- Стратегија развоја система извршења кривичних санкција (2013);
- Стратегија полиције у заједници (2013);
- Акциони план за Поглавље 24 – Правда, слобода и безбедност (2016);
Национална стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма (2014);
- Национална стратегија за младе (2015);
- Стратегија истрага финансијског криминала (2015);
- Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица (2015);
- Национална стратегија за родну равноправност (2016);
- Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња 2016–2025. година (2016);
- Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом, и заштите жртава за период од 2017. до 2022. године (2017);
- Устав Републике Србије;
- Закон о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 44/14, 14/15, 54/15 и 96/15);
- Закон о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10 и 99/14);
- Кривични законик Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14); Закон о одговорности правних лица за кривична дела („Службени гласник РС”, број 97/08);
- Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14);

- Закон о међународним мерама ограничавања („Службени гласник РС”, број 10/16);
- Закон о спречавању прања новца и финансирању тероризма („Службени гласник РС”, бр. 20/09, 72/09, 91/10 и 139/14);
- Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма („Службени гласник РС”, број 29/15);
- Закон о платном промету („ Службени лист СРЈ”, бр. 3/02 и 5/03 и „Службени гласник РС”, бр. 43/04, 62/06, 111/09, 31/11 и 39/14);
- Закон о платним услугама („Службени гласник РС”, број 139/14);
- Закон о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/03, 55/04, 85/05, 44/10, 76/12, 106/12, 14/15 и 40/15);
- Закон о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС”, бр. 80/02, 84/02, 23/03, 70/03, 70/03, 55/04, 61/05, 85/05, 62/06, 63/06, 61/07, 20/09, 72/09, 53/10, 101/11, 2/12, 93/12, 47/13, 108/13, 68/14, 105/14, 91/15 и 112/15);
- Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела („Службени гласник РС”, број 32/13);
- Закон о заштити државне границе („Службени гласник РС”, бр. 97/08 и 20/15); Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08);
- Закон о азилу („Службени гласник РС”, број 109/07);
- Закон о управљању миграцијама („Службени гласник РС”, број 107/12);
- Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 90/07);
- Закон о оружју и муницији („Службени гласник РС”, број 20/15);
- Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме („Службени лист СРЈ”, 41/96 и „Службени гласник РС”, број 85/05);
- Закон о извозу и увозу наоружања и војне опреме („Службени гласник РС”, број 107/14);
- Закон о извозу и увозу робе двоструке намене („Службени гласник РС”, број 95/13);

- Закон о забрани усавршавања, производње и стварања залиха бактериолошког (биолошког) и токсичног оружја и о њиховом уништавању („Службени гласник РС”, број 87/11);
- Закон о промету експлозивних материја („Службени лист СФРЈ”, бр. 30/85, 6/89 и 53/91 и „Службени лист СРЈ”, бр. 24/94, 28/96 и 68/02);
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС”, број 85/05);
- Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 20/09);
- Закон о тајности података („Службени гласник РС”, број 104/09);
- Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела („Службени гласник РС”, бр. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04 – др. закон, 45/05, 61/05, 72/09, 72/11 - др. закон, 101/11 - др. закон и 32/13);

ПАРТНЕРИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

- министарства, органи управе у њиховом саставу и посебне организације у чијој надлежности је заштита безбедности Републике Србије, као што су министарства надлежна за унутрашње послове и одбрану, посебно полиција, војска и службе безбедности;
- друга министарства и органи управе у њиховом саставу, посебно они који у обављању својих послова имају право да користе одређена полицијска овлашћења, као што су министарства надлежна за финансије и правду, односно органи управе као што су царина, пореска полиција, финансијско-обавештајна служба у Републици Србији (ФОС) и службе за извршење кривичних санкција;
- друга министарства и органи управе у њиховом саставу у чијој надлежности су послови пољопривреде и заштите животне средине; грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре; трговине, туризма и телекомуникација; државне управе и локалне самоуправе; спољних послова; просвете, науке и

технолошког развоја; здравља; рада, запошљавања, борачких и социјалних питања; омладине и спорта и културе и информисања;

- тужилаштва;
- органи који врше управљање, усклађивање и усмеравање, надзор и контролу над сектором безбедности – Народна скупштина, председник, Влада, правосудни органи, независни државни органи и надзорна тела и тела за усмеравање и усклађивање у области безбедности, посебно Савет за националну безбедност и Биро за координацију рада служби безбедности;
- актери из приватног сектора безбедности (приватна безбедносна предузећа и приватне детективске агенције);
- актери у области информисања;
- служба Владе надлежна за сарадњу са организацијама цивилног друштва;
- цивилни сектор и други субјекти друштва који имају утицај на креирање безбедносне политике, између осталог путем јавног надзора сектора безбедности;
- академска и универзитетска заједница.
- Постојећи органи и координациона тела:
 - Стална мешовита радна група за борбу против тероризма;
 - Стална координациона група за надзор над спровођењем Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма;
 - Национални (међуресорски) тим за хемијске, биолошке, радиолошке и нуклеарне (ХБРН) материјале.“

1.1.6.4. Македонија

Северна Македонија, раније Бивша Југословенска Република Македонија се у борби против тероризма ослања углавном на сарадњу са САД. Она је члан Глобалне коалиције за борбу против ИСИС. Македонија наводи да се на њеној територији налазе чланови и симпатизери ИСИС-а. Министарство Унутрашњих послова и Безбедносне службе Северне Македоније наводе да је најмање 150 њихових држављана путовало да се придружи терористичким групама у Сирији и Ираку. Од тог броја, поуздано се зна да је 30 погинуло, 40 се још увек налази тамо а око 80 се вратило у Северну Македонију.

Почетком 2018. године Удружене Снаге Македоније су обучаване заједно са САД Специјалним снагама (U.S. Special Forces) како би биле у стању да спремније одговоре на терористичке нападе и претње. Македонија је направила оперативни план за превенцију напада, по угледу на САД, посебно наглашавајући сигурност на стадионима и у хотелима. Министарство унутрашњих послова је усвојило и имплементирало мобилну Интерполову базу података (Mobile Interpol Network Database – MIND) и (Fixed Interpol Network Database – FIND) уз помоћ партнерских нација, како би систематски скенирали документа на граничним прелазима и претраживали их у Интерполовим базама података. Северно Македонска гранична полиција користи, поред Интерполове и Еурополову базу.

Северна Македонија је донела Закон против финансирања тероризма. Такође члан је Савета Европског комитета експерата за праћење прања новца и финансирање тероризма (Council of Europe's Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism – MONEYVAL).

За Северну Македонију се тек очекује доношење сета закона о борби против тероризма.

Северна Македонија има Национални Комитет за борбу против насилног екстремизма у коју су укључени и припадници Исламске верске заједнице, која је обучила 12 имама за препознавање тероризма.

1.1.6.5. Црна Гора

Законодавство Црне Горе у борби против тероризма се ослања највише на Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Остали Закони и прописи

- Правилник о индикаторима за препознавање сумњивих клијената и трансакција
- Смјернице о изради анализе ризика ради спречавања прања новца и финансирања тероризма
- ПРАВИЛНИК О СМЈЕРНИЦАМА ЗА ИЗРАДУ АНАЛИЗЕ И ФАКТОРИМА РИЗИКА РАДИ СПРЈЕЧАВАЊА ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
- Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма
- ПРАВИЛНИК О ИНДИКАТОРИМА ЗА ПРЕПОЗНАВАЊЕ СУМЊИВИХ КЛИЈЕНАТА И ТРАНСАКЦИЈА
- Смјернице о изради анализе ризика ради спречавања прања новца и финансирања тероризма
- Правилник о смјерницама за израду анализе и факторима ризика ради спречавања прања новца и финансирања тероризма
- Правилник о начину рада овлашћеног лица, начину спровођења унутрашње контроле, чувању и заштити података, начину вођења евиденција и оспособљавању запослених

Сматра се да је најважнији црногорски закон управо Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма. Посебна пажња је усмерена на појединце који раде у банкама и осигуравајућим друштвима.

Донесене су специјалне смернице за њихов рад:

“– Прецизна упутства запосленима у дијелу идентификације, прегледа и праћења клијената, нарочито за секторе који су, по оцјени обвезника, више изложени ризику прања новца и финансирања тероризма,

– обавезу обвезника да лицу овлашћеном за спровођење мјера у циљу сузбијања ризика прања новца и финансирања тероризма и његовом замјенику омогући прибављање свих неопходних података и информација у циљу неометаног обављања законских дужности, и да им обезбиједи адекватно оспособљавање,

– обавезу обезбјеђења обука за остале запослене у циљу извршавања законом прописаних активности,

– начин прикупљања података о клијентима и пословном односу, као и вођење и садржину евиденција тих података,

– поступак са клијентима у свим фазама контакта, почев од момента израженог интереса за закључење уговора, а нарочито процедуре које се спроводе у случају:

1) специфичних клијената, који су класификовани у категорије већег степена ризика,

2) трансакција које прелазе законске прагове,

3) неубичајених трансакција,

4) увођења нових технологија у пословање обвезника,

5) промјене успостављеног пословног односа, која не одговара обиму

редовног пословања клијента и категорији ризика у коју је клијент сврстан,

6) основане сумње у прање новца и финансирање тероризма,

– начин анализирања свих неубичајених трансакција, и вођење евиденција о истим,

- критеријуме/индикаторе које обвезник користи за препознавање неуобичајених и сумњивих трансакција,
- услове, начин и рокове за подношење извјештаја надлежном органу,
- за друштва за осигурање и филијале страних друштава - начин процјене оспособљености и провјеру процедура за спрјечавање прања новца и финансирања тероризма које користе посредници односно заступници у осигурању са којима осигуравач сарађује,
- функционисање информационог система, на начин на који осигурава адекватно реаговање обвезника у складу са законом,
- начин и рок чувања личних података клијената. “

Црна Гора је увела и опис фактора ризика. Тако је посебно утврђено шта се сматра под особе високог ризика:

“Фактори високе ризичности клијента:

- а) пословни однос води се у неуобичајеним околностима;
- б) клијенти који живе у државама високог ризика са географског аспекта;
- ц) клијент који је правно лице или аранжман који представља заједничку инвестицију;
- д) политички експонирана лица;
- е) компаније у чијој су власничкој структури умјесто стварних власника номинално уписани овлашћени заступници или чије акције гласе на доносиоца;
- ф) клијент чије пословање карактерише интензиван прилив готовине;
- г) привредно друштво чије је власничка структура неуобичајена обзиром на природу пословања тог друштва.

- фактори високог ризика код производа, пословних односа односно трансакција:

а) производи или трансакције које омогућавају или фаворизују анонимност клијента;

б) индиректни пословни однос или трансакција;

ц) уплата од треће стране или трећој страни, при чему се не може установити повезаност са клијентом односно пословним односом;

д) производи који омогућавају нове механизме закључивања уговора, и увођење употребе нових технологија и за старе и нове производе.

Црна Гора је, слично Србији донела плана активности на спречавању тероризма за период до 2022. године.

1.2. Извори финансирања тероризма

Прање новца и финансирање тероризма су криминалне делатности са економским реперкусијама. Како су то глобални проблеми њихове последице су многобројне. Зависно од државе до државе постоје мањи или већи проблеми које прање новца доноси. У јаким, стабилним државама губи се стабилност и поверење у економију и нестаје транспарентност. У економски слабир државама, прање новца може довести до комплетне нестабилности система, заустављању реформи и губљењу страних инвестиција.

Прање новца је процес прикривања илегалних извора новца тако да изгледа као да долази из легалних извора, углавном од стране корумпираних органа власти под маском улагања у инфраструктуру и унапређење животног стандарда.

Начини на које новац може бити опран су различити и мање или више префињени, и укључују фалсификовање фактура увоза и извоза, замена отете имовине за новчана средства преко или унутар државних граница, паралелне кредитне трансакције, размена новца између рачуна унутар банака уз подмићивање банкарских званичника ради прикривања великих илегалних трансфера, итд.

Иако је веома тешко утврдити тачну количину опраног новца, многа регулаторна тела врше годишње процене на нивоу како националних тако и глобалне економије. Године 1996. Међународни монетарни фонд проценио је да два до пет процената светске економије чини опран новац. С друге стране, међувладино тело за борбу против прања новца под називом (*Financial Action Task Force*), тврди да је немогуће извршити реалну процену количине опраног новца па стога не објављује статистике по том погледу.

Без обзира на потешкоће приликом утврђивања, количина опраног новца сваке године достиже милијарде Америчких долара и представља посебан изазов владама света. Као резултат тога, владе, финансијске институције и међународна тела улажу напоре у спречавању, одвраћању и хватању перача новца.

Прање новца се обично одвија у три фазе (График број 1.):

- Прва фаза је “стављање новца”. У тој фази се брише веза између илегалне активности и финансија. То је фаза која представља криминалну радњу.
- Друга фаза је “покривање новца”. У тој фази се криминални “прљави” новац пребацује на низ различитих рачуна да би се прикривао траг и криминално порекло новца
- Трећа фаза је “интеграција новца”. У њој новац који је илегално зарађен се враћа са легалних рачуна. “Прљави” новац постаје “чист”

По тумачењу Закона за превенцију прања новца који је на снази, у овом или оном облику, у свим државама, прање новца означава:

1. Конверзија или трансфер вредности стечених криминалним радњама
2. Скривање или довођење у заблуду о пореклу новца, његовој локацији, правом власнику са вођењем рачуна о вредности стеченој криминалној активности
3. Прибављање, поседовање или употреба вредности стеченој криминалом

Терористима су неопходне финансије за терористичке активности. Оне могу потицати из легалних токова, као бизнис профит, донације од појединаца или разних организација. Али могу потицати из криминалних извора, као што су трговина наркотицима, шверц, препродаја оружја, преваре, киднаповања или уцене.

Законски, финансирање тероризма представља скупљање вредности или покушај њихове набавке са намером употребе и сазнањем да се део или у целости могу употребити за:

- терористички акт
- терористе
- терористичке организације

За Закон није важно да ли је новац употребљен ако је набављен за сврху терористичке активности.

Током истраге поводом напада 9/11, примећено је да је пуно новца скупљано путем добротворних прилога међу емиграцијом. Много њих је знало да новац даје за терористе али су на неки начин одобравали њихове ставове. Најчешће је новац скупљан неким одређеним поводом, обично да се помогне неко ко је у затвору или је оптужен за нешто.

Графикон број 1 Прање новца (iHazInfos.com)

1.3 Повезаност тероризма са организованим криминалом

Савет безбедности је препознао везу између мултинационалног организованог криминала и тероризма и то навео у више резолуција:

1373 (2001), 2195 (2014), 2322 (2016), 2347 (2017) и 2368 (2017), као и 2462 (2019) и у председничком обраћању од 8. маја 2018. године (S/PRST/2018/9).

Такође Савет безбедности наводи везе организованог криминала и тероризма у следећим областима:

- трговина људима (Резолуција Савета 2331 (2016) и 2388 (2017))
- трговина дрогом (председничко саопштење из 24 фебруара 2010 (S/PRST/2010/4), 25 April 2012 (S/PRST/2012/16), и 18 децембра 2013 (S/PRST/2013/22,))
- трговина оружјем (Резолуција Савета 2370 (2017))
- трговина нафтом и осталим природним ресурсима (Резолуција Савета 2199 (2015), 2253 (2015) и 2368 (2017)).

Генерална Скупштина Уједињених Нација је још 2000. године усвојила Конвенцију против мултинационалног организованог криминала као и протоколе (United Nations Convention against Transnational Organized Crime and its supplementary Protocols (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Air and Sea, and Protocol against the Illicit Manufacturing and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition).

Препозната је улога Комисије за превенцију криминала и криминалистичког правосуђа на пољу превенције криминала као и Уреда за криминал и наркотике (United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)). Генерална Скупштина је усвојила резолуцију која повезује организовани криминал и тероризам. Значајне су и резолуције 72/194 (2017), 70/177 (2015), и 68/187 (2013).

8. октобра 2018. године Анти-Терористички Комитет је одржао састанак на коме је известио о вези тероризма са недозвољеном трговином људима, наркотицима и оружјем и закључио да је неопходна сарадња надлежних фактора ради заједничког одговора. Извештавање је организовао Извршни директорат Анти-Терористичког Комитета (CTED) у кооперацији са Уредом за криминал и наркотике (UNODC) и Итеррегионалном истражном јединицом за криминал и правду при Уједињеним нацијама (UNICRI).

У осам извештаја о ИСИЛ препозната је веза организованог криминала и терористичких организација. Генерални Секретар Уједињених нација је такође истакао везу између ИСИС у Сахари са међународним организованим криминалом, потенцирајући шверцовање аутомобилских делова и илегално копање руда. Нагласио је да сектор ископавања злата представља слабу тачку и да може представљати извор финансија за ИСИС.

Других девет извештаја се односи на повезаност Талибана са производњом опијума и хероина. Производња сваким даном расте. Поред наркотика умешани су и у илегална ископавања руде.

Западни Балкан се налази на самом улазу у земље Европске уније. Налази се између највећег произвођача хероина и највећег потрошача, између Авганистана и западно европског тржишта. Последњих година значајне руте кокаина такође иду преко Балкана. Кроз Балкан циркулишу сви емигранти на путу за Западну Европу. Пут хероина је из Авганистана, преко Турске. Из Турске иде у Бугарску и Грчку а онда се слива у Северну Македонију а одатле у Србију. Након тога путује централно-европском рутом до Мађарске, Словачке, Аустрије и Швајцарске. Хероин се такође кријумчари у Италију преко Северне Македоније и Косова, а затим преко Албаније и Црне Горе (Мапа бр 2. Global Initiative Against Transnational Organized Crime - *Žarišta organizovanog kriminala na Zapadnom Balkanu*). Процењује се да је 2015. године укупни профит шверцера наркотика у југоисточној Европи био око 1,7 милијарди долара. Сем транзита, Албанија је главни произвођач канабиса у региону. Лука Драч у Албанији је главно место уласка наркотика из Латинске Америке. Оно што не уђе у Драч, уђе преко луке Бар. Током 2019. године је извршен значајан притисак на Албанију, тако да је производња канабиса опала.

Ипак, главни облик организованог криминала је шверц цигарета. Средиште је Црна Гора у коју се сливају праве и лажне марке произведене на територији Косова и у Албанији, као и део из Србије и Босне и Херцеговине.

Још током истраге Ал Каиде 1999. године откривене су терористичке ћелије у Албанији које су биле повезане са организованим криминалом. Како је Балкан главна транзитна рута, лако је закључити да значајни део организованог криминала, нарочито из Албаније профит усмерава ка терористичким организацијама, раније Ал Каиди сада ИСИС-у али и локалним терористичким групама.

Мапа број 2. Пuteви наркотика (stopdrogama.org)

Троугао између Југа Србије, Северне Македоније и територије Косова насељавају углавном Албанци. Налази се на главним саобраћајницама а близу градова Куманово и Тетово. Ради се о планинском пределу где су границе недовољно обезбеђене, сем на званичним прелазима. Централни проблем представља село Липково у коме живи око 30.000 људи у коме је незапосленост скоро 60% тако да су терористичке организације јаке у регрутовању сиромашних појединаца, без посла. Како је то све био део заједничке државе, постоје јаке родбинске везе на све три територије тако да стално, несметано прелазе границе и шверцују наркотице. До 2018. године хероин је долазио из лабораторија у регији Хас, близу Кукеша у Албанији (Мапа број 3.)

Мапа број 3. (stopdrogama.org)

Организовани криминал обезбеђује финансије, политичку, социјалну, друштвену и другу подршку за тероризам. Тероризам својим деловањем омогућава нове могућности за организовани криминал. Тако постоји зачарани круг организованог криминала и тероризма. ^[25]

25. Walter Kemp, Crooked kaleidoscope: Organized crime in the Balkans, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, Policy Paper, jun 2017, 15, https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2017/07/OC_balkans.pdf

Организовани криминалитет представља негативну друштвену појаву која се испољава готово у свим земљама, али и поред тога не постоји његова јединствена дефиниција. Међутим, то што не постоји јединствена дефиниција, не значи да се ова област недовољно изучава. Напротив, у научној теорији постоји велики број дефиниција организованог криминалитета што указује на значај и потребу изучавања и супротстављања овом облику криминалне активности, али са друге стране указује на немогућност усаглашавања шта све обухвата наведени појам. С обзиром да организовани криминалитет представља веома комплексну негативну друштвену појаву потребно је уложити посебан напор приликом његовог проучавања и дефинисања како би се овај вид противправног понашања суштински раздвојио од других сличних феномена.

За професора М. Бошковића организовани криминалитет се може дефинисати у ширем и ужем смислу. Тако према ширем схватању, организовани криминалитет представља облик криминалног деловања којег одликује организовани приступ у вршењу кривичних дела, са циљем прибављања противправне имовинске користи, док у ужем смислу он представља такође облик криминалног деловања, али код којег су успостављене везе између шефова криминалних организација и појединаца из структуре државне власти.^[26]

Према професору Ђ. Игњатовићу организовани криминалитет представља врсту имовинског криминалитета кога карактерише постојање криминалне организације која обавља континуирану привредну делатност, користећи при томе насиље и корупцију носилаца власти. За њега дефиниција организованог криминалитета може се поделити на ужу и ширу. У ширем смислу, организовани криминалитет постоји када криминалне делатности обавља група људи. Према ужем схватању, за постојање организованог криминалитета потребно је да, поред постојања групе људи који врше криминалну делатност, постоје и следећи услови: јасна подела посла између чланова у оквиру криминалне организације, постојање континуиране делатности са циљем стицања профита, коришћење насиља и застрашивања, успостављање веза са органима власти ради избегавања кривичног гоњења.^[27]

26. М. Бошковић, Организовани криминалитет, Полицијска академија, Београд, 1998, стр. 7

27. Ђ. Игњатовић, Организовани криминалитет-други део, Полицијска академија, Београд, 1998, стр. 25

Професорка Константиновић-Вилић, професорка Николић Ристановић и професорка Костић сматрају да је организовани криминалитет најопаснији, најмање познат и недовољно научно изучен облик испољавања професионалног криминалитета.^[28] Професор Стојановић дефинише организовани криминалитет као „структуру која обухвата друге форме криминалитета или искоришћава различите секторе и сфере илегалне економије, инфилтрирајући се у привредни, па и у политичко- административни свет“.^[29]

За професора Шкулића, организовани криминалитет одликују следеће карактеристике:^[30]

- постојање криминалне организације,
- имовинска мотивисаност,
- специфичност структуре,
- ексклузивитет чланства,
- специфичност метода деловања,
- инфилтрација у легалне економске токове и
- повезаност са структурама државне власти.

У Националној стратегији за борбу против организованог криминалитета наводе се следеће карактеристике организованог криминалитета:

- сваки члан криминалне организације има јасно одређену улогу у организацији,
- делатност криминалне организације се планира на дужи временски период,
- делатност криминалне организације обухвата примену стриктне дисциплине, као и одређена правила унутрашње контроле,
- делатност криминалне организације се простира и на међународном нивоу,
- наведену делатност карактерише примена насиља и застрашивања,
- настојање да се прикрије илегално стечени профит и криминална активност коришћењем привредне и пословне структуре, односно вршењем кривичних дела прање новца и утаје пореза и
- утицај на носиоце политичке власти, средства јавног информисања и на друге важне друштвене и економске чиниоце.

Битна обележја организованог криминалитета су и:

- специјализација и подела рада,
- професионално, планско вршење кривичних дела,
- организација трајног карактера,
- употреба разноврсних видова насиља,
- сопствени систем санкционисања,
- утицај на органе државне власти и
- коришћење коруптивних метода.

Из наведеног се могу издвојити следеће карактеристике организованог криминалитета:

- постојање криминалне организације,
- имовинска мотивисаност,
- специфична организациона структура,
- специјализација вршења кривичних дела,
- разноликост појавних облика,
- тржишна оријентација,
- континуитет у деловању,
- употреба криминалних метода у легалном пословању,
- повезаност са структурама државне власти и
- прикривеност деловања.

28. С. Константиновић-Вилић, В. Николић-Ристановић, М. Костић, Криминологија, Ниш, 2009, стр. 194

29.. Стојановић, Организоване форме криминалитета, Безбедност и друштвена самозаштита, бр. 5/90, Београд, стр. 62-63

30. М Шкулић , Основна феноменолошка обележја организованог криминалитета, Ревизија за безбедност бр. 10/08, стр. 23

1.4. Разлике између тероризма и организованог криминала

Евидентно је да постоје велике везе између организованог криминала и тероризма али не може се сваки криминал који је на неки начин организован сврстати под одредницу „организовани криминал“. Криминал има пуно својих лица и облика. Углавном није везан за политику, што је главно да би се повезао са тероризмом.

Финансијски криминал (White-collar crime) је сасвим сигурно организовани али представља девијацију легалних пословних активности и једини мото је профит. Може бити дело појединаца, може бити дело групе али се не може сврстати у исту категорију као отмице, продаје наркотика и оружја. Ту нема насилне агресије.^[31]

Државне институције и политичари често могу бити део или предмет организованог криминала. Не само појединци, већ и правна лица (фирме, корпорације, предузећа, организације...) могу бити део криминала. Озбиљни злочини могу бити почињени под маском правног лица. Комплексне структуре могу ефикасно скривати правог власника капитала што може бити искоришћено за илегалне активности као што је прање новца. Улога правног лица у криминалу може бити велика код трговине људима, наркотицима, оружјем.

Тероризам може обилато користити организовани криминал. Са друге стране, организовани криминал може и примењује терористичке методе али их разликује крајњи мотив.

Организовани криминал може бити заинтересован за политичке добити али увек у сврху стицања профита или заштите од кривичног гоњења. Тероризам може и увек тражи финансијску и материјалну добит али у сврху остваривања политичких идеја.

Друга битна разлика је да организовани криминал никада не може бити дело једне особе, док тероризам често представља напад једног појединца, без икакве организације иза себе. Велика разлика је и то што организовани криминал тражи тајност, док је тероризму један од главних мотива – јавност.

31. Kegö, Leijonmarck and Molcean, 2011; Tusikov, 2012

1.5. Глобализација и криминалитет

Глобализација је процес где свет постаје повезанији, информације стижу скоро тренутно и уместо индивидуалних нација говоримо о глобалној култури, економији и политици.

Хиперглобалисти верују да је глобализација нешто најбоље што се може догодити и да свет постаје боље место за живот. Песимисти се слажу да глобализација постоји али сматрају да је негативна и да доноси штету. Верују да постоји вестернизација културе као и глобални империјализам који води у глобално друштво које уништава локалне културе. Постоје и традиционалисти који негирају глобализацију. Сматрају да она не постоји.

Свет криминала је оберучке прихватио све што глобализација доноси. Тероризам такође.

Глобализација је довела до тога да многе компаније из развијених земаља послове селе у неразвијене, како би уштедели на платама и повећали профит. То доводи до незапослености и повећања рате криминала. Тако је криминалитет висок у зонама где је била јака рударска индустрија у Британији или САД градовима са великим челичанама.

Тероризам често настаје као одговор на глобализацију. Ако САД шири свој утицај на неразвијене и уништава локалне културе пресликавајући своју, то директно изазива стварање фундаменталиста. Тако се у богатим земљама развија леви тероризам а у сиромашним фундаменталистички.^[32]

Глобализација је мера тренутних социјалних и културолошких услова. Као и све остало криминал и његов утицај су сегменти глобализације. То умногоме отежава истраге и спречавање криминала. Апсурдно, на први поглед, је да глобализација лакше доводи до промоције Кока Коле него универзалних људских права.

32. Bauman, Z. (1998), *Globalization: The Human Consequences*, Cambridge, Polity

33. Findlay, Mark *The globalisation of crime*/Mark Findlay. p.cm. Includes bibliographical references and index. ISBN 0521 62125 9 (hardback)1. Criminology. 2. Social change. I. Title.HV6025.F46 1998364 – dc21 98–24884 CIP

34. United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Report 1999: Globalization with a Human Face*, Oxford University Press: New YorkOxford, 1999, p. 103.

Колапс времена и простора, све је свуда и одмах, доступно продаји. Комплексније објашњење је да је глобализација парадокс да са повећавањем чврстих веза које нас спајају настају истоветно јаке које нас раздвајају. Криминал постаје производ на тржишту. ^[33] Уједињене Нације су препознале „вирулентну везу између глобализације и организованог криминала^[34]. Још 1999. године у извештају о развоју човечанства (ХДР) организовани криминал је означен као негативна страна глобализације. Графикон број 4.

По ХДР организовани криминал остварује профит од 1.5 билиона долара годишње правећи ривалитет мултинационалним корпорацијама као додатна економска сила. Глобалне криминалне групе имају снаге да криминализују полицију, политику и економију, развијајући ефикасне мреже које шире дубоко унутар органа и широко међу популацијом. Њихове операције прелазе границе стварајући глобалне мреже и поништавајући све позитивне ефекте глобализације. ^[35]

Илегална трговина дрогом на светском нивоу представља око 8% укупне светске трговине, што је слично трговини нафтом и гасом а више него што је промет челика и аутомобила. ^[36]

Борба против тога је тешка а и многи се питају да ли угрожава слободе, људска права и да ли нарушава суверенитет појединих нација.

Графикон број 4

35. Human Development Report 1999, pp. 5 and 42.

36. Human Development Report 1999, p. 41.

1.6. Специфичности савременог тероризма

Иако тероризам постоји скоро одувек, можемо рећи да је прекретница напад изведен 9. септембра 2001. године од стране Ал Каиде на САД (слика број 4.). Догађај који је тероризам увео на сам врх интересовања јавности читавог света. Било је и раније догађаја који су се пратили у свету, отмица и убиство Алда Мора, напад на олимпијце Израела у Минхену, отмица брода Акиле Лауро, бомбашки напад у Оклахома Ситију али ниједан није изазвао оволику пажњу и оставио траг на глобалне процесе. Као да је Светски Трговински Центар са своје две куле, читав свет. Просто се заборавља да је истог дана један авион срушио део Пентагона а четврти није успео у замисли терориста, јер су их путници надвладали а авион се срушио у поље.

Напад је у потпуности успео у свим својим циљевима. Чак тај примарни, рушење зграда, сам по себи није најважнији иако је однео скоро 3000 живота. Успели су да постану најважнија светска тема, успели су да изазову непримерену реакцију САД која је изазвала још већу лавину, успели су да исмеју највећу светску силу, да покажу све слабости политичког система. Успели су у томе да САД суспендују нека људска права, остављајући отворено питање шта је горе, тероризам или губљење слобода. Чак су успели да изазову теорију завере, по којој су сами Американци срушили Две куле и тако се непрекидно обнавља прича о тероризму и регрутују нови и нови следбеници. Сваки даљи потез који су повукле америчке власти је деловао као дување ветра у једра тероризма, чак и сама акција откривања и убијања вође Ал Каиде, Осаме Бин Ладена.^[37]

Акција откривања представља врхунски оперативни рад. Пуних десет година је требало да се лоцира. Постојала су уверења да се крије у пећинама између Авганистана и Пакистана али је праћењем сарадника пронађен у Пакистану, свега један километар удаљен од Војне Академије. Акција је била посвећена убијању а не хватању Бин Ладена што је довело до још већег таласа незадовољства исламског света и бујања тероризма.

37. "Chapter 1.1: 'We Have Some Planes': Inside the Four Flights" (PDF). 9/11 Commission Report (Report). National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. 2004.

САД су касније издале саопштење да је Осама сахрањен у мору у складу са исламским законима и да је присуствовао имам из Пакистана али делује да то нико није поверовао. ^[38]

Акција убијања је изведена без знања пакистанских власти, са бројним командосима, неколико хеликоптера, од којих се један сам срушио. Хеликоптери су полетели из Авганистана, тиме су нарушени многи закони. Кућа у којој се крио је била пуна деце. Кућа је направљена за његово скривање након 2001. године. У њој је био пуних 5 година. Није никада изашао. Кућа је имала зид висок пет метара а део дворишта је био покривен тако да нико, ни из ваздуха није могао да лоцира бин Ладена. У кући није било телохранитеља, нити бораца. Из куће нико није користио мобилни телефон.

Везу са својом организацијом бин Ладен је обављао путем курира који би се одвезао у неко од суседних места, никада исто, без икакве шеме, и одатле разговарао. Приликом куповине мобилног телефона, клониран је телефон и тако је курир праћен, што је Американце довело до имања у месту Аботабад.

Слика број 4. Након напада 9/11 (NewYork Times)

38. "Chapter 1.1: 'We Have Some Planes': Inside the Four Flights" (PDF). 9/11 Commission Report (Report). National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. 2004.

У књизи „Унутар тероризма“ професор безбедности на Џорџтаун Универзитету Брус Хофман је написао да је у „највећем налету тероризма седамдесетих и осамдесетих година прошлог века било далеко више напада него сада али је читав наратив држан у оквиру јасних политичких циљева. Данас је другачије. Напади су мање предвидљиви, мање кохерентни. Остављају утисак случајности. ИСИС постави слику аутомобила и каже уђите у своја кола и возите – просто је тако.“

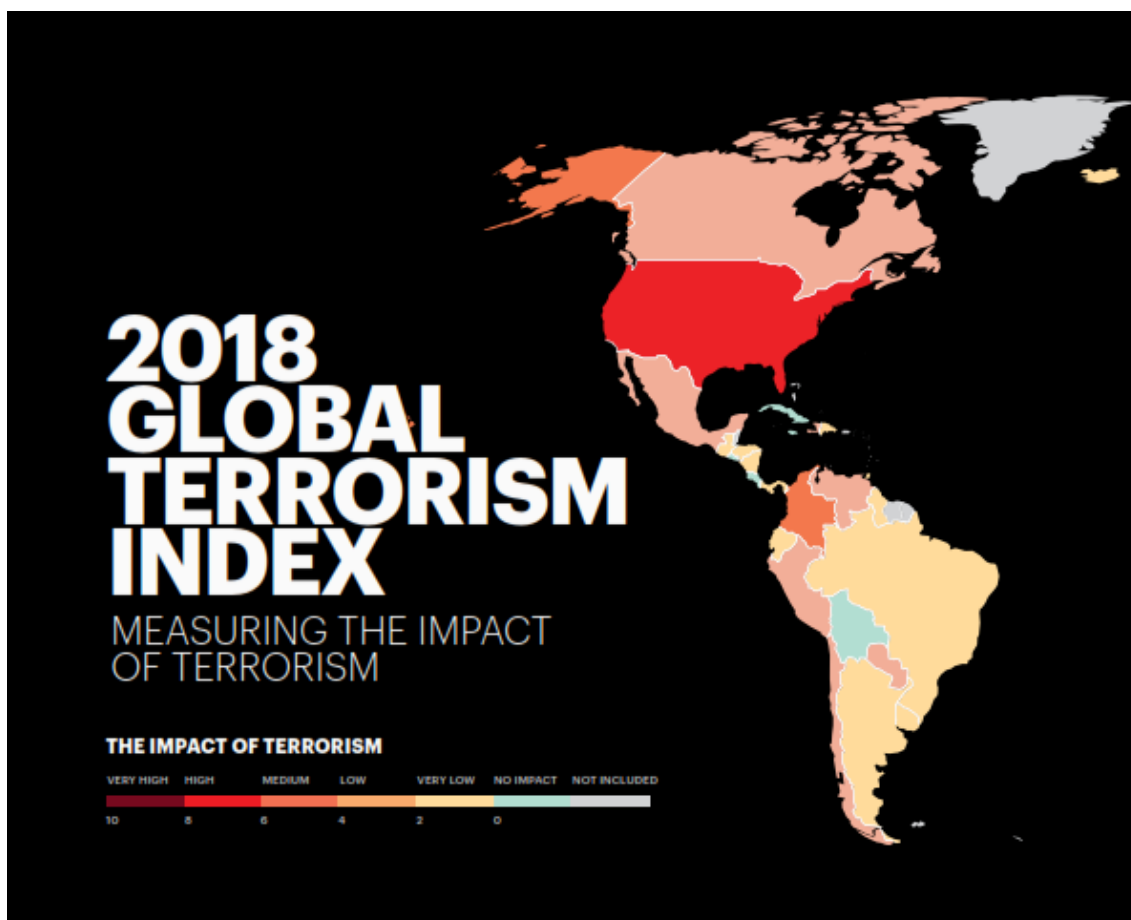
Тереза Меј, бивша британска премијерка је, након терористичког напада у Лондону изашла пред новинаре и рекла: „Мислим да имамо искуства са новим трендом у претњама које доживљавамо.“ Напади који су се десили у Паризу, Ници, Манчестеру, Берлину, Стокхолму су насумични, без тактике, без видљивог циља, сем терора. Тактика ИСИС-а данас личи на бесомучни напад који је у Њујорку извео, вероватно, Лујђи Тулијани 1920. године, када је коњску запрегу са експлозивом и гвожђем поставио испред Морган банке у подне. Погинуло је 38 људи, углавном курира, нижих службеника, стенографа, помоћника, који су се случајно нашли на улици.^[39]

Тактика коју је примењивала Ал Каида је имала висок степен професионализма и изискивала тактику и припреме. Регрутовање је било плански, са обуком у камповима, појединци су улазили у нападе након дуго времена проведених у селектовању. Нападаци из 9/11 су провели године у Ал Каиди пре напада, две године на летачкој обуци, ко зна колико у разним камповима пре тога.

Напади ИСИС су насумични, било где, обављени од тоталних аматера. Буквално ко сам жели да напада може. Уђе у кола, камион, залети се у масу. Или извади нож и почне сам да напада било кога.

Још једна важна разлика је да су раније напади били обележени искључиво политички, било леве или десне оријентације, сада имају јак одраз религије. Цихадисти су настали у сукобу са СССР и били потпомогнути и обучени од америчких служби. Након завршетка рата кренули су против запада и САД. Сваком новом генерацијом напади постају све бруталнији и све чешће мете су случајни пролазници. Сваким поразом ИСИС постају све бруталнији.

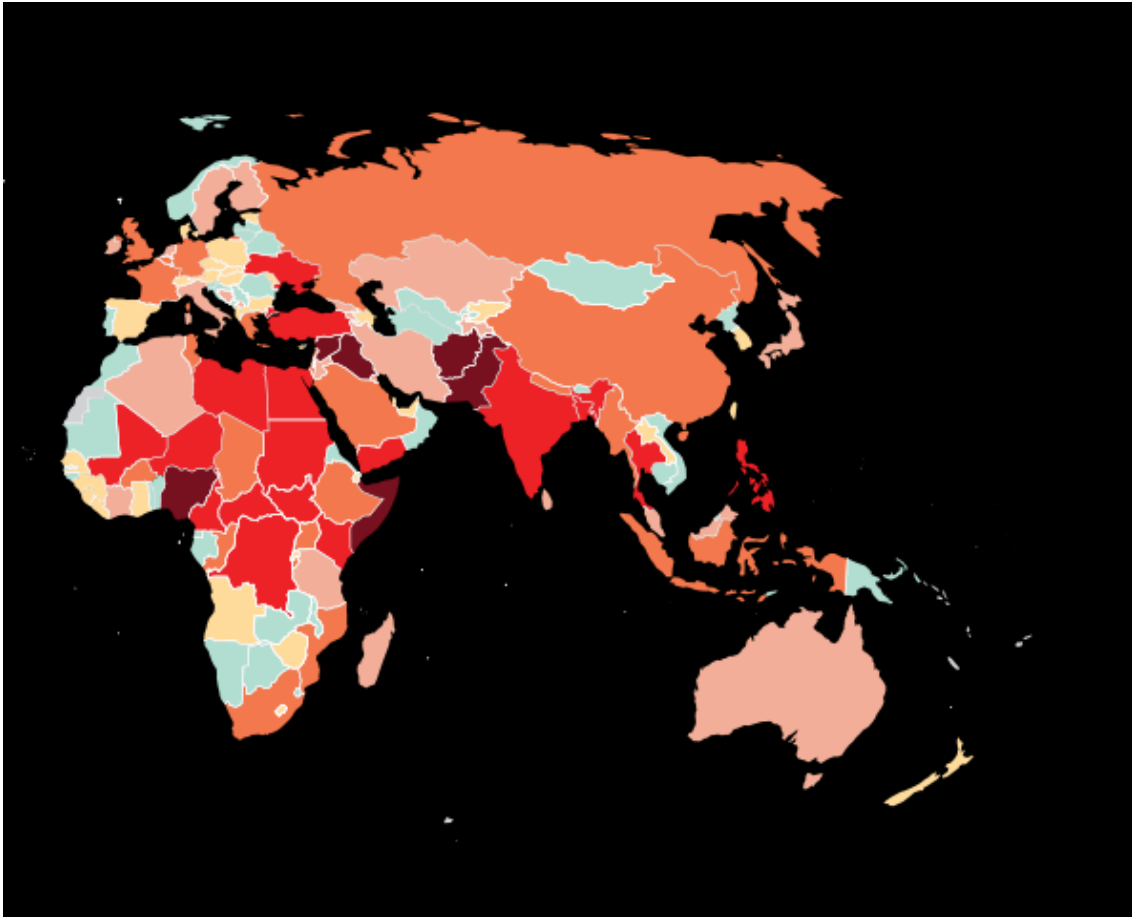
39. Javorsek II, Daniel; Rose, John; Marshall, Christopher; Leitner, Peter (August 5, 2015). "A Formal Risk-Effectiveness Analysis Proposal for the Compartmentalized Intelligence Security Structure". *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 28 (4): 734–761. doi:10.1080/08850607.2015.1051830

RANK	COUNTRY	SCORE	RANK CHANGE	RANK	COUNTRY	SCORE	RANK CHANGE	RANK	COUNTRY	SCORE	RANK CHANGE
1	Iraq	9.746	↔	29	Saudi Arabia	5.479	↔ 3	57	Canada	3.527	↔ 9
2	Afghanistan	9.391	↔	30	France	5.475	↔ 7	58	Chile	3.454	↔ 2
3	Nigeria	8.650	↔	31	Palestine	5.330	↔ 1	59	Paraguay	3.443	↔ 2
4	Syria	8.315	↔	32	Burundi	5.315	↔ 4	60	Jordan	3.404	↔ 9
5	Pakistan	8.181	↔	33	Nepal	5.295	↔ 11	61	Rep of the Congo	3.368	↔ 14
6	Somalia	8.020	↔ 1	34	Russia	5.230	↔ 1	61	Tanzania	3.368	↔ 3
7	India	7.568	↔ 1	35	Lebanon	5.154	↔ 6	63	Cote d'Ivoire	3.276	↔ 10
8	Yemen	7.534	↔ 2	36	China	5.108	↔ 5	64	Kuwait	3.126	↔ 14
9	Egypt	7.345	↔ 2	37	Burkina Faso	4.811	↔ 6	65	Ireland	3.045	↔ 1
10	Philippines	7.181	↔ 2	38	Chad	4.752	↔ 4	66	Peru	2.950	↔ 6
11	Dem. Rep Congo	7.095	↔ 2	39	Germany	4.601	↔ 1	67	Japan	2.926	↔ 9
12	Turkey	7.036	↔ 3	40	Mozambique	4.579	↔ 1	68	Australia	2.827	↔ 3
13	Libya	6.987	↔ 3	41	Israel	4.578	↔ 5	69	Italy	2.736	↔
14	South Sudan	6.796	↔	42	Indonesia	4.543	↔	70	Malaysia	2.700	↔ 9
15	Central African Rep	6.719	↔ 4	43	Angola	4.473	↔ 76	71	Kosovo	2.694	↔
16	Cameroon	6.615	↔ 1	44	Iran	4.399	↔ 8	72	Madagascar	2.613	↔ 9
17	Thailand	6.252	↔ 1	45	Greece	4.291	↔ 1	73	Finland	2.501	↔ 3
18	Sudan	6.178	↔	46	South Africa	4.263	↔ 1	74	Tajikistan	2.233	↔ 4
19	Kenya	6.134	↔ 3	47	Tunisia	4.088	↔ 6	75	Kazakhstan	2.228	↔ 8
20	USA	6.066	↔ 12	48	Belgium	4.060	↔ 8	76	Rwanda	2.177	↔ 5
21	Ukraine	6.048	↔ 4	49	Sri Lanka	4.048	↔ 19	77	Papua New Guinea	2.040	↔ 86
22	Mali	6.015	↔ 3	50	Spain	4.024	↔ 36	78	Netherlands	1.960	↔ 5
23	Niger	6.004	↔ 3	51	Sweden	3.936	↔ 3	79	Austria	1.852	↔ 10
24	Myanmar	5.916	↔ 13	52	Uganda	3.926	↔ 7	80	Kyrgyz Republic	1.719	↔ 1
25	Bangladesh	5.697	↔ 4	53	Bahrain	3.883	↔ 2	81	Haiti	1.714	↔ 8
26	Ethiopia	5.631	↔ 2	54	Algeria	3.763	↔ 5	81	Honduras	1.714	↔ 6
27	Colombia	5.611	↔	55	Venezuela	3.665	↔ 1	83	Armenia	1.692	↔ 8
28	United Kingdom	5.610	↔ 7	56	Mexico	3.533	↔ 6	84	Argentina	1.680	↔ 13

GLOBAL TERRORISM INDEX 2018 | 8

Табела 1. Глобални терористички индекс

RANK	COUNTRY	SCORE	RANK CHANGE	RANK	COUNTRY	SCORE	RANK CHANGE	RANK	COUNTRY	SCORE	RANK CHANGE
85	Laos	1.675	↓ 5	113	Bulgaria	0.315	↑ 19	138	Benin	0.000	↔
86	Zimbabwe	1.569	↑ 30	114	New Zealand	0.286	↓ 11	138	Botswana	0.000	↔
87	Czech Republic	1.562	↓ 3	114	South Korea	0.286	↓ 11	138	Costa Rica	0.000	↔
88	Ecuador	1.471	↓ 5	116	Moldova	0.229	↓ 11	138	Cuba	0.000	↔
89	Georgia	1.422	↓ 12	116	Estonia	0.229	↓ 10	138	El Salvador	0.000	↔
90	Brazil	1.388	↓ 3	116	Serbia	0.229	↑ 9	138	Equatorial Guinea	0.000	↔
91	Bosnia & Herzegovina	1.339	↓ 12	119	Liberia	0.210	↑ 2	138	Entrea	0.000	↔
92	Cyprus	1.206	↓ 9	120	Guatemala	0.205	↑ 14	138	Lithuania	0.000	↔
93	Gabon	1.198	↑ 70	121	Lesotho	0.191	↓ 11	138	Mauritania	0.000	↔
94	Jamaica	1.091	↑ 32	122	Ghana	0.192	↓ 11	138	Mauritius	0.000	↔
95	Sierra Leone	1.066	↑ 7	123	Norway	0.193	↑ 40	138	Mongolia	0.000	↔
96	Senegal	1.012	↓ 11	124	Switzerland	0.194	↓ 12	138	Namibia	0.000	↔
97	Albania	1.008	↓ 6	125	Trinidad and Tobago	0.124	↓ 12	138	North Korea	0.000	↔
98	Azerbaijan	0.957	↓ 3	126	Slovakia	0.115	↓ 12	138	Oman	0.000	↔
99	Taiwan	0.943	↑ 6	127	United Arab Emirates	0.105	↓ 12	138	Portugal	0.000	↔
100	Denmark	0.817	↓ 10	128	Guyana	0.076	↓ 10	138	Romania	0.000	↔
101	Nicaragua	0.747	↓ 9	128	Panama	0.076	↓ 10	138	Singapore	0.000	↔
102	Poland	0.719	↑ 8	130	Iceland	0.057	↓ 10	138	Slovenia	0.000	↔
103	Djibouti	0.705	↑ 7	130	Qatar	0.057	↓ 9	138	Eswatini	0.000	↔
104	Vietnam	0.663	↑ 58	132	Montenegro	0.038	↓ 9	138	The Gambia	0.000	↔
104	Zambia	0.663	↑ 58	132	Morocco	0.038	↓ 9	138	Timor-Leste	0.000	↔
106	Macedonia (FYR)	0.649	↓ 13	132	Uzbekistan	0.038	↓ 9	138	Togo	0.000	↔
107	Latvia	0.458	↑ 55	135	Bhutan	0.019	↓ 5	138	Turkmenistan	0.000	↔
107	Malawi	0.458	↑ 55	135	Cambodia	0.019	↓ 5				
109	Dominican Republic	0.382	↓ 11	137	Croatia	0.014	↓ 5				
110	Hungary	0.363	↓ 11	138	Belarus	0.000	↓ 32				
111	Uruguay	0.344	↓ 11	138	Guinea-Bissau	0.000	↓ 32				
112	Guinea	0.324	↓ 11	138	Bolivia	0.000	↓ 30				

GLOBAL TERRORISM INDEX 2015 | 9

Табела број 2 Глобални терористички индекс

Глобални терористички индекс је база података о свим терористичким нападима. Ту можемо видети све податке о нападима. Оно што је нама важно, Србија спада у државе где је опасност од тероризма далеко мања него у многим другим. Са друге стране, Норвешка је била једна од најбезбеднијих земаља па се догодио крвави напад. Слично је са Новим Зеландом, потпуно мирна држава у којој сви живе складно, до напада на џамије. Још када имамо у виду да су базе Ал Каиде биле у Албанији, на територији Косова, у Босни и да су многи са подручја тих територија али и из Санџака били или су још у саставу ИСИС.

Глобални Терористички Индекс (ГТИ) даје следеће податке о тренутном стању у свету:

- стање се поправило у 94 државе током задње године (2017. година, извештај за 2018 још није објављен)
- у 46 држава стање се погоршало
- Први пут Авганистан је на врху по броју смрти од тероризма
- Упркос губицима ИСИС је остао најопаснија терористичка група
- Број мртвих у Ираку је пао за 58%
- Египат и Сомалија су имали највећи пораст броја мртвих
- Ал-Шабааб је извео највећи напад са 587 мртвих
- Мртвих је било чак у 67 земаља
- Број мртвих у Европи је пао за 75%
- Процењени економски губитак од тероризма је око 52 милијарде долара

Главни и препознатљиви печат ИСИС није бруталност. Изненађујуће њихово најјаче оружје је употреба друштвених мрежа. Посебно су активни на Твитеру. Пропагандне кампање су им такве да им могу позавидети многе јаке компаније. Пропаганда им се ослања на нацистичку и надмашује је у многим елементима. Гебелсова идеја пропаганде је била да није важна истина већ успех. ИСИС је то усавршио коришћењем технологије. Често су видео материјали и спотови снимани у студијима у Европи и тиме збуњивали обавештајне службе.

TERRORIST INCIDENTS

The twenty most fatal terrorist attacks in 2017

● All attacks in 2017 scaled by number of fatalities

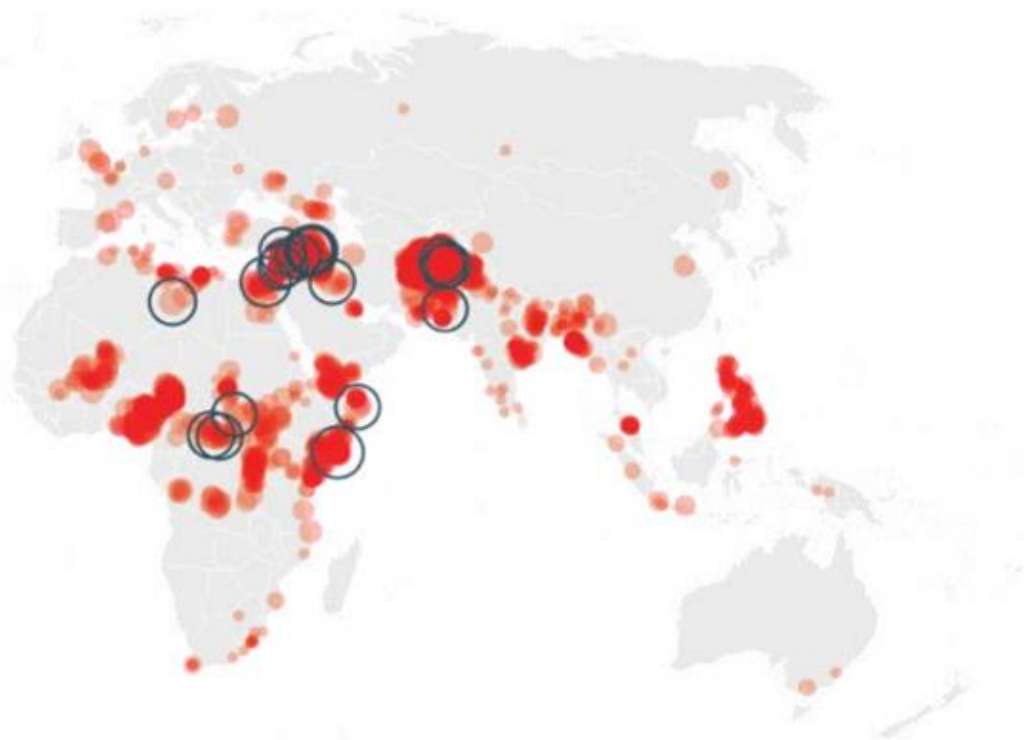
○ Worst attacks in 2017

					DESCRIPTION		
1	COUNTRY	SOMALIA	CITY	MOGADISHU	DEATHS	585	A suicide bomber detonated an explosives-laden truck outside the Safari Hotel at the K5 intersection in Hodan neighbourhood, Mogadishu, Somalia.
	DATE	14/10/2017	GROUP	AL-SHABAAB			
2	COUNTRY	EGYPT	CITY	BEIR AL-ABD	DEATHS	311	Assailants detonated an explosive device and opened fire on Al-Rawda mosque in Al-Rawda, Beir al-Abd, North Sinai, Egypt.
	DATE	24/11/2018	GROUP	SINAI PROVINCE OF THE ISLAMIC STATE			
3	COUNTRY	IRAQ	CITY	MOSUL	DEATHS	230	Assailants stormed a residential building and took civilians hostages in Maawsil al-Jadidah neighbourhood, Mosul, Nineveh, Iraq.
	DATE	17/3/2017	GROUP	ISIL			
4	COUNTRY	IRAQ	CITY	TAL AFAR	DEATHS	200	Assailants abducted 200 Turkmen civilians from Tal Afar, Nineveh, Iraq. The hostages were executed on July 4, 2017.
	DATE	4/6/2017	GROUP	ISIL			
5	COUNTRY	IRAQ	CITY	MOSUL	DEATHS	163	Snipers opened fire on fleeing civilians in Zanjiili neighbourhood, Mosul, Iraq.
	DATE	1/6/2017	GROUP	ISIL			
6	COUNTRY	LIBYA	CITY	BRAK	DEATHS	141	Assailants attacked Brak al-Shati Airbase near Brak, Wadi Al Shatii, Libya.
	DATE	18/5/2017	GROUP	MISRATA BRIGADES			
7	COUNTRY	CAR	CITY	ALINDAO	DEATHS	133	Assailants attacked civilians in Alindao, Basse-Kotto, Central African Republic (CAR).
	DATE	8/5/2017	GROUP	UNION FOR PEACE IN CENTRAL AFRICA (UPC)			
8	COUNTRY	SYRIA	CITY	QARYATAYN	DEATHS	128	Assailants overtook the town and abducted approximately 128 residents in Qaryatayn, Homs, Syria. All 128 hostages were executed.
	DATE	2/10/2017	GROUP	ISIL			
9	COUNTRY	SYRIA	CITY	ALEPPO	DEATHS	127	A suicide bomber detonated an explosives-laden vehicle near an evacuation bus convoy in Rashidin neighbourhood, Aleppo, Syria.
	DATE	15/4/2017	GROUP	JAYSH AL-ISLAM (SYRIA)			
10	COUNTRY	CAR	CITY	BANGASSOU	DEATHS	106	Assailants armed with projectiles and firearms attacked Muslim civilians and a UN Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the CAR base.
	DATE	13/5/2017	GROUP	ANTI-BALAKA MILITIA			

GLOBAL TERRORISM INDEX 2018 | 10

Табела број 3. Глобални терористички индекс

				DESCRIPTION
11	COUNTRY IRAQ	CITY MOSUL	DEATHS 100	Assailants detonated explosives at the Great Mosque of al-Nuri in Mosul, Nineveh, Iraq.
	DATE 21/6/2017	GROUP ISIL		
12	COUNTRY AFGHANISTAN	CITY KABUL	DEATHS 93	A suicide bomber detonated an explosives-laden sewage tanker near Zarnaq Square in Wazir Akbar Khan, Kabul, Afghanistan.
	DATE 31/5/2017	GROUP IS - KHORASAN CHAPTER		
13	COUNTRY PAKISTAN	CITY SEHWAN	DEATHS 91	A suicide bomber detonated at Lal Shahbaz Qalandar Sufi Shrine in Sehwan, Sindh, Pakistan.
	DATE 16/2/2017	GROUP IS - KHORASAN CHAPTER		
14	COUNTRY SOMALIA	CITY AF URUR	DEATHS 77	A suicide bomber detonated an explosives-laden vehicle near a Somali National Army (SNA) base in Af-Urur, Bari, Somalia.
	DATE 8/6/2017	GROUP AL-SHABAAB		
15	COUNTRY SYRIA	CITY DEIR EZ-ZOR	DEATHS 76	A suicide bomber detonated an explosives-laden vehicle at a refugee centre between Deir ez-Zor and Jafrah in Deir ez-Zor governorate, Syria.
	DATE 4/11/2017	GROUP ISIL		
16	COUNTRY AFGHANISTAN	CITY GARDEZ	DEATHS 74	Suicide bombers detonated explosives-laden vehicles outside a police compound and training centre in Gardez, Paktia, Afghanistan.
	DATE 17/10/2017	GROUP TALIBAN		
17	COUNTRY NIGERIA	CITY ZAKI BIAM	DEATHS 73	Assailants opened fire at a market in Zaki Biam, Benue, Nigeria.
	DATE 20/3/2017	GROUP FULANI EXTREMISTS		
18	COUNTRY AFGHANISTAN	CITY GOMAL DISTRICT	DEATHS 72	Assailants attacked police posts and the district centre in Gomal, Paktika, Afghanistan.
	DATE 2/8/2017	GROUP TALIBAN		
19	COUNTRY AFGHANISTAN	CITY MIRZA WULANG	DEATHS 72	Assailants attacked civilians and security personnel in Mirza Wulang, Sari Pul, Afghanistan. Clashes ensued that lasted until August 5, 2017.
	DATE 3/8/2017	GROUP TALIBAN		
20	COUNTRY NIGERIA	CITY JIBI	DEATHS 69	Assailants opened fire on a Frontier Exploration Services team convoy.
	DATE 23/7/2017	GROUP BOKO HARAM		

Табела број 4. Глобални терористички индекс

Најсмртоноснији напад се десио у Могадишу, Сомалија. Терориста самоубица је детонирао експлозив и камиону испред хотела Сафари. Чак 588 мртвих. Изведен од терористичке групе Ал-Шабааб. (табеле број 3 и број 4.)

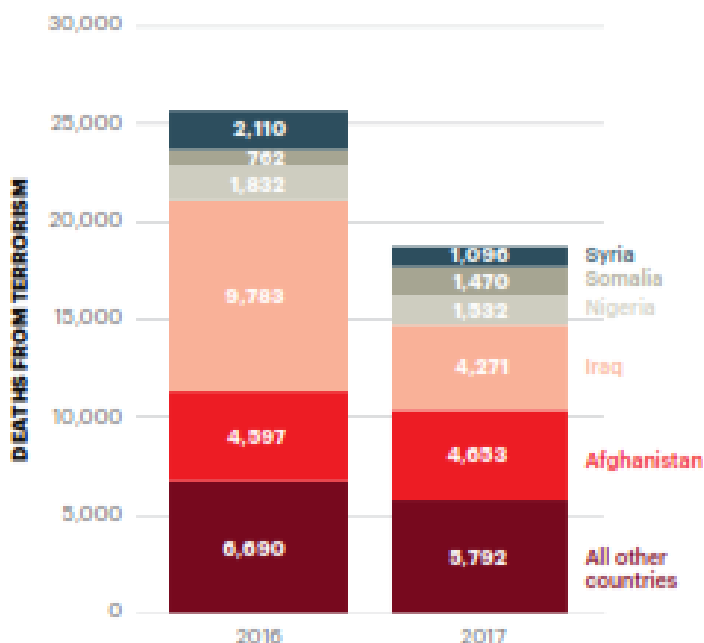
Следећих четири најсмртоноснијих напада је извео ИСИС и њихове филијале, што није изненађење. Тероризам је вратио у Египат, пораст броја мртвих за 123%.

У Централној Афричкој Републици су се десила чак два од десет најсмртоноснијих напада. Изведени су од две различите терористичке групе. Једна има име које означава да се боре за мир – Унија за мир у Централној Африци.

У листи од 20 највећих напада нашли су се и Талибани као и Боко Харам. Сем њих ту су Мисрата Бригаде са нападом у Либији, Анти-Балака Милиција са нападом у Централној Афричкој Републици и Фулани Екстремисти у Нигерији.

Total terrorism deaths by country, 2016–2017

Total deaths from terrorism fell 27% from 2016 to 2017.

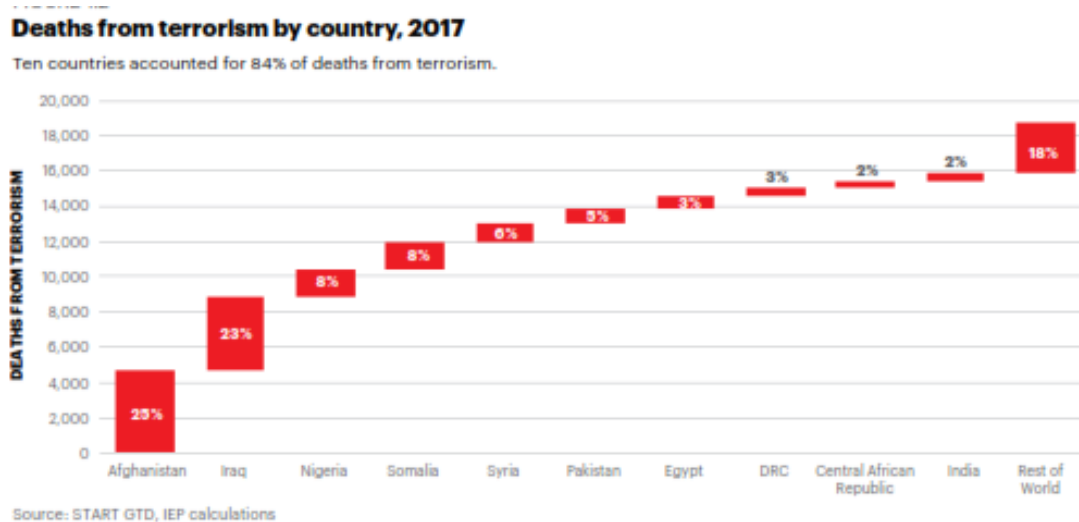
Source: START GTD, IEP Calculations

Табела број 5. Глобални терористички индекс

Табела број 5. показује распоред смрти по земљама. Након дужег времена Ирак се не налази на првом месту по броју мртвих и то је тек трећи пут за задњих 15 година. То је довело Авганистан на прво место.

Евидентно је да ратни сукоби индукују тероризам. Чак 95% терористичких напада се десило у земљама где постоје сукоби.

Смањењем сукоба са ИСИС опао је број терористичких напада. Када државе у којој су људска права на ниском нивоу, у којој постоје политички злочини и репресалије, уђу у војни сукоб, број терористичких напада расте скоро за 100%. Број смрти по нападу такође значајно расте и износи 2.4 у односу на 0.84 у државама у којима нема сукоба.

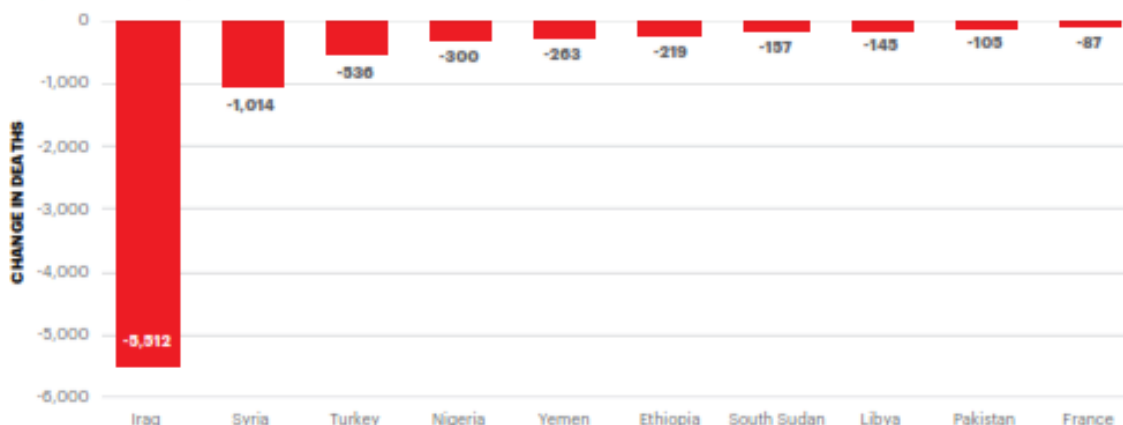

Табела број 6. Глобални терористички индекс

Број мртвих у Авганистану чини чак четвртину свих смрти од тероризма (табела бр. 6). Заједно са Ираком готово половина свих смрти од тероризма. Ескалација насиља је почела након убиства Осаме бин Ладена. То може бити коинциденција али ако се види да је су напади углавном без тактике и припреме, може се претпоставити да су делимично освета али и да су лишени главног стратега.

Largest decreases in deaths from terrorism, 2016–2017

Iraq recorded over 5,500 fewer deaths from terrorism in 2017.

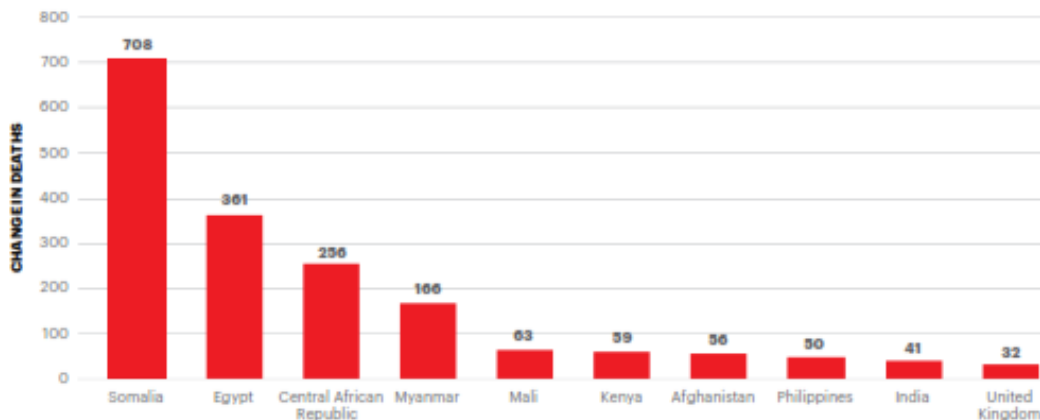
Табела број 7. Глобални терористички индекс

Табела број 7 показује да се број смрти у Ираку драстично смањио, као и у Сирији. Потпуно се поклапајући са смањењем броја смрти од ратних дејстава.

Значајан пад броја смрти се десио и у Западној Европи и Турској. Тај тренд је настављен и 2018 године.

Largest increases in deaths from terrorism, 2016–2017

Deaths from terrorism increased by 93% in Somalia from 2016 to 2017.

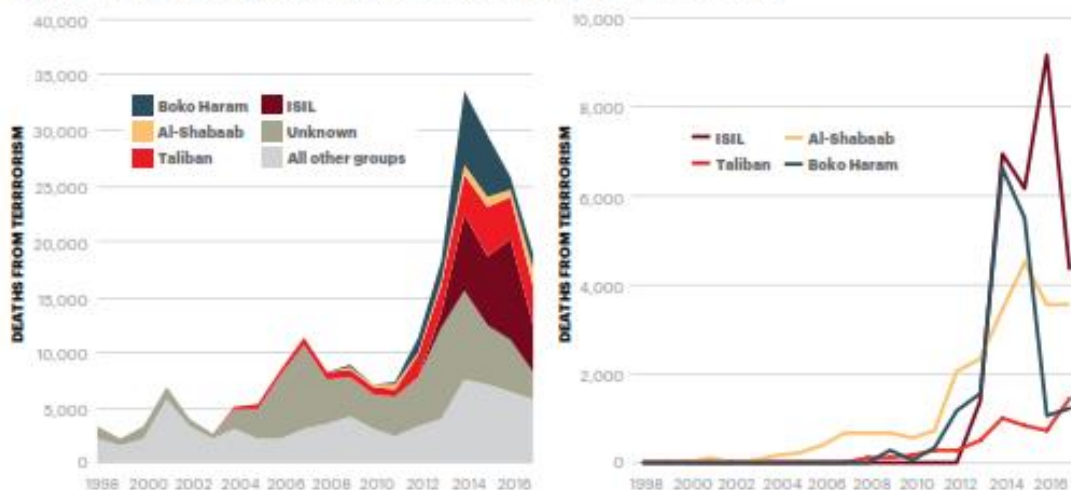
Source: START GTD, IEP Calculations

Табела број 8. Глобални терористички индекс

Број смрти из терористичких напада је највише порастао у Сомалији а затим у Египту и Централној Афричкој Републици, Мјанмару, Малију, Кенији. Није изненађење мали пораст у Авганистану, Филипинима, Индији и Великој Британији. Након Блиског Истока, пораст тероризма се сели у Африку. Очекује се повећање активности следећих година.

Four deadliest terrorist groups in 2017 (1998–2017)

ISIL, The Taliban, and Boko Haram have all seen falls in terrorist activity over the past two years.

GLOBAL TERRORISM INDEX 2018 | 15

Табела број 9. Глобални терористички индекс

Четири најсмртоносније терористичке групе су ИСИС, Ал Шабааб, Талибани и Боко Харам. Табела број 9 нам показује однос ове четири групе према свим осталим у свету као и то да постоји пад у њиховој активности.

Заједно су одговорни за 10.632 смрти у 2017. години што је 56.5% свих смрти. 2012. године су били одговорни за 32% а пре тога за око 6% смрти годишње. Одговорни су заједно за 44% смрти од терористичких напада у задњих 10 година.

Iraq

GTI RANK

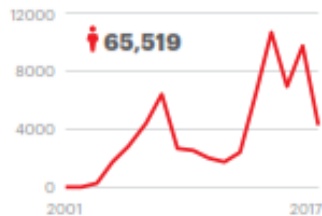
1

GTI SCORE

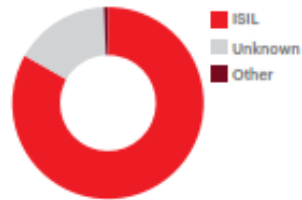
9.746

4,271 DEAD
4,086 INJURED
1,956 INCIDENTS

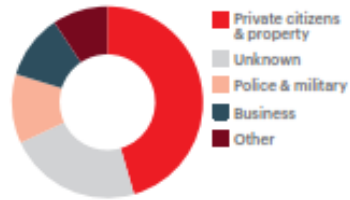
Total deaths since 2001

Deaths by group

Attacks by target

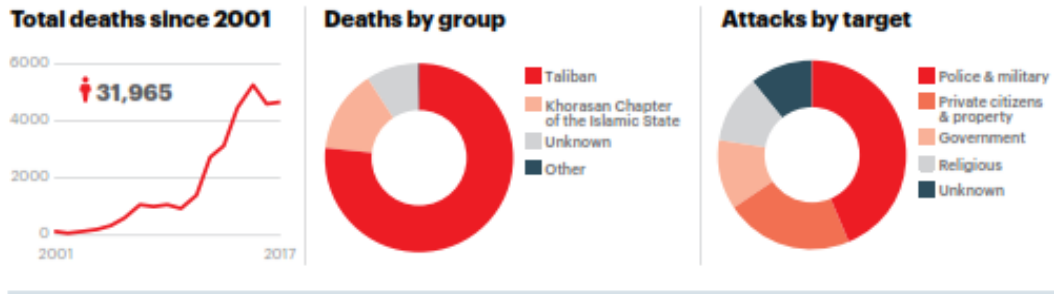
Табела број 10. Глобални терористички индекс

Ирак је држава која је претрпела највише смрти од терористичких напада у овом веку. Чак 65.519 мртвих. Скоро сви напади од стране ИСИС. Напади углавном на обичне људе.

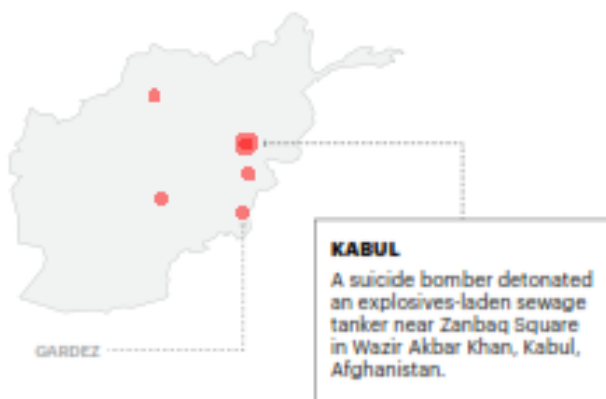
Најсмртоноснији напад се десио у Мосулу. Убијање недужних цивила. Током прошле године било је чак 1.956 напада са 4271 жртвом и са 4.086 повређених. (табела 11.)

Табела број 11. Глобални терористички индекс

Табела број 12. Глобални терористички индекс

Друга држава по броју смрти од терористичких напада у овом веку је Авганистан. Укупно 31.965 смрти. Напади махом од Талибана и фракције ИСИСа. Напади су били углавном на војску и полицију а након њих на цивилно становништво.

Највећи напад се десио у Кабулу. Класичан напад бомбаша самоубице. Током претходне године 1.168 напада са 4.653 мртвих и са 5.015 повређених.

Табела број 13.

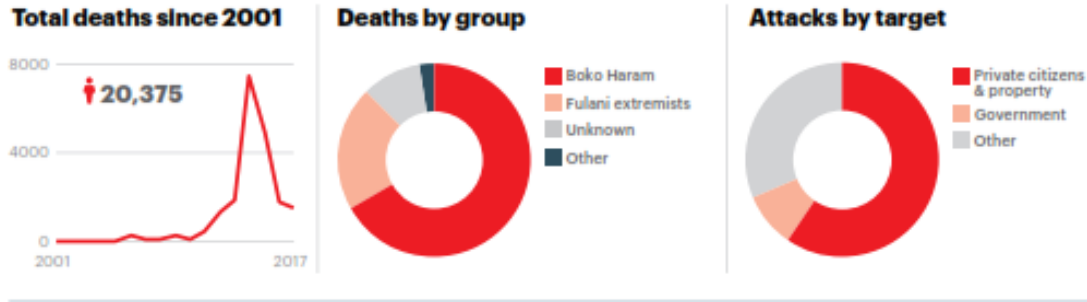
Табела број 13. Глобални терористички индекс

Nigeria

GTI RANK
3

GTI SCORE
8.66

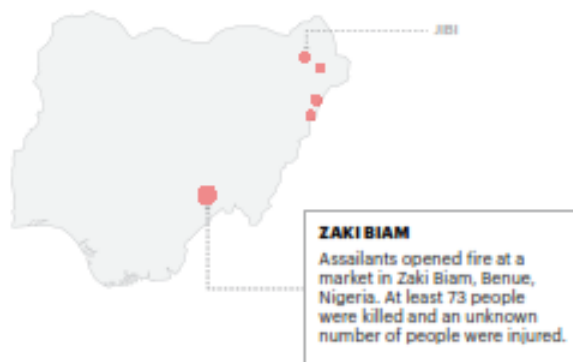
1,532 DEAD
852 INJURED
411 INCIDENTS

Табела број 14. Глобални терористички индекс

Нигерија је трећа на листи држава са највећим бројем жртава од терористичких напада. Било је 20.375 мртвих. Напади су били углавном од Боко Харам али и од Фулани екстремиста. Жртве углавном цивили, случајни пролазници.

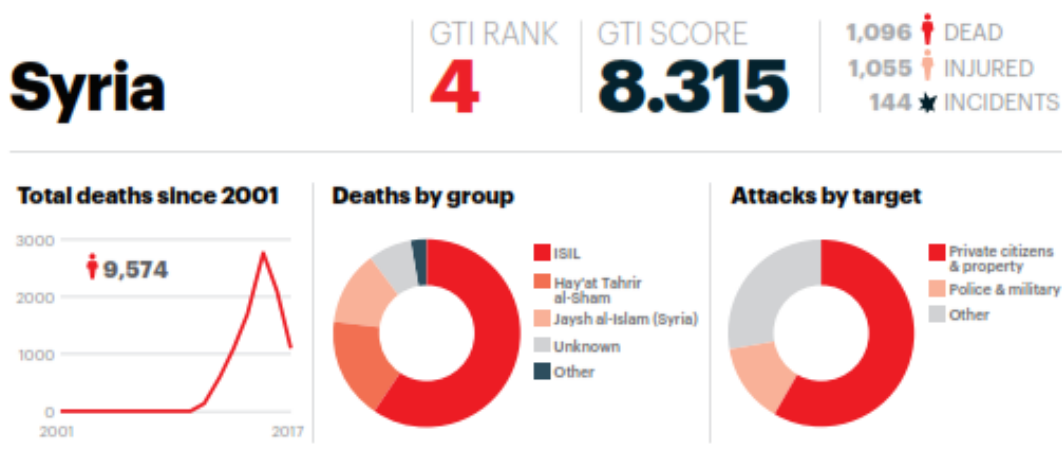
Worst attacks

Највећи напад се десио у месту Заки Биам. Погинуло је 73 особе. Претходне године 411 напада. Укупно 1532 особе погинуле док је 852 особе повређено.

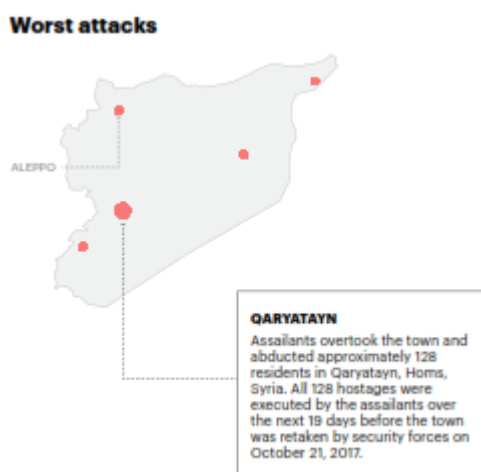
(табела број 15)

Табела број 15. Глобални терористички индекс

Табела број 16. Глобални терористички индекс

У Сирији је било 9.574 мртвих од терористичких напада у овом веку. Била је релативно мирна држава до почетка ратних сукоба. Већина мртвих је због ИСИС-а али Хајат Тахир ал-Шам и Јаиш ал-Ислам. Напади махом на цивиле уз нешто напада на полицију и војску. Сирији четврто место не доноси број мртвих већ то што су сви напади били у задњих пар година.

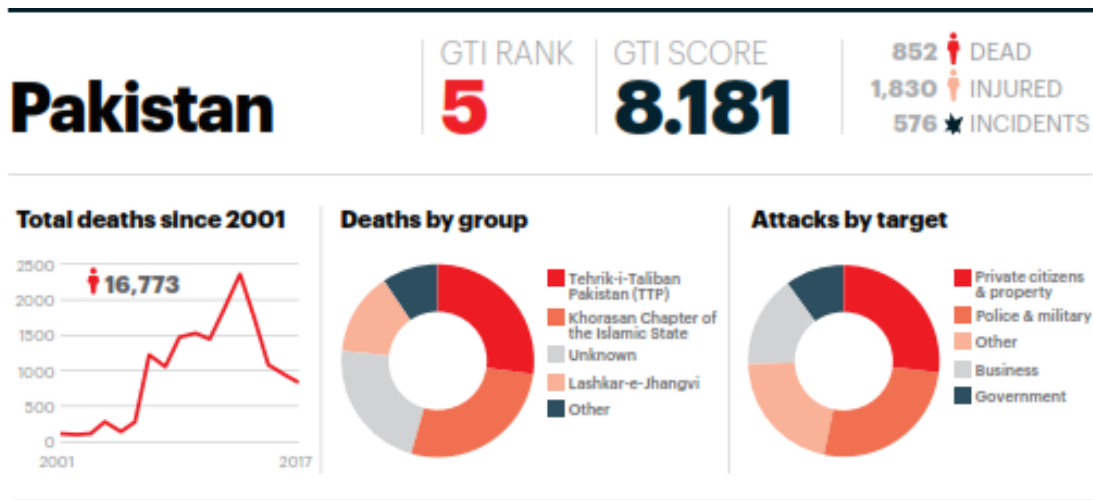

Највећи напад у месту Карјатајн али их је било доста у Алепу.

Претходне године 144 напада са 1.096 мртвих и са 1.055 повређених.

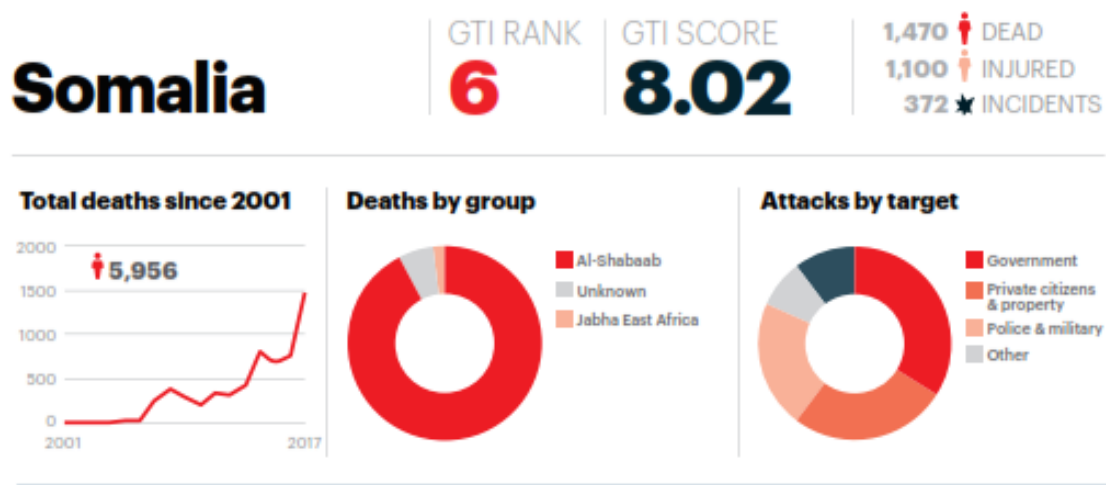
(Табела број 17.)

Табела број 17. Глобални терористички индекс

Табела број 18. Глобални терористички индекс

Пакистан се налази на месту број 5 по броју погинулих у овом веку. Било је 16.773 жртава. Број мртвих је подељен између Талибана, фракције ИСИС, Лашкар е Џангви и са великим бројем непознатих починилаца што највише личи на тактику ИСИС-а. Напади су били на цивиле али и на полицију и војску (главне мете Талибана) као и доста насумичних мета. Претходне године 576 инцидената са 852 жртве и 1.830 повређених.

Табела број 19. Глобални терористички индекс

На месту број 6 налази се Сомалија са 5.956 мртвих убијених углавном од Ал Шабааб терориста. Државне структуре, полиција и војска, цивили.

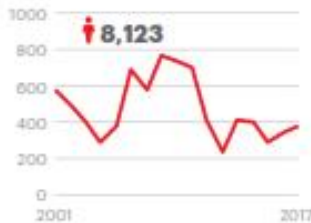
India

GTI RANK
7

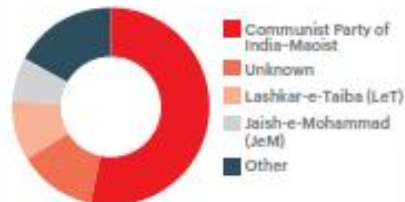
GTI SCORE
7.568

384 DEAD
601 INJURED
372 INCIDENTS

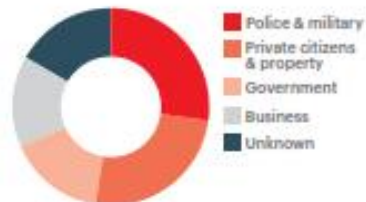
Total deaths since 2001

Deaths by group

Attacks by target

Табела број 20. Глобални терористички индекс

Индија је стално место напада. То јој доноси место број 7. Највише напада Комунистичка Партија Индије – Маоисти а за њима Лашкар е Таиба и Џаиш е Мухамед. Напади на полицији и војску, цивиле, структуре власти и економију.

Yemen

GTI RANK
8

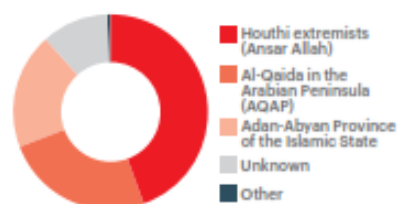
GTI SCORE
7.534

378 DEAD
417 INJURED
141 INCIDENTS

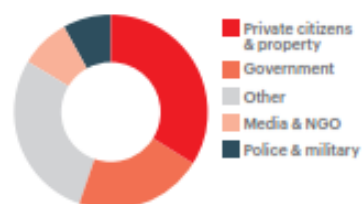
Total deaths since 2001

Deaths by group

Attacks by target

Табела број 21. Глобални терористички индекс

Јемен је на месту број 8. Највише напада Хути екстремисти, Ал Каида и фракције ИСИС-а. Напади на цивиле, структуре власти, медије, невладине организације, војску и полицију.

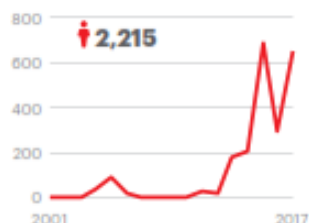
Egypt

GTI RANK
9

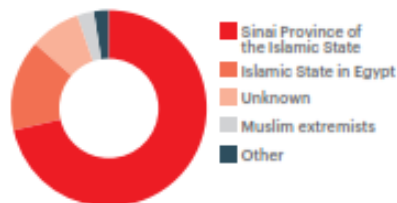
GTI SCORE
7.345

655 DEAD
481 INJURED
169 INCIDENTS

Total deaths since 2001

Deaths by group

Attacks by target

Табела број 22. Глобални терористички индекс

Египат се налази на месту број 9. Нападаци су из разних фракција ИСИС и Муслимански екстремисти. Напади махом на полицијске структуре и војску а након тога на цивиле.

Philippines

GTI RANK
10

GTI SCORE
7.181

326 DEAD
297 INJURED
486 INCIDENTS

Total deaths since 2001

Deaths by group

Attacks by target

Табела број 23. Глобални терористички индекс

Филипини су на месту број 10. Нападаци су из Нове Народне Армије, Абу Сајал Групе и Мауте Групе. Напади на полицију и војску, цивиле, државне структуре и економију.^[40]

40. Global terroristic index 2018

1.7. Историјат и деловање најпознатијих терористичких организација

ИРА – Ирска Републиканска Армија

Причати о тероризму а не поменути ИРА било би погрешно. Ипак, сама ИРА није ознака за једну групу. То је низ паравојних формација које су деловале од средине Првог Светског рата. Они који нису желели да се прикључе британској војсци. Касније су постали легитимна војна формација која је призната од државе и која је ратовала у Ирском рати за независност. Остала је упамћена као Стара ИРА.^[35]

ИРА, она о којој се највише говори је настала након рата за независност а током Ирског грађанског рата. Трајала је до 1969 године.

Привремена ИРА је наследник који је наставио борбу против Енглеза. Она је остала позната под скраћеницом ПИРА.

Од њих се одвојила Континуирана ИРА. Њихова скраћеница је ЦИРА.

Касније се одвојила и Права ИРА. Њихова скраћеница је РИРА.

На крају 2012. године формирана је Нова ИРА.

Тактика ИРА-е је описана у Зеленој књизи и укратко има 5 ставки:

1. Дуги рат са што више британских жртви, убијање британских војника на сваком кораку
2. Бомбе постављене тако да наносе штету финансијским интересима Британије
3. Претварање 6 спорних ирских грофовија у подручја којима се може управљати једино војном силом
4. Добијање подршке, локално и од међународне заједнице
5. Кажњавање доушника и издајника, као и криминалаца

40. Global terroristic index 2018

Почетком седамдесетих година набавили су знатну количину наоружања, највише из САД, онда од Гадафија као и присталица са блиског истока. Почео је „Дуги рат“. Током рата, који се састојао од терористичких активности, подметања бомби, убијања војника и цивила у снајперским нападима, страдало је око 1800 људи на британској страни, од којих су 640 били цивили. ИРА је изгубила око 300 људи.

Најгори период је познат као „Невоље“. Означава период када су сукоби вођен на улицама Белфаста и Лондондерија, познатијег као Дери. У „Невољама“ је страдало око 3500 људи од којих је цивила било чак 52% а војника 32%.

Слика број 5. Богсајд (London Press)

„Невоље“ су почеле „Крвавом недељом“ када су Британске снаге убиле 14 људи на протестима 1972. године. Прави почетак ипак датира три године раније 1969. године 12 августа и познатији је као Битка у Богсајду (Слика број 5.). Протести и брутални британски одговор у Дерију. Преко 400 кућа је уништено, више од 1800 људи је остало без свог дома. Мртвих је било свакодневно а најпознатије је убиство Патрика Рунија старог свега 9 година.

Касније 1972. године следио је „Крвави Петак“ са више од 20 подметнутих бомби у Белфасту које су убиле седморо.

Као одговор Британци су покренули Операцију Моториста. Барикаде свуда по Белфасту и Дерију. Зоне где кола не могу да се крећу.

Године 1981. осам чланова ИРА је штрајковало глађу у Британском затвору и сви су умрли од глади. На првој од сахрана је било више од сто хиљада људи. Политички део ИРА, Шин Феин је искористио те смрти за добијање политичких поена али је то довело до нове донације оружја и новца из Либије али и из САД од стране неких парамилитантних група.^[41]

Слика број 6. (Dablin Press)

То је до те мере разбеснело Енглезе да су са САД бомбардовале Либију. Током бомбардовања је погинуо један од синова Моамера Гадафија.

ИРА је узвратила подметањем бомбе у диско клуб у Баликелију где су били британски војници. Најпознатија акција из осамдесетих година је подметање бомбе у Гранд Хотел у Брајтону где се одржавала конвенција Конзервативаца, где је била присутна и Маргарет Тачер.

41. "Irish Republican Army (IRA) | Irish military organization". Encyclopedia Britannica.

ИРА је 1991. године извела напад на Даунинг Стрит, седиште Премијера Џона Мејдора али нису успели да направе већу штету.

Током „Невоља“ непознати број људи са обе стране, за које се сматрало да су доушници је убијен и сахрањен на непознатим локацијама.(слика број 6.)

Британска војска је имала тактику „Пуцај да убијеш“, која је подразумевала убијање без много размишљања.

Британске снаге су примењивале „Пет стратегија“ стравичну тактику која потпуно негира људска права.

Ireland

The IRA Facts

Dangerous Revolutionaries!

What is it? Where is it?
IRA stands for the Irish Republican Army. They are based in the nation of Ireland. They are a militaristic and nationalist group that fights Britain for Irish independence.

When was it created?
The IRA was founded in the early 1900's (1913-1915). They were known as the Irish Volunteers then. By the time that they were known as the IRA, the Irish War of Independence started in the early 1920's.

WHY DID THEY FIGHT?
The majority of IRA members are Catholic. Britain is a mostly Protestant country that overlook Ireland centuries ago. For all that time, the Irish Catholics have been oppressed by Britain. Surveys in the 70's and 80's showed that Catholics were three times as likely to be unemployed than a Protestant. They also had the worst jobs. The IRA fought against that unfairness and to force Britain out of Ireland.

Unemployed in Ireland during the 70's and 80's

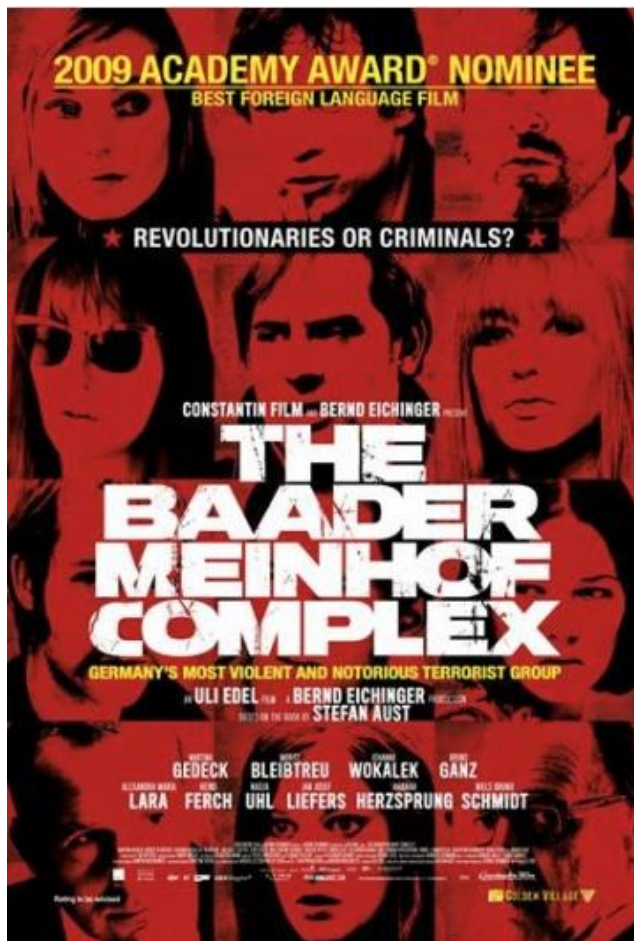
Unemployed Catholics
Unemployed Protestants
3X as many!

Бадер-Мајнхоф или Фракција Црвене Армије (*Rote Armee Fraktion*)

Немачка терористичка група која спада у крајње леви тероризам. Извршили су бројне пљачке, убиства, отмице и бомбашке нападе. Примарна постава или „Прва генерација“ је била састављена од Андреаса Бадера, Гудруна Енслина, Хорст Малера, Урлике Мајнхоф као и других. Прва генерација је завршила смрћу Бадера и Урлике Мајнхоф.^[42]

Постојале су још две генерације терористичке групе. Друга када је прва похапшена а трећа након смрти прве у затвору.

Током своје каријере побили су 34 особе а њих 27 је погинуло.

Слика број 7. Плакат за филм

42. Passmore, L. (3 November 2011). Ulrike Meinhof and the Red Army Faction: Performing Terrorism. Springer. ISBN 9780230370777

Црвене Бригаде

Италијанска терористичка група основана у Милану и Торину 1970. године. Идеја која их је окупљала је било увођење комунизма у Италију.

Повод за оснивање је јачање екстремне фашистичке деснице и њихово подметање бомби у возове за шта су хтели да окриве комунисте. Фашистички покрет Нови Поредак је ставио бомбу и у једну основну школу у Трсту а 1969. поставили бомбу у Милану на Тргу Фонтана због чега је погинуло 16 а рањено више од деведесет људи. Ухапшено је више од 4000 левичара од којих су неки страдали у затвору.

Одговор левице је било оснивање Црвених Бригада које су требале да се боре против фашиста. Прве акције су биле против десничара.

Када су отели Премијера Алда Мора (слика број 8.) полиција је реаговала и похапсила вође Црвених Бригада. Терористи су покушали а и породица Алда Мора је инсистирала на размени Мора за вође Црвених Бригада. Премијер заменик Андреоти није желео ни да разговара о томе. Неки су говорили да је основни разлог то што није желео да се одрекне премијерског места до кога је ненадано дошао. Епилог је убиство Мора и губитак симпатија јавности ка Црвеним Бригадама.^[43]

Слика број 8. (Corriere della Sera)

43. Renato Moro, Aldo Moro negli anni della FUCI, Studium 2008; Tiziano Torresi L'altra giovinezza. Gli universitari cattolici dal 1935 al 1940, Cittadella editrice 2010.

Хезболах

Основан је осамдесетих година прошлог века након што је Израел окупирао део Либана. Основан је уз помоћ Ирана, који је ујединио више муслиманских шиитски фракција. Од почетка има своја два дела, политички, који се не може сматрати директном терористичком организацијом али и други, војни, парамилитарни, коме је главна филозофија цихад. Због овог другог дела, многе државе су Хезболах прогласиле терористичком организацијом.

Тренирани су уз обилату помоћ Ирана и Сирије. Инструктори су били из Иранске Револуционарне Гарде. Њих 1500. (слика број 9.)

Слика број 9. Хезболах (New York Times)

Њихов циљ је био “трајно избацити Американце, Французе и њихове савезнике из Либана, окончавајући било какав колонијални ентитет на нашој земљи”. Следећи циљ је био подвргавање Маронита (Фалангисти, Хришћанско демократска странка Катаеб) “праведној власти и довођење пред лице правде за злочине које су почини над муслиманима и хришћанима”. Након тога следи позив “свим синовима нашег народа да изаберу облик власти који желе” уз јасно прокламовање да је тај облик исламски. ^[44]

44. Itamar Rabinovich (2008). Israel in the Middle East. UPNE. ISBN 9780874519624

За ове просторе је важно то да су слали војнике у Босну и Херцеговину да ратују на страни муслиманског ентитета.

Како је организација расла, постала је јача од саме либанске армије и имали су статус “државе у држави”. Имали су своје медије, ТВ и радио станице. Чак су имали своја места у Парламенту. Део оружаних снага је био у другим државама умешан у војне сукобе.(слика број 10.)

Искључиво шиити, сунити су протествовали против њих, хришћани су ратовали против њих.

Хезболах је ратовао против Израела 2006. године.

Либански парламент их је признао као легитимну војну организацију.

Друга страна, друго лице Хезболаха је то да су стали на страну Асада против “вехабија и циониста” и осудили деловање Ал Каиде. Такође активно ратују против ИСИС у Ираку и Сирији.

Слика број 10. (Bahrain Tip)

Осамдесетих година, у првој половини све до 1986. године организовали су 36 самоубилачких напада против Американаца, Израелаца и Француза. Било је 659 жртава. Најпознатији догађаји у које су умешани: ^[45]

45. Pape, Robert (2005). Dying to win: the strategic logic of suicide terrorism. New York: Random House. ISBN 1-4000-6317-5. Specifically: "Suicide Terrorist Campaigns, 1980–2003", Appendix 1. (Page 253 of Australian paperback edition, published by Scribe Publications)

- 1982 и 1984 бомбашки напади на Тир
- 1983 бомбашки напад на САД амбасаду
- 1983 бомбашки напад на касарне у Бејруту
- 1983 бомбашки напади у Кувајту
- 1984 бомбашки напад на САД амбасаду
- 1985 отмица авиона ТВА на лету 847
- талачка криза од 1982 до 1992. године
- 1992 напад на израелску амбасаду у Буенос Ајресу
- 1994 бомбашки напад на јеврејски културни центар у Аргентини
- 1994 напад на лет АЦ број 901
- 1994 напад на израелску амбасаду у Лондону
- 1996 напад на Кобар куле у Саудијској Арабији
- 2008 бомбашки напад на САД амбасаду у Бејруту
- 2012 бомба у аутобусу у Бургасу, Бугарска – Хезболах негира одговорност

Учешће Хезболаха у рату у Босни је изазвало пажњу ЦИА. Роберт Бир, агент ЦИА у Сарајеву током рата је написао: “Босанска муслиманска власт је клијент Ирана. Ако бирају између ЦИА и Ирана, увек ће изабрати Иран.” По мишљењу ЦИА чак 86% муслимана у Босни има позитивно мишљење о Ирану. Хезболах је послао око 150 бораца да ратују искључиво против Срба. Након сукоба ниједан није остао.^[46]

46. "Iran in the Balkans: A History and a Forecast". World Affairs Journal. Archived from the original on 29 November 2016

Хамас и Фатах

Обрађују се заједно јер су на крају постигли споразум у Дохи о заједничком деловању. Док се Хамас више везује за тероризам, Фатах се сматра политичком организацијом али на њихов терет иде масакр израелских спортиста у Минхену 1972. године и тај чин их сврстава у терористичке организације.

Реч Хамас означава “Исламски покрет отпора”. Основни циљ јој је уништење Израела. Имају блиске везе са Муслиманским Братством и представљају милитантни, одвојени део те организације.

Тактика им је асиметрично вођење рата, усмерено на убијање израелских цивила.

Одбацују све мировне преговоре и иницијативе и сматрају да је једино средство борбе – цихад и желе “дизање Алахове заставе изнад сваког пограничног камена.”

Повеља им се заснива на доказаним теоријама завере и на Протоколима Сионских мудраца који су такође доказани фалсификат. Верују да су Јевреји одговорни за Француску револуцију, колонијализам, комунизам и све ратове. Помињу као кривце масоне, ротари клуб, лионски клуб.

Негирају холокауст и тврде да су Јевреји финансирали нацисте.^[47]

Окривљују их за бројне бомбашке и самоубилачке нападе. Такође за бројна убиства Палестинаца из супротстављеног Фатаха. Процена је да су убили више од 400 Палестинаца.

Фатах је изврнути акроним назива “Покрет за национално ослобођење Палестине. Био је под великим утицајем Јасера Арафата све до његове смрти. Касније су изгубили изборе од Хамаса.

Милитантни окрајак “Црни септембар” је извео напад на спортисте у Минхену. Биле су Летње Олимпијске Игре. Рано ујутру 5. септембра 1972. године пет терориста из “Црног септембра” су прескочили ограду која је била око Олимпијског села. Имали су тренерке а у торбама оружје. Помогли су им амерички

спортисти погрешно мислећи да се ради о другим спортистима. Ту су се нашли са још тројицом и ушли у апартамане које је користио израелски тим.^[35]

Убили су одмах двојицу који су покушали да се супротставе а отели девет спортиста. Захтевали су пуштање 234 затвореника из израелских затвора као и ослобађање Андреаса Бадера и Урлике Мајнхоф, немачких терориста. Израел није желео да преговара већ је тражио од Немачке да дозволи да израелски специјалци дођу у Минхен и реше ситуацију. Немци су то одбили. Немци су понудили велике своте новца терористима и то да пусте неке људе из немачких затвора али Палестинци су то одбили. Немци су послали своју граничну полицију која је била потпуно неприпремљена за такве акције. У тренеркама су заузели позиције без идеје како да изведу напад.^[48]

Палестинци су све време пратили директни ТВ пренос тако да су видели сваки потез Немаца. Полиција се повукла када је схватила шта се дешава.

У преговорима су успели да дођу до договора да се пребаце са два хеликоптера до аеродрома и даље авионом у Каиро. План Немаца је био да снајперисти пуцају на терористе чим изађу из хеликоптера. Распоредили су пет снајпериста од којих је један био на линији ватре осталих. Прва грешка је била што су хеликоптери слетели погрешно окренути. Друга, било је осам терориста а не пет. Полицајци у авиону су самовољно напустили положај јер су сматрали да нису довољно способни за напад.

Двојица терориста који су ушли у авион видели су да нема посаде и истрчали из авиона. Пилоти су почели да беже, свако на своју страну. Немци су почели да пуцају. Убили су тројицу али остали су се склонили иза погрешно постављеног хеликоптера. Како су били без опреме за ноћно гађање, полицајци нису могли да пуцају па су позвали борна кола. Видевши борна кола терористи су пуцали на таоце и бацили бомбу на њих. Сви таоци су погинули. Снајпериста који је био погрешно постављен није имао ни панцир а ни кацигу па није сме да се подигне са земље, реаговао је тек када је близу њега дошао терориста али су онда други полицајци почели да пуцају на њега али и на пилота који је бежао. Пилот је тешко рањен. Погинуо је немачки заповедник који није учествовао у акцији већ је био у контролном торњу, вероватно од залуталог метка. Епилог катастрофалне акције: сви терористи мртви, сви таоци мртви, полицајац мртав а пилот тешко рањен.^[49]

Након терористичког акта Олимпијске Игре су настављене, заставе су спуштене на пола копља али су одмах враћене јер су се побуниле арапске делегације. Тела терориста су испоручена Либији где су сахрањени уз највеће почести.^[50]

Тројица терориста који су учествовали у припреми напада су ухапшени али су пуштени када су Палестинци отели авион са 12 путника. Немци нису смели да ризикују.^[51]

Због нереакције Немачке Израел је одлучио да се сам обрачуна и следећих 20 година их ловио свуда по свету и ликвидирао. Само један је преживео и крије се негде у Африци. Убијени су и сви налогодавци, вођа Хамаса, портпарол, заменик Јасера Арафата. (слика број 11 сахрана у Израелу)^[52]

Слика број 11. (Jerusalem Press)

47. Matthew Levitt, *Hamas: Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad*, Yale University Press, 2007 p. 44.

48. Ekaterina Stepanova, "Terrorism in Asymmetrical Conflict: Ideological and Structural Aspects" Archived March 10, 2016, at the Wayback Machine, Stockholm International Peace Research Institute, Oxford University Press 2008, p. 113.

49. Breznican, Anthony (22 December 2005). "Messages from 'Munich'". *USAToday*. Gannett Co. Retrieved 17 April 2009.

50. Karon, Tony (12 September 2000). "Revisiting the Olympics' Darkest Day". *Time*. Archived from the original on 1 October 2007. Retrieved 13 May 2010.

51. Juan Sanchez (7 August 2007). *Terrorism & Its Effects*. Global Media. p. 144. ISBN 978-81-89940-93-5. Retrieved 16 December 2012.

52. *The new dimension of international ...* Google Books. 11 September 2001. Retrieved 22 June 2010.

Аум Шинрикио, Алеф и Хикари но Ва

Ради се о јапанском терористичком култу основаном 1984. године. Прихватили су филозофију Судњег дана. Касније се организација поделила на две Алеф и Хикари но Ва (Круг Светлости, немилитантни део који наводно тежи да уједини науку и религију у “нову науку”).

Идеја коју су пратили је била да ускоро следи Армагедон у коме ће доћи до нуклеарног рата и сви људи који живе на Земљи ће stradати осим чланова култа и оних које култ убије. Сматрали су да убијањем људи их уствари спашавају вечног пакла и воде у рај. Токио их 1989. године признаје за религијску заједницу и ослобађају их од пореза. То је довело до огромног раста култа и раста богатства култа.^[53]

Слика број 12. (Japan Today)

Вођа култа Мацумото, касније променио име у Шоко Асахара, је био подложен схизофреним делузијама, грандиозним делузијама у којима је видео оно што је преносио својим следбеницима.

53. Encyclopedia of terrorism. Google Books. Retrieved 22 June 2010.

Најпознатији су по нападу на Токијски метро али су извели десет напада хемијским оружјем. Сами су произвели сарин, ВеИкс гас, фосфоген и хидроген цијанид и употребили их.

Највећи напад се догодио 1995. године у Токију. Пустили су гас сарин на три линије метроа. Погинуло је тринаест људи а близу 6000 је било са неким проблемима од сарина. (слика број 12.)

Слика број 13. (Japan Today)

Ситуација је могла бити много гора али је сарин испуштен из импровизованих контејнера који су избушени наоштреним врхом кишобрана тако да концентрација која је смртоносна није постигнута сем код оних који су били најближи. Испуштен је у доба највеће гужве у подземној железници.

То је био највећи напад, највећи број жртава у Јапану још од краја Другог светског рата. (слика број 13.)

Тамилски тигрови

Званичан назив је Ослободилачки Тигрови Тамилског Елама. Организација из Шри Ланке која се званично бори за независност тамилских области. Основана је 1976. године.

Познати су по томе што су први употребили експлозив везан око тела.

За 20 година су извели 378 самоубилачких напада.

Најпознатији напад је убиство Рацива Гандија (слика број 14). Док је ишао да одржи говор на предизборном митингу пришла му је нека жена да се поздрави и активирала експлозив који је био око ње. Она, Рацив и још 14 људи погинуло у нападу а више од 40 рањено.^[54]

Познат је и бомбашки напад који су извели на међународни аеродром у Коломбу.

Слика број 14. (Times of India)

54. Thiranagama, Sharika (2011). In *My Mother's House: Civil War in Sri Lanka*. University of Pennsylvania Press. p. 108. ISBN 978-0812205114

Ал Каида

Сама реч означава датотеку или базу података. Основана је у Пешевару у Авганистану 1988. године од стране Осаме бин Ладена (Саудијска Арабија), Абдулаха Азама (Палестина) и неколико других људи, као директан одговор на совјетску инвазију.^[55]

Ал Каида је деловала као мрежа разних исламских фундаменталиста и екстремиста као и вехабиста, салафи цихадиста и других.

Ал Каиду су чиниле следеће групе:

- Ал Каида Арабијског полуострва (AQAP)
- Ал Каида Индијског субконтинента (AQIS)
- Ал Каида Исламског Магреба (AQIM)
- Ал Шабааб
- Хајат Тарир ал Шам
- Цама ат Наср ал Ислам вал Муслимин (JNIM)
- Ал Каида Босне и Херцеговине
- Ал Каида Кавказа и Русије
- Ал Каида Газе
- Ал Каида Курдистана
- Ал Каида Либана
- Ал Каида Шпаније
- Ал Каида Малајског архипелага
- Ал Каида Синајског полуострва

Индиректне везе са следећим терористичким групама:

- Кавкаски Емирати
- Фатах ал Ислам
- Унија Исламских Цихадиста
- Исламски покрет Узбекистана
- Цаиш е Мухамед

- Лашкар е Таиба
- Мароканска Исламска борбена група

Савезници су им били:

- Абу Сајаф
- Ал Морабитоун
- Ал Каида Ирака (касније постала самостална под именом ИСИС)
- Ал Каида у земљама иза Сахела
- Ансар ал Ислам
- Ансар Дине
- Исламски Цихад Јемена
- Цунд ал Акса
- Покрет за јединство и цихад Западне Африке
- Раја Сулејман покрет

Главни и најпознатији вођа Ал Каиде је био њен први лидер Осама бин Ладен од оснивања до своје смрти 2011. године. Осама је Саудијац из врло богате породице које се бави грађевинарством у многим земљама света и веома је утицајна али и у рођачким везама са краљевском породицом. Његово лично богатство је процењивано на скоро 30 милиона долара. Сматра се да има дипломе инжењера и економисте али не постоје сигурни подаци. Оно што је извесно, био је највише заинтересован за ислам и цихад. Рано се придружио муџахединима који су се борили против Совјета. Описују га као благог, особу која мирно говори, не подиже глас. Обраћали су му се као Емиру. Користио је утицај своје породице, посебно у Јемену где породична фирма има много грађевина и запошљава пуно људи. Избегавали су да дају информације о њему и Ал Каиди, чак и по цену „захлађења“ односа са САД. Сматра се да је имао шест жена и да је иза њега остало око 25 детета.

Сматрао је да је исламски свет у кризи и да га може спасити само враћање на шеријатске законе. Због свог става да су Јевреји криви за све, стекао је популарност у многим ултра десничарским организацијама. ^[56]

55. Fouda, Yosri; Fielding, Nick (2004). *Masterminds of Terror: The Truth Behind the Most Devastating Terrorist Attack the World Has Ever Seen*. Arcade Publishing. ISBN 978-1-55970-717-6. Retrieved March 18, 2016.

56. Gunaratna, Ronan (2002). *Inside Al Qaeda: global network of terror*. Columbia University Press. ISBN 978-0-231-12692-2.

За њега су легитимни циљеви били сви грађани непријатељских земаља и сматрао је нормалним и потребним да се убијају чак и жене и деца.

Успео је да ратује против две најјаче државе у свету Русије и САД. Сматрао је да је једина исправна држава Авганистан под вођством Талибана.

Слика број 15. (sde.co.ke)

Његов заменик и наследник је Ајман ал Завахири за кога се сматра да је идејни творац напада на САД 9/11. Особа која је можда број 1 на листи најтраженијих терориста. Иначе по занимању је очни хирург.

Стратегија Ал Каиде је била:

- Провоцирање САД и Западних земаља да изврше инвазију на неку муслиманску земљу изазивањем и спровођењем напада на тлу САД са великим бројем људских жртви
- Иницирање локалног отпора
- Ширење конфликта на суседне земље и приморавање САД и њених савезника на дугогодишњи рат.

- Конвертовање Ал Каиде у идеологију и начине деловања при локалним франшизама без директне команде и контроле и онда те франшизе увести у акције на тлу Запада све док се савезници САД не повуку. Примењено успешно у Мадриду 2004. са бомбом у возу и неуспешно у Лондону 2005. са подметнутом бомбом
- Колапс економије САД до 2020. године због превеликог ангажовања по ратиштима свуда што ће уништити светску економију. То ће довести до глобалног цихада и вехабијског калифата у целом свету^[57]

Да би постигли свој циљ до 2020. године, осмислили су програм у седам фаза:

1. „Буђење“. Ова фаза је требала да траје од 2001. до 2003. године. Циљ је био да САД нападну муслиманску земљу у знак одмазде (што се десило)
2. „Отварање очију“. Фаза је требала да траје од 2004. до 2006. године. Циљ да се регрутују млади људи и направи покрет. Ирак је планиран за центар свих операција и центар за обуку и финансирање свих других база у другим деловима света (делимично се десило).
3. „Дизање“, од 2007. до 2010. године. У овој фази требали су уследити напади на Сирију али и друге арапске државе (остварен је грађански рат у Сирији али је питање колико је укупни утицај Ал Каиде)
4. „Стабилни раст“ у арапским земљама 2011. до 2014. године и успостављање режима на Арапском полуострву. Напади на снабдеваче нафтом и сајбер-тероризам ради уништења САД војске и економије (делимично остварено).
5. „Исламски Калифат“ између 2013. и 2016. године и редукција утицаја Израела (делимично остварен)
6. „Исламска војска“ и рат између верника и неверника 2017 до 2019. године или тотална конфронтација (неуспешно)
7. „Коначна победа“, уништење САД и Запада, власт вехабија на читавом свету 2020. године (очигледно неуспешно).^[58]

57. Ibrahim, Raymond; bin Laden, Osama (2007). *The Al Qaeda reader*. Random House Digital, Inc. ISBN 978-0-385-51655-6.

58. Javorsek II, Daniel; Rose, John; Marshall, Christopher; Leitner, Peter (August 5, 2015). "A Formal Risk-Effectiveness Analysis Proposal for the Compartmentalized Intelligence Security Structure". *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 28 (4): 734–761. doi:10.1080/08850607.2015.1051830

Може се видети да је основна идеја Осаме бин Ладена и Завахирија била да постоји централизација вођства али децентрализација на терену где локалне групе и вође имају потпуну слободу да раде шта желе у име вишег циља и коначне победе. Зато има бројних огранака који су имали своје вође и циљеве.

Први напад за који је званично одговорна Ал Каида се десио 1992. године у Јемену, бомба је детонирана у хотелу „Златни Мохур“ у месту Аден. У хотелу су требали бити амерички маринци али су напустили хотел раније. Погинуо је аустријски туриста а неколико других је било повређено. У другом хотелу бомба је детонирана пре него су дошли Американци.

Слика број 16. (sde.co.ke)

Други напад који је важан се десио скоро истовремено у Дар ес Саламу у Танзанији и Најробију у Кенији. Било је 213 мртвих у Најробију и 11 у Дар ес Саламу. Након тога ФБИ ставља Осаму бин Ладена на прво место најтраженијих терориста. Стручњаци за безбедност стављају много примедби на неозбиљност ЦИА, посебно

у Кенији. Стаклени зид који је омогућавао да се види кретање службеника унутар амбасаде, недовољни степен безбедности. Службеници са капије нису пријавили да се неко распитивао на улазу за распоред и начине улажења колима у амбасаду. Особа коју су касније описали је била на списку терориста ФБИ.

Сматра се да је то била одмазда за тајно хапшење цихадиста у Албанији, где су се крили.

Камион са 900 кг ТНТ је пробао да уђе на паркинг амбасаде али се један од терориста уплашио и покушао да побегне. Други је активирао експлозив испред паркинга. Експлозија је била толико јака да се зграда амбасаде срушила.

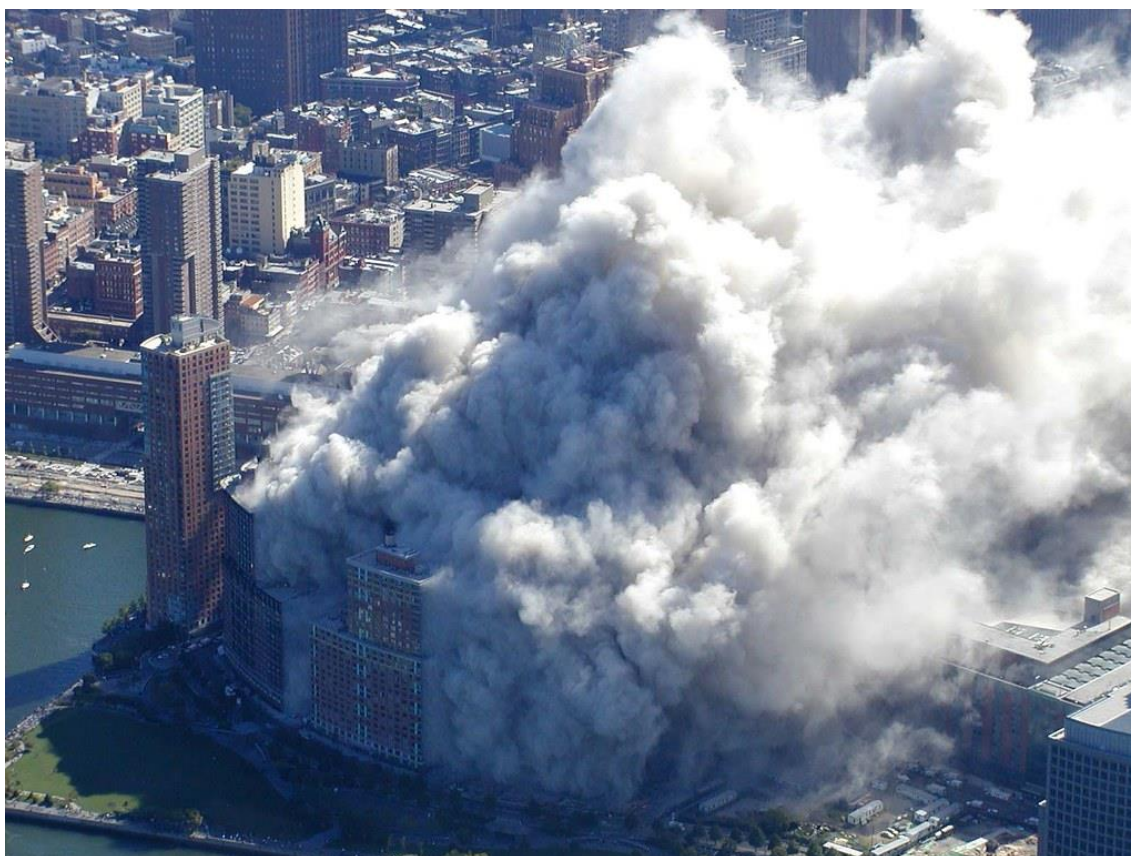
Следећи битнији напад се десио у Јемену. Два мушкарца су чамцем пришла америчком разарачу УСС Кол који је био усидрен у Адену. Погинуло је 17 морнара. Брод није потонуо иако је имао рупу од 14 метара.(Слика број 15.)

Слика број 17. (cnn.com)

Најпознатији напад се десио 11. септембра 2001. године. Скоро три хиљаде мртвих, срушене две куле Светског трговинског центра, једна суседна зграда и крило Пентагона док су путници успели да савладају терористе у четвртом авиону који је требало да се сруши на, највероватније Белу Кућу или зграду Конгреса.

Колико год да је напад био неочекиван, представља неуспех САД безбедносних служби, што је касније утврдила Конгресна комисија у истрази. Супарништво између ФБИ и ЦИА, опседнутост администрације афером Клинтон/Левински и потпуно потцењивање опасности од стране следеће администрације председника Буша и уклањање способних људи из безбедносних структура претходне администрације од стране Кондолизе Рајс.

Слика број 18. (New York Times)

Директно су сменили Џона О'Нила који је водио истрагу о Ал Каиди и сматрало се да је најспособнији за спречавање напада. Куриозитет је да је О' Нил постављен за

шефа безбедности Светског Трговачког Центра и да је погинуо у нападу док је организовао евакуацију.

Друга особа која је смењена са дужности је био Ричард Кларк, пријатељ О'Нила и главни за безбедност САД док га Др Рајс није сменила. То су биле две особе које су упозоравале да ће Ал Каида извршити напад на тло САД и обе су смењене пре напада. Пре тога је САД амбасадорка у Јемену спречавала истрагу коју је О'Нил водио поводом умешаности Ал Каиде у напад на разарач УСС Кол а због страха да ће покварити односе са Јеменом и Саудијском Арабијом. Јеменска полиција је у рукама имала особе из Ал Каиде које су знале за предстојећи напад. ^[59]

Слика број 19.

59. Summers, Anthony; Swan, Robbyn (2011). *The Eleventh Day: The Full Story of 9/11 and Osama Bin Laden*. New York: Ballantine Books. ISBN 978-1-4000-6659-9.

Талибани

Талибани представљају одличан пример државног тероризма. Владали су Авганистаном од 1996. године до 2001. године када су вође страдале у нападима САД и њихових савезника. То је сунитски исламски и етнички паштрутски покрет. Познати су по строгој примени шеријатских закона и потпуном ускраћивању људских права женама. Жене су често биле стрељане или каменоване због кршења строгих закона – забрана учења, једина књига коју смеју да читају Куран, забрана кретања без мушкарца, обавеза ношења бурке која покрива читаво лице.^[60]

Основани су 1994. године у Кандахару од стране Муле Мухамеда Омара и још око 50 његових следбеника. Бин Ладен је изненада дошао у Авганистан 1996. године и тамо је обучавао једну бригаду Талибана. Ал Каида и Талибани су били блиски савезници иако Мула Омар повремено није одобравао све ставове бин Ладена.

Сматра се да су Талибани одговорни за смрт скоро 80% свих цивилних жртава од 2006. до 2009. године.

Слика број 20. (UN Council of Human Rights)

60. Bajoria, Jayshree (22 July 2009). "India-Afghanistan Relations". Council on Foreign Relations

Едвард Гарган, службеник Уједињених Нација, наводи да су Талибани и бин Ладенова група 055 починили низ масакра који су били идентични онима у Босни и да морају бити процесуирани. Сведоци описују да су бин Ладенови Арапи наоружани дугим ножевима улазили у села и клали људе а некима драли кожу.

Умешани су у трговину људима, у сексуално ропство. Низ жена је извршио самоубиство да не би дошли у њихове руке.(слика број 20.)

Највећи савезник Талибана је био Пакистан а имали су подршку Саудијске Арабије и Арапских Емирата. Велики противник је био Иран.

Постојала је коалиција против Талибана у самом Авганистану 2001. године. Њен вођа је био Амад Шан Масуд. Два дана пре 9/11 убијен је у атентату Ал Каиде. Стручњаци сматрају да је тај атентат био део напада. Џон О'Нил, када је чуо за атентат, неколико сати пре самог напада у коме је погинуо, рекао је да следи напад на САД. Он је био стручњак ФБИ који је прогонио Ал Каиду пре него што је уклоњен из службе.

САД су упутиле ултиматум Авганистану:

1. Предати САД све лидере Ал Каиде
2. Пустити из затвора све странце који су незаконито лишени слободе
3. Заштитити све стране новинаре, дипломате и остале
4. Затворити одмах све кампове за обуку терориста
5. Предати све терористе и помагаче властима
6. Дозволити САД пун приступ камповима за обуку терориста

Амбасадор Авганистана у Пакистану је одбио ултиматум и рекао да се бин Ладену може судити само у Авганистану. Рекао је да су докази монтирани и да Јевреји, њих 4000, који су радили у Светском Трговачком Центру тог 11. септембра нису дошли на посао и да је напад инсцениран и извршен од Јевреја.

Касније су понудили да се Осами суди у Пакистану по шеријатским законима и тврдили да су докази непостојећи.

Након тога је уследио напад САД. Тактика Талибана се променила. Кренули су са самоубилачким нападима што је даље појачало акције САД и довело до регрутовања нових следбеника.

Сматра се да сада држе под контролом 20% територије Авганистана.

Познат је случај када су убили људе који су радили на вакцинацији против полиомијелитиса јар су неке верске вође биле против вакцина али како се полио проширио прогласили су да је вакцинација воља пророка и поново је отпочели.

Талибани су забранили свињетину, алкохол, музику, филмове, интернет, фотографије, уметничке слике, учешће жена у спорту. Забранили су бријање браде мушкарцима.

Уништавали су и културне споменике, најпознатији уништени је статуа Буда из шестог века. (слика број 21.)

Слика број 21. (lennonwall.aauni.edu)

Ал Шабаб

У преводу име значи „Младићи“. То је терористичка паравојна организација пореклом из Источне Африка, углавном Сомалије. Сматра се да је Ал Шабаб основан још 2004. године али није потпуно сигурно.

За разлику од других терористичких исламских група, окренути су прво решавању локалних проблема а не светском цихаду. (слика број 22.)

Представљају продужену руку Ал Каиде и налазе се под вођством или утицајем Ал Захавија. То је мултиетничка терористичка организација у чијем врху се налази пуно странаца. Неки од њих су:

- Фазул Абдула Мухамед, из Кеније, сматра се да је био вођа Ал Каиде за Источну Африку. Сматра се да је био војни лидер постављен директно од Осаме бин Ладена.
- Цеда Серван Мустафа, Американац, специјалиста за медије. Високо у војном врху организације
- Шеик Мухамед Абу Фа'ид, Саудијац, задужен за финансије
- Абу Муса Момбаса, Пакистанац, шеф безбедности
- Абу Менсур Ал Амрики, Американац који је примио ислам. Војни командант, регрутер, финансијер и пропагандиста
- Абдулкадир Мухамед Абдулкадир Икрима, Кенијац. Један од војних команданата, оптужен од Кеније да је организовао терористичке нападе
- Махмуд Мујаџир, Суданац, главни за регрутовање бомбаша самоубица
- Саманта Леутвајт, Бела Удовица. Позната по нападу на спортски бар у Момбаси
- Иса Осман Иса, Саудијац, регрутер, један од нападача и кључних организатора, на хотеле у Најробију и Дар ес Саламу а такође и у Кенији
- Мухамед Махмуд, Кенијац, организатор напада на колеџ у Кенији

Чланови су обучавани од стране ветерана из Заливских ратова као и од стручњака из Ал Каиде. ^[61]

61. "The rise of the Shabab". The Economist. December 18, 2008. Retrieved March 17, 2010

Одлично користе све медије. Имају своју радио станицу која емитује програм на 4 језика. Користе све предности интернета.

Једна од главних одлика је коришћење Твитера преко кога брзо шире пропаганду али и лажне вести.

Сарађују са Ал Каидом, Боко Харам и ИСИС али и са сомалијским пиратима.

Куриозитет је да су забранили употребу пластичних кеса јер сматрају да пластика, коју Американци користе превише, уништава природу.

Слика број 22. (The Economist)

Последњи напад се десио септембра 2019. године у Могадишу када су напали конвој италијанске војске. Није било погинулих. Напад је обављен ауто-бомбом а присутни кажу да су чули две експлозије. Августа је убијен градоначелник Могадиша. Јула је страдало неколико страних новинара.

Боко Харам

На локалном дијалекту Боко Харам значи „Западно образовање је забрањено“. Друго име групе је „Људи посвећени ширењу Пророковог учења и цихаду“.

Углавном су лоцирани у северном делу Нигерије у нигеријским државама Јобе, Кано, Баучи, Борно и Кадуна. У почетку су себе сматрали локалним Талибанима и религијски су их опонашали. Немају политичку опцију иза себе јер сматрају да муслимани не смеју учествовати у политичким партијама сем у оквиру шеријатског закона.

Група постоји у неком облику од 1998. године и основао их је верски лидер Усраз Мухамед Јусуф. Први пут се помињу 2003. године када су напали полицијску станицу близу границе са Нигером. Али шире постају познати 2009. године када подижу устанак у коме гине чак 700 чланова групе и њихов вођа.

Следеће године се поново организују и нападају затвор из кога ослобађају 700 присталица. Следе напади 2011. године у Баучи где покушавају да убију Председника Нигерије, као и напад на јединицу Уједињених Нација у Абуци где је погинуло 23 особе а 75 повређено.

Следе крвави напади терориста кроз 2012. годину.

Тактика им се мења 2014. године када почињу са киднаповањем тинејџерки. Већ у првом налету су отели њих 276 и најавили да ће их у Алахово име продати на пијаци робова. Иза њихових похода остају на стотине мртвих. Следе даље отмице и убиства. Светска заједница доста касно примећује њихове активности и тек маја 2014. године их ставља на спискове терориста.

УНИЦЕФ је 2018. године објавио да је Боко Харам отео више од 1000 малолетних девојчица.

Боко Харам је прихватио надлежност и власт ИСИС.

Задњи забележени напад се десио крајем јула 2019. године.

Иако су имали везе са Ал Каидом, ипак их Ал Каида није у потпуности прихватила је су вође Боко Харам сматрале да је легитимно убијати муслимане, чак су их декретом прогласили за не-муслимане како се не би косили са муслиманским законима али Ал Каида им је то стално замерала.

Прихватајући вођства ИСИС променили су име у Вилајет Гарб Ифригија или Западно афричка провинција Исламске државе.

Преко 2.3 милиона људи је исељено из својих домова а 250.000 је побегло у Камерун као избеглице(слика број 23.).^[62]

Отмицама су зарадили неколико милиона долара.

Слика број 23. (UNIFEF)

62. "Boko Haram Is Increasingly Using Children In Suicide Attacks". NBC News. Reuters. 12 April 2017

ИСИС

Исламска држава (ИС) или Исламска Држава Сирије и Ирана (ИСИС) или Исламска Држава Ирака и Леванта (ИСИЛ) или арапски Даеш, све су синоними за највећу терористичку организацију која себе сматра легитимним Калифатом и у свом саставу има близу 10 милиона људи у деловима Ирака, Сирије и Нигерије.

Настали су 1999. године као група која се ослања на Ал Каиду под именом Џама'ат ал Тавид вал Џихад. Од оснивања до 2012. године су се борили против САД трупа и против супарничких ирачких паравојних организација и нису сматрани важним.

Слика број 24. (fbi.com)

Почетак грађанског рата у Сирији им доноси популарност, уједињење са другим терористичким групама али и значајну помоћ САД у новцу и оружју. Освојили су град Ал Раку и он је постао средиште ИСИС. Неочекивано, почињу да се обрачунавају са осталим исламским фракцијама. Ал Каида је наредила распуштање али је вођа Абу Бакар ал Багдади одбио. Напали су све остале верске групације, извршили геноцид над Курдима, тврдећи да обожавају ђавола.^[63]

Освојили су стратешки битне градове Мосул и Тикриту. У Мосулу су убили 12 муфтија и имама који се нису слагали са њиховом тактиком.(слика број 24.)

Абу Бакар је себе прогласио наследником Мухамеда и устврдио да води директно порекло од њега. Прогласио је Калифат над заузетим територијама и обзнанио да му је циљ освајање читавог света и уништење свих који не признају шеријатске законе и власт Калифата.^[64]

Освојили су у Ираку следеће градове: Мосул, који је имао 1.8 милиона становника, Рамади са 483 хиљада становника, Фалуцу са 326 хиљада становника, Тикрит са 260 хиљада људи, Ал Каим са 250.000 људи, Баици са 200.000 људи, Тал Афар са 200.000 људи и Ал Раку у Сирији која је имала становништво од 220.000.

Прогласили су да су границе свих држава неважеће одбацујући Сајс Пикетов споразум. Тај споразум је основа неповерења у обећања са Запада јер су Французи а посебно Енглези изиграли Арапе наводећи их рат на својој страни уз велика обећања дата преко Лоренса од Арабије (Томас Едвард Лоренс, енглески археолог, писац и војник). Споразумом у Сан Рему из 1922. године су дефинитивно стали на страну Јевреја и створили додатну мржњу између Арапа и Јевреја.^[65]

Основна разлика између ИСИС и других исламских дихадистичких група и Ал Каиде је есхатологија и апокалиптицизам. Борба ИСИС се своди прво на борбу против осталих муслиманских група, успостављање чисте вере и тек онда освајање читавог света убијањем свих који не пређу у њихову верзију ислама.

Пример је ратни сукоб против Хамаса који сматрају важнијим него борбу против Израела. У име вере дозвољено им је убијање, пљачкање, силовање, узимање робља и од муслимана. Сматрају да ће након Ал Багдадија бити још 4 калифа и да ће доћи имам Махди који ће ослободити свет зла. Верује у борбу против „војске Рима“ у граду Дабику у Сирији. То је слично као у хришћанској вери која најављује поновни долазак Исуса Христа и последњој бици код места Мегидо у Израелу.

63. Zavadski, Katie (23 November 2014). "ISIS Now Has a Network of Military Affiliates in 11 Countries Around the World".

64. "What does ISIS' declaration of a caliphate mean?". Al Akhbar English. 30 June 2014. Archived from the original on 19 January 2019.

65. Strange, Hannah (5 July 2014). "Islamic State leader Abu Bakr al-Baghdadi addresses Muslims in Mosul". The Telegraph. London

Вилијам МакКантс у књизи ИСИС Апокалипса: историја, стратегија и визија судњег дана у Исламској држави пише:

„Пропаганда Исламске државе је пуна позивања на крај света. То је велика „продајна тачка“ за стране борце, који желе да дођу у земље у којима ће се водити финалне битке апокалипсе. Грађански ратови који бесне у тим државама данас [Ирак и Сирија] дају кредибилитет тим пророчанствима. Исламска држава потпаљује апокалиптичну ватру. ...За бин Ладенову генерацију, апокалипса није била значајан основ за регрутовање. Владе на Блиском истоку пре две деценије су биле стабилније, а верска мржња више под контролом. Бољи начин за регрутовање је било позивање на борбу против корупције и тираније него против Антихриста. Међутим, данас регрутовање по основу апокалипсе има више смисла.“

Након смрти бившег пуковника обавештајне службе ирачке авијације Ал Клифавија нађени су документи који објашњавају стратегију ИСИС. За њега се сматра да је био планер организације. У документима се описује како треба заузети део Сирије и касније кренути на Ирак. Пре заузимања територије треба послати шпијуне који би се распитали све што је могуће а посебно о томе ко је ближи религији, ко има утицај, које исламске школе су најутицајније, колико је џамија, ко су имами, колико има деце и колико су стара. Након шпијунаже следи елиминисање свих потенцијалних лидера.^[66]

Експерт за безбедност Мартин Рирдон, новинар Џејсон Барк и новинар Рукмини Марија Каламаки, свако у свом домену, пишу о томе да је циљ инфилтрација, поларизација и мобилизација. Елиминација неутралних кроз апсорпцију или убијање. Потпуно уклањање неодлучних муслимана. Мотивација кроз спектакуларне акције на тлу запада као што је био терористички напад у Паризу 2015. године.

Када су почели неуспеси на бојном пољу терористички напади на страним територијама су служили за одвраћање пажње. Напади 2017. године у Техерану, Манчестеру и Лондону.

66. Al-Yaqoubi, Muhammad (2015). Refuting ISIS: A Rebuttal Of Its Religious And Ideological Foundations. Sacred Knowledge. p. 19. ISBN 978-1-908224-12-5.

Нема тачне процене о броју чланова ИСИС. Процене ипак говоре да се ради о неколико десетина хиљада па све до 200.000. Процена је да су половина странци. ЦИА је дала процену да има 30.000 странаца и да је њих око 3400 из западних држава. Странаца има из свих земаља, појединачно највише са територије Русије, чак око 5000, Тунис 4000, Јордан близу 4000, Саудијска Арабија преко 3000, Турска 3000, Узбекистан 2500, Мароко 1700, Таџикистан више од 1000, чак из Кине око 1000. Са ових подручја највише из Босне и Санџака, укупно око 500.

Наоружање је из Кине, Русије и Источне Европе. Зна се да поседују нуклеарни материјал али нису у стању да га употребе у неком оружју.

Жене немају никаква права, „добре жене цихада.“ Са запада их је око 550 и служе као праље, болничарке или као супруге. Супруга се може постати и са 9 година старости. Једина дужност им је материнство. Ако муж погине удају се за другог борца. Постоји и сексуално ропство.(слика број 25.)

Слика број 25. (UNICEF)

Сматра се да је пуно бивших официра Ирака као и полицајаца у ИСИС због одлука америчких органа да забране БАТ партију Ирака коју је водио Садам Хусеин. Често постоји јасна веза између погрешних одлука, углавном са Запада, и повећане мобилизације бивших официра као и осталих, што јесте једна од тактика на коју се ослања ИСИС. ^[67]

67. "Number of ISIS defectors growing, disillusioned with killing fellow Muslims: Study". The Straits Times. London. Agence France-Press. 21 September 2015.

ОВК

Ослободилачка војска Косова је била албанска терористичка организација која се борила за етнички чисто Косово и стварање Велике Албаније. Нажалост, неке државе су је препознале као герилске одреде.

Основни вид финансирања али и активности била је трговина наркотицима. Сматра се да је трговина наркотицима скоро половина њихових активности. Нису им биле стране ни друге криминалне активности.

Први пут се чуло за њих 1996. године али постоје од 1994. године. Основни циљ стварање Велике Албаније припајањем територија Србије, Македоније, Црне Горе и Грчке.

Вођа је до смрти био Адем Јашари а наследио га је Хашим Тачи до распуштања групе.

Учествовали су у сукобима и нападима на територији Косова и Метохије на српске али и друге цивиле пре доласка НАТО снага.

Активности су биле масакри над цивилима, трговина органима, разни логори, уништавање споменика (слика број 26).^[68]

Слика број 26. (Политика)

68. Walter Kemp, Crooked kaleidoscope: Organized crime in the Balkans, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, Policy Paper, jun 2017, 15, https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2017/07/OC_balkans.pdf

Други део - Људска права, њихов значај и механизми њиховог обезбеђивања

2.1. Људска права

2.1.1. Људска права кроз развој цивилизације

О људским правима озбиљно почињемо говорити тек од 1948. године и Декларације о људским правима коју је усвојила Генерална Скупштина Уједињених нација. Повод је био Други светски рат и злочини који су се десили у њему.

Историја препознаје Хамурабијев законик из, оквирно, 1780. године п.н.е. Али и правни кодекс Ур-Наму који је настао у доба краља Ура негде између 2100. и 2050 године п.н.е. Ради се о кодексу који је написан клинастим писмом на плочици величине 10 x 20 цм Почетак и крај недостају (слика број 27.). За аутора сматрају краљевог сина Шулгија. Зна се за постојање ранијег кодекса Урукагина али не постоји сачувани примерак. ^[69]

Оно што је сачувано изгледа овако:

1. Ако мушкарац почини убиство, мора бити убијен
2. Ако мушкарац почини крађу, биће убијен
3. Ако мушкарац почини киднаповање биће затворен и платиће 15 шекела сребра
4. Ако се роб ожени робом и буде проглашен слободним, не напушта газдинство
5. Ако се роб ожени слободном особом прворођено дете се даје власнику
6. Ако мушкарац наруши право другог и раздевичи девицу биће убијен
7. Ако жена спава са другим мушкарцем биће каменована а мушкарац слободан
8. Ако мушкарац силом раздевичи робињу другог, мора да плати 5 шекела сребра
9. Ако се мушкарац разведе од прве жене мора да јој плати 1 мину сребра
10. Ако је бивша удовица, плаћа јој пола мине сребра
11. Ако мушкарац спава са удовицом ван брака, неће бити кажњен

12. није протумачен
13. Ако је мушкарац осумњичен за вештичарење мора да иде на пробу водом, ако је лажно оптужен онда тужилац да плати 3 шекела
14. Ако мушкарац оптужи жену за превару и проба водом докаже да је невина мора да јој плати 3 шекела
15. ако будући младожења уђе у кућу будућег таста али таст ћерку да другоме мора му вратити све поклоне
16. делимично уништен
17. Ако роб побегне ван територије места и неко га врати, тај мора бити награђен са 2 шекела сребра
18. Ако неко другоме избије ока мора платити пола мине сребра
19. ако неко некоме одсече стопало мора му платити 10 шекела
20. ако неко некоме оштети нешто мора му платити једну мину сребра
21. Ако неко некоме оштети нос бакарним ножем мора му платити две трећине мине
22. Ако неко некоме избије зуб мора му платити два шекела
23. није протумачен
24. оштећен говори о штети на робовима
25. Ако робинџа прича лоше о газдарици уста ће јој бити изрибана сољу
26. оштећен
27. оштећен
28. Ако неко лаже као сведок платиће 15 шакала
29. Ако је неко сведок па промени исказ мора платити у висини штете коју је тиме проузроковао
30. Ако неко тајно обрађује туђе поље и уложи жалбу, то ће бити одбачено и изгубиће приходе
31. Ако неко поплави туђе поље даће му три мере по јединици земље
32. Ако неко узме да обрађује туђе поље и запустити га, платиће три мере по јединици земље

69. Frayne, Ur III Period (2112–2004 B C)" University of Toronto Press, 1997 – Foreign Language Study – 489 pages

Слика број 27. (history.com)

Иако је далеко од решавања људских права, ипак су присутне назнаке потребе за решавањем неправди учињених другима. Зато је тај документ важан.

Слично је са најважнијим списом тога доба Хамурабијевим законом који регулише нека дечија права, женска права, робовласничке односе. ^[70]

За време Кира у Персији (6 век п.н.е.), краљ је издао Киров цилиндар који се сматра првом повељом о људским правима. Оригинал се налази у Лондону, копија у Уједињеним Нацијама. Иран тражи да Британци врате у постојбину. ^[71]

Слика број 28. (history.com)

У цилиндру је декларисано да свако може да исповеда слободно своју веру. Укинута је ропство Палате су у то време градили најамни радници. (слика број 28)

70. James Nickel, with assistance from Thomas Pogge, M.B.E. Smith, and Leif Wenar, December 13, 2013, Stanford Encyclopedia of Philosophy, Human Rights

71. The United Nations, Office of the High Commissioner of Human Rights, What are human rights?

72. Eleanor Roosevelt: Address to the United Nations General Assembly

73. "Directory of OAS Authorities". Organization of American States.

У 3. веку п.н.е. Ашока, владар Маурјанског царства је декларисао политику ненасиља (након масакра који је направио 265 п.н.е. Током освајања Калинге), затвореницима је допуштао један дан слободе годишње, увео је бесплатно образовање, бесплатне болнице, једнакост за све људе независно од вере, касте, образовања и богатства, поштовање према учитељима и свештеницима, дарежљивост. У едикту пише:

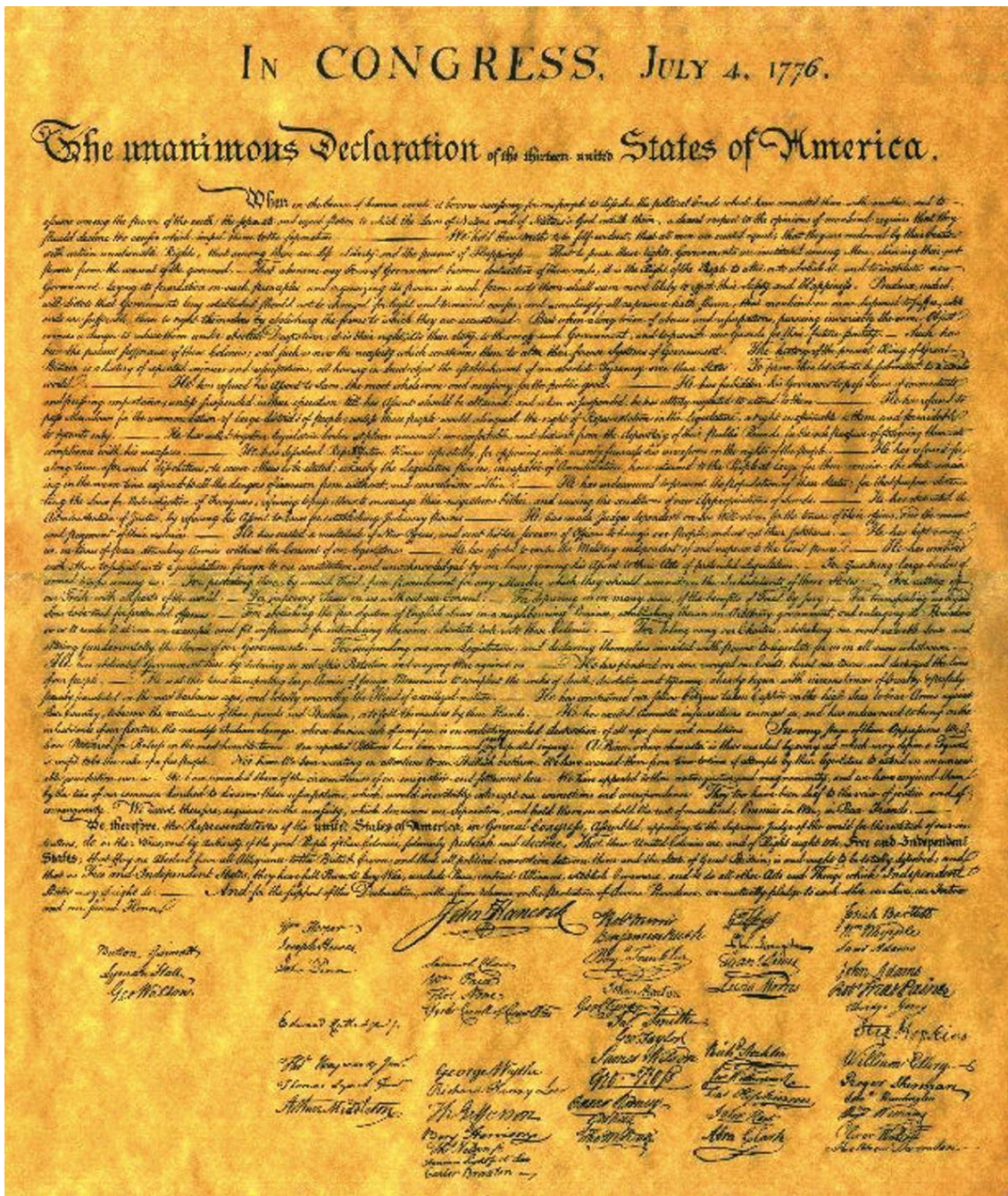
"Не треба поштовати само своју, а одбацити религије других, већ их треба поштовати због овог или оног разлога. На тај начин помажемо сопственој религији да расте и чинимо услугу религијама других. Чинећи супротно копамо гроб сопственој религији и исто тако штетимо и другима. Ко год поштује сопствену религију и благи друге, чини то заправо посвећујући се својој религији и помишља: 'Величаћу своју религију'. Али, напротив, он је тиме смртно рањава. Једино је овакво размишљање исправно: Нека сви слушају и буду вољни да саслушају учења која други проповедају" [72]

Током 17. и 18. века идеја људских слобода се развија преко Џона Лока, иако их он тумачи као божанске слободе.

Крај 18. века доноси две велике револуције, САД и Француска. У САД се доноси „Декларација независности“ (слика број 29.). Сем значаја за будућу државу, Сједињене Америчке Државе, ослобађања од Велике Британије, има велики значај за заштиту људских права. Декларацију су донеле северноамеричке колоније њих 13. Назив оригиналног документа је *The unanimous Declaration of the thirteen United States of America* и наставак је резолуције коју је написао Ричард Хенри Ли. Главна особа иза читавог покрета за независност је био Џон Адамс, касније други Председник САД. Убедио је Конгрес да је најбоља особа да напише декларацију Томас Џеферсон, иначе трећи председник САД.

У декларацији се наводи: „да су сви људи створени једнаки и да је њихово неотуђиво право на живот, слободу и тежња ка срећи. Да би та права остварили, људи стварају државе и организују праведну власт. Ако је та власт штетна, они могу да је замене, укину и установе нову државу“ [73]

Занимљиво је да је Џон Адамс на почетку био велики борац за равноправност људи а да је касније променио Ставове и да заступа владину богате буржоазије и наследног племства. Наследио је Џорџа Вашингтона на месту председника САД.

Слика број 29. (Конгрес САД)

Након америчке револуције и декларације о независности, следећи важан догађај у развоју људских права је била француска револуција 1789. године. Сматра се

прекретницом у историји Француске, запада али и читавог света. Укинута је власт аристократије и племства и дат правац развоју грађанских слобода^[74]. Донели су „Декларацију права човека и грађанина.“ (слика број 30)

Слика број 30. (Jean Jacques Francois Le Barbier)

У изради декларације је учествовао и Томас Џеферсон. Аутори су били Жозеф Сијес и Маркиз де Лафајет. Увели су универзално право човека у правни систем.

74. "Corporations and Human Rights". Human Rights Watch.

2.1.2. Појам људских права

У палати Шајо у Паризу 10. децембра 1948. године донета је „Универзална декларација о људским правима“. То је први корак у процесу модерног „Међународног закона о људским правима“.

Декларација има 30 делова. Служи да се афирмишу права појединца. Сама по себи није правно обавезујућа, посебно у САД, али у многим другим државама се сматра делом међународног права.(слика број 31.)

Други светски рат је донео невиђене злочине, потпуно урушавање људских права. Постало је неопходно да се декларише другачије. Посао осмишљавања Декларације је поверен Канађанину Џону Петерсу Хамфрију, коме су помагали Еленор Рузвелт (САД), Рене Касин (Француска), Чарлс Малик (Либан), П.Ц. Чанг (Кина) као и многи други. ^[75]

Проглашена је 10. децембра 1948. године са 48 гласова за, 0 против и 8 уздржаних. Југославија је била у уздржаним.

Најважније тачке су.

- забрана ропства (чл. 4),
- забрана мучења (чл. 5.),
- забрана дискриминације (чл. 2. и 7.),
- право на живот (чл. 3.),
- право на слободу (чл. 3.),
- право на личну безбедност (чл. 3.),
- право сваке особе на правично суђење и забрана самовољног хапшења (чл. 9—12.),

- праву на заштиту приватности (чл. 12.),
- право човека да се слободно креће унутар своје државе, да територију своје државе напусти и да се у своју државу сме слободно вратити (чл. 13.),
- право на уточиште (азил) у другим земљама, од неправедног прогона у својој земљи (чл. 14.),
- право човека да буде држављанин барем једне земље и да се може одрећи држављанства (чл. 15.),
- право пунолетних мушкараца и жена да склопе грађански брак и тиме оснују породицу, која се штити као темељна друштвена јединица (чл. 16.),
- право на власништво (чл. 17.),
- право на слободу мисли, савести и вероисповести (чл. 18.),
- право на слободу мишљења и изражавања, која укључује право на ширење идеја путем било којег медија (чл. 19.),
- право на слободу окупљања и удруживања (чл. 20.),
- право на суделовање у управљању својом земљом, путем избора и правом на приступ јавним дужностима (чл. 21.),
- право на социјалну заштиту у сврху осигурања темељног достојанства човека (чл. 22.),
- право човека да ради и слободно изабере запослење, те да буде плаћен без дискриминације - једнако као и други људи који раде једнак посао (чл. 23.),
- право на синдикално организирање радника (чл. 23.),
- право на дневни одмор и плаћени одмор од рада (чл. 24.),
- право на достојанствен животни стандард (чл. 25.),

- право на заштиту материнства и детињства, које укључује и заштиту ванбрачне деце (чл. 26.),
- право на образовање, које укључује обавезно основно образовање, бесплатно средњошколско образовање, те право на приступ високошколском образовању "једнако доступно свима на основу успеха" (чл. 26.),
- право првенства родитеља у избору врсте образовања за своју децу (чл. 26.),
- право на приступ култури и науци (чл. 27.),
- право на заштиту моралних и материјалних интереса који произлазе из културног и научног стваралаштва (чл. 27.)
- право на друштвени и међународни поредак у којем се могу остваривати људска права (чл. 28.).

Допуњена је 1966. године са два документа.

- Уговор о грађанским и политичким правима
- Уговор о друштвеним, економским и културним правима.

Поред ових, током година су подношени и други предлози.

- за спречавање и сузбијање геноцида (1948);
- за одстрањивање свих форми расне дискриминације (1969);
- за одстрањивање и сузбијање злочина апартхејда (1973);
- за одстрањивање дискриминације према женама (1979);
- против тортуре (1984);
- о правима детета (1989).

Темељ декларације је поштовање личног достојанства, једнакост, неотуђивост права свих људи. Требала је да буде фундамент мира, слободе и правде:

- сматрајући да су непоштовање и равнодушност према правима човека доводили до варварских поступака, који су срамота за савест човечанства, и да је долазак света у којем људска бића уживати слободу говора и веровања и у којем неће бити терора ни беде проглашени за најузвишенију тежњу сваког човека;
- сматрајући да је од суштинске важности да права човека буду заштићена правним системом како човек не би био приморан да устаје против тираније и угњетавања;
- сматрајући да су народи Уједињених нација у Повељи поново изразили своју веру у основна права човека, у достојанство и вредност човекове личности и равноправност мушкараца и жена и да су одлучни да подстичу друштвени напредак и побољшавају животни стандард у потпуној слободи;

Декларација је имала велики утицај на доношење националних Устава и закона, међународних закона и регионалних али и националних институција које имају задатак да се боре за људска права.

Једна од најважнијих ствари је увођење термина „владавина права“. Он је уведен у трећем параграфу увода:

„Будући да је есенцијално, ако човек није присиљен да прибегне, као последњем средству, побуну против тираније и репресије, да људска права треба да буду заштићена владавином права.“ ^[70]

Декларација је послужива као увод у доношење многи других закона као:

- Међународни пакт о грађанским и политичким правима
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима
- Међународна конвенција о елиминацији свих облика расне дискриминације,

- Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена,
- Конвенција о правима детета,
- Конвенција ОУН против тортуре, и многим другим

THE UNIVERSAL DECLARATION OF Human Rights

PREAMBLE Recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world.

PREAMBLE Disregard and contempt for human rights have resulted in barbarous acts which have outraged the conscience of mankind, and the advent of a world in which human beings shall enjoy freedom of speech and belief and freedom from fear and want has been proclaimed as the highest aspiration of the common people.

PREAMBLE It is essential, if man is not to be compelled to have recourse, as a last resort, to rebellion against tyranny and oppression, that human rights should be protected by the rule of law.

PREAMBLE It is essential to promote the development of friendly relations among nations.

PREAMBLE The people of the United Nations have in the Charter reaffirmed their faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women and have

determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom.

PREAMBLE Member States have pledged themselves to achieve, in co-operation with the United Nations, the promotion of universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms.

PREAMBLE A common understanding of these rights and freedoms is of the greatest importance for the full realization of this pledge.

THE PRINCIPLES We, the Members of the United Nations, have proclaimed this Universal Declaration of Human Rights as a common standard of achievement for all peoples and all nations, in the and that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction.

Article 1 All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

Article 2 Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status. No distinction shall be made on the basis of the political, jurisdictional or international status of the country or territory to which a person belongs, whether the country is an independent State, a trust, a territory under special administration, a territory whose status has yet to be determined, a territory ceded to another State or a territory whose status has yet to be determined.

Article 3 Everyone has the right to life, liberty and security of person.

Article 4 No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

Article 5 No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

Article 6 Everyone has the right to recognition as a person before the law.

Article 7 All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are equal before the law and against any discrimination on the basis of the Declaration and against any violation of its provisions.

Article 8 Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted to him by the constitution or by the law.

Article 9 No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

Article 10 Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him.

Article 11 Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to the law. In the course of a trial he shall be entitled to all the guarantees necessary for his defence.

Article 12 No one shall be guilty of any penal offence on account of his race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

Article 13 Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each State.

Article 14 Everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country.

Article 15 Everyone has the right to a nationality.

Article 16 Everyone has the right to marry and to found a family, which is the basis of the peace and stability of society.

Article 17 Everyone has the right to own property alone as well as in association with others.

Article 18 Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion.

Article 19 Everyone has the right to freedom of opinion and expression.

Article 20 Everyone has the right to peaceful assembly and to associate with others in any form and to join or form trade unions.

Article 21 Everyone has the right to take part in the government of his country, directly or through freely chosen representatives.

Article 22 Everyone has the right to social security.

Article 23 Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work, to protection against unemployment, to higher pay, to equality of pay for equal work, to other benefits and to a just and favourable remuneration ensuring for himself and his family a standard of living adequate to the dignity of the individual and of the society in which he lives.

Article 24 Everyone has the right to rest and leisure, including reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay.

Article 25 Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing, medical care and social services, and the right to security in the event of unemployment, old age, sickness or disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control.

Article 26 Education shall be directed to the full development of the human personality and to the strengthening of respect for human rights and fundamental freedoms. It shall promote understanding, tolerance and friendship among all nations, racial or religious groups, and shall foster the activities of the United Nations for the maintenance of peace.

Article 27 Everyone has the right to education. Education shall be free, at least in the elementary and fundamental stages. Elementary education shall be compulsory. Technical and vocational education shall be made generally available and higher education shall be equally accessible to all on the basis of merit.

Article 28 Everyone shall enjoy the benefits of the cultural, scientific and artistic heritage of his country and of civilization and of the progress and knowledge of the world. Everyone shall have the right to a fair and equitable share in the intellectual and artistic creation of which he is an author.

Article 29 Everyone has the duty to the community in which alone the free and full development of his personality is possible.

Article 30 Nothing in this Declaration may be interpreted as authorizing any State, group or person to engage in any activity that will impair the enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Declaration.

Слика број 31. (Уједињене Нације)

75. "Norms on the responsibilities of transnational corporations and other business enterprises with regard to human rights". UN Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights

2.1.3. Значај људских права

Постоје две доминантне правне традиције у заштити људских права:

- Негативна људска права која прате Англо америчке правне оквире. Односе се на оно што власт не сме да ради. Утемељена су „Утврђењу права“ из Шкотске, „Рачуну о правима“ из Енглеске, „Повељи о правима и слободама“ из Канаде и „Повељи о правима“ из САД. Говоре о правима на живот, сигурност, праву на слободу говора, праву на слободно испољавање религије, праву на окупљање, као и о праву на ношење оружја
- Позитивна људска права која се базирају на руску и континентално европску правну регулативу и традицију. Она говоре шта држава мора да штити. Налазе се у „Универзалној декларацији о правима човека“ али и великом броју Устава који су донесени у 20. веку. Односе се на право на образовање, право на живот, право на једнакост пред законом^[76]

Професор Карел Вашак, први Генерални Секретар Интернационалног Института за Људска Права у Стразбуру, саветник УНЕСКО, у својој књизи „Интернационалне димензије људских права“ говори о три генерације људских права:

1. Генерација грађанских и политичких права, називају се и плава
2. Генерација економских, социјалних и културних права, црвена
3. Генерација солидаристичких права, пре свега на мир и чисту животну средину, зелена права и обухватају широки спектар права^[77]:
 - Групна и колективна права
 - Право на самоодлучивање
 - Право на економски и социјални развој
 - Право на здраву животну средину
 - Право на природне ресурсе
 - Право на комуникацију
 - Право на учешће у културном наслеђу
 - Право на интергенерацијску једнакост

Међународна заједница има разне механизме којима може вршити притиске на појединачне државе да се придржавају основних људских права. Међутим, правни оквири и норме које су усвојене од стране међународне заједнице нису свуда дочекани као оправдани. Постоје разни критичари и теоретичари који сматрају да су људска права превише подведена под хришћански и западни утицај и да су формулисана радовима искључиво западних филозофа. Замера се да у обзир нису узета ни афричка, ни индијска, ни кинеска али најопасније ни исламска правна решења и културолошке разлике. Многи наводе да се не може све подводити под западне моралне вредности. Са друге стране није лако помирити све стране и чињеница је да је запад најдаље одмакао у заштити права. Ту лежи највећи значај људских права. Тежња ка томе да сви имају једнаке услове и права.^[78]

Притисци на друге државе због кршења права нису довољни нити су делотворни. Не може се очекивати да је само међународна заједница одговорна и надлежна за очување права. Залагање за људска права пре свега подразумева едукацију и промоцију, мењање свести људи. Држава и међународна заједница могу бити репресивни али циљ није репресије већ постизање окружења у коме нема кршења људских права. Ако узмемо, рецимо, право на живот, то не значи да држава има једино обавезу да не убија људе како њеним органима падне на памет. То управо значи да мора обезбедити услове да се живот поштује али и да санкционише кршења права без одлагања. Благостање и потпуна сигурност значе да су људска права очувана. Грађани дају држави поверење да ће она очувати њихова права. Допуштање другачијег мишљења је такође загарантовано људско право. Волтер је одавно рекао: „Можда се не слажем са твојим мишљењем али ћу се борити до смрти за твоје право да то мишљење кажеш“. То најбоље описује смисао слободе и људских права.

75. Klitou, Demetrius *The Friends and Foes of Human Rights*

76. "Cour internationale de Justice - International Court of Justice | International Court of Justice"

77. United Nations. *Multilateral treaties deposited with the Secretary-General: Rome Statute of the International Criminal Court*

78. *National Human Rights Institutions – Implementing Human Rights*", Executive Director Morten Kjørum, The Danish Institute for Human Rights, 2003. ISBN 87-90744-72-1, page 6

2.2. Механизми обезбеђивања људских права

2.2.1. Значај механизма за обезбеђивање људских права

Основа заштите људског достојанства је оквир сталне тежње заштите људских права. Човек је постављен у центар и гарантује му се право на живот. То је основа сваке уређене државе и на основу тога се доносе стандарди.

Механизми заштите су донесени на општем, међународном нивоу али и на регионалним. У УН постоје разни механизми:

- механизми надзора предвиђени међународним конвенцијама,
- процедуре које се примењују
- Комисије за људска права
- Поткомисије за заштиту људских права
- Канцеларија високог комесара за људска права

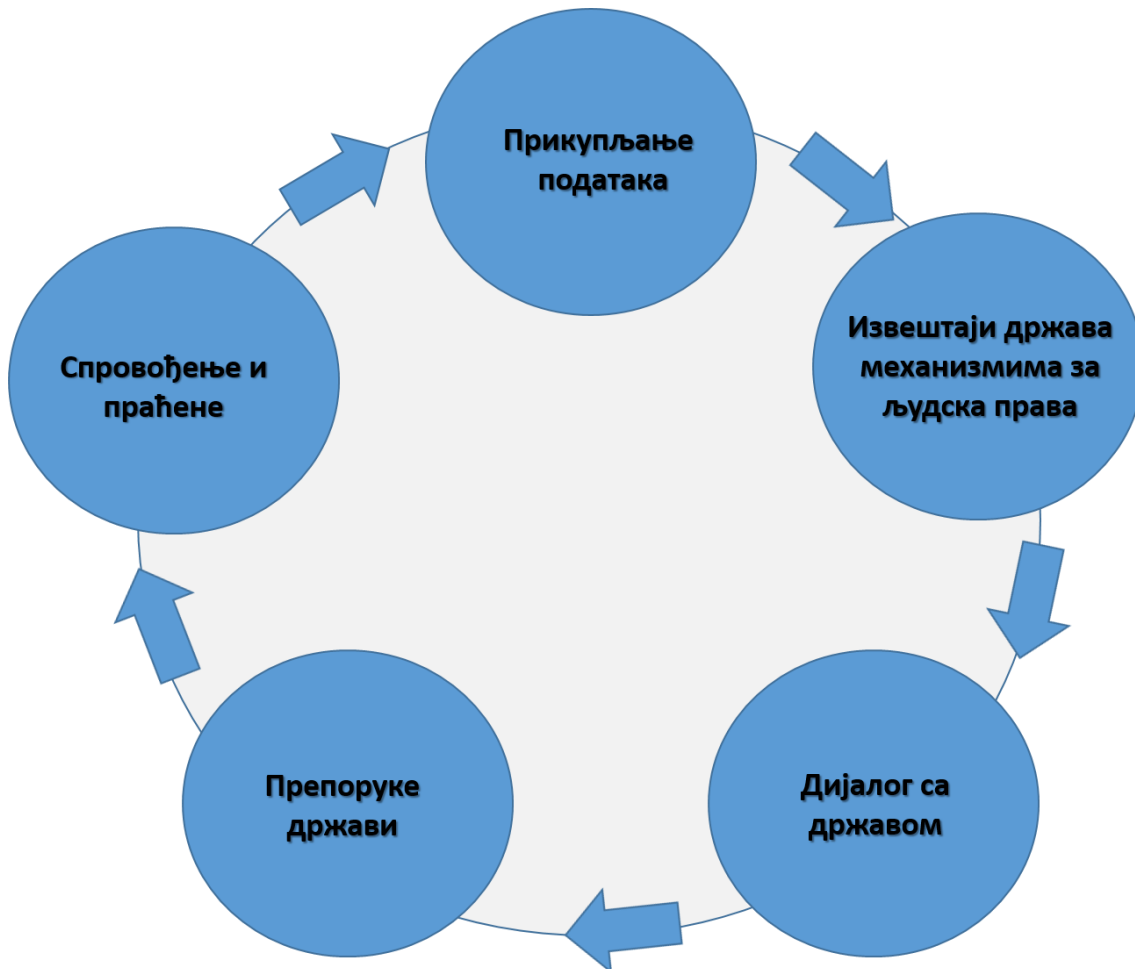
Регионално, Европски Савет је усвојио Европску комисију о заштити људских права и основних слобода а касније и Европски Суд за људска права.

Ипак, ниједан механизам није замена за националне мере јер је основа заштите на нивоу државе. На нивоу Србије основе заштите су:

- Судска заштита
- Уставно судска заштита
- Заштитник грађана
- Покрајински омбудсман
- Локални омбудсман

Како је заштита људских права универзална, механизми потичу пре свега од Уједињених нација. Механизми углавном имају своје фазе:

- прикупљање информација
- анализа информација
- отварање дијалога
- препоруке
- прикупљање информација о напретку

Информације се увек прикупљају из више различитих извора, како од државних органа, тако и од свих осталих учесника цивилног друштва, као и од појединаца. Када се информације прикупе не поступа се аутоматски по њима. Информације се анализирају, проверавају на све могуће начине, проверавају се извори информација, поузданост, процењује се тачност. Механизам заштите онда отвара дијалог са државом, углавном у писаној форми али је могуће и усмено тражење информација. То служи даљем појашњењу прикупљених података а и провери

тачности. Када се утврде чињенице, механизам, уколико закључи да је потребно, даје писане препоруке и помаже држави и њиховом остваривању. На крају, опет се прикупљају информације о томе да ли се препоруке остварују и којом брзином.

Одговорност за унапређење слобода, посебно слобода изражавања, удруживања, као и мирног јавног окупљања и неких других права, лежи на свакој појединачној држави. Механизми УН за заштиту и унапређење људских права, као и други релевантни чиниоци, разна међународна удружења и организације помажу држави али немају механизам да нареде.^[79]

Слика број 32. (Уједињене Нације)

То све заједно није брз процес, посебно ако се односи на доношење, исправљање или прилагођавање закона и потребан је дугачак временски рок али за неке повреде људских права потребна је брза реакција. То се односи на репресалије, застрашивање или било које друго флагагрантно кршење људских права. Тада се користе расположиви механизми Уједињених Нација (Слика број 32.). За било какав позитивни помак потребно је учешће свих:

79. Комитет за људска права, Општи коментар бр. 34, члан 19: Слободе мишљења и изражавања, CCPR/C/GC/34; и Општи коментар бр. 25, члан 25: Право на учешће у јавним пословима, CCPR/C/21/Rev.1/Add.7. Извештаји Специјалног известиоца УН о правима на слободу мирног окупљања и удруживања, A/HRC/20/27; и A/HRC/23/39.

80. https://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/CS_space_UNHRSsystem_Guide_Serbian.pdf

- локална јавност
- актери цивилног друштва
- националне институције за заштиту људских права
- медији
- државни службеници
- политичари
- друге државе
- регионални органи
- међународни органи

Државе, појединачно, стварају законске, економске, политичке, социјалне, културне и друге услове који помажу да се унапреди способност појединаца и друштва. Постоје начела људских права која објашњавају однос између власти и свих актера цивилног друштва:

- учешће – означава да су актери цивилног друштва слободни да учествују у активностима потпуно независно и да могу да се залажу да ставове који су супротни власти
- недискриминација – означава да сви актери морају бити позвани да учествују у јавном животу, без икаквих дискриминација по било ком основу
- достојанство – колико год да су ставови различити, циљ власти и цивилног друштва је исти, разликују се улоге. Поштовање других и очување туђег достојанства је једно од кључних ствари
- транспарентност и одговорност – увек се од органа власти очекује да све спроводе транспарентно и позивају се на одговорност али исто мора важити за све актере цивилног друштва. Свака делатност мора бити јавно транспарентна као што мора постојати одговорност за све учињено

„Нико од нас, појединачно, укључујући и владе држава, нема све чињенице, најбоље идеје нити зна све узроке проблема које покушавамо да решимо. Сви ми можемо да имамо само корист од колективне мудрости. Због тога је за нас важно да чујемо мишљење свих група, посебно оних које су маргинализоване, пре него што донесемо неку одлуку. На пример, Комитет за људска права прикупља информације из великог броја извора: од самих влада, Уједињених нација и цивилног друштва. То нам помаже да доносимо информисане закључна запажања и препоруке на основу којих се израђују мапе практичних корака које би владе требало да предузму како би своје законе и праксу ускладили са обавезама које су преузеле ратификовањем споразума о људским правима.“

Професор Сер Најцел Родли, председник Комитета за људска права УН, октобар 2014. године

„Појединци и групе цивилног друштва често ризикују своје животе како би побољшали живот других људи. Они јасно износе своје ставове чак и када знају да заувек могу да их ућуткају. Они истичу проблеме које други игноришу или чак и не знају да такви проблеми постоје. Они штите наша права. Они заслужују да имају своја права.“

Речи генералног секретара УН Бан Ки Муна на скупу на високом нивоу у циљу подршке цивилном друштву, 23.9.2013. године.

“Поступцима узнемиравања, застрашивања и репресалија врши се притисак на активисте који се баве заштитом људских права или сведоке да не износе своју забринутост и да не сарађују са Уједињеним нацијама или другим међународним актерима. Истовремено, овакви поступци служе за изазивање страха међу општом популацијом и стварање репресивног окружења, гушење слобода изражавања, удруживања и мирног окупљања, које су од суштинске важности за постојање демократског друштва.“

Амбасадор Лаура Дупу Ласере, Стални представник Уругваја при Канцеларији УН у Женеви, председник Савета за људска права (2011-2012).

„Цивилно друштво игра суштинску улогу у унапређењу рада Уједињених нација, не само у погледу људских права већ и када су у питању мир, безбедности и напредак. Цивилно друштво је данас важније и потребније него икада. Репресалије и застрашивање лица која сарађују са Уједињеним нацијама су неприхватљиве појаве – не само због тога што нам та лица помажу у раду који нам је поверен у складу са Повељом и Универзалном декларацијом о људским правима – већ и због тога што те активности имају за циљ и да одврате друге од сарадње са нама. Ми морамо да предузмемо мере на свим нивоима како бисмо ојачали демократске снаге.”

Речи генералног секретара УН Бан Ки Муна на скупу (Слика број 33) на високом нивоу у циљу подршке цивилном друштву, 23.9.2013. године.

Слика број 33 (Уједињене Нације)

“Уједињене нације не би могле да спроводе своје активности које су од непроцењивог значаја без оних који сарађују са нама. Када их застрашују или над њима спроводе репресију, они су жртве, али смо и сви ми остали мање безбедни. Када дође до гушења њихове сарадње, и наш рад у области људских права бива компромитован.”

Речи генералног секретара УН Бан Ки-Муна на панел дискусији на високом нивоу о репресалијама, Њујорк, 2011. Године.

„Међународни стандарди у области људских права обезбеђују глобални оквир који омогућава грађанским организацијама да се боре за примену међународно договорених норми. Ови стандарди, поред тога што дају легитимитет активностима организација цивилног друштва, пружају и корисну платформу за независно праћење и извештавање о извршавању обавеза у области људских права од стране државе. Међународни механизми за заштиту људских права су постали кључна платформа за борбу за стварање подстицајнијег окружења за рад цивилног друштва. У посебно рестриктивним окружењима, органи УН за заштиту људских права обезбеђују „кључну улазну тачку“ националним организацијама цивилног друштва која им омогућава да раде на подизању свести и унапређењу дијалога о осетљивим питањима.”

др. Дану Срискандарајох, Генерални секретар ЦИВИЦУС-а: Светска алијанса за учешће грађана, октобар 2014. године.

„Ако лидери не слушају свој народ, онда ће им народ саопитити шта хоће – на улицама, трговима или, као што сувише често имамо прилику да видимо, на бојном пољу. Постоји бољи начин. Више учешћа. Више демократије. Веће ангажовање и отвореност. То значи, максималан простор за деловање цивилног друштва.”

Речи генералног секретара УН Бан Ки Муна на самиту одржаном на тему подршке цивилном друштву, 23.09.2013. год.^[80]

Ове речи званичника Уједињених Нација најбоље говоре о механизмима али и о самим људским правима. Напредак, образовање, доступност информација, брзина информисања, све то доприноси томе да сваки појединац а самим тим и уже али и шире заједнице подижу стандарде и омогућавају све квалитетнију заштиту и све ефикасније механизме.

Не постоји средина у којој повремено не долази до кршења људских права, долазиће увек до тога али је важно како и којом брзином реагују механизми који се бави заштитом. Важно је препознати и спречити а то није ствар само државе и међународне заједнице већ сваког појединца. Свест о правима мора бити саставни део свакога појединачно да би заједница ефикасно штитила права путем својих механизма.

2.2.2. Систем заштите људских права у оквиру Уједињених Нација

Систем Уједињених Нација има своја два типа радних тела која служе за промоцију и заштиту људских права: Главна тела и Специјална тела.

Главна тела су:

- Генерална Скупштина УН
- Савет Безбедности УН
- Економски и социјални савет УН
- Старатељски савет УН
- Секретаријат УН
- Међународни суд правде

Ту обично додајемо тела која управљају осталим организацијама као што су Светска Здравствена Организација и УНИЦЕФ.

Тела УН за људска права су:

- Комитет за људска права (ХРЦ – Human Rights Council) који је Генерална скупштина основала 2006. године као замену за претходну Комисију за Људска Права. Састоји се од 47 представника. Основна улога је провера стања људских права у свим државама за период од 4 године и да предложи решења и унапређења
- Уред Уједињених Нација Високог Комесара за Људска Права (ОХЦХР – Office Of The United Nations High Commissioner For Human Rights) је основан 1993. године. Служи да спречава кршења људских права и побољша поштовање људских права пре свега промовисањем међународне сарадње и координисањем активности. Седиште је у Женеви, Швајцарска али има истурена одељења свуда где је потребно и обично је део Мироних Снага УН

- Поред ових тела постоје и Универзални Периодични Преглед, Специјалне процедуре и Процедуре за жалбе

Специјална тела служе за посебне намене које су препознате. Састоје се од независних експерата за поједине области. Тренутно постоји десет специјалних тела:

- Комитет за елиминацију расне дискриминације (CERD)
- Комитет за економска, социјална и културна права (CESCR)
- Комитет за људска права (CCPR)
- Комитет за елиминацију дискриминације жена (CEDAW)
- Комитете за елиминацију тортуре (CAT)
- Комитет за права деце (CRC)
- Комитет за мигранте (CMW)
- Субкомитет за превенцију тортуре (SPT)
- Комитет за права људи са посебним потребама (CRPD)
- Комитет за нестала лица (CED)

Заједно са другим организацијама, пре свега Црвеним Крстом, УН обезбеђују помоћ за подручја под непогодама или ратом. Обезбеђују воду, храну, смештај, лекове, одећу и све што је потребно.

Светски програм хране обезбеђује храну за више од 100 милиона људи годишње. Високи комесар за избеглице тренутно има акције у скоро 120 земаља. Мировне мисије се налазе у 24 земље.

За помоћ постоје посебне агенције и одсеци:

- Светска здравствена организација
- Светска банка и Међународни монетарни фонд
- Програм УН за очување животне средине
- Међународни фонд УН за помоћ деци
- УНЕСКО
- Високи комесаријат УН за избеглице

Специјална тела надгледају дешавања у државама путем редовних извештаја али и путем извештаја „из сенке“ од Невладиних организација и Националних Институција за људска права.

Након што сагледају све извештаје Специјална тела издају Препоруке.

Постоји могућност да се појединци директно жале неким телима. То су следећи:

- Комитет за људска права
- Комитет за елиминацију расне дискриминације
- Комитет против тортуре
- Комитет за елиминацију дискриминације жена

Појединци могу да се жале уколико су исцрпљене све могућности у домаћим организацијама.

2.2.3. Европски систем заштите људских права и слобода

Савет Европе је 1950. године донео правни акт који је назвао Европска конвенција о људским правима. Три године касније обновљена је и под називом Конвенција за заштиту људских права и основних слобода постала званична. Оригинални документ је написан на енглеском и француском језику. Први потписници, поред Уједињеног Краљевства и Француске, били су Белгија, Данска, Република Ирска, Исланд, Италија, Луксембург, Западна Немачка, Норвешка, Турска и Холандија.^[81]

Укупно је потписало 46 земаља а преведена је на 30 језика.

Конвенција има преамбулу, основни текст и 14 протокола. Постоји и протокол 15 који још увек није ратификован. Када је установљен протокол 11 протоколи 2, 3, 5, 8, 9 и 10 су надграђени.

Први део конвенције говори о основним правима и слободама. Други део уређује питања око Европског суда за људска права а трећи процедурална питања.

Члан 1. позива потписнике да обезбеде она права за која се потписом залажу као и то да се поштовање права не одвија само у својој држави већ и на страним територијама. Пример за ово је процес пред Европским судом за људска права: Лоизидоу против Турске

Члан 2. говори о праву сваке особе на живот. Посебно се односи на

1. Дужност да се спречи незаконито убијање
2. Дужност да се испитају сумњиве смрти и
3. Спречавање губитака живота

Познати случајеви по овом члану су Еванс против Уједињеног краљевства и Во против Француске.

81. Ovey, Clare; White, Robin C. A. (2006). Jacobs & White: The European Convention on Human Rights (4th ed.). Oxford University Press. ISBN 978-0-19-928810-6.

Члан 3. се бави тортуром. Забрањује мучење и нехумано поступање према затвореницима. Односи се и на непотребну полицијску бруталност и на лоше услове у затворима. Најпознатији судски процеси по овом члану су Ирска против Уједињеног краљевства и „пет техника“ мучења; Аској против Турске и Селмуони против Француске.

Члан 4. говори о ропству и принудном раду али изузима следеће:

- Рад као нормалан део затворске казне
- Рад у обавезним војним условима
- Рад током стања ванредних ситуација
- Рад који спада у уобичајене цивилне дужности

Члан 5. слобода и сигурност. Члан даје свакоме право на сигурност и слободу, осим у случајевима законитог лишавања слободе. Најпознатији случај по овом члану је Асанидзе против Грузије.

Члан 6. право на поштено суђење које подразумева право на јавно саслушање у разумном времену као и претпоставку невиности. Највише жалби на дужину процеса је на судове у Италији и Француској а на суђење пред независним судом у Турској. Следеће важно право је оно на саслушање сведока. Најпознатији случајеви по овом члану су: Стил против УК, Асанидзе против Грузије и Отман против УК.

Члан 7. ретроактивност. Члан забрањује ретроактивну криминализацију. Нико не може бити осуђен за дело које није било забрањено у тренутку када је извршено (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Дозвољава суђење за дела која су забрањена међународним законима, чак и када нису домаћим. Најпознатији случајеви су Кокинакис против Грчке и С.А.С. против Француске.

Члан 8. приватност. Овај члан служи за заштиту приватности у приватном, породичном животу, дому, као и заштиту кореспонденције. Овај члан је често предмет спора и различитог тумачења. Познати случајеви су Роман Закаров против Русије и Молоун против УК.

Члан 9. религија. Члан 9. говори о слободи вероисповести као и о слободи промене уверења, праксе и учења. Релевантни случајеви су Кокинакис против Грчке, Универзитет Лебен против Немачке, Бускарини против Сан Марина, Пикон и Сојус против Француске, Леја Сахин против Турске, Лила Фордеркреис против Немачке, Лутси против Италије, С.А.С. против Француске и Еведа против УК.

Члан 10. слобода изражавања. Члан говори о слободи изражавања осим у случајевима који се косе са законом. Члан омогућава право на слободу мишљења осим у случајевима:

- Интереса националне сигурности
- Територијалног интегритета и јавне безбедности
- Превенције злочина
- Заштите здравља и морала
- Заштите репутације и права других
- Заштите преноса података добијених у поверењу
- Угрожавања власти и судства

Познати случајеви су Лингерс против Аустрије, Обсервер и Гардијан против УК, Боуман против УК, Комунистичка Партија против Турске, Аплби против УК

Члан 11. удруживање. Члан говори о слободи удруживања у асоцијације и синдикате уз назнаку да се не косе са законом. Познати случајеви везани за овај члан су Вагт против Немачке као и Јазар, Каратас, Аскај и Хип против Турске.

Члан 12. брак. Члан говори о праву жена и мушкараца на брак и заснивање породице. Упркос бројним прозивкама, Суд није проширио право на истополне бракове. Најпознатији судски случај везан за овај члан је Гудвин против УК где је транссексуална особа покушала да уђе у брак са особом истог пола као што је био пре операције промене пола. Познати су случајеви Рис против УК, Шалк и Копф против Аустрије и Олиари против Италије.

Члан 13. право на ефикасни правни лек пред националним судством. Немогућност постизања ефектног правног лека представља кршење Конвенције.

Члан 14. дискриминација. Овај члан забрањује дискриминацију. Члан је углавном садржан и у осталим члановима. Специфично забрањује дискриминацију на сексуалној, расној, политичкој, социјалној или било којој другој основи, као и заштиту националних мањина.

Члан 15. дерогација. Члан допушта дерогацију у одређеним околностима, посебно у време рата и могућности угрожавања живота:

1. Мора постојати јавна хитна ситуација која угрожава животе
2. Било која предузета мера мора бити у складу са одређеном хитном ситуацијом
3. Мере које се предузму морају бити у складу са свим законима

Како је дерогација могући предмет државне злоупотребе (суд је рецимо пресудио да је Велика Британија прекршила овај члан у склопу одговора на напад 11.

септембра и поступила диспропорционално. Да би дерогација била валидна морају се испунити следећи услови:

- Актуелна или непосредна опасност где не може да се чека и морају се предузети превентивне мере
- Умешаност читаве нације чак и ако се опасност дешава само у пределу једног региона
- Предња прекидањем нормалног живота заједнице
- Процена да ће уобичајене мере бити неадекватне

Члан 16. странци. Овај члан дозвољава забрану бављења политиком странцима. Ово се не односи на припаднике Европске уније у земљама Европске уније

Члан 17. кршење права. Нико не може кршити права гарантована Конвенцијом да би штитио друга права наведена Конвенцијом. Члан се односи на државе и најпознатији случај је Комунистичка Партија против федералне Републике Немачке.

Члан 18. ограничавање права. Члан говори о дозвољеним кршењима загарантованих права. Најчешће се као пример наводи довођење на Суд оптуженог чиме се ограничавају његова права.

Поред чланова закона ту су и Протоколи. Протоколи су правна правила којима се врше измене и допуне основног текста Конвенције. По ступању на правну снагу,

постају правно обавезујући делови Конвенције, а доносе их и ратификују потписнице Конвенције и чланице Савета Европе.

Протокол 1

- Члан 1. право на мирно уживање имовине
- Члан 2. право на образовање
- Члан 3. право на слободне изборе

Протокол нису ратификовале две европске државе, Монако и Швајцарска, а Андора га није потписала.

Протокол 4

- Члан 1. забрана дужничког ропства
- Члан 2. слобода кретања
- Члан 3. забрана протеривања сопствених држављана
- Члан 4. забрана колективног протеривања странаца

Андора, Грчка и Швајцарска нису потписале Протокол, а ратификацију нису извршиле Велика Британија, Шпанија и Турска.

Протокол 6

- забрана изрицања и извршавања смртне казне сем у периоду непосредне ратне опасности или рата

Русија је једина потписница Конвенције која није ратификовала Протокол.

Протокол 7

- Члан 1. заштита у поступку протеривања странаца

- Члан 2. право на жалбу у кривичним стварима
- Члан 3. право на награду за погрешну осуду
- Члан 4. право не бити суђен или кажњен два пута у истој правној ствари
- Члан 5. једнакост супружника

Белгија, Немачка, Турска, Холандија и Шпанија нису ратификовале Протокол, а земље које га нису потписале су Андора и Велика Британија.

Протокол 12

Члан 1. општа забрана дискриминације

Протокол нису потписале: Андора, Бугарска, Велика Британија, Данска, Литванија, Малта, Пољска, Француска, Швајцарска и Шведска.

Протокол 13

Члан 1. апсолутна забрана смртне казне

Овај протокол нису ратификовали Русија, Азербејџан и Јерменија иако га је потписала

Протокол 14.

Наставак протокола 11 који говори о процедуралним питањима. Било је предвиђено доношење протокола 14 али је ратификовањем споразума од стране Русије престала потреба за његових доношењем

Протокол 15.

Протокол има више чланова али углавном се односи на исправке појединих чланова и на скраћивање времена за одговор.

Протокол 16.

Протокол говори о праву приступања високим судовима и Трибуналу.

2.2.4. Заштита људских права у Србији

Србија и Црна Гора ратификовала је Европску конвенцију о људским правима и основним слободама у децембру 2003. године чиме су се стекли услови да се појединачне представке односно жалбе подносе и против Србије и Црне Горе. Будући да се појединачне жалбе од тада могу подносити против државе, неопходно је било да се установи заступник, односно бранилац или државни агент, који би штитио права и интересе државе пред Европским судом за људска права. Регулисање заступања изричито су предвиђени и у Студији изводљивости Европске комисије и у Акционом плану за реализацију европског партнерства. У складу са наведеним, Уредбом о заступнику Србије и Црне Горе пред Европским судом за људска права (Сл. лист СЦГ бр. 7/2005), установљава и регулише положај заступника. После распада државне заједнице СЦГ, положај заступника је усклађен са новим положајем Републике Србије (видети доле Уредбу о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права – «Службени гласник РС» бр. 61/06 – пречишћен текст).

Канцеларија заступника почела је практично са радом у априлу 2006. године у оквиру тадашњег Министарства за људска и мањинска права СЦГ, а затим наставила са радом у оквиру Службе за људска и мањинска права Владе РС. Законом о Влади Републике Србије из 2008. године, установљава се Министарство за људска и мањинска права које преузима Службу за људска и мањинска права, а тиме и канцеларију заступника. Изменама и допунама Закона о министарствима канцеларија је систематизована као Сектор за заступање пред Европским судом за људска права оквиру Министарства за људска и мањинска права, којим руководи помоћник министра који је истовремено и заступник.

После измена Закона о министарствима 2011. године Сектор за заступање Републике Србије пред Европским судом за људска права наставља са радом у оквиру Министарства правде, сада Министарства правде и државне управе («Службени гласник РС» 72/2012 и 76/2013).

Решењем Владе од 11. јула 2019. године Зорана Јадријевић Младар је постављена за вршиоца дужности заменика државног правобраниоца-заступника Републике Србије пред Европским судом за људска права од 5. августа 2019. године.

Када се говори о Србији потребно је погледати извештаје других. Посебно је занимљив извештај Амбасаде Сједињених Америчких Држава јер од њиховог става зависе и мишљења потенцијалних инвеститора и разних других асоцијација и удружења. Између осталог наводе:

„Државна власт и даље има ефикасну контролу над безбедносним снагама.

Међу најозбиљније проблеме у вези с поштовањем људских права спадали су недостатак независности судства, корупција, нарушавање приватности, трговина људима и напади на ЛГБТИ особе.

Правни оквир за остваривање права на репарацију жртвама кршења људских права 1990-их година и даље није адекватан, а Тужилаштво за ратне злочине остварило је мали напредак у тим процесима.

Власти су предузимале кораке у правцу кривичног гоњења јавних службеника, како оних из полиције тако и оних на другим државним положајима, након обелодањивања њихових преступа. Но и поред тога многи посматрачи верују да су бројни случајеви корупције, друштвеног и породичног насиља, и других врста злоупотреба прошли незабележено и некажњено.

Нема података да су власти или њени представници чинили неоснована или незаконита убиства.

Нема података о нестанцима људи за које су одговорне државне власти.

Иако Устав забрањује овакве чинове полиција наводно повремено туче притворенике и грубо поступа са људима, углавном за време хапшења или иницијалног притвора, а све то ради изнуђивања признања, без обзира што се тако добијени докази не прихватају на суду.

Проблем и даље представља некажњивост полицијског малтретирања или тортуре приликом хапшења или иницијалног притвора, јер су у малом броју случајева били покренути кривични поступци, а још у мањем донете пресуде против службеника

за злостављање или тортуру. Физичко малтретирање затвореника прате и нерегуларности у процедури поступања са затвореницима, због чега се притужбе затвореника тешко идентификују и доказују. Међу мањкавости у поступању спадају и пропусти у обављању лекарског прегледа након примене мере принуде и у одређивању индикација да је према прегледаном лицу поступано насилно, те недостатак обучености у пружању здравствене помоћи лицима према којима је примењено насиље.

Закон забрањује неосновано хапшење и притварање, и власти углавном поштују ове забране. Свако лице које је ухапшено или задржано, без обзира да ли је реч о кривичној или некој другој оптужби, има право да поднесе жалбу суду да се испита законитост и арбитражност његовог хапшења и нареди његово пуштање на слободу и надокнада штете ако притвор није заснован на закону.

У документарном телевизијском серијалу Доказ у коме се анализило поштовање претпоставке невиности, изнет је податак да се у Србији изрекне преко 20 хиљада дана неоснованог притвора. Снимање серијала остварено је уз подршку Европске уније и Министарства културе и информисања Србије.

Око 32 хиљаде полицијских службеника налази се у надлежности Министарства унутрашњих послова. Цивилне власти и даље ефикасно контролишу пет главних сектора који управљају радом 27 подручних полицијских управа, за које је надлежна Народна скупштина.

Надлежни органи углавном спроводе хапшења само уз налог. Закон налаже да се свако задржавање дуже од 48 сати одобри од стране суда, што се у пракси углавном поштује. Одмах по информативном разговору тужилац одлучује да ли ће ухапшеног пустити на слободу или ће захтевати да судија за претходни поступак одреди предистражни притвор.

Активисти изражавају забринутост због праксе да се лица задржавају у притвору дуже од 48 сати без подизања формалне оптужнице.

Закон у одређеним случајевима предвиђа могућност одбране са слободе. Но и поред тога ова могућност и даље није довољно честа алтернатива притвору. Има

случајева да су власти држале осумњиченог у притвору под нејасним околностима. Закон предвиђа могућност полагања кауције, али ухапшени је ретко користе.

Устав јемчи независност судства, али судови су и даље подложни корупцији и политичким утицајима.

У Извештају Европске комисије о Србији за 2016. наводи се да и даље постоји недозвољени политички уплив у судству. У Извештају се наводи да политичари, понекад и они из самог политичког врха, врше споља притисак на судство тако што јавно коментаришу истраге и текуће случајеве, а да ни Високи савет судства нити Државно веће тужилаца не предузимају никакве заштитне мере против тога.

Устав и закони јемче право на правично и јавно суђење, и независно судство углавном поштује то право.

Устав и закони јемче окривљенима поштовање претпоставке невиности. Власти су дужне да у најкраћем року подробно обавесте окривљеног о делу које му се ставља на терет и да му, ако је потребно, обезбеде бесплатан превод на језик којим говори. Окривљени има право на правично и јавно суђење у разумном року, мада постоји могућност да се јавност искључи током поступка ако судија закључи да ће тако заштитити морал, јавни ред, националну сигурност, интерес малолетника, приватност учесника или док сведоче заштићени сведоци.

Нема података о постојању политичких осуђеника или притвореника.

Устав и закони гарантују слободу изражавања, укључујући и слободу штампе, и власти углавном поштују ова права. Ове слободе нарушавају нетранспарентност медијског власништва, мешање власти у питање медијског власништва, претње и напади на новинаре.

У закону постоји специфичан члан о забрани говора мржње засноване на расној, верској, националној или етичкој припадности, те полу, сексуалној оријентацији или родном идентитету.

Закон забрањује претње и све видове притисака на јавна гласила и новинаре, као и свако друго мешање које може угрозити њихов рад. У години на коју се извештај односи поједини репортери и медијске организације били су изложени вандалским

нападима, застрашивању и физичким нападима. Асоцијација независних медија Србије саопштила је да је у току 2016. године забележено укупно 69 случајева физичких и вербалних напада на новинаре, укључујући девет физичких напада, једно угрожавање имовине, 26 случајева вербалних претњи и 33 случаја притисака на новинаре.

Таблоиди блиски власти, Информер и Српски Телеграф, и ТВ Пинк објављивали су и емитовали низ извештаја о наводном планирању „државног удара“ у земљи и ковању завере да се „сруши“ тадашњи премијер, садашњи председник Вучић. Из ових медијских кућа оптужили су неколико истраживачких новинара, чија су имена и фотографије објавили, да су чланови групе „издајника“ која подржава наводни „удар“.

Нема података да су власти ограничавале или ометале приступ интернету и цензурисале садржај на мрежи. Према најсвежијим подацима Републичког завода за статистику 68 посто грађана поседује интернет везу.

И мада се приступ интернету не ограничава, закон обавезује телекомуникационе оператере да годину дана чувају податке о извору и одредишту комуникације, о почетку, трајању и завршетку комуникације, о врсти комуникације, идентификацији корисничког терминала, локацији мобилног корисничког терминала. И док обавештајне службе овим подацима могу приступити без судског налога, закон налаже да се за приступ садржају комуникације мора тражити судски налог.

Закон јемчи грађанима право на мирно окупљање и удруживање, што власти углавном у пракси поштују.

Устав јемчи слободу удруживања, што власти углавном поштују.

Устав јемчи грађанима да се слободно крећу у земљи, да путују у иностранство, да се иселе и репатрирају, што власти у пракси углавном поштују.

Власти су сарађивале са Канцеларијом Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице и другим хуманитарним организацијама у пружању заштите и помоћи интерно расељеним лицима, избеглицама, мигрантима, тражиоцима азила, лицима без држављанства и осталим угроженима.

Устав и закон јемче грађанима могућност да бирају своју власт, слободно и поштено кроз периодичне и веродостојне изборе, засноване на универзалном и једнаком праву гласа, гласајући тајно и лично.

ласти углавном нису ограничавале рад, истрагу и објављивање налаза у случајевима повреде људских права разним независним домаћим и међународним групама за заштиту људских права. И мада су представници власти генерално сарађивали и излазили у сусрет захтевима ових група, оне су ипак биле изложене критици, нападима и претњама припадника не-државног сектора, али и провладиних медијских кућа, због критичког односа према власти или изношења ставова супротних националистичким ставовима о Косову, Међународном суду за ратне злочине на територији бивше Југославије и ратовима деведесетих година протеклог века.

Устав и закони забрањују дискриминацију особа са физичким, чулним, интелектуалним или менталним сметњама. Власти не примењују овај закон довољно ефикасно. Услед дубоко усађених предрасуда и недовољне обавештености јавности особе са инвалидитетом и њихове породице изложени су стигматизацији и сегрегацији.

Иако закон забрањује дискриминацију на основу сексуалне оријентације и родног идентитета, насиље над припадницима ЛГБТИ заједнице и њихова дискриминација представљају озбиљан проблем. У Србији не постоји званична законска регулатива правних последица прилагођавања или промене пола. Не постоји право на преферирани пол у одсуству хируршке интервенције.

Устав забрањује принудан и обавезни рад. Закон такође забрањује све облике трговине радом и „све облике ропства или праксе сличне ропству“. Власти примењују законе, али принудни рад и даље постоји. Српски држављани, пре свега мушкарци, жртве су трговине људима ради радне експлоатације посебно у секторима интензивног рада, као што су грађевинска индустрија у Русији и другим европским државама, те Уједињеним Арапским Емиратима. Казне за ове прекршаје углавном су довољно строге да спрече прекршаје.

Један број деце, и то претежно оне из ромске заједнице, присиљаван је на прошњу, крађу, друге облике рада, па чак и на трговину сексуалним услугама.

Закон о раду забрањује непосредну и посредну дискриминацију лица која траже запослење, као и запослених, што власти поштују с различитим степеном успешности.

Дискриминација приликом запошљавања и на радном месту дешава се на основу расе, пола, инвалидности, језика, сексуалне оријентације, родног идентитета, националности, ХИВ позитивног статуса. Инспекторат за рад је 2016. године донео 25 решења у вези с дискриминацијом и два решења у вези са родном равноправношћу.“

Не улазећи у све изворе и у њихову тачност, извештај Амбасаде САД се углавном слаже са извештајима државних служби. Заштитник грађана наводи следеће:

„Титулари људских права су грађани, а обавеза државе је да се права и слободе утврђена Уставом и законима не крше већ поштују. Људска и мањинска права и слободе темељна су вредност на којој се, поред владавине права и социјалне правде, начела грађанске демократије и припадности европским принципима и вредностима, заснива Република Србија.

То начелно опредељење Устава потврђује се многим нормативним и практичним мерама које Република Србија предузима ради унапређења остваривања и заштите људских и мањинских слобода и права. Једна од њих је и установљење институције омбудсмана са јасно израженом функцијом заштите и унапређења људских и мањинских слобода и права.

Заштитник грађана је према Уставу и закону овлашћен и дужан да се стара о заштити и унапређењу људских и мањинских слобода и права. Окружење у коме живимо, дубоко укорењене, често и несвесне дискриминације, нетолеранција или нетрпељивост према онима који су по нечему различити (од боје коже, порекла, религије до сексуалног или другог личног опредељења) намеће приоритете у ангажованости Заштитника грађана на заштити и унапређењу људских и мањинских слобода и права. И сам Закон упућује Заштитника да посебну пажњу

посвети заштити права припадника националних мањина, права детета, права особа са инвалидитетом, права лица лишених слободе и родној равноправности.“

**I AM AN ADVOCATE FOR
HUMAN RIGHTS**

EQUALITY

PEACE

DIGNITY

JUSTICE

FREEDOM

TheAdvocatesForHumanRights.org

2.3. Историјско правни аспект заштите људских права

Порекло људских права лежи у самој основи људског бића, као такво утемељено је и у религији и у филозофији али законски оквири су везани за настанак демократских друштава. Сам израз „људска права“ може се користити апстрактно или филозофски, може означавати традиционалну категорију моралних радњи на које се ослања људски род али може бити манифестација тих радњи и тврдњи у позитивном праву, рецимо уставу који гарантује да ће Владе поштовати права. Тако, само разумевање поступка и деловање се назива „људским правима“ али ако говоримо о гаранцијама онда говоримо о правном оквиру о „закону о људским правима“.^[82]

Свака држава, колико год била либерална и демократска, заснива је на мајоритизму, односно на власти већине, што само по себи бирократизује извршну власт. Бројчана већина није политичка одредница која означава број присталица владајуће администрације, већ број људи чија права не могу бити угрожена самом припаданошћу групацији. Насупрот већини стоје мањине чија права већина може да превиди и да се не обазире на њих. Ту се може радити о специфичним, малим, верским групама, о странцима, социјално угроженим, оболелим од неких стигматизованих болести. Пример су рецимо оболели од ХИВ-а који су у већини друштава стигматизовани иако, под модерним терапијама, не представљају опасност. Стигматизација је толика да и неки, чак велики број, здравствених радника, одбија контакт са њима. Не само то, већ након смрти, њихова тела се односе по посебној процедури, у црним кесама, иако не представљају опасност.^[83]

То је разлог зашто је потребно гарантовати постојање права бројчаних мањина, посебно рањивих и немоћних. То се постиже законима укорењеним у Уставу, тиме се ствара „закон о људским правима“ који постаје део правног система.

82. Аврамовић Н., Неки аспекти европске полицијске сарадње и Еуропол, Педагошка стварност, бр. 9-10, Нови Сад, 2010.

83. Azinović, Vlado (2007) Al-Kai'da u Bosni i Hercegovini. Mit ili stvarna opasnost? Sarajevo: Radio Slobodna Evropa. (online izdanje) URL: http://docs.rferl.org/sh-SH/specials/al_kaida/index.htm (23.12.2016.)

Борба за људска права представља активности које служе да се смањи дискрепанце између закона и стварних људских права. Историјски гледано, ниједна власт не даје права лако али и да се мора одупрети апсолутистичким облицима власти.

Магна Карта је био први правни документ којим се ограничава апсолутизам, у том случају енглеског краља, донет још у 13. веку. Следи америчка декларација о независности из 1776. године и за њом француска Декларација о правима човека и грађанина из 1789. године. Та три документа су оријентација како се револуционарне визије претварају у правна документа а не у безумно, често терористичко, насиље. Ти документи су основа за спречавање будућег кршења људских права.

Правно историјски говоримо увек о три генерације људских права. Генерације су базирани на француској декларацији и основном крику француске револуције:

- Либерте
- Егалите
- Фратерните

Либерте (Слобода) означава политичке и грађанске слободе, права прве генерације.

Егалите (Једнакост) означава социоекономске слободе, права друге генерације.

Фратерните (Солидарност) означава колективне слободе, права треће генерације.

У првом тренутку, у 18. и 19. веку борба је била усмерена против ауторитарних, апсолутистичких власти и односила се на ослобађање од угњетавања, на борбу за слободу говора, вероисповести и права гласа.

Индустријализацијом се мења улога државе али расте неједнакост па постају важна социјална и економска права и она избијају у први ред.

Глобализацијом и повећањем глобалних проблема постају важна глобална, колективна права, попут права на здраво окружење и развој.

Основни мото француске револуције је визионарски одредио и предвидео развој људских права кроз три генерације.

Читава правна историја људских права је борба да се успоставе те три генерације права. Током хладног рата западне демократије су пажњу поклањале правима прве генерације док су често гушила социјална и економска права. У земљама у развоју често су гушена политичка права а акценат је стављан на социјална. Сматрало се да су права прве генерације негативне обавезе за државу а права друге генерације позитивне обавезе за државу. Та дихотомија је престанком хладног рата, који је означен рушењем берлинског зида, већ се сматра да су сва права међусобно зависна и недељива.^[84]

Иако су историјски важне, ни Магна Карта, ни америчка а ни француска декларација нису међународни документи. Међународна заједница је подржавала многа недела и најгоре злочине. Пример је трговина робљем или колонијализам.

Први покушај међународног решавања људских права је у 19. веку, Уговор о укидању ропства.

Први међународни правни стандард је усвојен од стране Међународне организације рада која је основана версајским мировним уговором из 1919. године.

Након Великог Рата (Први Светски Рат се тада називао Велики Рат) у оквиру Лиге нација покушано је да се оствари заштита људских права. Основан је Одбор за мањине као и мандатна комисија која би се бавила појединачним случајевима.

Ти покушаји нису били успешни и угашени су избијањем Другог светског рата. Управо су расно и верски мотивисани злочини почињени у Другом светском рату од стране Хитлеровог режима, били основа за доношење међународних закона о људским правима.

Установљена је повеља УН која је довела до стварања разних уговора и закона у земљама потписницима, укупно 192 државе.

Економско и социјално веће је основало Комисију за људска права на основу члана 68 Повеље УН. Комисија није била састављена од независних експерата већ од 54 представника власти тако да су у састав комисије ушле и државе које традиционално не поштују људска права.

84. Berend, Ivan Tibor (2001) Centralna i Istočna Evropa: 1944-1993. Iz periferije zaobilaznim putem nazad u periferiju. Podgorica: CID

Комисија је, ипак, донела три главна међународна инструмента:

- Универзална декларација о људским правима 1948. године
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима 1966
- Међународни пакт о Економским, социјалним и културним правима 1966

Иницијална идеја стварања једног обавезујућег документа и механизма није остварена. Нормативна основа је остала Универзална декларација о људским правима која је усвојена 10. децембра 1948. године. Касније је постала универзално мерило понашања држава. Многе одредбе су постале део међународног обичајног права.

Апартхејд у Јужној Африци је донео нови изазов међународној заједници. Осмишљен је начин разматрања жалби. Резолуција Економског и социјалног савета је донела два механизма, названа по бројевима резолуције – 1235 и 1503. Прва је донета 1959. године а друга 1970. године.

Да би се попунила празнина, установљен је низ поступака. Уведени су посебни известитељи, независни стручњаци и радне групе са мандатом за одређену државу или за одређену тему.^[85]

Тадашњи Генерални секретар УН, Кофи Анан је у свом извештају „Већа слобода: ка развоју, безбедности и људским правима за све“, позвао је да се Комисија замени мањим, ефикаснијим телом, пре свега због држава које су користиле свој утицај да одврате пажњу од себе и кршења људских права у државама које имају њихову подршку. Генерална скупштина је 2006. године одлучила да направи Савет за људска права. Важне су разлике између претходне Комисије и новоствореног Савета. Савет је орган Генералне скупштине док је Комисија била орган Економског и социјалног Савета. Савет има мање чланство, 47 држава, које апсолутном већином бира Скупштина. Чланови се могу бирати на само два узастопна трогодишња мандата. Савет служи као стално тело које се редовно састаје за разлику од Комисије која је имала Годишње седнице.

85. Blagojević, Anita (2010) Ljudska prava u kontekstu terorizma i antiterorizma. Osijek: Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera

Савет је задржао већину посебних поступака, као и 1503 који се сада зове усаглашени поступак. Увео је и Универзални узајамни преглед. Усвојене су бројне декларације. Две релевантне декларације - Декларација о правима припадника етничких, верских и језичних мањина, усвојена 1992. године, и Декларација о правима староседелачких народа, усвојена 2007. године, нису преточене у обавезујуће инструменте. Исто је и са Декларацијом о праву на развој која је усвојена 1986. године.

Систем заснован на специјалним уговорима развио се брже него систем заснован на самој Пovelји. Већ 1948. године усвојена Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида. Након тога су усвојене бројне декларације:

- Међународна конвенција о уклањању свих облика расне дискриминације
- Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена;
- Конвенција против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања
- Конвенција о правима детета
- Међународна конвенција о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица
- Конвенција о правима особа са инвалидитетом
- Међународна конвенција за заштиту свих особа од присилних нестајања

У новије време, субрегионални ниво постао је још једно место борбе за људска права, посебно у Африци. Као резултат слабог регионалног система у оквиру Афричке уније, од 1970-их појавиле су се бројне афричке субрегионалне економске заједнице:

- Заједничко тржиште за источну и јужну Африку,
- Јужноафричка развојна заједница (САДЦ) и
- Источноафричка заједница (ЕАЦ).

Иако су ове економске заједнице примарно усмерене на субрегионалну економску интеграцију а не на остваривање људских права, постоји неизбежно преклапање у томе што су њихови циљеви економске интеграције и искорењивање сиромаштва повезани са остваривањем социјално-економских права. У великом броју оснивачких уговора људска права се изричито признају као саставна у циљевима организација. Стварањем субрегионалних судова са имплицитним, или понекад експлицитним мандатом за бављење предметима људских права, очигледно је да су ове економске заједнице постале кључни судионици у афричком регионалном систему људских права.⁽⁸⁶⁾ Обећавајући развој у правцу субрегионалне заштите људских права недавно се догодио и у Удружењу народа југоисточне Азије (АСЕАН), које окупља државе осниваче Индонезију, Малезију, Сингапур, Тајланд и Филипине. Иако је АСЕАН основан 1967. године, формални оснивачки уговор (Повеља АСЕАН) усвојен је тек 2007. Повеља предвиђа оснивање тела за људска права АСЕАН. Међународни пејзаж закона о људским правима данас изгледа радикално другачије од пре 60 година када је усвојена Универзална декларација. Од Другог светског рата постигнут је значајан напредак у ширењу нормативног домета међународног права о људским правима, што је довело до ширења закона о људским правима на међународном нивоу. Већа брига за људска права била је праћена и већим нагласком на индивидуалној одговорности особа одговорних за груба кршења људских права у облику геноцида, злочина против човечности и ратних злочина. Стварање међународних кривичних судова, укључујући Међународни кривични суд 1998. године, представља тренд ка хуманизацији међународног права. Даљња правна регулација међународног права о људским правима показује успостављање више судова, проширење правосудних мандата на људска права и недвосмислено прихватање да су сва права оправдана. Усвајањем факултативног протокола уз Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, много је јасније прихватање начела недељивости према међународном закону о људским правима. Међутим, стална еволуција међународног режима људских права у великој мери зависи од недржавних актера. Нема сумње да ће пејзаж у следећих 60 година доживети драматичне промене.

86. Bošković M. & Skakavac Z., *Organizovani kriminalitet*, Prometej, Beograd, 2009.

2.4. Начини кршења људских права

У Закону Србије из 2003. године у делу који говори о кршењима људских права наводи се следеће:

Члан 5.

Кршење људских права у смислу овог закона јесте свака радња лица одређеног овим законом предузета у вршењу дужности, односно задатка, која:

1. представља кривично дело или друго кажњиво дело за које се гони по службеној дужности, а за које је наступила застарелост кривичног или другог казненог гоњења, у чијем је извршењу лице одређено овим законом учествовало као извршилац, подстрекач, саучесник, помагач, организатор злочиначког удружења или чије извршење није спречио у складу са својим законским овлашћењем;
2. има за циљ да се неко лице лиши права које му по закону припада или да му се отежа остваривање таквог права или да се неком лицу омогући да стекне неко право или корист који му по закону не припадају; или
3. има за циљ да утиче на државни орган, организацију, предузеће или друго правно лице да донесе одлуку или предузме радњу којом се грађани доводе у неравноправан положај.

Члан 6.

(1) Кршење људских права у смислу овог закона јесте и свака радња лица одређеног овим законом, којом се вређа право на приватност другог лица, а која је предузета с циљем да се дође до информација које се тичу тога лица или су у његовом поседу, да би се те информације доставиле Безбедносно-информативној агенцији или ранијој односно другој одговарајућој служби.

(2) Кршење људских права постоји и када је радња из става 1. овог члана извршена по наређењу претпостављеног, као и када није била противправна према

унутрашњим прописима који су важили у време њеног извршења, али је била противна одредбама Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

Члан 7.

(1) Кршење људских права у смислу овог закона јесте и свака радња лица одређеног овим законом, којом се у судском поступку или у поступку пред другим државним органом, као и у поступку пред организацијом која врши јавна овлашћења или приликом закључења правних послова и других видова правног промета од стране државног органа или организације која врши јавна овлашћења:

1. неоправдано повлашћује једно лице у односу на друго или друга лица, узимањем предмета у рад редоследом којим нису примљени, или закључењем правних послова под привилегованим условима, ако законом није друкчије одређено;

2. доводи у неравноправан положај једно лице у односу на друго или друга, противно начелу правне једнакости без обзира на пол, узраст, расу, боју коже, националну припадност, политички став и друга својства личности и кад довођење у неравноправан положај није кривично дело, или се одбија пружање јавних услуга противно начелу правне једнакости; или

3. не предузимају мере ради обезбеђења равноправности лица кад је то законом прописано.

(2) Кршење људских права постоји и када је радња из става 1. овог члана извршена по наређењу надлежног лица или органа, или претпостављеног, као и када није била противправна према унутрашњим прописима који су важили у време њеног извршења, али је била противна одредбама Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

Члан 8.

Не испитује се одговорност за кршење људских права из чл. 6. и 7. овог закона, ако је радња:

1. извршена од лица млађег од 18 година;
2. извршена услед принуде, претње, уцене или другог недопуштеног притиска; или
3. извршена давањем информација Безбедносно-информативној агенцији или ранијој односно другој одговарајућој служби, у изјави приликом саслушања у полицији, односно задржавања у полицији, затвору или притвору.

Члан 9.

Кршење људских права у смислу овог закона постоји и онда када је лице одређено овим законом, у службеном својству поступало у судском поступку или поступку пред државним органом или организацијом која врши јавна овлашћења, којим се друго лица лишава одређених права, или му се права ограничавају, или му се намеће каква обавеза да нешто чини, не чини или трпи, или му се изриче каква казнена или друга принудна мера, ако је знало или морало знати да се поступак води искључиво ради примене политичких ставова и мерила, која се отворено или прикривено приказују као правна правила или мерила.

Амнести Интернационал у једном од својих извештаја наводи да:

- Тортура постоји у бар 81 држави
- Неправично суђење у бар 54 држава
- Непостојање слободе изражавања у бар 77 држава

Жене и деца су маргинализовани у многим државама и на многе начине, слобода штампе се константно гуши.

Свако има право на живот, слободу и сигурност.

У Авганистану, Нигерији, Ираку, Сирији и другим државама годишње више хиљада људи погине као цивилне жртве или као жртве самоубилачких бомбашких напада.

У Бразилу је током једне године полиција убила 1260 људи. Сви случајеви су заведени као пружање отпора и нису даље испитивани.

У избегличким логорима неколико хиљада људи умире сваке недеље. Више од милион људи је преминуло у логорима.

У Вијетнаму је најмање 75.000 наркомана и проститутки затворено у радне рехабилитационе логоре где се шири ХИВ без икакве контроле и третмана.^[87]

„Нико не сме живети у ропству, ропство и трговина робљем морају бити забрањени у свим облицима“

У северној Уганди терористи су отели више од 20.000 деце и натерали их да буду борци или сексуални робови.

У Гвинеји Бисао деца старија од 5 година се одводе ван земље да раде на пољима памука у Сенегалу. Слично се догађа у Гани али тамо за неплаћене послове у рибарству.

У Филипинима се процењује да има више од 60.000 малолетних проститутки. Проститутке из Филипина и Тајланда често заврше у Јапану.

Процена је да између 600.000 и 820.000 људи годишње буде предмет трговине људима. У свим државама, чак и у оним које сматрају да највише раде на питању људских права, као што су УК, САД и Канада, депортације и малтретирање су уобичајена државна пракса а жртве немају никакву заштиту.

У Доминиканској републици гине на десетине Хаићана у миграцијама. У Сомалији и Етиопији неколико хиљада људи је умрло на мору као илегални мигранти. Број умрлих у Медитеранском мору није познат.

„Нико не сме бити предмет тортуре или окрутних, нехуманих или деградирајућих третмана и казни“

Власти САД су држале затворенике у бази Гвантанамо Беј, Куба, без икакве оптужбе или процеса где су их излагали мучењу натапањем водом, по овлашћењу Председника а упркос свим међународним законима.^[87]

87. Donnelly J., International Human Rights, Westview Press, Boulder, 2006.

У Дарфуру, Судан више од 200 жена је било подвргнуто мучењу и силовању без икакве намере власти да прекине и казни починиоце.

У Демократској Републици Конго, тортура се рутински спроводи од стране власти и наоружаних група.

„Свако има право на слободу кретања и отпор у границама сваке државе“. „Свако има право да напусти било коју државу, укључујући и своју и да се врати у своју државу.“

У Алжиру, избеглице и тражиоци азила су често жртве насиља, протеривања или болесног третмана. Избеглице из Малија су враћене на границу пустиње без воде и хране.

У Кенији су затворили границу избеглицама из Сомалије а оне који су већ били на њиховој територији, без икаквог суђења вратили у Сомалију.

У северној Уганди скоро 2 милиона људи је било у камповима.

„Свако има право на слободу мишљења, савест и религију, ово право подразумева и право да се промени веровање и религија, као и слободу да сами и са другима, јавно или приватно, испољавају религијска уверења, као и да подучавају религији.“

У Мјанмару, наоружане јединице су сломиле мирне демонстрације које су предводили свештеници, опљачкали манастире, уништили имовину, држали као таоце породице протестаната.

У Кини припадници Фалун Гонг религијске групе су подвргнути насиљу. Хришћани су такође процесирани због религијске праксе.

У Казахстану локалне власти су уништиле домове дванаест породица који су били чланови Харе Кришне.

„Свако има на слободу мишљења и изражавања, то право подразумева слободу да се траже и примају информације кроз медије независно од граница.“

У Судану је на десетине протестаната за људска права ухапшено и мучено од стране националне безбедности и сигурносних служби.

У Етиопији су осуђени борци за људска права на основу лажних оптужби и послани на вишегодишњу робију.

У Сомалији је убијен борац за људска права.

У Демократској Републици Конго власти су напале и мучиле борце за људска права. Цензурисане су новине и забрањена је слобода изражавања.

У Русији су затворени медији и невладине организације које нису биле наклоњене властима. Више новинара који су били критичари власти је убијено, без судског разрешења.

У Ираку је на десетине новинара убијено, сматра се да је само до 2008. убијено 235. Ирак се сматра најопаснијим местом за новинаре.

„Свако има право да узме улогу у власти, директно или путем слободно изабраних представника“. „Свако има право да учествује у јавним сервисима у својој држави.“

„Воља грађана мора бити основа власти, та воља се приказује кроз повремене и опште изборе који морају бити по једнаким условима за све и одвијати се тајним гласањем или еквивалентним слободним начином изражавања.“

У Зимбабвеу је на стотине протестаната за људска права и чланова опозиционих партија ухапшено због учешћа у мирним демонстрацијама.

У Пакистану је на хиљаде адвоката, новинара и активиста за људска права ухапшено јер су тражили демократију, владавину закона и независно новинарство.

У Куби је више од 60 затвореника држано због ненасилних политичких активности.

2.5. Злоупотреба тероризма као изговора за кршење људских права

Недавно је амерички Високи комесар за људска права Зеид Ра'ад ал Хусеин упозорио, у свом обраћању у Женеви, да је „читав систем људских права нападнут, подстакнут страхом од тероризма и ксенофобном реториком популистичких политичара.“

Кроз историју се најчешће наводи пример технике „Дубоког испитивања“ или познатији као Пет техника, коју су Британци спроводили над Ирцима, као пример потпуног кршења људских права под изговором борбе против тероризма.^[88]

У периоду познатом као „Невоље“ који је трајао више од 20 година а који означава сукоб око уставног статуса Северне Ирске, убијено је више од 3600 људи са неколико хиљада рањених. Британске снаге су ухапсиле више од 3000 људи због сумње да су чланови Ирске републиканске армије, за Британце терористичке организације.

Слика број 34 (Dablin Harrold Press)

88. Curtis, Mark (2007) Ljudi za odstrel. Kako Velika Britanija tajno krši ljudska prava. Zagreb: Detecta.

Једна група људи, које су означили као особе високог значаја, била је подвргнута „дубоком испитивању“. То је испитивање које се састоји од пет техника мучења:

1. „стајање на зиду“ – присиљавање испитаника да сатима стоје у стресном положају: прсти изнад главе, ноге раширене, стопала уназад тако да се све време стоји на прстима
2. „подвргавање буци“ – док су испитивани непрекидно су подвргавани непријатној буци, углавном високих тонова. Током недељу дана били су принуђени са стоје у хладној ћелији, само у панталонама док им је пуштан звук који су описали као „гласно шиштање.“
3. „ускраћивање сна“ – није им дозвољавано да спавају
4. „ускраћивање хране и воде“ – током периода испитивања није им омогућена вода, ни храна, односно добијали су тек толико да остану у животу
5. „покривање“ – главе су им биле у црним врећама.

Слика број 35. (Sun)

Такође су их више пута тукли, а неки су пријавили да су их ударили по гениталијама, а глава им је била ударана у зидове. Ефекат је био продужена бол, физичка и ментална исцрпљеност, јака анксиозност, депресија, халуцинације, дезоријентација и чести губици свести. То је такође резултирало дугорочном психолошком траумом. Четрнаесторица су постала позната као "људи с капуљачом" и једини су заточеници у Северној Ирској подвргнути свих пет техника

заједно. Остали притвореници подвргнути су се барем једној од пет техника заједно са другим методама испитивања.

Нико од њих никада није оптужен за неки злочин. Након изласка из притвора тужили су Велику Британију за мучење.

Мора се напоменути да је у Паркеровом извештају судија британског суда прогласио методу незаконитом још 1971. године.

Слика број 36. (Daily Mirror)

Већ 1976. године Европска комисија за људска права пресудила је да пет техника представљају мучење. Случај је потом упућен Европском суду за људска права али је 1978. године суд пресудио да су технике „нехумане и понижавајуће“ и да крше Европску конвенцију о људским правима, али нису представљале „мучење“ и да не заслужују да носе стигму мучења. 2014. године, након што су откривене нове информације које су показале да су министри донели одлуку о коришћењу пет техника у Северној Ирској у периоду 1971-1972, ирска влада је затражила од Европског суда за људска права да преиспита своју пресуду. У 2018. години Суд је одбио преиспитивање одлуке.^[89]

89. Cunningham, William G. (2003) „Terrorism Definitions and Typologies“, u: Terrorism Concepts, Causes, and Conflict Resolution. Institute for Conflict Analysis and Resolution George Mason University and Advanced Systems and Concepts Office Defense Threat Reduction Agency. Str.: 5-39.

Таква одлука Суда је довела до тога да тај тип мучења постане пракса и користе их војске САД и Израела, сем Велике Британије, као и полиција Бразила коју су обучили Британци. Техника је унапређена и назива се „побољшана техника испитивања“. Коришћена је у рату у Ираку 2003. године и довела је до смрти Баха Мусе.

Истрагом о његовој смрти утврђено је да су Мусову смрт проузроковали фактори који се могу описати као „пет техника“. Истрага је открила да је Муса током свог 36-сатног притвора био са покривеном главом готово 24 часа. На телу му је нађено 93 повреда. Баха Муса је пре хапшења био рецепционер у хотелу, имао је 26 година.

Слика број 37. (The Guardian)

У извештају се наводи да је Муса подлегао повредама због поступака који су забрањени и британским законима и Женевском конвенцијом. Имао је сломљена ребра и сломљен нос. На њему се иживљавало више људи. У вези са случајем оптужено је седам британских војника. Шест је проглашено невиним. Каплар Доналд Паин признао је кривицу за нехумано поступање са затвореником и осуђен је на годину дана затвора те нечасно отпуштен из војске.

Извештај се састоји од 1400 страница разних докумената.

Тероризам никада не сме бити изговор за мучење. Постоји пуно разлога зашто је тако.

Прво, ствар је моралних принципа. Уколико се оправдава мучење под било којим разлогом, онда се отварају врата за мучења без икаквог разлога.

Друго, нечовечно је и са правом се сматра кршењем људских права.

Треће, особа подвргнута мучењу ће рећи било шта да би мучење престало.

2.6. Опасност од тероризма као изговора за кршење људских права у САД

Након 11. септембра 2001. године и великог терористичког напада који је извела Ал Каида, амерички председник Џорџ Буш је прогласио Рат против тероризма.^[90]

Председник САД Џорџ Буш навео је следеће као наводне циљеве рата:

- Уништити терористе и њихове организације.
- Идентификовати и лоцирати све терористичке организације.
- Спречити ширење тероризма
- Спречити терористе да регрутују нове чланове.
- Успоставити међународни стандард у циљу борбе против тероризма.
- Ојачати, у међународном циљу да се спречи тероризам.
- Рад са земљама које желе сарадњу и допринети у Рату против тероризма.
- Помоћ слабим државама.
- Спречити рекламу терористичких организација (чиме се шири тероризам).
- Спречити стварање нових терористичких организација
- Спречити подршку терористима.
- Елиминисати све терористе.
- Спречити терористичке нападе и позиције које исти могу искористити.
- Ујединити се са земљама које су вољне у циљу спречавања тероризма.

- Победити рат идеала.
- Заштитити све Америчке грађана у САД и др.
- Користити националну стратегију за одржавање безбедности.
- Бити спреман за терористичке нападе.
- Предузети све мере да се заштите грађани САД.
- Проверити могућност новог терористичког напада.

Још пре 9/11 америчка администрација је почела да користи терористичке нападе као изговор за војне акције. Тако су још 1998. године бомбардовали Судан и Авганистан након Ал Каидиног напада на америчке амбасаде у Кенији и Танзанији.

Напад на Судан је био потпуни промашај јер су гађали индустрију лекова која производи лекове против маларије и скоро половину суданских лекова. Ниједан циљ није постигнут. Ниједан вођа Талибана или Ал Каиде није убијен.

Америчка администрација је упорно покушавала да изазове напад на Ирак иако никада нису нађени докази о повезаности Ирака и Ал Каиде. По сведочењима актера, америчка секретарка Кондолиза Рајс је одмах након 9/11 покушала да наведе истрагу на Ирак иако је било јасно да су нападачи из Ал Каиде и сви до једног грађани Саудијске Арабије која је традиционални савезник САД.^[91]

Касније је администрација следећег америчког Председника Барака Обаме одбацила термин Рат против терора(изма) и увела појам „Прекоморске непредвиђене операције“.

90. A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy, ISAC Fond, International and Security Affairs Centre, 2003.

91. 198. United nations convention against transnational organized crime and the protocols Thereto, New York, 2004.

Хронологија рата:

- 11. септембра 2001: терористи су отели четири америчка авиона, срушивши два у куле близанце Светског трговинског центра на доњем Менхетну, док је трећина погодила амерички Пентагон минут касније. Четврти авион, који је циљао Белу кућу, срушио се у пољу у близини Сханксвила у Пенсилванији, након што су путници напали терористе. Број смрти, не укључујући 9 отмичара, био је 2.777.
- 12. септембра 2001.: Буш се обраћа нацији, најављујући рат рекавши: „Сједињене Америчке Државе ће употребити све наше ресурсе за уништење овог непријатеља. Удружићемо свет. Бићемо стрпљиви. Бићемо фокусирани и бићемо непоколебљиви у својој одлучности. Ова битка ће требати времена и решености, али не брините, победићемо."
- 20. септембра 2001.: У говору којим се обратио Конгресу и нацији, Буш најављује Рат тероризму, рекавши: „Наш рат против тероризма почиње Ал-Каидом, али се ту не завршава. Неће завршити све док свака терористичка група глобалног домета не буде пронађена, заустављена и поражена."
- 25. септембра 2001.: Министар одбране Доналд Румсфелд најављује антитерористичку кампању „Операција трајна слобода“, за коју каже да ће јој требати године борбе. Следећег дана, Саудијска Арабија прекида дипломатске везе са талибанском владом у Авганистану.

Почиње рат у Авганистану

- 7. октобра 2001. године: У Авганистану су започети ваздушни напади на кампове Талибана и ал-Каиде. "Оно што Америка сада доживљава само је копија онога што смо доживели", каже вођа Ал Каиде Осама бин Ладен у видео изјави објављеној истог дана. „Наша исламска нација искушавала је то исто током више од 80 година понижавања и патњи, њени синови су убијани, крв им се пролила, светиње су оскрнављене.“
- 19. - 20. октобар 2001.: Почео је копнени рат, а специјалци су извели напад у Кандахару. У наредним недељама Британија, Турска, Немачка, Италија, Холандија, Француска и Пољска најављују да ће распоредити трупе у Авганистану.

- 9. новембра 2001: Северна алијанса Авганистана освојила је Мазар-е-Шарифа, упориште Талибана.
- 13. новембра 2001: Кабул пада после ваздушних и копнених напада Сједињених Држава и Авганистанске Северне Алијансе.
- 6-17. Децембар 2001: Битка на Тори Бори бесни у пећинском комплексу у Белим планинама источног Авганистана. Коалиционе снаге предвођене САД-ом покушавају ухватити лидера Ал Каиде Осаме бин Ладена, али он бежи.
- 7. децембра 2001: пада Кандахар, последње велико упориште талибана.
- 21. фебруара 2002.: Видео потврђује смрт новинара Вал Стрит журнала Даниела Перла, од стране Халида Шеика Мохамеда, творца напада 11. септембра.
- 13. јуна 2002: традиционално афганистанско веће Лоја Јирга поставља на двогодишњи мандат прелазног шефа државе у Афганистану, Хамида Карзаија, фаворизованог америчког кандидата. 2004. године постаје први демократски изабран председник Авганистана.

Почиње рат у Ираку

- 19. марта 2003: америчке и коалиционе снаге нападе су Ирак пратећи обавештајне податке које су та држава и њен диктатор Садам Хусеин поседовали или развијали оружје за масовно уништење.
- 1. маја 2003: Буш говори на броду авиона УСС Абрахам Линколн: “Мисија извршена”, рекавши да ће се главни борбени напори за рат у Ираку завршити. „Битка у Ираку је једна победа у рату против тероризма који је почео 11. септембра 2001. и даље траје“, каже он.
- 19. августа 2003.: Двадесет три особе, укључујући високог званичника Уједињених нација, су убијене, а 100 рањено након што је бомбаш самоубица довезао камион у седиште УН-а у Багдаду.
- 13. децембра 2003.: Садама Хусеина заробили су амерички војници у Ад-Давру, Ирак.

- 11. марта 2004.: Координирани бомбашки напад на четири приградска воза у Мадриду убио је 191 особу и ранио више од 2000. Исламски милитанти, са седиштем у Шпанији, инспирисани Ал Каидом, сматрају се главним осумњиченима.
- 7. јула 2005. године: терористичким бомбашким нападима у лондонском подземљу и на двоспратном аутобусу погинуло је 52 људи, а рањено их је више од 700. Документи нађени 2012. откривају да су нападе планирали британски држављани који раде за Ал-Каиду.

Убиство Садама Хусеина, Осаме Бин Ладена

- 30. децембра 2006: Након што је осуђен на смрт вешањем због ратних злочина и злочина против човечности, Садам Хусеин је погубљен у Багдаду.
- 30. августа 2010: У обраћању у свом Овалном уреду, председник Барак Обама означава прекид америчких борбених операција у Ираку.
- 2. маја 2011: америчке специјалне снаге су убиле Осаму бин Ладена током напада у насељу Аботабад у Пакистану.
- 22. јун 2011. године: У телевизијском обраћању Обама најављује повлачење америчких трупа из Авганистана и предају власти авганистанским безбедносним органима до 2014. године.
- август 2011. године: Тридесет осам припадника службе убијено је када се хеликоптер на којем су се нашли упали у напад. Овај месец постаје најсмртоноснији за америчке снаге у Авганистану са 66 смртних случајева.
- 28. децембар 2014.: Рат у Авганистану званично се завршава, мада Обама наводи да ће 10.800 америчких војника остати.
- 28. јануара 2019. Вође САД и талибана раде на постизању споразума о повлачењу 14.000 америчких трупа који су у Авганистану.

Да би ускладили законе са потребама плана за Рат против терора, америчка администрација је донела уредбу Патриот, под пуним именом *Акт Уједињења и јачања Америке пружањем одговарајућих алата потребних за пресретање и ометање тероризма*. То је значајно проширило овлашћења обавештајних служби. Амерички Закон о ПАТРИОТ-у, измењен и одобрен 2003. године, донео је бројне измене постојећих статута који се односе на приватност телефонских и електронских комуникација, рад суда, праће новца, имиграцију и друга подручја. Такође је дефинисан низ нових кривичних дела и повећала казне за постојећа.^[92]

Неке кључне одредбе законодавства састојале су се од измена и допуна Закона о прислушкивању (1968; измењене 1986. и 1994.), којима је забрањено прислушкивање приватних лица, телефоном и електронским комуникацијама, осим ако је усвојено судским налогом и то у уско дефинисаним околностима у случајевима тешких кривичних дела.

Чланови 201. и 202. ПАТРИОТ-а додали су рачунарске и терористичке злочине на листу тешких кривичних дела у вези са којима службеници за спровођење закона могу затражити налог суда за прислушкивања.

Члан 209 је утврдио да говорна пошта нема право на исту заштиту која је регулисала телефонске разговоре, већ само на слабије заштитне мере које се примењују на телефонске записе и е-пошту похрањене код трећих лица (обично провајдера Интернета). У члану 210 акт је додао бројеве кредитних картица или банковних рачуна појединачних претплатника у евиденције које се могу добити од пружаоца услуга комуникације путем позивања.

Члан 216. дозвољава надгледање електронске комуникације, е-поште и веб претрагу. Све то без дозволе Суда. Довољна је само одлука власти.

Да би се олакшала сарадња између агенција за спровођење закона и обавештајних служби у случајевима који укључују тероризам, члан 203 дозволио је владиним адвокатима да открију ствари пред савезним поротом (чије су истраге углавном тајне).

92. PATRIOT Act

Члан 218. дозволио је промене у надзору страних тајних служби.

Члан 505. дозволио је надзор без одлуке Суда.

У другим деловима, ПАТРИОТ акт повећао је овлашћења секретара за трезор у борби против прања новца; утростручио број граничне патроле, царинске службе и службе за имиграцију и натурализацију дуж северне америчке границе; утврдили нове разлоге за задржавање или депортовање страних држављана или ускраћивање њиховог пријема у Сједињене Државе; проширила дефиницију „материјалне подршке“ терористичким организацијама на „стручни савет или помоћ“; и створили нове терористичке злочине, укључујући напад на систем масовног транзита. Коначно, како би ублажио забринутости законодаваца који су довели у питање уставност неких одредби, члан 224, под називом „Залазак сунца“, предвиђао је да 16 делова и два пододељка акта престају да важе на дан 31. децембра 2005. Касније је то промењено на 2009. годину.

Како се нови датум „заласка сунца“ приближавао 2009. године, уведене су различите мере за ограничавање или уклањање власти дате у одредбама, иако ниједна није успела. Након продужења одредби на фебруар 2010, а затим на фебруар 2011, Конгрес је усвојио даље продужење до маја (одељци 206 и 215) и децембра 2011 (одредба о усамљеним вуковима). Све три одредбе коначно су проширене до 1. јуна 2015. године ПАТРИОТ-овим Законом о продужењу „заласка сунца“ из 2011. године, који је Конгрес усвојио.^[93]

2013. године десио се Едвард Сноуден. Бројни подаци са надзора који је вршен су процурели. Постало је јасно да је надзор сувише често био непотребан и да је обухватао скоро све грађане. Људи су шпијунирани путем камера на компјутерима, на мобилним телефонима. Снимани су подаци који су потпуно непотребни за истраге које се воде. Снимани су људи док се пресвлаче, више није било мерила шта се ради. Захваљујући њему закон је промењен.

Критичари закона указују да је Устав Америке био угрожен ПАТРИОТ уредбом. Комплетно је прекршено правило приватности које се налази у Четвртом Амандману.

93. Federal Bureau of Investigation, Organized Crime, доступно на: <http://www.fbi.gov/hq/cid/orgcrime/glossary.htm>

Слика број 38. (Washington Post)

Сматрају и да је Први Амандман био прекршен. Од 2001. различите су одредбе америчког Закона о ПАТРИОТ-у оспораване на суду. У Холдер против Хуманитарног права (2010), Врховни суд САД-а пресудио је да дефиниција акта „материјална подршка“ као што укључује стручне савете или помоћ не крши слободе говора и удруживања.^[94]

Највећи и најгори пример нарушавања људских права је представљао затвор у бази Гвантанамо Беј, на Куби. Коришћен је за смештај муслиманских милитаната и сумњивих терориста које су америчке снаге заробиле у Авганистану, Ираку и другим местима. Установа је постала средиште светске расправе због наводних кршења законских права притвореника према Женевским конвенцијама и оптужби за мучење или злоупотребу притвореника од стране америчких власти.

94. www.cia.gov

Слика број 39. (Washington Post)

Почетком 2002, логор је почео да прима припаднике ал-Каиде, терористичке организације одговорне за 11. септембра 2001., као и талибане, исламску фундаменталистичку фракцију која је владала Авганистаном (1996–2001) и подржавала ал-Каиду. На крају су стотине затвореника из неколико земаља затворене у логору без икаквих права и могућности жалбе. Администрација је тврдила да није обавезна пружити основну уставну заштиту затвореницима, с обзиром да је база била ван америчке територије, нити је морала поштовати Женевске конвенције о поступању са ратним заробљеницима и цивилима током ратног времена, тврдећи да се то не односи се на „противправне борце против непријатеља“. Врховни суд САД-а је 2006. године прогласио да је то било у супротности са Женевским конвенцијама и Јединственим закоником о војној правди. 2008. године, међутим, суд је поништио последњу одредбу закона пресудивши (у Боумедиене против Буша) да страни притвореници имају право да оспоре притвор на савезним судовима. Упркос одлуци суда, неколико затвореника који су одобрени за пуштање у друге земље или за пребацивање у своје матичне земље и даље су притворени, било зато што их ниједна земља не би прихватила или

зато што су њихове матичне земље оцењене превише нестабилним да би гарантовале сигурно затварање.

Слика број 40. (Washington Post)

Камп су више пута осуђивале међународне организације за људска права и хуманитарну помоћ - укључујући Амнести Интернационал, Хуман Рајтс Воч и Међународни комитет Црвеног крста - као и Европска унија и Организација америчких држава (ОАС), због наводних кршења људских права, укључујући употребу различитих облика мучења током испитивања. Као одговор на такве критике, Бушова администрација генерално је инсистирала на томе да су заточеници добро збринути и да ниједна од "побољшаних техника испитивања",

која се користи код неких затвореника, није мучење. По сведочењима, према осумњиченима су примењиване све могуће мере мучења и понижавања, то наводе многи амерички званичници. Као оправдање, наводи се да су испитивања дала резултате.

Последице – на стотине хиљада мртвих, процена чак иде и до преко милион само у Ираку, нешто мање у Авганистану и Сирији. Од тога броја 10.008 су Американци. Број мртвих терориста укупно се процењује на мање од 200.000 што значи да је већина мртвих међу недужним цивилима. Материјална штета скоро да не може да се измери.

Коначни ефекат: уништена људска права, огроман број мртвих, огромна материјална штета а тероризам не да није уништен него је у неким тренуцима имао и велику територију којом влада.^[95]

95. Cvrtila, Vlatko (2012) „Sirija i Libija: što ih povezuje, a što dijeli?“ *Političke analize* 3 (12): 48-54.

Трећи део - Анализа утицаја тероризма на људска права

3.1. Негативни утицаји тероризма

Пре било чега, важно је идентификовати неке од ефеката које тероризам и трауме могу имати на саме жртве. Понекад, у контексту борбе против тероризма, такви чиниоци нису увек тако истакнути као што би требали бити, иако је, на крају крајева, главни циљ антитерористичких напора заснованих на владавини закона, спречавање виктимизације. Да би се жртвама у потпуности обезбедио приступ правди, ипак је неопходно разумевање штете коју су претрпели и потребе које настају због те штете.

Трауматични одговори ће се разликовати код појединаца и на њих може утицати више фактора, укључујући старост и пол преживелог, заједно са било којом политичком, верском или културном припадношћу коју имају. Уз то, друштвено-политичко-културни контекст унутар којег се догоди траума ће рећи о начину на који преживели тумаче и реагирају на своја искуства. О овим факторима се даље говори у контексту међусобне повезаности индивидуалних и друштвених траума и демонстрирају се кроз пример случаја употребе мучења.^[96]

Потенцијални ефекти на жртве тероризма могу бити погубни и вишеструки; може се доживети на многим међусобно повезаним нивоима - појединачно, колективно и друштвено. Из виктимолошке перспективе постоје три круга „личне виктимизације“ који се одређују у складу са њиховом близином непосредној жртви: „примарна виктимизација или први ред, коју доживљавају они који директно трпе, било да је у питању повреда, губитак или смрт; виктимизација другог реда, коју доживљавају чланови породице, рођаци или пријатељи примарних жртава; и виктимизација трећег реда, коју доживљавају они који посматрају виктимизацију, изложени су јој путем ТВ или радио емисије о виктимизацији, или помоћи и присуствовати жртвама.

96. Димитријевић В., Поповић Д., Папић Т. и Петровић В., Међународно право људских права, Београдски центар за људска права, Београд, 2006.

За разлику од ефеката случајних повреда или болести, истраживање о ефектима криминала наглашава менталне, психолошке и социјалне ефекте, за разлику од физичких или финансијских ефеката. Ово се може приписати чињеници да се злочин „квалитативно разликује од жртве несреће или болести, јер укључује некога ко намерно или непажљиво наноси штету“.

Физичке последице дела и кршења повезаних са тероризмом могу укључивати поломљене кости, повреде меког ткива, инвалидност, дугорочне, хроничне болове и поремећаје чула. Жртве могу да примете висцералне симптоме, укључујући кардиоваскуларне и респираторне проблеме, цревне и уролошке проблеме и гениталне тегобе. Такође могу трпети соматске симптоме, укључујући главобољу и бол у леђима. Ако злостављања укључују силовање или друге облике сексуалног насиља, преживели такође могу доживети гинеколошка, ректална и унутрашња крварења. Медицинске последице могу да укључују полно преносиве болести, укључујући ХИВ и друге хроничне инфекције, рак грлића материце (директно повезан са ХПВ-ом или вирусом гениталног хуманог папилома вирусом), фистулу, трудноћу, побачај, проблеме са репродукцијом, заједно са соматским симптомима, као што су хронични карлични бол и дисфункција хормона.

На психолошком нивоу, траума може довести до „метаморфозе психе... менталног распадања и колапса“. То заузврат може утицати на осећај сопственог бића, производећи дезоријентацију идентитета и у основи изазивајући "девастацију основног идентитета". Траума, попут оне повезане с тероризмом, може разбити основна уверења, укључујући веру у свет као праведно место („егзистенцијална дилема“). Преживљени терористички акти - попут узимања талаца или отмице - могу изазвати страх, шок, анксиозност, срамоту, кривицу, љутњу, непријатељство, бес и огорчење, заједно са осећај неспособности и беспомоћности. Преживели могу да трпе тугу због губитка других и самога себе, анксиозност, депресију (укључујући самоубилачку идеју), емоционално отупљење и потешкоће у сећању. Неке жртве могу такође доживети пост-трауматски стресни поремећај (ПТСП) који поред депресивних симптома може укључивати и наметљиве појаве као што су флешбек и ноћне море, и који могу трајати месецима или годинама.^[97]

97. Jović R. & Savić A., Bioterorizam, Institut za političke sstudije, Boegrad, 2004.

Истиче се, иако је ПТСП један од најчешће дијагностицираних поремећаја менталног здравља код преживелих злочина, сама дијагноза је контроверзна код неких клиничких стручњака и постоји неслагање у погледу његове културалне примењивости. Други критикују дијагнозу јер не одражава политички, друштвени или културни контекст злостављања жртава ограничена листа симптома које дијагноза обухвата и уочена неспособност да се сажме и одрази потпуна симптоматологија преживелог. За друге особе, ПТСП је "медикализација" онога што они сматрају природним одговором на дубоко трауматично искуство.

Истраживање спроведено о ефекту терористичких напада на жртве открило је да акти терористичког насиља често производе велике пропорције значајно погођених жртава, да су обично на вишем крају на скали ефеката. На пример, "лонгитудинална психијатријска процена 32 жртве бомбашког напада у париској подземној железници у децембру 1996. утврдила је да је 39% њих имало ПТСП након шест месеци, а 25% је имало ПТСП у 32 месеца". Слично томе, студија спроведена у Израелу, која се тиче одговора жртава тероризма у Израелу, говори да је од оних који су одговарали на питања о емоционалној штети, преко три четвртине (77%) имало барем неке трауматичне симптоме стреса, а скоро једна десетина (9.4%) је имала акутни стрес, са преко половина (59%) је пријавила осећај депресије. Утврђено је да ниво изложености и објективан ризик од напада нису повезани са стресом. Једно објашњење за то је да свака жртва злочина може претрпети консеквенцијалне ефекте као одговор, који укључује „промене у перципираном ризику од будуће виктимизације“. Степен терора као и отпорност појединца који преживе играју улогу у степену симптома који су доживели као резултат терористичких напада."

Тамо где злостављање укључује облике сексуалног насиља, преживели могу такође да доживе сексуалну дисфункцију, страх од интимности, само-мржње и одбацивање свог тела, што заузврат може довести до само-штетног понашања.

Тамо где су повреде и злоупотребе почињени у конфликту који је у току, или где постоји несигурност и / или уништавање здравствене дисфункција инфраструктуре, физички и психолошки симптоми могу се погоршати преовлађујућим несанитарним условима и недостатком приступа клиничким услугама или

потребним лековима. У случају преживелих од силовања, клиничке потребе могу проћи непријављене због срамоте и страха од социјалне стигматизације, остављајући преживеле у ризику од даљих повреда и / или смрт због несигурних, нестерилних пракси абортуса, инфекције и суицидне идеје.

Поред психолошког утицаја кршења тероризма на појединачном нивоу, погођена друштва могу претрпети и колективну трауму што је посебно случај када су напади усмерени на одређену групу или заједницу. У таквој ситуацији појачава се осећај групног идентитета и оданости, стварајући колективну солидарност, идентитет и међусобну подршку. Због те повећане верности, када је група или њени чланови нападнути, она колективно може доживети симптоме психолошке трауме.

Манифестације трауме на друштвеном нивоу могу укључивати различите облике дисфункције заједнице. Злостављања као што су мучење или насиље усмерено на етничку припадност могу створити "поредак заснован на непосредној свеприсутној претњи, страху, терору и инхибицији, ... стању опште несигурности, терора, недостатка поверења и рушења друштвеног ткива". Друштва која су сведоци почињених злочина попут ратног силовања и других облика насиља над члановима заједнице и породице могу да доживе тешке трауме. Заједничко, заједнице ступају у шок, који се одражава, било тугом због губитка жртве, било смрћу, ослабљујућим физичким и психичким утицајем повреде или, у случају силовања, породичног и одбацивања од заједнице.

Иако чињење злочина може произвести трауму на индивидуалном и друштвеном нивоу, одговарајућа природа појединачне и колективне трауме може се разликовати. На појединачне и колективне реакције трауме могу утицати фактори као што су специфично циљање злостављања и трајање или интензитет стресора. Ови фактори заузврат утичу на степен животне опасности - процењени ризик од преживљавања догађаја - и отуда на резултат трауме. Иако је масовни сукоб или претећа претња терористичким нападом препознато да има широки, психолошки утицај на друштво, његови ефекти неће нужно бити уједначени, већ ће зависити од обима у којем су одређене групе биле погођене.^[98]

98. Nikač Ž., Transnacionalna saradnja u borbi protiv kriminaliteta: Evropol i Interpol, Beograd, 2003.

Груба кршења људских права могу да утичу на појединца не само као појединца, већ и као члана заједнице или друштва уопште. Конкретно, припадност заједници или друштву, као аспекти друштвеног и културног идентитета, чине део личног идентитетског система појединца. Клиничка литература описује „слојевитост“ трауме, у одређеној мери одражавајући горе наведене „виктимизацијске кругове“, тако да појединац, као припадник одређене групе или друштва шире, може да доживи прву фазу процеса трауматизације. са почетком или порастом групне репресије или прогона (што може укључивати елементе друштвених и политичких промена). Период током којег појединац лично постаје жртва озбиљних кршења људских права означава другу фазу у процесу трауматизације. Трећа фаза - коју карактеришу дислокација и прогонство - настаје тамо где је жртва приморана да напусти свој дом да би избегла претњу од повреде. Друштвени одговор на индивидуалне и колективне трауме има значајан утицај на рехабилитацију појединих преживелих.

Поред тога, постоји неколико других начина на које терористичке активности и претње могу имати шири утицај на живот и заједницу људи, што нарушава или спречава њихово уживање у другим економским, социјалним и културним правима.

Финансијски ефекти се огледају у следећим ставкама:

1. Директно економско уништење
2. Повећана несигурност на тржиштима
3. Осигурање, трговина, туризам, стране инвестиције
4. Рат је здравље државе
5. Повећани национализам и мржња према странцима

1. **Директно економско уништење.** Најнепосреднији и мерљиви утицај тероризма је физичко уништење. Терористи уништавају постојеће погоне, машине, саобраћајне системе, раднике и друге економске ресурсе. На мањим размерама, терористички акти могу да разруше радње, кафиће, цркве

или путеве. Напади великих размера, могу уништити имовину вредну милијарде долара и бесмислено убити хиљаде продуктивних радника. Утицај тероризма и рата увек је негативан за економију, а физичка деструкција је велики разлог зашто. Производни ресурси који би могли створити робу и услуге су уништени, док су други ресурси готово увек скренути с друге продуктивне употребе за јачање војске и одбране. Ништа од овога не ствара богатство нити доприноси животном стандарду, иако се војна потрошња често погрешно наводи као стимуланс; ово је „сломљени прозор грешка“ коју економисти понекад спомињу.

2. **Повећана несигурност на тржиштима.** Чак и ако не живите нигде у близини терористичких напада, осетићете негативно индиректно дејство. То је зато што све врсте тржишта мрзе неизвесност, а тероризам је ствара. Финансијска тржишта су се буквално затворила након 11. септембра и се нису опоравила тек месецима након инвазије у Ирак 2003. године. Доста се расправља о дубини и раширености стварног утицаја на финансијска тржишта. Како претње и публицитет глобалног тероризма и даље расту, изгледа да су тржишта све отпорнија. Индекси берзи нису много опали након терористичких напада у Француској у којима је убијено најмање 129 људи у 2015. Међутим, смртоносни напад у Ници у Француској 2016. године само повећава осећај да је Француска можда све нестабилније место за живот, рад и пословање. Реална претња глобалног тероризма са становишта инвеститора односи се на ширу слику, а не на појединачне инциденте. Међународна улагања и сарадња су нижи у свету пуном тероризма.

3. **Осигурање, трговина, туризам, стране инвестиције.** Постоје две очигледне индустрије посебно рањиве на ефекте тероризма: осигурање и туризам. Не исплаћују све осигуравајуће компаније у случају међународног тероризма или страних ратова, па је тај ефекат вероватно мањи него што би се очекивало. Ипак, тероризам је ризичан посао за све, а осигуравајуће компаније мрзе ризик колико и било ко други. Туризам још више забрињава. На пример, у Француској туризам чини отприлике 7% до 8% укупног бруто друштвеног производа (БДП). Вангуелис Панаиисис, директор МКГ-овог туристичког консултанта, рекао је Реутерсу да очекује пад посета у

Француској за 30% у месецу након напада у Ници. У ширем обиму, тероризам наноси штету међународној трговини. То може бити последица непосредних претњи, као што су компромитовани трговински путеви и дистрибутивни системи, или због психолошких и физичких реакција на тероризам. То такође значи и мање директних страних инвестиција, посебно у нестабилним земљама.

4. **„Рат је здравље државе“.** У студији о политичкој економији постоји стара изрека која гласи „рат је здравље државе“. То значи да су током сукоба реактивне владе и нервозни грађани далеко склонији да се одрекну економских и политичких слобода у замену за безбедност. То би могло резултирати вишим порезима, вишим државним дефицитом и већом инфлацијом. За време рата, влада често спроводи контролу цена, а понекад чак и национализацију индустрија. Владе су мање ефикасне у управљању ресурсима за продуктивну економску активност од приватних појединаца, посебно када су ти ресурси изабрани за постизање стратешког војног циља. Када владе милитаризују привреду, приватна економија пати. Као што је економиста и историчар Роберт Хиггс показао у својој књизи „Криза и левијатан“, многе владине контроле остају на снази дуго након завршетка војних кампања.
5. **Повећани национализам и страни скептицизам.** Коначни ризик за економију је политички ризик. Ово је већ десило у Сједињеним Државама и Европи 2016. године, где је дошло до пораста скепсе према страним културама, предузећима, радницима имигрантима и избеглицама. Популистички покрети већ су остварили својеврсну победу у Великој Британији, где су антиглобалистичка и антитрговинска осећања помогла да се направи Брезит. Ове врсте великих политичких догађаја стварају економску несигурност у погледу свега, од валуте до трговине и дипломатије. Затварање граница трговинским и имигрантским радницима смањује величину и разноликост економских трансакција и ограничава производне ресурсе. Економисти још од Адама Смита тврде да су поделе

рада и добити од трговине ограничене на величину расположивих фактора производње. Као што је једно домаћинство или град мање продуктивно ако се ослања само на унутрашње ресурсе, тако се и националне економије ограничавају у оној мери у којој се оградају од спољних произвођача и потрошача.

3.2. Међународне конвенције о заштити од тероризма

До сада су се терористички напади обично дефинисали као тешка кривична дела, која би требало да буду кажњена националним законодавством од стране националних судова. Бројни међународни уговори у вези с тим обавезују земље уговорници да се укључе у правосудну сарадњу ради сузбијања тих кривичних дела. Може се сигурно тврдити да, додавање, барем транснационалног тероризма, спонзорисаног од државе или државно признатог, значи међународни злочин, а међународно обичајно право већ разматра и забрањује као посебну категорију такве злочине. Чињеница је да када су неке државе, посебно Алжир, Индија, Шри Ланка и Турска, предложиле да се тероризам сматра једним од међународних злочина који би требало да буде подвргнут надлежности Међународног кривичног суда (МКС), наине, као злочин против човечности, више држава, укључујући САД, супротставили су се таквом предлогу суштински по четири разлога:

- кривично дело није добро дефинисано;
- према њиховом мишљењу укључивање овог злочина би политизовало Суд;
- неки терористички акти нису били довољно озбиљни да би их међународни суд могао процесуирати;
- генерално гледано, кривично гоњење и кажњавање од стране националних судова сматрале су ефикаснијим него од међународних судова.

Многе земље у развоју такође су се успротивиле предлогу јер су сматрале да Статут треба разликовати тероризам и борбу народа под страном или колонијалном доминацијом за самоопредељење и независност. Као резултат тога, и овај предлог и касније предлог Индије, Шри Ланке и Турске су одбијени. Постоје бројни

случајеви су у складу са овим опрезним ставом. 1984. године у случају Тел Орен против Либијске арапске републике, Апелациони суд Дистрикта Колумбија пресудио је, будући да не постоји споразум о дефиницији тероризма као међународног злочина према обичајном међународном праву, то кривично дело не спада у универзалну надлежност. 13. марта 2001. године, у тешком случају тероризма у који је наводно умешан Гадафи, Касациони суд Француске пресудио је да тероризам није међународни злочин који је подразумевао укидање имунитета шефовима држава; стога је укинуо поступак покренут против либијског вође.^[99]

Терористички напад 11. септембра дефинисан је као злочин против човечанства од стране истакнутог француског правника и бившег министра правде, Роберта Бадинтера, од стране генералног секретара УН-а Кофи Анана, као и од Високог комесара УН-а за људска права, Мари Робинсон. Правници су заузели исти став. Закључено је да та грозна акција показује све обележја злочина против човечности: величину и екстремну тежину напада, као и чињеницу да је напад на цивиле, можда напад на читаво човечанство. Може се догодити да државе постепено почну да деле ову карактеризацију и да тешка кривична дела тероризма подлежу злочинима против човечности (посебно, поткатогијама „убиства“ или „истребљења“ или „других нехуманих учинака“ из члана 7 Статута МКС-а). Ако се то догоди, појам злочина против човечности проширио би се. Међутим, проблем би тада настао из

- специфичних услова под којима терористички напади спадају под овај појам, и
- да ли ће будући ИЦЦ бити овлаштен да пресуди и озбиљне случајеве тероризма.

Можда је веродостојно тврдити да масовни терористички акти који показују грозне карактеристике напада од 11. септембра или слични одговарају појму злочина против човечанства све док испуњавају захтеве те категорије злочина (посебно треба водити рачуна о једној од специфичних карактеристика тероризма, а то је намера да се тероризам шири међу цивилима).^[100]

99. Димитријевић В. и Рачић О., Међународне организације, Службени гласник и Правни факултет Унион, Београд, 2011.

100. Karagaća M., Bezbednost-izazov globalizacije, Evropske sveske, br. 6, 2009.

101. Petrović B. & Dobovšek B., Mreže organiziranog kriminaliteta, Pravni fakultet, Sarajevo, 2007.

Утицај трагедије 11. септембра на самоодбрану је још више забрињавајућ. До тог датума, упркос правним контроверзама између држава и научника, законска слика била је довољно јасна. У случају оружаног напада државе на другу државу, до чекања акције Савета безбедности или у одсуству било каквих редње, држава жртва је могла да реагује одбраном, све док не ступи на снагу Савет безбедности, могли су такође затражити помоћ од других држава, које би тако могле да делују у колективној самоодбрани. Прибегавање сили у самоодбрани било је подложно строгим условима:

- потреба за присилном реакцијом морала је да буде „тренутна, претерана, не остављајући смета за друга средства (дипломатска) и да нема времена за разматрање“ (према чувеној формули коју је користио амерички секретар државе Вебстер 1842. године у случају Каролина и многи су је преузели ради самоодбране после 1945. године;
- употреба силе била је искључиво усмерена на одвраћање оружаног напада државе нападача;
- сила је морала бити пропорционална у сврху престанка агресије;
- употреба силе је морала бити прекинута чим је агресија престала или је Савет безбедности предузео потребне мере;
- државе које делују у самоодбрани морају се придржавати основних принципа људског права (отуда, на пример, поштовање цивилног становништва, уздржавање од употребе оружја које ствара непотребну патњу, итд.).

Интервенција Савета безбедности била је још једна могућа реакција на агресију. Савет безбедности, неспособан да примени члан 42 Повеље УН због недостатка наоружаних снага којима располаже, могао би ипак да дозволи жртви агресије као и другим државама да употребе силу против агресора (ово је, као што је познато, учињено 1950. у случају Кореје, а 1990. у случају ирачке агресије на Кувајт). Што се тиче специфичног питања како реаговати на терористичке нападе, неке државе (посебно Израел, Сједињене Државе и Јужна Африка) у прошлости су тврдиле да би могле употребити силу самоодбране да одговоре на такве нападе, циљајући терористичке базе у земљи домаћина. Такво прибегавање самоодбрани засновано

је на принципу да су такве земље, уз помоћ терористичких организација, на неки начин промовисале или барем толерисале тероризам, те су стога биле "саучесници": били су одговорни за такозвану индиректну оружану агресију. Међутим, већина држава није делило то мишљење. Поред тога, оружане репресивне реакције на малу употребу силе, уместо „оружаног напада“, сматра се незаконитим против терористичких организација. Догађаји 11 септембра је драстично изменио овај правни оквир. Дана 12. септембра Савет безбедности УН једногласно је донео резолуцију о терористичким нападима (рез. 1368). Ова резолуција је двосмислена и контрадикторна. У својој преамбули препознаје право на индивидуалну и колективну самоодбрану; међутим, у оперативном параграфу дефинише терористичке акте од 11. септембра као „претњу миру“, отуда „оружани напад“ који легитимише самоодбрану у складу са чланом 51. Повеље УН-а. Императивни став. 5 резолуције изражава спремност Савета безбедности да предузме све неопходне кораке за реаговање на терористичке нападе. . . у складу са својим надлежностима из Повеље Уједињених нација; другим речима, декларише се да је спреман да одобри војне и друге акције, ако буде потребно. Дакле, овом резолуцијом Савет безбедности лебди између жеље да преузме ствари у своје руке и одустајања од употребе једностраног деловања САД-а. Вероватно воља америчке владе да сама управља кризом (уз могућу помоћ држава савезника), а да не мора да пролази кроз Савет безбедности и редовно о томе извештава, објашњава двосмисленост резолуције.^[101]

Уједињене Нације се позивају на опште принципе који позивају државе да:

- да теже миру и суздрже се што је више могуће од прибегавања оружаном насиљу,
- да поштују људска права,
- да поштеде невине цивиле од ратоборних акција;
- решавање спорова или решавање криза у мултилатералном оквиру, то је ограничавањем да делује једнострано, како би се ограничиле произвољне реакције што је више могуће;
- да се спроводи правда и последично сузбијају међународни злочини довођењем доведених кривца на суд.

Ови принципи могу послужити сузбијању употребе силе и спречавању насилних дејстава која могу поткопати саме темеље међународне заједнице. САД су у почетку своје акције назвале "бесконачна правда". Стога се инсистира на спровођење правде, а не на освету. Предложено је да буду доследне и да се придржавају постојећих правних принципа међународне заједнице, акције САД би требале да се одвијају у што већем броју у следећим редовима:

1. Трбало би једностране акције употребљавати што је мање могуће. У резолуцијама које су усвојиле 12. септембра 2001., Савет безбедности УН (Рез. 1368) и Општа скупштина (Рез. 56/1) јасно су (и тачно) нагласили да је потреба за уништењем тероризма такође нарушавање неких круцијалних правних категорија међународног права. Савет безбедности позвао је „све државе да хитно сарађују како би привеле правди починиоце, организаторе и спонзоре“ (оперативни став 3), међународну заједницу позвале „да удвостручи напоре у спречавању и сузбијању терористичких аката, укључујући се повећаном сарадњом“ (оперативни став 4) и изразила је "спремност да предузме све потребне кораке како би одговорили на терористичке акте" (оперативни став 5). Општа скупштина у параграфима 3 и 4 хитно је позвала на „међународну сарадњу“, односно на довођење кривице за кривично дело и „на спречавање и искорењивање терористичких аката“ (ИЦЈ извештај (1980), 36, ст. 74). Суд је закључио да су ирански милитанти који су илегално заузели америчке амбасаде и конзуларне просторије, након што је иранска влада њихову акцију одобрила и одобрила, постали "агенти" иранске државе, што је због тога постало међународно одговорно за своје деловање. Као што је специјални извештач за државну одговорност Ј. Кравфорд исправно рекао, признање и одобрење од стране државе понашања „као своје“ може имати ретроактивни ефекат (Међународна комисија за право, Пета седница (1998), А / ЦН.4 / 490 / Додато 5, ставови 283–4) и мултилатералне акције. На исти начин, Савет безбедности је Резолуцијом 1373 једногласно усвојеном 28. септембра 2001. године с правом донео низ мера које су све државе дужне да предузму у складу са главом 7 за сузбијање тероризма. Веће сигурности стога наглашава свој ауторитет и потребу за колективним деловањем. У овом оквиру, чини се да, иако САД не морају да захтевају одобрење Савета безбедности да предузме војне акције, требало

би да му бар поднесу извештај и да, колико је то могуће, затраже усмеравање бар неких војних економских одговора на терористички напад.^[102]

2. Као што се тврди, постоје снажни докази који указују на то да је терористичка организација која је планирала и извршила нападе са седиштем у Авганистану. Будући да је ова држава дуго толерисала присуство и активности терористичких организација на својој територији и није спремна да сарађује са међународном заједницом ради задржавања терориста, њена територија може постати легитимна мета

Међутим, употреба војне силе мора бити пропорционална, не масакру који су терористи изазвали 11. септембра, већ циљу такве употребе, а то је:

- притварање особа наводно одговорних за злочине, и
- уништавање војних циљева, као што су инфраструктура, базе за обуку и слични објекти које терористи користе.

Сила се не може користити за брисање авганистанског руководства или уништавање авганистанских војних инсталација и друге војне циљеве који немају никакве везе са терористичким организацијама, осим ако централне власти у Авганистану речима или делима показују да одобравају и подржавају акцију терористичких организација. У овом последњем случају неко би се суочио са стањем сличним оном који је описао Међународни суд правде: терориста би требало да се третирају као агенти а сама авганистанска држава сноси међународну одговорност за своје акције, што има за последицу да би политичке и војне структуре државе могле постати легитимна мета америчке војне акције у самоодбрани. У сваком случају, сви темељни принципи међународног хуманитарног права морају се уважити у потпуности. Надаље, чим легитимни војни циљеви буду уништени, војне акције морају престати.

Што се тиче других држава које наводно штите терористичке организације повезане са нападима од 11. септембра, не чини се правно оправданим да САД саме одлуче да ли ће их напасти или не. Стога се сматрало да САД немају право даље бирати државе као мете својих војних акција.

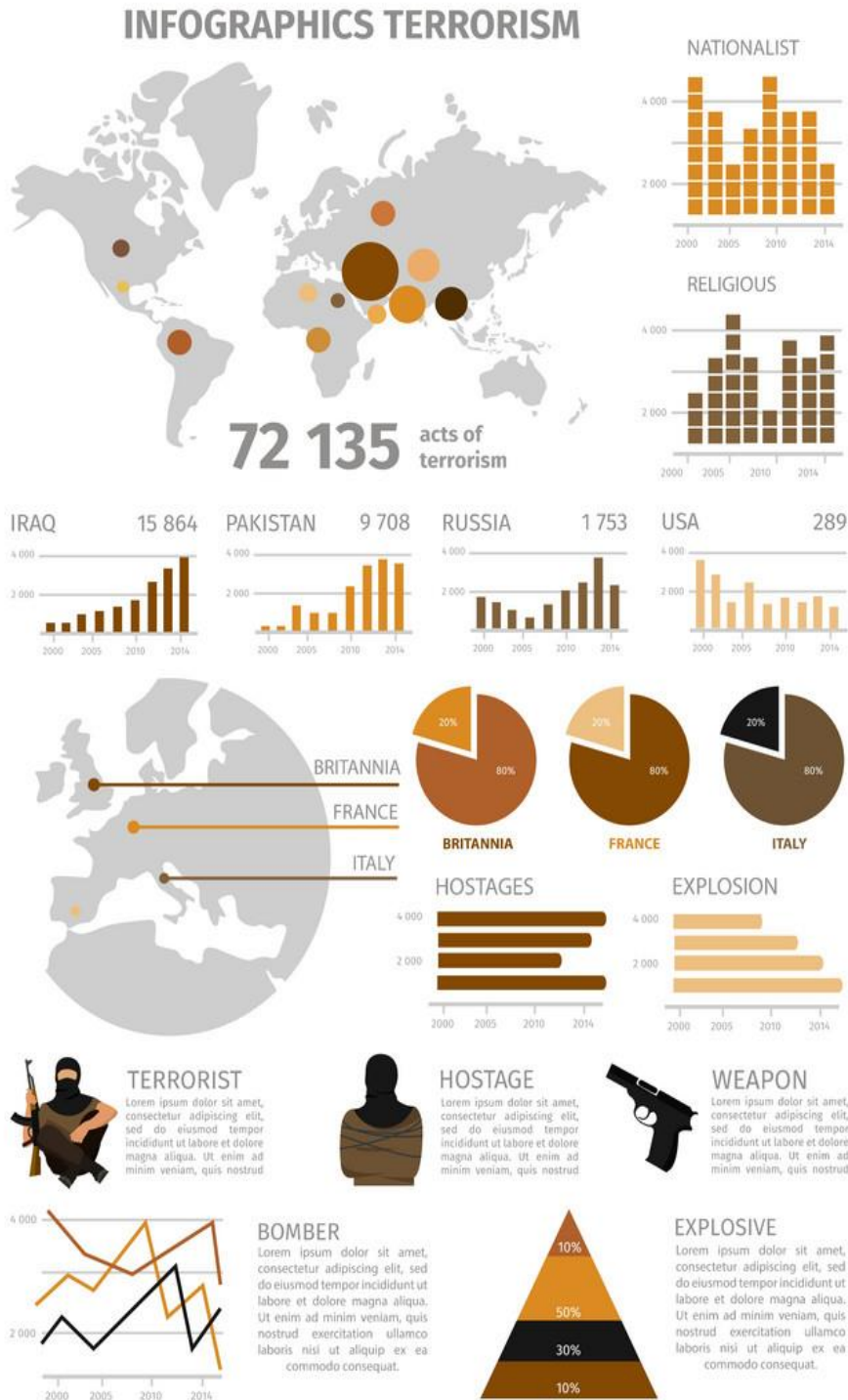
102. Мијалковски М., Тероризам и организовани криминал, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2010.

Такав став био би у супротности са концептом самоодбране и горе поменутих условима, којима подлеже. Овде се нисмо суочили са нападом пет или шест држава на другу државу, чиме је жртва легитимисала да реагује војнички против свих агресора, што су државе које су добро идентификоване чињеницом да су учествовале у агресији. Уместо тога, овде смо суочени са нападима који потичу од недржавних организација, а које како су у разним државама, вероватно није лако идентификовати и, што је још важније, чији степен 'саучесништва' може да варира. Било би законски неоправдано давање дискреционог права за државну одмазду. Трезвено разматрање општих правних принципа који управљају међународном заједницом требало би да нас доведе до јасног закључка: само би Савет безбедности требао да одлучи да ли и под којим условима одобрити употребу силе против одређених држава, на основу сложених доказа који показују да те државе, уместо да зауставе акције терористичких организација и притворе њихове чланове, штите, толеришу или промовишу такве организације, кршећи горе поменути општу правну дужност.

3. Поред употребе војне силе, САД би такође требало да имају за циљ привођење лица оптужених за злочине правде, притварањем или присиљавањем држава које их угошћују да их предају. Иако су наравно Американци жељни да њихови судови осуде наводне кривце, предложен је поступак да се ти наводни починиоци предају Хашком међународном кривичном суду на суђење, након што је благовремено ревидиран његов Статут. Међународно суђење би одагнало сваку сумњу о могућој пристрасности (као што је примећено, порота у Њујорку 'била би превише емоционално умешана у злочин. Поред тога, међународно суђење би давало већи одјек кривичном гоњењу и кажњавању злочина који су наводно почињени.

4. Ако САД заиста желе да се баве правдом, не смеју се ограничити на репресивне методе. То би био краткорочан одговор. Ствари се морају посматрати из дугорочне перспективе. Правда укључује и социјалну правду, односно искорењивање дубоких социјалних неједнакости као што су сиромаштво, економска, социјална и културна неразвијеност, незнање, недостатак политичког плурализма и демократије, итд. Разлог је да сви ти феномени леже у корену тероризма и доприносе мржњи: као што је Кофи Анан изјавио, „људи који очајавају...постају лака војска за

терористичке организације“. Поред тога, то би могло промовисати постепено решење таквих горућих питања као што је Блиски Исток.

3.3. Правно регулисање тероризма и његово спречавање у регулативи Европске уније

3.3.1. Информативни оквир

Недавни терористички напади у Француској, Белгији, Данској и Немачкој истакли су потребу снажног европског одговора на тероризам и мере за решавање феномена повратка страних бораца. Комисија је 28. априла 2015. предложила нову европску агенду о безбедности 2015-2020, у којој је антитероризам висок приоритет. (Дневни ред предвиђен за преглед Оквирне одлуке 2002/475 / ПУП о борби против тероризма, последњи пут ажуриране 2008). Комисија је свој нови предлог директиве о борби против тероризма предложила 2. децембра 2015.^[103]

„С обзиром на хитну потребу за побољшањем Оквира ЕУ за повећање сигурности у светлу недавних терористичких напада“, нацрт закона коначно је представљен без процене утицаја. Предлог је усмерен на бољу превенцију терористичких напада криминализацијом нових припремних активности, укључујући обуку и путовање у иностранство у терористичке сврхе, као и јачање одредби које криминализују регрутовање, пружање обуке у терористичке сврхе и ширење терористичке пропаганде, укључујући и пропаганду на Интернету. Циљ је био да се повећа ефекат одвраћања широм ЕУ и да се починиоци ефикасно санкционишу. Ревизија Оквирне одлуке такође је била потребна како би се примениле међународне обавезе у право ЕУ.

Они укључују одредбе Резолуције Савета безбедности УН (УНСЦР) бр. 2178 (2014) о страним борцима терориста и Додатног протокола уз Конвенцију Савета Европе о спречавању тероризма усвојеног у мају 2015. године, као и Радну групу за финансијске акције и стандарде за финансирање тероризма.

УНСЦР 2178 (2014) захтева од држава да криминализирају међународна путовања у терористичке сврхе и из конфликтних зона, помажући у изградњи заједничког сагледавања страних бораца. 11. марта 2016, Веће је усвојило општи приступ предложеној директиви о борби против тероризма, додајући неколико измена предлогу Комисије, пре свега о јавним изазовима да почине терористичко дело,

нападима на информациони систем, истражним алатима и специфичним потребама жртава. Европски парламент је изнео своје мишљење о феномену страних бораца и кривичном правосуђу у више наврата, посебно на своју резолуцију од 11. фебруара 2015. о антитерористичким мерама, резолуцију од 9. јула 2015. о европској 1 / 4 (дневни ред о безбедности и резолуција од 25. новембра 2015. о спречавању радикализације).

Парламент је затражио преиспитивање Оквирне одлуке о борби против тероризма ради усклађивања криминализације кривичних дела повезаних са страним борцима у ЕУ. Парламент је нагласио потребу за обезбеђивањем одговарајућег правног гоњења и залагао се за ефикасне и одвраћајуће кривичне одвраћајући мере у свим државама чланицама.

103. Рељановић М., Савремени тероризам и међународно право, Наука-Безбедност-Полиција, Год. 13, бр. 2, Београд, 2008.

3.3.2. Институционални оквир борбе против тероризма и његовог угрожавања људских права

Одбор за грађанске слободе, правду и унутрашње послове Европског парламента (ЛИБЕ) усвојио је свој извештај о предлогу (известилац: Моника Хохлмеиер, ЕПП, Немачка) 4. јула 2016. године, заједно са мандатом за отварање међуинституционалних преговора. Главне измене предложене у нацрту закона односе се на:

- нове одредбе о заштитним основама основних права, као и о пропорционалности, недискриминацији, процесним правима и ефикасним правним лековима;
- нови члан о „мерама против незаконитог терористичког садржаја на Интернету“, који захтева уклањање садржаја који се односи на тероризам или блокирање приступа када уклањање није изводиво, поштујући транспарентне процедуре и одговарајуће заштитне мере;
- одредба о замрзавању терористичке имовине, заједно са препорукама о размени финансијских информација и успостављању специјализованих националних јединица;
- обавеза да се деле информације о терористичким делима, укључујући упозорења у шенгенском информационом систему (СИС ИИ) о осумњиченим или осуђеним преступницима, као и релевантне податке о евиденцији имена путника (ПНР);
- одредбе чији је циљ појачана заштита и подршка жртвама тероризма;
- мере за решавање радикализације и спречавање регрутовања за тероризам, са тежиштем на образовању, подизању свести и контраобразовању.

Након преговора, који су одржани од јула до новембра 2016., законодавци су постигли споразум о нацрт текста. Договорена директива додаје ново терористичко кривично дело постојећој листи, тј. незаконито уплитање у систем и незаконито уплитање у податке (сајбер-напади). Нова директива ће криминализовати следећа припремна дела:

- путовање у терористичке сврхе, у иностранство или у неку земљу ЕУ ради извршења терористичког дела, придруживања терористичкој групи или обуке у вези са тероризмом;
- регрутовање за тероризам;
- пружање или примање обуке, попут употребе или прављења експлозива или оружја, укључујући и независно учење;
- јавно подстицање на терористичко дело или заговарање тероризма, укључујући он-лине;
- обезбеђивање средстава за чињење или допринос тероризму

3.3.3. Стратегија безбедности Европске уније у функцији борбе са тероризмом

2005. године, Савет је усвојио стратегију ЕУ за борбу против тероризма за глобалну борбу против тероризма и за заштиту Европе.^[104]

Док смртоносни терористички напади и даље погађају грађане у Европи и шире, борба против тероризма је главни приоритет за ЕУ, земље ЕУ и партнере из ЕУ.

Члан 83 ПДЕУ даје Европском парламенту и Савету надлежност да усвоје минимална правила која се тичу дефиниције посебно тешког кривичног дела са преко граничном димензијом, од којих је главни пример тероризам.

Да би се ефикасно борила против тероризма, стратегија се фокусира на 4 приоритета (стуба). Преко ових стубова стратегија препознаје важност сарадње са земљама које нису чланице ЕУ и међународним институцијама:

- Превенција
- Заштита
- Потрага
- Одговор

Превенција

Решавање узрока радикализације и регрутовања тероризма је кључни приоритет ЕУ. Ступ 'превенције' има за циљ борбу против радикализације и регрутовања терориста идентификовањем метода, пропаганде и инструмената које терористи користе. ЕУ помаже у координацији националних политика, утврђивању добре праксе и размјени информација.

Ревидирана ЕУ стратегија за борбу против радикализације и регрутовања за тероризам, као што је ревидирана 2014. године, има за циљ борбу против радикализације и регрутовања, узимајући у обзир еволуирајуће трендове, попут тероризма усамљених актера, страних бораца и употребе терориста на друштвеним медијима. Додатно је модификован низом закључака Савета о реаговању на терористичке нападе на тло ЕУ.

104. Kalinić, Pavle (2014) Sekulami korijeni modernog islamizma. Palestina, Iran, Afganistan. Zagreb: Profil

Примери текућег рада у области сузбијања насилне радикализације су:

- мрежа свести о радикализацији
- праћење стручне групе високог нивоа за радикализацију.

Пример тренутног рада на пољу сузбијања радикализације на мрежи је напредак који је постигао Интернет форум ЕУ подржан Препоруком за борбу против илегалних садржаја на мрежи са посебним фокусом на терористички садржај.

Заштита

Заштита грађана и инфраструктуре и смањење рањивости на нападе други је приоритет стратегије ЕУ за борбу против тероризма. Ово укључује:

- обезбеђивање спољних граница;
- побољшање безбедности транспорта;
- заштита стратешких циљева; и
- смањење рањивости критичне инфраструктуре.

Примери текућег рада су:

- Акциони план за заштиту јавних простора за јачање подршке напорима земаља ЕУ да заштите и смање рањивост јавних простора;
- Такозвани ЦБРН Акциони план за побољшање припремљености против безбедносних ризика хемијских, биолошких, радиолошких и нуклеарних (ЦБРН);
- Предлог уредбе о стављању у промет и коришћењу прекурсора експлозива.

Потрага

Циљ трећег стуба је прогон терориста преко граница, уз поштовање људских права и међународног права. Да би се постигли ови циљеви, фокус је ЕУ на:

- Побољшање сарадње и размене информација између полиције и правосудних органа;
- Лишавање терориста за средства и подршку; и
- Борба против финансирања тероризма

Пример текућег рада је примена Акционог плана за 2016. за јачање борбе против финансирања тероризма.

Одговор

Припрема, управљање и минимизирање последица терористичког напада четврти је циљ стратегије ЕУ за борбу против тероризма. То се постиже побољшањем способности за решавање:

- Последица;
- Координација одговора; и
- Потребе жртава

Приоритети у овој области укључују:

- развијање аранжмана за кризно усклађивање са ЕУ;
- развијање алата за процену ризика;
- размена најбољих пракси помоћи жртвама тероризма.

Пример тренутног рада је стварање ЕУ центра за жртве тероризма (пилот пројекат Европског парламента).

Сарадња са међународним партнерима

Сигурност ЕУ је уско повезана са ситуацијом у другим земљама, посебно у суседним државама.

У јуну 2014. године, Европски савет је позвао на ефикасну антитерористичку политику која ће интегрисати унутрашње и спољне аспекте. Дана 9. фебруара 2015., након напада на пре курсора хумористички часопис Чарли Ебдо, челници ЕУ-а нагласили су потребу да ЕУ више сарађује са земљама које нису чланице ЕУ на питањима сигурности и борбе против тероризма.

У закључцима о спољним акцијама ЕУ у борби против тероризма од 19. јуна 2017. Савет је нагласио потребу за:

- Већа доследност између унутрашњих и екстерних акција у области безбедности и
- Јачање улоге агенција за ЈХА (правда и унутрашњи послови) у погледу земаља које нису чланице ЕУ.

Такође је приметио да мисије и операције заједничке безбедносне и одбрамбене политике морају имати већу улогу у борби против тероризма.

Противтерористички програм присутан је у односима између ЕУ и земаља које нису чланице ЕУ у многим облицима, укључујући:

- политички дијалози на високом нивоу;
- клаузуле и споразуми о сарадњи или посебна помоћ;
- пројекти изградње капацитета са стратешким земљама.

ЕУ сарађује у борби против тероризма са земљама у Западном Балкану, Африци, Блиском истоку, Северној Америци и Азији.

Сарадња са САД-ом је темељна компонента стратегије ЕУ. Последњих година постигнути су споразуми о сарадњи у областима као што су финансирање тероризма, транспорта и граница, узајамна правна помоћ и екстрадиција. Власти САД-а све више сарађују са Еурополом и Еуројустом.^[105]

105. Škuljić M., Organizovani kriminalitet – pojam, pojavni oblici, krivična dela i krivični postupak, Službeni glasnik, Beograd, 2015

ЕУ такође блиско сарађује са другим међународним и регионалним организацијама и форумима на стварању међународног консензуса и промовисању међународних стандарда за борбу против тероризма.

Главни документи

Консолидована верзија Уговора о функционисању Европске уније - Трећи део - Политике и унутрашње акције Уније - Наслов В - Подручје слободе, безбедности и правде - Поглавље 4 - Правосудна сарадња у кривичним стварима - Члан 83 (бивши члан 31. УЕЗ-а) (СЛ Ц 202, 7.6.2016., Стр. 80-81) Савет Европске уније, 30. новембра 2005. године: Стратегија Европске уније за борбу против тероризма

Сродни документи

- Комуникација Комисије Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном одбору и Комитету региона - Акциони план за јачање спремности против хемијских, биолошких, радиолошких и нуклеарних безбедносних ризика (ЦОМ (2017) 610, 18.10. 2017)
- Комуникација Комисије Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном одбору и Комитету регија - Акциони план за подршку заштити јавних простора (ЦОМ (2017) 612, 18.10.2017.)
- Закључци Савета о спољним акцијама ЕУ у борби против тероризма (19. јун 2017.)
Директива (ЕУ) 2017/853 Европског парламента и Савета од 17. маја 2017. о измени Директиве Савета 91/477 / ЕЕЗ о контроли набавке и поседовања оружја (СЛ Л 137, 24.5.2017., Стр. 22-39)
- Уредба (ЕУ) 2016/794 Европског парламента и Савета од 11. маја 2016. о Агенцији Европске уније за сарадњу у спровођењу закона (Еуропол) и замени и укидању одлука Савета 2009/371 / ПУП, 2009/934 / ПУП, 2009 / 935 / ПУП, 2009/936 / ПУП и 2009/968 / ПУП (СЛ Л 135, 24.5.2016., Стр. 53-114)
- Комуникација Комисије Европском парламенту и Савету о Акционом плану за јачање борбе против финансирања тероризма (ЦОМ (2016) 50, 2.2.2016.)

- Одлука Савета (ЕУ, Еуратом) 2015/457 од 17. марта 2015. којом се укида Одлука 2007/124 / ЕЗ, Еуратом о успостављању за период 2007. до 2013., као део Општег програма о безбедности и очувању слобода, посебан програм 'Превенција, припремљеност и Управљање последицама тероризма и других ризика везаних за безбедност “(СЛ Л 76, 20.3.2015., Стр. 1-2)
- Комуникација Комисије Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном одбору и Комитету регија - Европска агенда за безбедност (ЦОМ (2015) 185, 28.4.2015.)
- Ревидирана ЕУ стратегија за борбу против радикализације и регрутовања против тероризма (19. мај 2014)
- Одлука Савета 2010/412 / ЕУ од 13. јула 2010. о закључењу Споразума између Европске уније и Сједињених Америчких Држава о обради и преносу података о финансијским порукама из Европске уније у Сједињене Државе у сврху тероризма Програм праћења финансирања (СЛ Л 195, 27.7.2010., Стр. 3-4)
- Узастопне измене и допуне Одлуке 2010/412 / ЕУ укључене су у основни текст. Ова консолидована верзија има само документарну вредност.
- Споразум између Европске уније и Сједињених Америчких Држава о обради и преносу података о финансијским порукама из Европске уније у Сједињене Државе за потребе Програма финансирања тероризма (СЛ Л 195, 27.7.2010., Стр. 5- 14)
- Уредба Савета (ЕЗ) бр. 2580/2001 од 27. децембра 2001. о посебним рестриктивним мерама усмереним против одређених лица и субјеката у циљу борбе против тероризма (СЛ Л 344, 28.12.2001., Стр. 70-75)

3.4. Стратегија безбедности и заштите од тероризма у САД

Председник Доналд Трамп је 4. октобра 2018. године најавио нову стратегију за борбу против тероризма.

„Издавају се приступ Сједињених Држава да се супротставе све сложенијим и све већим терористичким претњама и представља прву у потпуности артикулисану стратегију за борбу против тероризма од 2011. године“, рекао је. "Радикални исламистички терористи остају главна транснационална терористичка претња Сједињеним Државама и њеним виталним националним интересима", наводи се у стратегији. Укључује смернице за суочавање са глобалним терористичким мрежама, организацијама које подржавају државу и претњама из домовине. „Данашње терористичке претње су сложеније, флуидније и брже него икад раније“, упозорио је државни секретар Мајк Помпео у изјави о новој стратегији.^[106]

„Од 11. септембра 2001. сазнали смо да победа у рату против тероризма захтева да наша држава агресивно прогони терористе. Међутим, такође смо научили да морамо учинити више од пуког убијања или заробљавања терориста. Морамо раставити мреже терориста и раздвојити изворе снаге и подршке који их подржавају, који им омогућавају да се обнављају и који им дозвољавају да се прилагоде. Да бисмо осигурали трајну победу, морамо такође одржавати довољан притисак на терористичке организације да их спречимо да се поново укључе.“

Главне тачке стратегије су:

- Ова стратегија користи све расположиве инструменте моћи Сједињених Држава за борбу против тероризма. Победићемо наше непријатеље пуном снагом Америке.
- Ова стратегија ће заштитити Сједињене Државе од свих терориста који прете нашој земљи. Нећемо се фокусирати на једну организацију, већ ћемо се борити против свих терориста са могућношћу и намером да нанесе штету САД-у, нашим грађанима и нашим интересима у иностранству.

106. www.foreignpolicy.com

- Ова стратегија ставља Америку на прво место и наглашава заштиту домовине - изградњу јаких граница, јачање сигурности у свим лукама уласка у Сједињене Државе, заштиту њене критичне инфраструктуре и олакшавање спремности.

- Међутим, ова стратегија препознаје да „Прво Америка“ не значи само Америку. Проширили ћемо распон наших партнера у борби против радикалног исламистичког тероризма, тероризма који спонзорише Иран и других облика насилног екстремизма; охрабрити способне partnere да играју већу улогу у борбама против тероризма; и помажу другим партнерима како би на крају могли независно да се изборе са терористичким претњама.

У делу који говори о претњама наводи се:

„Радикални исламистички терористи остају главна транснационална терористичка претња Сједињеним Државама и њеним виталним националним интересима. Истакнуте терористичке организације, посебно ИСИС и Ал-Ка'ида, вишеструко су демонстрирале намеру и способност напада на домовине и интересе Сједињених Држава и настављају да планирају нове нападе и надахњују подложне људе да почине насиље у Сједињеним Државама.¹ Ове групе краду и искориштавају слабу управу, сукобе, нестабилност и дуготрајне политичке и верске приговоре како би остварили свој циљ уклањања западног утицаја у већински муслиманским земљама и преправљања исламског друштва.^[107]

Радикалне исламистичке терористичке групе су развиле и користиле методе које су изазвале противтерористичке напоре Сједињених Држава, укључујући успостављање државних владајућих институција у њиховим сигурним уточиштима, постављање софистицираних експлозивних уређаја за пораз безбедносних мера ваздухопловства и коришћење висококвалитетних медијских производа за регрутовање екстремиста у запад. Будући радикални исламистички терористи и други терористи непрестано ће прилагођавати ове и друге тактике њиховим околностима и технолошком напретку тог доба. Стога је критично да антитерористичко држање Сједињених Држава буде довољно окретно да се прилагоди.

107. www.crs.gov

Радикални исламистички терористи имају насилну екстремистичку идеологију која служи за стварање заједничког идентитета и смисла за оне подложне њеној основној поруци. Та се насилна идеологија користи за индоктринисање нових регрута који су без питања прихватили циљеве и директиве терористичких група, а такође омогућава тим групама да одржавају кохезију, осигурају усаглашеност и оправдавају употребу насиља ради испуњења циљева идеологије. Користи терористе погледа на свет који помаже обједињавање њихових напора подстичући сукоб и покушај легитимирања тероризма повећањем друштвеног статуса чланова групе и ослобађањем појединаца од одговорности за њихово учешће у насиљу. Због тога морамо осигурати да наши напори подривају привлачност ове идеологије мржње. Његова отпорност, моћ и привлачност чине озбиљну опасност не само за безбедност наше нације, већ и за безбедност наших савезника широм света. Без привлачења ове идеологије, радикални исламистички тероризам нема основу.“

Посебна пажња је посвећена ИСИС:

„ИСИС остаје најважнија радикална исламистичка терористичка група и примарна транснационална терористичка претња Сједињеним Државама, упркос сталним цивилним и војним напорима Сједињених Држава и коалиције који су умањили траг групе у Ираку и Сирији, убили хиљаде њених припадника и смањили глобална експанзија. ИСИС задржава финансијска и материјална средства и експертизу за покретање спољних напада - укључујући и против интереса Сједињених Држава - и њени високи лидери и даље позивају на нападе на Сједињене Државе. Глобални домет групе и даље је стабилан, са осам званичних огранака и више од две десетине мрежа које редовно спроводе терористичке и побуњеничке операције широм Африке, Азије, Европе и Блиског Истока. Упркос многим недостацима, ИСИС одржава софистициране и издржљиве медије и присутност на мрежи који му омогућавају да охрабри и омогући симпатизерима широм света да изврше десетине напада унутар циљних земаља, укључујући Сједињене Државе. Повећање напада особа мобилизираних за насиље у Сједињеним Државама наглашава способност ИСИС-а да инспирише терористичке нападе.

ИСИС је био иновативан и одлучан у настојању за нападима на Западу. Група је искористила слабости у европској безбедности на граници великим

искоришћавањем тако што је искористила мигрантску кризу да би семе оперативних напада нападала у регион. На пример, двојица починилаца напада

STRATEGIC OBJECTIVES	
 The capacity of terrorists to conduct attacks in the homeland and against vital United States interests overseas is sharply diminished	 Americans are prepared and protected from terrorist attacks in the homeland, including through more exacting border security and law enforcement actions
 The sources of strength and support upon which terrorists rely are severed	 Terrorists are unable to acquire or use Weapons of Mass Destruction (WMD), including chemical, biological, radiological, and nuclear weapons, and other advanced weaponry
 Terrorists' ability to radicalize, recruit, and mobilize to violence in the homeland is diminished	 Public sector partners, private sector partners, and foreign partners take a greater role in preventing and countering terrorism
END STATES	
The terrorist threat to the United States is eliminated	
Our borders and all ports of entry into the United States are secure against terrorist threats	
Terrorism, radical Islamist ideologies, and other violent extremist ideologies do not undermine the American way of life	
Foreign partners address terrorist threats so that these threats do not jeopardize the collective interests of the United States and our partners.	
LINES OF EFFORT	
Pursue terrorist threats to their source	
Isolate terrorists from financial, material, and logistical sources of support	
Modernize and integrate a broader set of United States tools and authorities to counter terrorism and protect the homeland	
Protect United States infrastructure and enhance preparedness	
Counter terrorist radicalization and recruitment	
Strengthen the counterterrorism abilities of international partners	

ИСИС-а 2015. у Паризу, Француска, упала су у земљу представљајући се као мигранти. Поред тога, ИСИС наставља са напорима да заобиђе европске напоре за унапређење сигурности границе идентификујући нове руте. Борба Европе за проверу људи који прелазе њене границе указује на важност осигурања јаких граница Сједињених Држава како терористи не би могли ући у Сједињене Државе.

Поред тога, дивљаштво ИСИС-а изазвало је масовно кретање милиона недужних избеглица. Наши успеси на бојном пољу у међувремену су уступили место летовима хиљада терориста који желе да избегну правду. Како се поражени борци и њихове породице расељавају, Сједињене Државе и наши партнери морају остати будни да осигурају да терористи не могу избећи наше мере безбедности да угрозе наш народ и начин живота.

Поменуто је и Ал Каида.

„У међувремену, глобална мрежа ал-Ка'иде остаје отпорна и представља трајну претњу домовини и интересима Сједињених Држава широм света. Доследни антитерористички притисак вођен од стране Сједињених Држава уклонио је многе своје старе руководиоце и смањио способност групе да делује у Јужној Азији, али њене подружнице настављају да планирају и изводе терористичке нападе на Сједињене Државе и наше савезнике, као и прикупљају средства од појединачне присталице кроз међународни финансијски систем. Придružени ресурси су превасходно усмерени на локалне и регионалне сукобе, али кључни оперативци и елементи унутар мреже и даље траже нове могућности удара на домовине и интересе Сједињених Држава и надањују нападе унутар Сједињених Држава. Вође Ветерана ал-Ка'иде раде на консолидацији и проширењу присуства групе у неколико региона, укључујући Сирију, одакле тежи да покрене нове нападе на Сједињене Државе и наше савезнике.

И ИСИС и ал-Ка'ида су инспирисали људе подложне свом злоћудном утицају да изврше терористичке нападе унутар Сједињених Држава. Ово ће вероватно остати најчешћи облик радикалног исламистичког тероризма у Сједињеним Државама током наредних неколико година. Такви напади, мотивирани широким распоном фактора, и даље ће се изводити првенствено употребом једноставних тактика против претежно меких циљева. ИСИС ће вероватно остати главна инспирација за такве нападе, посебно ако група може да задржи истакнутост и да користи друштвене и главне токове медија за промоцију своје насилне поруке.

Поред ИСИС-а и ал-Ка'иде, десетици других радикалних исламистичких терористичких група раде на унапређењу побуњеничких или терористичких

кампања које су усредсређене на локалну заједницу, а истовремено представљају претњу за особе и интересе Сједињених Држава у иностранству. Ове групе, укључујући Боко Харам, Техрик-е Талибан Пакистан и Ласхкар-е Таибиба, користе читав низ политичких и терористичких тактика да подривају локалне самоуправе и изврше нападе. Ове организације ће вероватно дати приоритет регионалним циљевима због напада на домовине или интересе Сједињених Држава због ограничења ресурса или политичких разлога. Међутим, многе од ових група непријатељски су распоређене са Сједињеним Државама, одржавају мреже симпатизера широм света и задржавају везе са ИСИС-ом или ал-Каидом, подвлачећи своју потенцијалну претњу интересима Сједињених Држава.“

У закључку се наводи:

„Ова Национална стратегија за борбу против тероризма означава помак у америчком приступу сузбијању и спречавању тероризма. Ми ћемо се водити својим принципима и јасним разумевањем стално променљивог радног окружења. Иако је ова стратегија нужно формулисана на позадини претњи са којима смо данас суочени, она пружа флексибилне смернице како би се омогућио ефикасан приступ против агилне и прилагодљиве терористичке претње.

Овај нови приступ борбе против тероризма не почива на идеалистичкој нади у лаган и неозбиљан свет. Тероризам ће истрајати као тактика оних који нашу демократију виде као претњу својим тиранским тежњама, али Сједињене Државе ће остати сигурне кроз нашу снагу, иновативност и независност деловања. Остаћемо испред наших противника тероризма осигуравајући да имамо инфраструктуру, алате, власти, праксе, људе и политичку вољу да применимо пуни спектар наших снага против њихових рањивости. Као што су то учинили фашисти и комунисти пре њих, терористи желе да искористе нашу отвореност, толеранцију и слободе против нас. Неће успети. Ми ћемо упорно прогонити оне терористе који желе да наштете нашој земљи и остану будни и енергични у спречавању напада. Нећемо попустити противницима који нас нападају бомбама, мецима или пропагандом. Наћи ћемо се на сваком изазову, суочити се са непријатељем на сваком фронту и осигурати будућност мира, сигурности и просперитета нашој земљи и свету. Заштитићемо амерички сан.“

3.5. Борба против тероризма и заштита људских права у окружењу Србије

3.5.1. Црна Гора

Основни црногорски документ који се бави сузбијањем тероризма и очувањем људских права је Стратегија за превенцију и сузбијање тероризма, прања новца и финансирања тероризма. Основне ставке су углавном усклађене са међународним прописима. Укратко стратегија Црне Горе је наведена у следећим ставкама:

„Полазећи од безбедносних интереса Црне Горе, водећи рачуна о опредељењима утврђеним у Уставу Црне Горе, као што су: слобода, једнакост, људска права, национална и родна равноправност, социјална правда, имовинска сигурност, очување природе и животне средине, владавина права и демократија, у циљу обезбеђивања стабилности, заштите живота и имовине грађана, надлежни органи Црне Горе су координираним деловањем израдили нову Стратегију за превенцију и сузбијање тероризма, спречавање прања новца и финансирања тероризма.“^[108]

Између осталог наводи се и следеће:

„Стратегија представља други стратешки документ који на целовит начин приказује националну политику Црне Горе у превенцији и сузбијању тероризма, прања новца и финансирања тероризма који се односи на период 2015-2018 (касније проширено до 2023. године) година.

Иако се Стратегија првенствено заснива на принципима и вредностима дефинисаним у Уставу Црне Горе, она такође следи и надопуњује се са осталим стратешким документима Црне Горе:

- Стратегијом националне безбедности,
- Стратегијом одбране,
- Стратегијом за борбу против корупције и организованог криминала,
- Стратегијом за мало и лако наоружање.

108. Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma, Vlada Crne Gore, Podgorica, 16/3/2015

У контексту остваривања спољно-политичких циљева Црне Горе - пуноправно чланство у НАТО и Европску унију, односно развој регионалне сарадње са суседним земљама констатована је потреба за успостављањем адекватне равнотеже између већег отварања црногорског друштва у складу са савременим условима карактеристичним за развијене земље и његове дугорочне стабилности и безбедности. Тежња да се придружи савременим европским и евроатланским заједницама које почивају на слободном кретању људи, робе, услуга и капитала, Црна Гора је изложена ризику одређених безбедносних претњи, због чега је потребно уложити максималне напоре да би се препознали сви механизми који ће ублажити и онемогућити деловање утврђених ризика.

Када је реч о методолошком приступу израде овог документа, Стратегија је заснована на анализи стања и пројекцији развоја међународних безбедносних интеграција, карактеристикама савремених изазова и претњи у областима тероризма, спречавања прања новца и финансирања тероризма, што представља предуслов за одређивање стратешких циљева, као и за планирање будућих активности неопходних за остваривање визије Стратегије.

Анализа стања вршена је на основу: извештаја и препорука релевантних институција; анализа статистичких података из извештаја: о сумњивим готовинским трансакцијама, о кривичним делима, о стању криминалитета и његовим појавним облицима, о предикатним кривичним делима и др. Такође, Стратегија следи и оне циљеве и вредности који су дефинисани у Глобалној против терористичкој стратегији Уједињених нација и Противтерористичкој стратегији Европске уније (ЕУ), као и друге основне против терористичке документе Уједињених нација (УН), Европске уније (ЕУ), Организације Северноатлантског савеза (НАТО), Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) и Савета Европе (СЕ).

Такође, посебна пажња је усмерена на подизању свести како државних органа који су директно укључени у спровођење ове политике, тако и опште јавности Црне Горе о значају овог питања, односно значају опредељивања техничких, кадровских и финансијских средстава за реализације ове Стратегије. Посебан вид

комуникације у том контексту треба остварити са невладиним сектором и медијима.^[108]

Израдом овог документа Црна Гора жели указати да превенција и сузбијање тероризма, прања новца и финансирања тероризма не представља питање којим се искључиво требају бавити војне, полицијске и обавештајне службе, већ питање које треба да оснажи културу вођења мирног дијалога и међурелигијске и међукултуралне толеранције.

Израду овог документа определили су процењени ризици и претње по безбедност грађана Црне Горе са аспекта процене од терористичких напада, прања новца и финансирања тероризма. У том контексту све активности на интерном и међународном плану релевантних државних органа Црне.

Горе треба усмерити на испуњавање сљедећих стратешких циљева:

- Промовисање демократских вредности, поштовањем људских права, родне, националне и међуверске равноправности и толеранције, борбом против радикализма правовремено идентификовати узроке које подстичу грађане да се окрећу тероризму;
- Унапређење државних граница, значајних инфраструктурних и саобраћајних објеката заштити грађане и имовине;
- Развити нове и унапредити постојеће капацитете надлежних државних органа са циљем минимизирања последица терористичког напада;
- Унапредити комуникацију и координацију надлежних органа, који ће знати да на адекватан начин да одговоре тј. реагују против екстремиста и свих лица који им пружају логистичку, финансијску и сваки други вид подршке;
- Кривично гонити терористе и лица која им на било који начин пружају подршку (логистичку или финансијску) и довести их пред лице правде;
- Унапређење сарадње на националном, регионалном и међународном нивоу доприносећи борби против тероризма, прања новца и финансирања тероризма;“

„Успјешна комуникација између различитих културних модела велики је изазов, јер културе уграђују у људе начин мишљења, виђења ствари, слушања и интерпретације ријеченог. Исте ријечи могу имати (и по правилу имају) различита значења за људе различитих култура, иако они говоре „истим језиком“. Уколико су културни модели наизглед сличнији, утолико је теже прецизно дефинисати потенцијалне тачке неспоразума/сукоба и превентивно дјеловати на њих. Разумијевање и сарадња различитих културних модела у ширем територијалном, националном или глобалном окружењу могуће је само ако постоји ефикасан механизам за превазилажење међукултурног сукоба (потенцијално могућег у сваком мултикултурном, дакле, практично у сваком друштву).“ Написао је Хамдија Шукриновић у свом делу Мултикултуралност у Црној Гори.

Основни изазов Црне Горе лежи баш у мултикултуралности, у уском односу између Црногораца, Срба, Бошњака и Албанаца који живи на уском простору и често Црну Гору не доживљавају својом домовином. Власт у Црној Гори у својој стратегији наводи да је Црна Гора успешан пример како различити народи могу живети на истом простору. Ипак, наводе да лоша економска ситуација и незапосленост могу појачати међунационалне сукобе и изазвати тероризам.

3.5.2. Северна Македонија

Када се говори о Северној Македонији, мора се рећи да се ради о младој демократији која је суочена са бројним изазовима. Северна Македонија је мултинационална држава у којој живе Македонци, Албанци, Срби и Бугари, поред осталих у мањем броју. Налазе се у нестабилној зони и немају потпуну контролу у албанским деловима. Вечито живе у страху од територијалних претензија суседа. У Грчкој постоје снаге које је сматрају својом територијом, јер је била у време Античке Грчке, на територију претендују националисти у Бугарској јер је такође сматрају својом територијом, била је дуго део Србије а албански сепаратисти у својим експанзионистичким идејама желе да је припоје Великој Албанији, баш као и Косово.

Окренути су НАТО пакту али покушавају да буду у добрим односима и са осталим државама. Зато је занимљив извештај Стејт Департамента:

„За Северну Македонију се подсећа да је чланица Глобалне коалиције за борбу против ИДИЛ-а као и да тамошње власти процењују да су чланови и симпатизери ИДИЛ-а присутни у тој земљи. Министарство унутрашњих послова и Обавештајна агенција процењују да је најмање 150 македонских држављана отпутовало и придружило се терористичким групама у Сирији и Ираку, од чега је 30 убијено, 40 је остало тамо, а 80 се вратило у Северну Македонију.

Стејт Департамент подсећа да је одржан тренинг за македонске снаге заједно с америчким те да су власти развиле оперативне планове спречавања и одговора на терористичке нападе на "меке" циљеве попут стадиона и хотела.

Надограђене су и базе података те се сви путни документи проверавају у ИНТЕРПОЛ-овој и ЕУРОПОЛ-овој бази података. Гранична полиција дели информације са суседним земљама и ИНТЕРПОЛ-ом, а македонски уред за јавну сигурност ради заједно с македонским властима на борби против корупције међу службеницима на граници, тренинзима, јачању капацитета и слично.

Северна Македонија је била укључена и у операцију спрјечавања терористичке завере. У априлу, уочи православног Ускрса, македонске власти су у сарадњи с

регионалним партнерима притвориле особе које су биле предмет занимања. Није подигнута оптужница", наводи се у извештају Стате Департамента.

Од других активности се наводи да су власти провеле и оквирно четири истраге терористичких активности против око 50 особа.

Суд у Скопљу је 2. новембра 2017. прогласио 33 особе кривим за тероризам и ослободио четири, а ради се о оружаном инциденту из маја 2015. у Куманову кад је погинуло осам полицајаца и десет чланова наоружане групе. Суд је изрекао доживотну казну затвора за седам оптужених, док је њих 13 осуђено на казну затвора у трајању од 40 година. Још 13 особа је осуђено на затворске казне од 12 до 20 година. Накнадно је 3. новембра још један оптуженик којем се судило у одвојеном поступку осуђен на доживотну казну затвора, наводи се у извештају.

Као недостатке законодавног оквира се наводи питање заплене имовине и средстава намењених за терористичке активности, али и недостатак средстава за провођење стратегије и акцијског плана борбе против тероризма.

Америчко Министарство спољних послова у извештају подсећа и да је Исламска заједница Македонија саопштила да је уградила контранаративе у редовне молитве петком (током џума-намаза) у свим џамијама као и да је око 12 имама прошло посебну обуку.

Контранаративи су делови молитви у којима се говори негативно о тероризму и објашњава да он није у складу са вером.

Северна Македонија и Албанија су потписале уговор о сарадњи у борби против тероризма фебруара 2018. године..

Јуна 2019. године Стејт Департамент је издао упозорење америчким држављанима који се налазе на тлу Републике Северне Македоније.

Након дугих преговора између Грчке и Бивше Југословенске Републике Македоније дошло се до компромисног решења да назив државе буде Северна Македонија. Обе стране су незадовољне решењем.

3.5.3. Хрватска

Министарство спољних и европских послова Републике Хрватске на свој сајту је издало званични проглас о тероризму:

„Република Хрватска оштро осуђује било какве манифестације тероризма. Тероризам се сматра једним од најозбиљнијих облика криминала. У контексту борбе против тероризма, Хрватска је и активни заговорник строгог придржавања међународног права, са фокусом на Повељу УН-а и све међународне конвенције и протоколе везане за борбу против тероризма, а посебно на део који се тиче заштите људских права. У том погледу, Хрватска подржава активности Уједињених нација, које морају играти средишњу координаторску улогу у борби против тероризма, јер као кровно међународно тело може само осигурати законитост и легитимитет глобалних антитерористичких мера и на тај начин допринети стварном постизању међународног мира и сигурности.^[109]

Република Хрватска оштро одбацује сваку идеју колективне одговорности за тероризам и идентифицира терористе са било којим народом, религијом или етничком заједницом. Да би се уклонио плодно тло за регрутовање тероризма, потребно је отклонити околности које погодују ширењу тероризма (попут сиромаштва, нерешених сукоба и других политичких криза, лоших економских и социјалних услова живота итд.), А међукултурни и међуверски дијалог ојачани. У том смислу, Република Хрватска посебно поздравља усвајање Глобалне стратегије за борбу против тероризма УН-а коју је усвојила Генерална скупштина УН-а. Свесна сложености феномена тероризма, али и потребе за јединственим глобалним приступом против њега, Република Хрватска тврди да овај документ доприноси напорима међународне заједнице да изради дуго очекивану Свеобухватну конвенцију о међународном тероризму.

Република Хрватска активно суделује у међународним против терористичким напорима, како билатерално тако и мултилатерално. Посебно се истиче чињеница да је Република Хрватска, уласком у двогодишње нестално чланство у Већу сигурности, између осталог преузела дужност председавања Одбора за борбу

против тероризма Већа сигурности. Успешна сарадња је такође у току са другим релевантним телима УН, посебно УНОДЦ-ом (Бечка канцеларија за дрогу и криминал).

Одмах након терористичких напада на Сједињене Државе у септембру 2001. године, Савет безбедности Уједињених нација је 28. септембра 2001. једногласно реаговао, усвојивши резолуцију 1373 која је интензивирала активности међународне заједнице у том погледу. Резолуцијом је такође успостављен Противтерористички комитет за надгледање спровођења резолуције 1373 и обавезао се државе чланице УН-а да Комитету доставе своје националне извештаје о мерама предузетим у оквиру Р-1373. Република Хрватска до сада је поднела укупно четири извештаја Већу сигурности УН-а за борбу против тероризма о националним антитерористичким мерама - С / 2001/1271, С / 2002/727, С / 2003/454 и С / 2004/128. У међувремену, како се динамика међународне сарадње појачала, Антитерористички комитет је променио своју методологију рада и уместо принципа националног извештавања основао Извршну управу и започео теренске посете државама чланицама у циљу постизања ефикасније међународне сарадње.

Један од првих корака које је Република Хрватска предузела на националном нивоу било је оснивање Међуресорске радне групе (ИАС) која би надгледала националну provedбу Резолуције 1373 Већа сигурности Уједињених нација о борби против тероризма 22. новембра 2001. године. Од свог осnutка 2001. године, ИАС успешно координира активности државних тела Републике Хрватске у испуњавању међународних обвеза и изградњи учинковитих сигурносних механизма у вези с питањима тероризма. Република Хрватска ускладила је своје законодавство с одредбама међународних инструмената за борбу против међународног тероризма, а у међувремену је постала странка свих 13 кључних конвенција УН-а за борбу против тероризма, као и недавне Конвенције Већа Европе о спречавању тероризма.

Сузбијање тероризма захтева изузетно велики напор међународне заједнице и добру координацију свих укључених страна. Временом је овај задатак постао део активности не само УН, већ и других међународних организација глобалног и регионалног карактера (Савет Европе и ЦОДЕКСТЕР, НАТО, ОЕБС и ЕУ, итд.). У складу с тим настале су нове бројне међународне политичке и правне обвезе за

Републику Хрватску. На иницијативу самог Службе за међународне послове, Влада Републике Хрватске новом Одлуком од 21. априла 2005. год. основала нову међуминистарску радну групу за борбу против тероризма (МРСТ) и на тај начин значајно проширила мандат бившег ИАС-а.

Тренутни мандат Међуминистарске радне групе за борбу против тероризма, која делује на оперативном и експертском нивоу, укључује праћење националне примене одредаба релевантних резолуција Савета безбедности Уједињених нација о тероризму (посебно 1267 о антитерористичким мерама, 1373 о антитероризму и 1566 о претњи међународном миру узрокованој терористички напади) и спровођење одредби других релевантних међународних инструмената, тј. иницијатива у оквиру Европске уније, НАТО, Већа Европе и ОЕБСа.“

Када се погледају ранији извештаји, рецимо из 2002. године примећује се да су тада за тероризам углавном оптуживали Србију. У извештају „Заштита од тероризма и других облика насиља“ директор полиције наводи да је било 2279 терористичких напада и да је ухапшено 365 особа који су српске националности. На питање новинара која је националност осталих, није одговорено.

109. Димитријевић В. и Рачић О., Међународне организације, Службени гласник и Правни факултет Унион, Београд, 2011.

3.5.4. Босна и Херцеговина

Босна и Херцеговина представља регион у коме је вођен грађански рат између три ентитета који је чине. Као таква, представља велики безбедносни изазов. Извештај Стејт Департамента о Босни и Херцеговини говори:

„...да је Босна и Херцеговина, као чланица Глобалне коалиције за борбу против ИДИЛ-а, остала сараднички партнер и ојачала своје противтерористичке способности током 2017. године, али рупе су и даље главни изазов. Међутим, постоји одређена оперативна домаћа координација, међутим, међуљудски и међуресорни застој као и представљање информација изван контекста нарушавају ефикасну сарадњу.

Екстремистичка идеологија и регионалне националистичке екстремистичке групе остају потенцијални извори тероризма у БиХ и мало је напретка постигнуто у рехабилитацији и дерадикализацији.^[110]

"БиХ током 2017. није усвојила ниједан главни закон о тероризму. Ентитет Република Српска усвојио је нови Кривични закон који је у складу са међународним стандардима. На државном нивоу, БиХ има закон који забрањује чланство у паравојним и параполицијским организацијама, али пресуде и они и даље представљају велики изазов. Борци у страним терористичким организацијама често добијају затворске казне мање од оних које су прописане Кривичним закоником БиХ, а суд ће узети у обзир олакшавајуће околности. у извештају.

Америчко Министарство правосуђа наводи да је Министарство правде предложило нацрт амандмана за јачање антитерористичког законодавства, али и да је било мало политичке воље, укључујући и то министарство, да се осигура његово усвајање.

"Измене и допуне чекају од јуна, а оне којима се осигурава да осуђени борци у страним терористичким организацијама и терористи не могу купити затвор или да буду раније пуштени чекају усвајање у Парламенту од краја 2017. Министарство сигурности БиХ је у прелиминарној фази припремају измене и допуне Кривичног закона БиХ којима би се повећала минимална казна затвора са пет на осам година, али има мало политичке воље за предстојеће изборе у октобру 2018. “, каже се у извештају.

Напомиње се да је Државна агенција за истраге и заштиту (СИПА) водећа агенција за провођење закона када је у питању борба против тероризма и да на тим случајевима ради само око 25 службеника, тако да је његова ефикасност ограничена. Министарство сигурности БиХ, подсећа се у извештају, предложило је током 2017. да се тај број повећа на око 50.

Када је реч о сарадњи агенција за провођење закона, Стате Департамент наводи да пати од личних и институционалних закулисних борби.

„Радна група на челу с Тужилаштвом генералног правобранилаца одржала је само два састанка током 2017. године, док је дошло до неслагања у јавности између вршиоца дужности тужиоца (Гордана Тадић, оп.а.), министра безбедности (Драган Мектић) и руководства СИПА. поткопао је стратешки напредак у противтерористичким иницијативама“, каже се у извештају Стејт департамента, напомињући да омета истраге и пуштање осумњичених недуго након притвора. Наводе се и конкретни случајеви. Тако је 29. новембра 2017. Емир Хоџић, који је претходно служио једногодишњу затворску казну као борац у страној терористичкој организацији, ухапшен, овог пута због илегалног поседовања оружја, укључујући и ракетни бацач.

AKTIVNI I RIJEŠENI PREDMETI ZA NEOSNOVAN PRITVOR

PRAVOBRANILAŠTVO BIH

124

RIJEŠENA PREDMETA
ZA NEOSNOVAN
PRITVOR

38

AKTIVNIH
PREDMETA

SUD BIH

76

PRESUDA ZBOG
BORAVKA U
PRITVORU

49 RATNI
ZLOČIN

2.964.297,02 BAM
ISPLAĆENO ✓

20 ORGANIZOVANI
KRIMINAL

716.127,94 BAM
ISPLAĆENO ✓

6 KORUPCIJA

143.180,20 BAM
ISPLAĆENO ✓

1 TERORIZAM

127.000,00 BAM
ISPLAĆENO ✓

NAPOMENA: Podaci Pravobranilaštva i Suda BiH
odnose se na period rada do polovine marta 2018. godine

Izvor: Pravobranilaštvo BiH, SUD BiH

rferi.org (RFE/RL)

У јуну је Енес Месић ухапшен због покушаја илегалног преласка границе са Србијом, а полиција сумња да је планирао да изврши терористички напад. Месић је осуђен на три године затвора због терористичких активности два месеца раније, али није одмах упућен на издржавање казне, што указује на још један проблем правосудног система БиХ. Поред Месића, шесторица осуђених терориста поново су ухапшени и задржани у притвору, након што их је Суд БиХ одмах затворио након доношења пресуде.

Стате Департамент наводи изручење Мирсада Кандића који се регрутовао за такозвану "сарадњу између БиХ и САД". ИДИЛ живи у Сарајеву.

Стате Департамент сматра усвајање измена и допуна закона позитивним коракком, уклањајући га са "сиве листе Радне групе за финансијску акцију (ФАТФ)".

Што се тиче борбе против насилног екстремизма, Министарство спољних послова САД-а наводи да главне верске заједнице у БиХ, католичка, исламска, јеврејска и православна, раде заједно путем Међурелигијског већа на афирмисању толеранције и супротстављању злочинима узнемиравања и насиља над било којом заједницом.

Даље се наводи да је Министарство сигурности БиХ такођер именовало првог координатора на националном нивоу за међународне и домаће напоре за спречавање насилног екстремизма и да БиХ такођер ради на јачању капацитета верских лидера и цивилног друштва за сузбијање израза нетолеранције.

3.6. Борба против тероризма и заштита људских права у Србији

3.6.1. Нормативни оквир

Постојећи нормативни оквир није на задовољавајућем нивоу из разлога неусклађености и недоречености постојећих законских прописа и престанка важења одређених подзаконских прописа. Циљ је убрзати процес интеграције у Европску унију, те у наредном периоду предстоји значајан обим посла на усклађивању регулативе која до сада није усклађена као и њене примене у пракси. Посматрано по областима:

- У области миграција, правни оквир Републике Србије је делимично усклађен са правним тековинама Европске уније. Потребно је ускладити Кривични законик; Закон о запошљавању странаца са минималним стандардима за санкционисање и мерама против лица која запошљавају нелегалне држављане трећих земаља; законска регулатива о повратку миграната којима је одбијен захтев за азил и задржаних ирегуларних миграната, којим се преноси Директива о повратку, још увек није усвојено; законска регулатива у вези плаве карте или боравишне и радне дозволе.
- У области визне политике, визни режим је делимично у складу са позитивном листом Европске уније и негативном листом трећих земаља. Потребно је ускладити систем издавања виза са Законом о визама.
- У области правосудне сарадње у грађанским и кривичним стварима, потребно је ускладити правни оквир за заштиту података.
- У области борбе против организованог криминала, потребно је додатно ускладити правни оквир за међународну полицијску сарадњу са регулативом Европске уније.
- У области борбе против тероризма, Републици Србији предстоји усклађивање са правним тековинама Европске уније имајући у виду да је ова област са највећим бројем нових правних тековина у области правде, слободе и безбедности.

Анализом нормативног оквира идентификована је следећа листа правних аката:

Устав и међународни споразуми

- Устав Републике Србије,
- Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 83/08),
- Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права са протоколима од 1 до 14 („Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 9/03, 5/05 и 12/10),
- Закон о ратификацији конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, број 9/91),
- Закон о ратификацији међународног пакта о грађанским и политичким правима („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, број 7/71) са Првим и Другим факултативним протоколом,
- Закон о ратификацији Конвенције о спречавању мучења и нечовечних или понижавајућих поступака и кажњавања, измењене и допуњене Протоколом 1 и Протоколом 2 уз Конвенцију („Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, број 9/03),
- Закон о потврђивању Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 6/01),
- Закон о потврђивању Конвенције о високотехнолошком криминалу („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/09),
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о борби против трговине људима („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/09),
- Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против корупције („Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, број 12/05),

- Закон о потврђивању Кривичноправне Конвенције о корупцији („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 2/02 и „Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, број 18/05),
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/09),
- Закон о ратификацији Грађанскоправне Конвенције о корупцији („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 102/07),
- Закон о ратификацији Додатног протокола уз Кривичноправну Конвенцију о корупцији („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 102/07),
- Закон о потврђивању Међународне конвенције о сузбијању финансирања тероризма („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 7/02),
- Закон о потврђивању Европске конвенције о сузбијању тероризма („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 10/01 и „Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/09),
- Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске уније о безбедносним процедурама за размену и заштиту тајних података („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 1/12),
- Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Организације Северноатлантског пакта о безбедности информација и кодекса о поступању („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 6/11),
- Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске уније о успостављању оквира за учешће Републике Србије у операцијама Европске уније за управљање кризама („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 1/12),
- Закон о потврђивању Оквирног споразума између Владе Републике Србије и Комисије Европских заједница о правилима за сарадњу која се односе на финансијску помоћ Европске заједнице Републици Србији у оквиру спровођења помоћи према правилима инструмента претприступне помоћи (ИПА) („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 124/07),

– Закон о потврђивању Оквирног споразума између Републике Србије и Европске комисије о правилима за спровођење финансијске помоћи Европске уније Републици Србији у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА II) („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/14).

Општи нормативни оквир за јавни сектор:

– Закон о Народној скупштини („Службени гласник РС”, број 9/10),

– Пословник Народне скупштине („Службени гласник РС”, број 20/12 – пречишћен текст),

– Закон о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 74/12 – исправка УС, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон),

– Закон о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14 и 30/18 – др. закон),

– Закон о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 44/14, 14/15, 54/15 и 96/15 – др. закон и 62/17),

– Закон о државним службеницима („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 81/05 – исправка, 83/05 – исправка, 64/07, 67/07 – исправка, 116/08, 104/09, 99/14 и 94/17),

– Закон о платама државних службеника и намештеника („Службени гласник РС”, бр. 62/06, 63/06 – исправка, 115/06 – исправка, 101/07, 99/10, 108/13 и 99/14),

– Закон о буџетском систему („Службени гласник РС”, бр. 54/09, 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13 – исправка, 108/13, 142/14, 68/15 – др. закон, 103/15, 99/16 и 113/70),

– Закон о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 124/12, 14/15 и 68/15),

– Закон о општем управном поступку („Службени гласник РС”, број 18/16),

– Закон о заштити података о личности („Службени гласник РС”, бр. 97/08, 104/09 – др. закон, 68/12 – УС и 107/12),

– Закон о тајности података („Службени гласник РС”, број 104/09),

– Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању („Службени гласник РС”, број 94/17),

Закони из надлежности Министарства унутрашњих послова:

– Закон о полицији („Службени гласник РС”, бр. 6/16 и 24/18),

– Закон о јавном реду и миру („Службени гласник РС”, бр. 6/16 и 24/18),

– Закон о јавном окупљању („Службени гласник РС”, број 6/16),

– Закон о оружју и муницији („Службени гласник РС”, број 20/15),

– Закон о испитивању, жигосању и обележавању ватреног оружја и муниције, („Службени гласник РС”, број 46/95),

– Закон о испитивању ручног ватреног оружја, направа и муниције („Службени лист СЦГ”, број 31/04),

– Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 90/07 и 24/18),

– Закон о пребивалишту и боравишту грађана („Службени гласник РС”, број 87/11),

– Закон о путним исправама („Службени гласник РС”, бр. 90/07, 116/08, 104/09, 76/10, 62/14),

– Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 24/18),

– Закон о азилу и привременој заштити („Службени гласник РС”, број 24/18),

– Закон о личној карти („Службени гласник РС”, бр. 62/06 и 36/11),

– Закон о јединственом матичном броју грађана („Службени гласник РС”, број 24/18),

– Закон о путним исправама („Службени гласник РС”, бр. 90/07, 116/08, 104/09, 76/10 и 62/14),

– Закон о граничној контроли („Службени гласник РС”, број 24/18),

- Закон о безбедности саобраћаја на путевима („Службени гласник РС”, бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13 – УС, 55/14, 96/15 – др. закон, 9/16 – УС, 24/18, 41/18 и 41/18 – др. закон),
- Закон о заштити од пожара („Службени гласник РС”, бр. 111/09 и 20/15)
- Закон о ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”, бр. 111/09, 92/11 и 93/12),
- Закон о запаљивим и горивим течностима и запаљивим гасовима („Службени гласник РС”, број 54/15),
- Закон о експлозивним материјама, запаљивим течностима и гасовима („Службени гласник СФРЈ”, бр. 44/77, 45/85 и 18/89 и „Службени гласник РС”, бр. 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/05 – др. закон и 54/15 – др. закон),
- Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 101/05 – др. закон, 90/07, 72/09 – др. закон, 111/09 и 104/13 – др. закон),
- Закон о детективској делатности („Службени гласник РС”, број 104/13),
- Закон о приватном обезбеђењу („Службени гласник РС”, бр. 104/13 и 42/15),
- Закон о националном ДНК регистру („Службени гласник РС”, број 24/18),
- Закон о евиденцијама и обради података у области унутрашњих послова („Службени гласник РС”, број 24/18),

Други закони који се примењују у Министарству унутрашњих послова:

- Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 и 94/16),
- Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14),
- Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције („Службени гласник РС”, број 94/16),

- Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, („Службени гласник РС”, бр. 32/13 и 94/16),
- Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку, („Службени гласник РС”, број 85/05),
- Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС”, број 113/17),
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима, („Службени гласник РС”, број 20/09),
- Закон о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 101/10),
- Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/04, 61/05, 101/07, 104/09, 101/11 – др. закон и 6/15),
- Закон о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 101/10),
- Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/04, 61/05, 101/07, 104/09, 101/11 – др. закон и 6/15),
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Службени гласник РС”, број 85/05),
- Закон о спречавању насиља у породици („Службени гласник РС”, број 94/16),
- Закон о одговорности правних лица за кривична дела („Службени гласник РС”, број 97/08),
- Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник РС”, број 99/10),
- Закон о прекршајима („Службени гласник РС”, бр. 65/13, 13/16 и 98/16 – УС),

- Закон о транспорту опасног терета („Службени гласник РС”, бр. 88/10 и 104/16 – др. закон),
- Закон о извозу и увозу наоружања и војне опреме („Службени гласник РС”, број 107/14),
- Закон о извозу и увозу робе двоструке намене („Службени гласник РС”, број 95/13),
- Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме („Службени гласник РС”, број 36/18),
- Закон о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15 и 66/15 – др. закон),
- Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме („Службени гласник РС”, број 36/18),
- Закона о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 88/09 и 36/18),
- Закон о електронским комуникацијама („Службени гласник РС”, бр. 44/10, 60/13 – УС и 62/14),
- Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине („Службени гласник РС”, бр. 46/06 и 104/09 – др. закони),
- Закону о сарадњи Србије и Црне Горе са Међународним трибуналом за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије од 1991. године („Службени лист СРЈ”, број 18/02 и „Службени лист СЦГ”, број 16/03),
- Закон о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 88/17 и 27/18 – др. закон),
- Закон о избеглицама („Службени гласник РС”, број 18/92, „Службени лист СРЈ”, број 42/22 – СУС, „Службени гласник РС”, бр. 30/10 и 107/12 – др. закон),
- Закон о матичним књигама („Службени гласник РС”, бр. 20/09 и 145/14),

- Закон о основама уређења служби безбедности Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 116/07 и 72/12),
- Закон о Безбедносно-информативној агенцији („Службени гласник РС”, бр. 42/02, 111/09, 65/14 – УС, 66/14 и 36/18),
- Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији („Службени гласник РС”, бр. 88/09, 55/12 – УС и 17/13),
- Закон о посебним условима за реализацију пројекта изградње станова за припаднике снага безбедности („Службени гласник РС”, број 41/18),
- Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење („Службени гласник РС”, број 41/18).

У Министарству је у току рад на изради следећих закона: Нацрт закона о критичној инфраструктури, Нацрт закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама, Нацрт закона о добровољном ватрогаству, Нацрт закона о испитивању, жигосању и обележавању ручног ватреног оружја, направа и муниције, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о детективској делатности, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о приватном обезбеђењу и Нацрт закона о изменама и допунама Закона о безбедности саобраћаја на путевима.

Промене у законодавству попут новог Закона о полицији („Службени гласник РС”, бр. 6/16 и 24/18), Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела („Службени гласник РС”, бр. 32/13 и 94/18), и Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције („Службени гласник РС”, број 94/16), су у претходном периоду изазвале промене у организацији и раду организационих јединица Министарства. Образоване су нове организационе јединице, дошло је до промена у интерним актима и сл. Такође, промене су захтевале и измене у стратешким документима, што се и очекује у наредном периоду.

3.6.2. Институционални оквир

Задатак Националног координационог тела је да:

1) координира активности на превенцији и борби против тероризма, радикализма и насилног екстремизма који води у тероризам на националном нивоу,

2) осигура ефикасно спровођење, праћење, оцењивање и извештавање о спровођењу Националне стратегије за спречавање и борбу против тероризма за период 2017–2021. година (у даљем тексту: Национална стратегија), као и успостављање јасне и конзистентне политике у овој области.

4. Ради извршавања задатака из тачке 3. ове одлуке, Национално координационо тело може образовати сталне и повремене стручне тимове, као и ангажовати представнике других државних органа и стручњака из појединих области.

5. Национално координационо тело подноси следеће извештаје Влади:

1) извештај о раду – квартално;

2) обједињени извештај на годишњем нивоу о спровођењу Националне стратегије и пратећег Акционог плана за спровођење ове стратегије;

3) друге извештаје у вези са задацима Националног координационог тела – по потреби.

6. Административно-техничке послове за потребе Националног координационог тела обавља Канцеларија савета за националну безбедност и заштиту тајних података у сарадњи са Министарством унутрашњих послова и Безбедносно–информативном агенцијом.

3.6.3. Стратегија против прања новца и финансирања тероризма

У Републици Србији се дуги низ година континуирано спроводи борба против прања новца и финансирања тероризма. Интензивно се прате и дешавања на међународном плану и примењују најбоља регулаторна решења.

Кривично дело прања новца прописано је чланом 245. Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09111/09, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016), а кривично дело финансирања тероризма чланом 393. Кривичног законика.

Важећи **Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма**, који се примењује од 1. априла 2018. године, представља даље усаглашавање домаћег законодавства с међународним стандардима из ове области, а пре свега с прописима и стандардима Европске уније, у складу с напорима који се чине у процесу придруживања ка пуноправном чланству у Европској унији. Закон, као и на основу њега донети подзаконски акти, треба да унапреди постојећи систем откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма афирмацијом приступа заснованог на процени ризика од настанка тих појава.

Ради унапређења спречавања прања новца, Влада Републике Србије усвојила је **Националну стратегију за борбу против прања новца и финансирања тероризма**, која има за циљ да се, на основу описа и анализе законодавног, институционалног и оперативног оквира борбе против прања новца и финансирања тероризма, дају препоруке за унапређење постојећег система спречавања прања новца и финансирања тероризма.

У борби против прања новца и финансирања тероризма од изузетног је значаја учешће свих заинтересованих страна, које могу да се уврсте у три групе:

Прву групу чине обвезници Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (члан 4):

- банке;
- овлашћени мењачи;
- друштва за управљање инвестиционим фондовима;

- друштва за управљање добровољним пензијским фондовима;
- даваоци финансијског лизинга;
- друштва за осигурање, друштва за посредовање у осигурању, друштва за заступање у осигурању и заступници у осигурању који имају дозволу за обављање послова животног осигурања, осим друштава за заступање и заступника у осигурању за чији рад одговара друштво за осигурање у складу са законом;
- брокерско-дилерска друштва;
- приређивачи посебних игара на срећу у играчницама и приређивачи игара на срећу преко средстава електронске комуникације;
- друштва за ревизију и самостални ревизори;
- институције електронског новца;
- платне институције;
- посредници у промету и закупу непокретности;
- факторинг друштва;
- предузетници и правна лица која се баве пружањем рачуноводствених услуга;
- порески саветници;
- јавни поштански оператор са седиштем у Републици Србији, основан у складу са законом којим се уређују поштанске услуге;
- лица која се баве пружањем услуга куповине, продаје или преноса виртуелних валута или замене тих валута за новац или другу имовину преко интернет платформи, уређаја у физичком облику или на други начин, односно која посредују при пружању ових услуга.

Обвезници су и адвокати када:

1. помажу у планирању или извршавању трансакција за странку у вези са:
 - (1) куповином или продајом непокретности или привредног друштва,
 - (2) управљањем имовином странке,
 - (3) отварањем или располагањем рачуном код банке (банкарским рачуном, штедним улогом или рачуном за пословање с хартијама од вредности),
 - (4) прикупљањем средстава неопходних за оснивање, обављање делатности и управљање привредним друштвима,
 - (5) оснивањем, пословањем или управљањем привредног друштва или лица страног права;
2. у име и за рачун странке врше финансијску трансакцију или трансакцију у вези с непокретношћу.

Обвезници су и јавни бележници, у складу с посебним одредбама Закона.

Другу групу чине органи надлежни за вршење надзора над применом Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (члан 104):

- Управа за спречавање прања новца,
- Народна банка Србије,
- Комисија за хартије од вредности,
- државни орган надлежан за инспекцијски надзор у области девизних и мењачких послова и игара на срећу, министарство надлежно за инспекцијски надзор у области трговине,
- министарство надлежно за послове поштанског саобраћаја,
- Адвокатска комора Србије и
- Јавнобележничка комора.

Трећу групу чине правосудни и полицијски органи:

- Републичко јавно тужилаштво,
- судови и
- Министарство унутрашњих послова.

3.7 Негативне последице тероризма на људска права

Поштовање људских права не спречава снажну и делотворну акцију против тероризма. Штавише, оно је покретач за акцију, тиме што захтева да држава предузме позитивну акцију да заштити право на живот, физички интегритет и безбедност. Поред тога, поштовање, заштита и унапређење људских права представља услов за делотворност одговора државе, будући да су у Глобалној стратегији УН за борбу против тероризма и у обавезама ОЕБС кршења људских права препозната као фактори који доводе до ширења тероризма. Постоји извештај број права која су посебно угрожена у напорима на борби против тероризма. Нека од ових права су апсолутна и не могу се ограничити ни под којим условима, док се друга могу законито ограничити. Заштита од мучења и другог окрутног, понижавајућег или нечовечног поступања или кажњавања је апсолутно право те, стога, не може бити предмет било каквог облика ограничења, чак ни у ванредном стању. Никакве изузетне околности, укључујући ту и борбу против тероризма, не могу се наводити као оправдање за мучење и друге облике злостављања. Слично томе, дискриминација на основу „расе“, боје коже, пола, језика, вероисповести, политичког или другог мишљења, националног или друштвеног порекла, имовине, рођења, припадности мањини или неког другог статуса не може се оправдати ни под каквим околностима. Кршења ових права услед, на пример, бруталности полицијских службеника или пропуштања да се предузму делотворне мере на спровођењу истраге поводом напада на одређене појединце или групу појединаца, незаконита су и контра-продуктивна. ^[111]

Већина других права која су посебно угрожена у борби против тероризма су условна права. То значи да се она по међународном праву људских права могу законито ограничити под следећим условима:

- ограничење мора имати правни основ у националном праву, а тај основ мора бити довољно јасан тако да појединци на које се он односи разумеју последице својих поступака;

- мора тежити легитимном циљу (нпр. заштити јавног реда и безбедности, заштити права и слобода других или заштити националне безбедности);
- мора бити неопходно у демократском друштву, тј. мора постојати хитна друштвена потреба за ограничењем права, и то ограничење не сме да уништи суштину конкретног права;
- мора бити сразмерно циљу који се жели постићи;
- мора бити недискриминаторно.

Заштита људских права изискује успостављање заштитних мера против злоупотребе, као што су механизми судског надзора и одговорности.

Четврти део - Истраживање о тероризму и организованом криминалу у Србији

4.1. Дефинисање предмета и циља истраживања

Савремени свет карактерише велика међузависност и повезаност држава и свих осталих актера који наступају на међународној сцени. То се огледа у свим сферама друштвено-политичког деловања појединаца, предузећа и држава.

Тероризам представља један од најзначајнијих проблема са којима се савремено људско друштво суочава. Он има изузетно велики утицај на све сфере друштвеног и политичког живота већине држава, појединаца који у њима живе и предузећа која у њима послују. Савремени тероризам, са свим опасностима и негативним последицама које он са собом доноси, има изузетно велики утицај на људска права.

Предмет истраживања може се видети из наслова. Утицај који тероризам има на друштвене заједнице и људска права у целини никада није био израженији. Тероризам, уз организовани криминал са којим је често уско повезан и путем ког се у великом броју случајева финансира, представља најдеструктивније облике људског понашања који се реализују у правцу остваривања одређених циљева. Поред реалних претњи које тероризам са собом доноси поједине земље су искористиле његову опасност као изговор за смањивање људских права својих грађана. У оквиру рада ће бити изнети бројни докази у корист тврдње да тероризам представља опасност по људска права, али и аргументи који указују на злоупотребе терористичких претњи и страха од ове појаве од стране појединих држава, које су управо тероризам искористиле као изговор за угрожавање приватности и ограничавање људских права својих грађана, али и становника других држава.

Основни циљеви организовања терористичких група и спровођења терористичких активности могу имати верски, идеолошки, политички и материјални карактер. Као основни циљ, чијој се реализацији тежи уз помоћ тероризма истиче се спровођење терористичких активности које су усмерене у правцу скретања пажње на специфичне идеје које одређени појединци или групе имају. Тероризам и терористичке активности представљају начин исказивања различитих мишљења и

идеологија. Постоји велики број различитих мотива који покрећу терористе да врше терористичке нападе, од којих се као најзначајнији могу издвојити политички, војни, верски и економски. Управо у мотивима се огледа круцијална разлика на основу које је могуће разликовати тероризам од организованог криминала, који је увек заснован на економским мотивима.

Под појмом људских права се подразумевају сва урођена права којима одређена особа располаже. Државе су обавезне да, у свим сегментима свог функционисања, поштују људска права својих држављана и странаца који се на њиховој територији налазе. Ова права су дефинисана одредбама међународног права и стандардима заштите људских права. Људска права се стичу чином рођења, при чему би она морала бити иста за све особе, без обзира на њихов пол, место рођења, услове живота, порекло, породицу, ниво образовања, старост и сл. Пракса примене људских права се у значајној мери разликује од теоријског концепта на ком се она заснивају, тако да се у великом броју земаља могу сусрести различити, тежи или лакши облици њиховог кршења. Постоје случајеви у којима се кршење људских права од стране државе показује као оправдано, попут кршења људских права затвореника који су правоснажно осуђени за кривична дела, а којима држава ускраћује право слободе кретања. У пракси се све чешће можемо сусрести и са случајевима у којима државе користе тероризам за кршење људских права својих грађана и странаца, правдајући те активности заштитом од потенцијалних опасности које могу наступити као последица терористичких активности.

Тероризам представља једну од најпогубнијих друштвених активности, која доводи до нарушавања безбедности и ограничавања нормалног животног деловања. Широки спектар деловања терористичких организација као организаних група за последицу има потешкоће у дефинисању и јединственом сагледавању термина тероризам као криминалне радње.

У оквиру првог дела рада акценат је стављен на обрађивање теме тероризма. Прво је обрађен тероризам, кроз његово дефинисање и представљање његових појавних облика. Дефинисан је тероризам као кривично дело, његове везе са организованим криминалом, процес и начини финансирања терористичких активности. У оквиру првог дела рада је обрађена и глобализација, при чему је акценат стављен на

свеопште повезивање између појединаца и група људи, до којих је она довела, како би се дефинисале везе које постоје између глобализације и тероризма. У оквиру овог дела рада је обављена и анализа најпознатијих терористичких организација, при чему је посебан акценат стављен на развој њиховог деловања током времена. На крају овог поглавља су дефинисане сличности и разлике између тероризма и организованог криминала.

Други део рада се бави људским правима, њиховим значајем и механизмима њиховог обезбеђивања. Поред приказа најзначајнијих стандарда и конвенција које се баве овом тематиком у оквирима овог дела рада су дефинисани и начини кршења људских права. Посебан акценат је стављен на негативне утицаје које савремени тероризам има по људска права, као и на злоупотребе од стране појединих држава које борбу против тероризма користе као параван за угрожавање људских права.

Трећи део рада се бави анализом утицаја тероризма на људска права. У оквиру овог дела рада је анализирана глобална стратегија спречавања негативних утицаја тероризма на све сегменте друштва, при чему је посебан акценат стављен на заштиту људских права. Обрађени је утицај и значај међународних докумената у области тероризма на људска права, на глобалном и на националним нивоима појединих земаља. Посебан акценат у оквиру овог поглавља је стављен на дефинисање начина на који тероризам негативно утиче на људска права. На крају овог поглавља је анализирана Европска стратегија безбедности, која има за циљ да дефинише механизме заштите од тероризма и организованог криминала.

У четвртом, последњем делу рада биће представљени резултати истраживања о тероризму и организованом криминалу који је са њим уско повезан, при чему ће се посебан акценат ставити на финансирање терористичких активности кроз организовани криминал. Поштујући основна начела методологије научно-истраживачког рада представиће се методолошки оквир неопходан за доношење закључка и препорука за будућност.

На основу дефинисаног предмета истраживања и са њим повезаног садржаја дисертације, циљ рада се огледа у указивању утицаја тероризма на људска права. Поред овога, истраживање, у крајњој инстанци има за циљ и идентификовање нових облика спречавања негативних утицаја тероризма на људска права и давање

преорука и смерница за будућу, потенцијалну борбу против тероризма и његове злоупотребе од стране појединих држава као изговора за нарушавање људских права.

Примарни допринос овог рада ће се огледати у бољем сагледавању проблема тероризма, његове везе са организованим криминалом и утицаја који има на људска права. Реализацијом истраживања које ће бити спроведено у оквирима рада ће бити проширен фонд знања у вези са наведеним темама. Примарни значај истраживања се огледа у идентификацији нових облика тероризма, дефинисању његових негативних утицаја на људска права и начина спречавања ових утицаја и злоупотреба тероризма од стране појединих земаља које га користе као изговор за нарушавање и смањење људских права. Поред наведених елемената, значај рада се огледа и у дефинисању међузависности тероризма и људских права.

Истраживање има за циљ да омогући, како научној тако и стручној јавности, отварање нових научно-стручних дискусија, давање примера и смера будућим истраживањима не само у области права, већ и економије, политике и безбедносно-техничке сфере.

4.2. Методолошки оквир

Проблематика која је разматрана и анализирана у овој дисертацији предмет је мултидисциплинарног проучавања. Истраживање се налази у граничној зони неколико научних дисциплина. Поред основне, кривично-правне сфере обухвата и друге области права, пре свих међународно-правну као и сферу економије и међународних односа. Истраживање је базирано на више различитих метода и поступака истраживања, а ради се о:

- аналитичкој методи која подразумева поступак код којег се мисаоне творевине рашчлањују и деле на њихове елементе и саставне делове. За потребе планираног истраживања користиће се неколико врсте анализе: дескриптивна, експликативна, каузална, структурална и компаративна анализа,
- синтези, која подразумева процес уопштавања и спајања једноставних мисаоних творевина у сложене појмове и системе тј. повезивање појединачних елемената добијених на бази анализе,
- апстракцији, на основу које ће се извршити процес одвајања општег и посебног, битних од небитних особина одређене појаве и предмета истраживања,
- индуктивној методи закључивања у чијој основи је процес закључивања у смеру посебног ка општем, и
- дедукцији, као методи закључивања у којој се појединачни закључци изводе из општег.

Током писања рада и реализације истраживања коришћена је анализа садржаја. Уз помоћ ове анализе се системски и квалитативно анализира садржај одређених докумената и предмета релевантних за доношење закључног мишљења.

Историјском методом испитаће се историјски догађаји, а све у циљу креирања објашњења која важе за одређени период и простор. Ова метода омогућиће мисаоно креирање настанка развоја одређене појаве и даће могућност предвиђања за будући период.

Узорком су обухваћени сви случајеви који се односе на тероризам, његов утицај на људска права, као и случајеви организованог криминала који су, директно или индиректно, повезани са терористичким активностима. Материјал за истраживање узорка је прикупљен из релевантних докумената државних институција и организација које се баве заштитом грађана. Истраживање је обављено на територији Републике Србије и путем анкета.

4.3. Формулисање и образложење опште и посебних хипотеза

Општа хипотеза

X_0 - Савремени тероризам је глобална појава која се храни страхом. Реакција која се базира само на примени непримерене силе подстиче тероризам, уништава људска права и изискује потребу за још већом силом која води даљем смањивању људских права које води новом и већем незадовољству. Најзначајнији терористички напад у овом веку (напад на куле Светског Трговинског центра) довео је до напада на читаву државу што је изазвало нове проблеме и коначно довело до стварања читаве терористичке државе - ИСИСа.

Посебне хипотезе

X_1 – Не постоји оправдање за тероризам, макар то било увиђено у неки облик борбе за самосталност или било који слични

X_2 – Људска права се штите уздржавањем од кршења чак и онда када се чини да је сила једини одговор

X_3 – Боље образовање значајно смањује број нових регрута терориста

X_4 – Побољшање економске ситуације смањује број нових регрута терориста

4.4. Представљање резултата истраживања

Истраживање је подељено на два дела. Први део се односи на терористичке групе и одговоре на њихове нападе, пре свега у овом веку, док је други део заснован на анкети која је спроведена са случајно одабраним особама у Србији.

Емпиријски морамо поћи од Макса Вебера. Макс Вебер је био правник, социолог, историчар и политичар са краја 19. и почетка 20. века. За Вебера је најважније средство политике – сила а она произилази из моћи. Моћ је пресудна за употребу силе а по Веберу се састоји из два посебна дела. Моћ је последица друштвене интеракције свих актера друштва. То говори да они који поседују моћ намећу своју вољу онима који немају моћ и та воља се спроводи упркос сваком отпору. Ако се повећава моћ једних, смањује се моћ других и обратно. Што доводи до друге карактеристике Веберовог схватања, ко има моћ тежи да је употреби за личне интересе и тиме се мења укупна количина моћи у једном друштву, расте или се смањује.

Када то поставимо на конкретне друштвене односе и тероризам, долазимо до тога да претерано испољавање моћи, путем силе или било ког начина, ствара повећање отпора. Када погледамо највеће терористичке претње 21. века видимо да су утемељене у константном отпору ка другој страни, конкретно Западу који деценијама не узима у обзир културолошке разлике, верске разлике и историјске разлике, кршећи кроз историју сваки договор који су имали са Арапима.

Склоност ка отпору западној култури и традицији, која не тежи да разуме различитости, већ упорно намеће своје визије (које нису нужно погрешне или лоше) ствара појединце који у отпору виде могућност за промоцију своје личности и својих ставова (који су углавном нужно погрешни) и воде у оружани отпор. У таквим случајевима доминира став Запада који гласи да „држава има монопол на силу“ и тог става се слепо држе. То закључујемо и доказујемо тиме да је одговор САД на терористичке нападе увек био употреба сурове, непримерене силе. На сваки терористички напад одговор је био бомбардовање или напад на читаву државу. У Судану су уништили круцијалну фабрику лекова од које је зависила читав држава. Читав напад на Ирак је био на основу погрешне информације о постојању оружја за масовно уништење. Напад на Авганистан је довео до тога да

се број мртвих повећава из године у годину. Укупно несхватање је довело до стварања терористичке државе са још већим бројем мртвих и сада апсолутно неминовном војном реакцијом јер не постоји никаква друга опција.

Поред људских жртава, друга највећа жртва су људска права. Она су потпуно уништена или суспендована на обе стране. Ратом погођено подручје је постало извор свих могућих кршења људских права која се могу замислити. Ако је идеја била ослобађање од утицаја Запада, потпуно је отишла у најгори могући облик са робовима, силовањима, убијањима, лишавањима свега, почев од образовања до услова за живот.

Слика број 41. (Washington Post)

Ако је веровати Сноудену, бившем ЦИА аналитичару који је пребегао у Русију, Патриотски акт је претворио САД у земљу у којој се крше сва могућа права. Он наводи да су шпијунирани скоро сви грађани САД, до таквих бизарности да су насумице укључиване камере на компјутерима и снимани људи док се пресвлаче.

Како терористички лидери нису били у могућности да своја схватања пренесу што већем броју људи и тако остваре повећање бројности а тиме и повећање моћи које би им омогућило превласт над силом, посегли су за моћи коју имају. Оиграли су на карту сиромаштва, религиозности и необразовања али и на карту претеране

самоуверености Америке. Такође су користили све погодности и слободе које нуди непријатељ.

У припреми напада на америчко тло прво су испитивали озбиљност безбедносних служби. У невероватним безбедносним пропустима прво су извршили бомбашке нападе на америчке амбасаде. Током припреме напада на амбасаду у Кенији, лице које се налазило на списку терориста ФБИ као члан Ал Каиде се отворено распитивао од радника амбасаде о безбедносним мерама. Постојао је још читав низ пропуста, читава страна ка улици је била од стакла, са суседних зграда је могла да се види активност у амбасади. Скоро истовремено су активирани ауто бомбе у Најробију и Дар ес Саламу, Танзанија. Укупно 224 мртвих а преко 5000 повређених. Од тога Американаца укупно 12. Ако би се гледало војно тактички, бесмислен напад, за 12 обичних, неважних службеника амбасаде убијено је још 212 мештана али... Ал Каида је прогласила да је напад изведен на годишњицу доласка америчких снага у Саудијску Арабију због припреме напада на ирачке снаге у Кувајту. Саудијска Арабија је дом Меке и Медине, светих места ислама. Потенцира се скрнављење религије, прикрива се да је основ за долазак трупа ослобађање друге муслиманске земље од агресора, при томе се вера обилато користи на погрешне начине. У истрагама поводом напада је закључено да верници који су искоришћени не знају да оно што им је презентовано да од њих захтева религија не постоји у светим књигама, већ се ради о измишљотинама.

Основни циљ Ал Каиде је био изазивање реакције САД суровом и чистом силом. Следи бомбардовање Судана и Авганистана као одмазда. Бомбардовање изазива револт међу муслиманима и још више људи се прикључује Ал Каиди. Ал Каида користи америчко схватање силе као легитимног политичког средства за своје циљеве.

Следи напад на Каиде УСС Кол, још један пропуст у безбедносним мерама. ФБИ шаље своје истражитеље у Јемен. Локално становништво то доживљава као увреду. Посебно је битан моменат да пуно Јеменаца ради у Бин Ладен грађевинској индустрији и идентификују свој посао и опстанак са отпором према Американцима. Не само обични људи, већ војска и полиција. Опет безбедносним пропустом, амбасадорка САД просто онемогућава истрагу јер се боји да не наљути Саудијску

Арабију која им је неопходна као савезник. Долази се до апсурда да ФБИ не може да испита кључне људе који знају за план напада на америчко тло а налазе се у затвору.

Слика број 42. (Washington Post)

Ал Каида регрутује грађане Саудијске Арабије јер имају лакши приступ САД. Особе за које ЦИА зна да су повезани са Ал Каидом а грађани су Саудијске Арабије, слободно долазе у САД и похађају пилотске школе. Из угла безбедносних служби делује скоро невероватно да припреме за напад трају више од две године и то у самој Америци, да ЦИА има податке али их не прослеђује ФБИ који је задужен за тло САД. Са терена, од доушника стижу информације о предстојећем нападу које нико не примећује. Саудијска Арабија упозорава САД да је могућ напад у који ће бити умешани авиони. Будући нападачи лете авионима и проверавају где је безбедност најслабија. Потпуно несметано улазе у пилотске кабине. Америка у предвечерје напада делује потпуно безбрижно иако сви показатељи, па и сам Осам бин Ладен, говоре о скором нападу. САД као да сматрају да једини имају позицију и право да примењују силу следећи Веберову дефиницију да је најважније средство политике сила. Свака политика се темељи на употреби или претњи употребом силе. Сила тиме постаје основ постојања и темељ државе а држава има легитимни монопол на употребу силе. Са позиције моћних држава ово се узима буквално у сфери међународних односа. Држава тако преузима право на власт и моћ без икаквих преиспитивања. Тиме је држави која поступа са становишта силе

дозвољено много или чак и све. Тиме се бришу границе њеног домаћаја и границе реципроцитета.

Слика број 43. (Al Jazeera)

Не улазећи у то да то није, генерално, била Веберова идеја (он поставља јасну етичку границу испред владара) војно моћне државе користе тај Веберов модел. Друга ствар на коју се ослањају војно јаке државе је безбедност. Држава без безбедности води до несигурне државе. Јаке државе зато наглашавају своју безбедност за коју сматрају да је имају право штитити далеко ван својих граница.

Имајући у виду управо позицију са које наступа САД, односно администрација САД и става да је „амерички начин живота најбољи и најисправнији“ Ал Каида припрема замку за коју унапред зна какав ће бити исход. Сам напад 11. септембра 2001. године није у потпуности успео. Идеја је била да отму 12 авиона али нису успели у томе. Циљеви су пажљиво бирани и одређени: Бела Кућа као дом америчког председника, Пентагон као центар војне моћи, Светски трговачки центар као симбол капитализма (који су пробали већ раније да сруше), Капитол као симбол америчке политике, Амбасаду Израела, кулу Сирса у Чикагу, нека нуклеарна постројења...Три авиона су успели да отму, четврти су покушали али храбром реакцијом путника авион није завршио ударом у Белу кућу већ се срушио ван града. На изненађење свих па и отмичара, Две куле су се срушиле.

Планери напада су тачно предвидели америчку реакцију која се потпуно поклапа са њиховим циљем, САД наступа са становишта државе која има право да силом решава све ван граница своје државе.

САД поставља ултиматум Авганистану, који је и сам држава која познаје једино силу као аргумент. Ултиматум је сличан ономе који је Аустро – Угарска поставила Србији 1914. године након атентата, очекујући идентичан одговор. Ултиматум више служи као изговор пред домаћом и светском јавношћу него што је реалан покушај решавања новонастале ситуације.

САД упорно покушавају да нађу изговор за напад на Ирак. Како тада нису могли да повежу Ал Каиду и Садама Хусеина, две године касније измишљају оружје за масовно уништење како би започели још један рат.

Слика број 44. (Daily Mail)

Рат против тероризма Америку кошта 4 билиона долара и више од 10 хиљада живота америчких војника и са небројеним локалним жртвама које процењују и на више од милион људи. У подручјима погођеним ратом повећана је инциденца обољевања од свих болести, људи живе у очајним условима, не постоје слободе, образовање никакво, здравствена нега спорадична.

Мигранти из ратних подручја се већ броје на милионе.

САД приликом хватања вође Ал Каиде пропушта прилику да ствари врати у легалан ток. Осаму бин Ладена убијају у скровишту у коме је био окружен женама и децом, без ратника, без војника и без отпора, обична егзекуција. Није било ни сахране, бачен је у море његов леш. Касније, неуверљиво тврде да је сахрањен по муслиманским обичајима али то већ нико не верује.

Очекивање да ће силом и потпуним пренебрегавањем религиозних и културолошких разлика сломити тероризам, показала су се потпуно погрешним. Скоро све тачке плана Ал Каиде се остварују, чак је уклањање Осаме бин Ладена послужило у сврху пропаганде.

Слика број 45. (La Republica)

Нове генерације регрута се јављају. Јачају разни, чисто верски, фундаменталистички покрети којима је тероризам једино средство изражавања. Ствара се нова, интернационална, снага којој је сила једина политика. Јачају толико да имају своју територију којом владају.

САД примењују такозвани реалистични приступ у међународним односима који су утемељили Едвард Х Кар и Ханс Моргантау по којима држава искључиво силом

остварује своје интересе а изнад свих интереса је национални интерес. По њима сила и претња силом стоји изнад свега у међународним односима и могуће је урадити све да би се очувао национални интерес и безбедност, не водећи рачуна о интересима и правима других чиниоца међународне заједнице.

Слика број 46. (Catania News)

Мора се нагласити да је реакција САД оправдана по међународним стандардима и законима јер јесу жртва незапамћеног терористичког напада који има циљ да изазове реакцију и страх, проблем је граница изнад које су уништена људска права. Узмимо пример избеглица. Наша држава је на путу избеглица ка свом циљу – Западној Европи. Постоје специфичне обавезе закона о људским правима, пре свега у међународном избегличком праву а посебно су важне када се посматрају кроз призму међународне борбе против тероризма. Због кризе на Блиском Истоку велики број избеглица је кренуо пут западних европских земаља.

Основни међународни документи су Конвенција о статусу избеглица из 1951. године и Протокол из 1967. године који дефинишу појам избеглице као особу која се налази ван своје државе или пребивалишта а не може или не жели да се врати на

основу утемељеног страха од прогона на основу расе, религије, националности, политичког мишљења или припадности одређеној друштвеној групи. Строго правно гледано дефиниција искључује особе које су економски мигранти, жртве природних катастрофа или жртве конфликта са насиљем а ни интерно расељена лица.

Слика број 47. (RT.com)

Дефиниција такође искључује лица за које се може сматрати да су починили злочин против мира, ратни злочин или злочин против човечности. Такође особе које су починиле озбиљан неполитички злочин или су починиле злочин који је усмерен против принципа Уједињених нација.

Основни принцип избегличког права је да избеглице не врате или преусмере на границе територија на којима би због њихове расе, религије, националности, политичком мишљењу или припадности одређеној политичкој групи, био угрожен живот или слобода.

Ова обавеза не враћања је признато људско право и налази се у уговорима, актима, законима о људским правима, као што је УН Конвенција против мучења, Америчка конвенција о људским правима, Афричка повеља о људским правима и низ националних закона.

Слика број 48. (La Republica)

Ипак, обавеза државе је да не врати избеглице које је примила на своју територију али не обавезује ниједну државу да аутоматски мора да прими избеглице нити да има отворене границе, то се односи и на оне за које се донесе судска пресуда да имају „добро утемељен страх“. Не забрањује се ни да се захтева да особа напусти државу и оде у трећу где се по дефиницији не би суочила са прогоном. Након 11. септембра Савет безбедности је позвао све државе да предузму мере у складу са међународним законима и уз поштовање људских права, да пре него што некоме доделе статус избеглице провере да ли је та особа учествовала, планирала, олакшала на било који начин терористичке нападе. То је у сврху да терористи не добију статус избеглице на основу наводне политичке мотивације чиме би се онемогућило њихово изручење.

Проблем са мигрантима (морамо разумети да нису дефинисани као избеглице све док им нека држава не додели статус избеглице) је изазвао велики проблем са становишта људских права али и безбедности.

Са становишта људских права, они су посебно осетљива и угрожена категорија. Током путовања много њих изгуби живот, памтимо потресне слике мале деце која су се удавила у мору током неадекватног превоза. Недавно је био актуелан случај хладњаче која је у Лондон довезла мртва тела миграната. Несавесни људи виде на њима извор зараде, наплаћују им услуге мултиплицираним ценама. Постоје људи, углавном нацистички настројени, који пребијају мигранте. Имамо примере Мађарске и Хрватске које затварају своје границе (на шта правно гледано имају права).

Слика број 49. (Al Jazeera)

Како је превелики број миграната, међу њима се сасвим сигурно налази и они који су подметнути и долазе да би вршили терористичке нападе. Неки се запошљавају, неке државе одговорно помажу мигранте на путу.

То све јача крајње десне елементе који су по дефиницији склони кршењу људских права. Шири се својеврсна параноја праћена обиљем лажних прича у свим државама, па и нашој. Свакодневно се може прочитати о измишљеним давањима државе (по свим међународним стандардима наша држава има одговоран однос

према мигрантима), о измишљеним злочинима, о измишљеним болестима. Читав ланац људских права бива повређен.

Када говоримо о оружаним сукобима а читав „Рат против терора“ представља оружани сукоб, заштиту људских права посматрамо кроз Међународно хуманитарно право (International Humanitarian Law) које се сматра законом током оружаних сукоба или „непријатељстава“. Овај закон је садржан у многим уговорима, женеовској конвенцији, протоколима и осталим међународним инструментима за смањење патње коју људи доживљавају током оружаних сукоба. Његов смисао је да спречи непотребну или несразмерну употребу силе током војних операција као и смањење тегоба које доживљавају они који нису борци.

Слика број 50. (UNICEF)

У међународној стручној јавности се води полемика да ли Међународно хуманитарно право треба примењивати на тероризам јер терористички акти све више постају довољно велики да могу носити назив „оружани сукоб“. Последње гледиште пружа одређену подршку таквим акцијама Савета безбедности УН-а као што је усвајање резолуције убрзо након напада 11. септембра, у складу са поглављем 7. Повеље Уједињених нација, изричито наводећи да сваки терористички акт представља „претњу међународном миру и безбедности“ (на тај начин омогућава позивање на право на самоодбрану) и да су, „дела, методе и праксе

тероризма у супротности са циљевима и принципима Уједињених нација “(потенцијално оправдавајући колективне акције држава против терориста и њихових помагача). Питање је да ли дотична дела правилније сматрају злочинима које су починиле приватне особе (недржавни актери), и треба их судски судити, или представљају извођење оружаних непријатељстава која оправдавају војне реакције на које се примењују правила Међународног хуманитарног права.

Слика број 51. (Al Jazeera)

У Међународном хуманитарном праву не постоји експлицитна дефиниција „тероризма“ као таквог. То дозвољава употребу оружане силе која не би била легитимна у „дивилном“ кривичном контексту који не укључује „непријатељства“, а истовремено забрањује многа дела током оружаног сукоба која би се сматрала терористичким ако су почињена у време мира (као што је то јер намерна дела насиља над цивилима и цивилним предметима представљају ратне злочине према међународном праву, због којих појединци могу бити процесуирани). На пример, пропорционална употреба смртоносне силе је законита током оружаног сукоба, без обзира на нормална „грађанска и политичка права“, док су несразмерни или неселективни напади строго забрањени, као што су „мере“ или „терористички

акти“ или „дела или претње насиљем чија је основна сврха ширење терора међу цивилним становништвом.“ Међународни суд правде је потврдио примењивост основних људских права током оружаних сукоба. Ова расправа (о правилима која регулишу употребу оружане силе у контексту тероризма) постаје посебно интензивна у односу на терористичке активности организованих група које могу деловати преко националних граница и оних које тврде да имају владу или протовладин статус. Још је оштрије када се фокус пребацује на "тероризам спонзорисан од државе" и наводе да су акције терориста подржале, олакшале или финансирале стране владе.

Поставља се питање да ли онда доживљавати ИСИС као државу која је терористичка творевина или као тероризмом и војним активностима заузету територију.

Међународна заједница није имуна на грешке, што се одлично може видети на примеру Србије. Прво је терористичка УЧК, ОВК или КЛО препозната као ослободилачки покрет а онда је извршен напад на Србију на основу тог става.

Гледајући непристрасно можемо поуздано тврдити да је ОВК терористичка организација. Иако не постоји једна прецизна дефиниција тероризма, ипак свака обухвата исте елементе које можемо применити на ОВК. Циљ акција је искључиво политички, страда цивилно становништво чиме се шири страх. Политички циљ је уско сепаратистички ради стварања националне, етнички чисте државе. Повод нису репресалије нити ауторитарна власт. Не тежи се бољитку за све грађане већ искључиво за део једног народа по принципу вере (Албанци католици нису присталице ОВК) и слагања (ко се од Албанаца није слагао био је елиминисан). Увелико је умешан организовани криминал, пре свега трговина наркотицима, оружјем и људским органима. Потпуно су погажена људска права.

На први поглед оправдање за прихватање ОВК као легитимног ослободилачког покрета се повезује са ИРА али је и то нелогично и нетачно. Из војног дела ИРА издвојила се политичка групација која се уздигла изнад тероризма и тежила миру. Ирци су староседеоци у Ирској, баш као Срби на Косову и Метохији, Албанци долазе из суседне државе која је након Другог светског рата непријатељски настројена према Југославији а самим тим и Србији. У Албанији је стваран

параноидни страх и грађени огромни бункери према граници са Србијом (тада делом Југославије) због наводних тежњи ка освајању Албаније (које никада нису доказане, нити су део наратива у Србији).

Албанци су били у власти, на Косову скоро апсолутно, значи није им ускраћивано ниједно право. Тиме се не може оправдати поређење са Јужном Африком где је мањински режим држао власт искључиво на расној основи и није дозвољавао приступ органима власти свима друге боје коже.

Слика број 52. (Politika)

Распадом Југославије и останком Србије, Албанци би имали апсолутну власт на Косову али по излазности на изборима и поређењу података, албанска страна би била пресудан фактор и сасвим сигурно имала најмање министре у Влади а расподелом власти евентуално и Председника Владе или макар потпредседника. Све то указује да не постоји оправдани разлог за оружану побуну.

Стварање националних држава је одавно превазиђено, нису се показале као добар избор. Зато још више чуди погрешан став дела међународне заједнице који из чисто политичких разлога сматрају ОВК легитимним. Таква одлука ће се, вероватно, у

будућности показати као катастрофална. Са друге стране ако признају тако створену државу онда би морали прихватити да се ради о државном тероризму. По истом основу би ИСИС могао тражити међународно признање.

Темељ напада на Србију лежи у учењу Карла фон Клаусевица. За њега је употреба силе неодвојива компонента политичког деловања где је сврха сила наметање своје воље непријатељу. Односи између држава могу довести до оружаног конфликта као најекстремнијег вида испољавања силе где не постоје границе јер јачи намеће своју вољу слабијем употребом силе.

Слика број 53. (Politika)

Колико је одлука за напад на Србију погрешна, говори и податак да је један део земаља у традиционално добрим, савезничким односима са Србијом и да су тиме односи потпуно нарушени. Део америчке јавности сматра да је напад био скретање пажње америчке јавности са афере Клинтон/Левински. Сами агенти ЦИА-е на терену наводе да је однос муслиманске стране, коју наводно штите, такав да би увек без размишљања стали на страну сваког непријатеља Америке. То се делимично доказало јер је велики број муслимана са подручја бивше Југославије учествовао или још увек учествује у склопу ИСИС а још пре напада се знало да постоје центри Ал Каиде у Албанији.

Једна од важних тема везаних за људска права и тероризам је интернет. Модерне терористичке групе, које се све до једне заклињу у борбу против Запада, итекако користе све оно што технологија Запада доноси, пре свега интернет.

На проблему интернета се најбоље огледа проблем фрагилности људских права. Интернет је скуп различитих медија на коме постоји простор који омогућава, готово тренутно, дељење разних садржаја и вести. На њему постоје групе за разговоре, разни тематски форуми, друштвене мреже, сервис за кратке поруке и има небројено много могућности. У овом веку он чини јавни простор чак и више него традиционални медији, јер су они принуђени да сав садржај деле путем интернета. Свако има приступ информацијама али свако може креирати информације што користе терористи. Мора се напоменути да позитивни аспекти интернета увелико надмашују све негативне ризике. Сваки пропис који га уређује мора бити такав да не угрожава проток информација.

Суштина интернета је да је он развијен ван регулатива. Ако Владе желе да цензуришу садржај због борбе против тероризма морају се поштовати одређене мере:

- Борба против употребе Интернета у терористичке сврхе не сме се користити као изговор за сузбити слободан проток информација. Тужилаштво за сајбер-криминал требало би да буде усмерено само на незаконите активности и ни на који начин не утиче на техничку инфраструктуру Интернета као таквог.
- Не може се наметнути ограничење слободе изражавања на основу националне безбедности или антитероризма уколико влада не може да покаже да је ограничење прописано законом и неопходно у демократском друштву да заштити националну сигурност. Терет доказивања ваљаности и ефикасности ограничења лежи на влади.
- Мора постојати јасна разлика између нежељеног и илегалног садржаја како је законом одређено.

Нежељени (или „штетни“ или „проблематични“) садржаји, иако оспоравани, заслужују потпуну заштиту права на слободу изражавања. Ако постоји потреба да

се са Интернета скине илегални садржај, то би се требало десити по следећим принципима:

- Интернет садржаји могу бити проглашени незаконитим само на основу закона и пресудом суда правде. Када је у питању регулација Интернета, постоји забрињавајућа тенденција пребацивања одговорности на приватне оператере, попут пружатеља Интернет услуга. Приватна тела или компаније нису одговарајуће инстанце за одлучивање да ли је садржај „легалан“ или „незаконит“.
- Поступак мора бити транспарентан и мора се одобрити право жалбе. Право враћања на Интернет било којег садржаја који је погрешно уклоњен такође би требало поштовати. Принцип "правила за уpload" мора се применити. Сав Интернет садржај треба да подлеже законодавству земље његовог порекла, а не законодавству земље у којој се преузима садржај.

{Image produced by ISIS supporters}

Тешко је одговорити на питање где престаје одговорност државе а почиње одговорност појединца. Држава није и не сме бити тотор који све одлучује. Одговорност за личне одлуке мора лежати на појединцу. Ако није тако онда јединка нема никаква права.

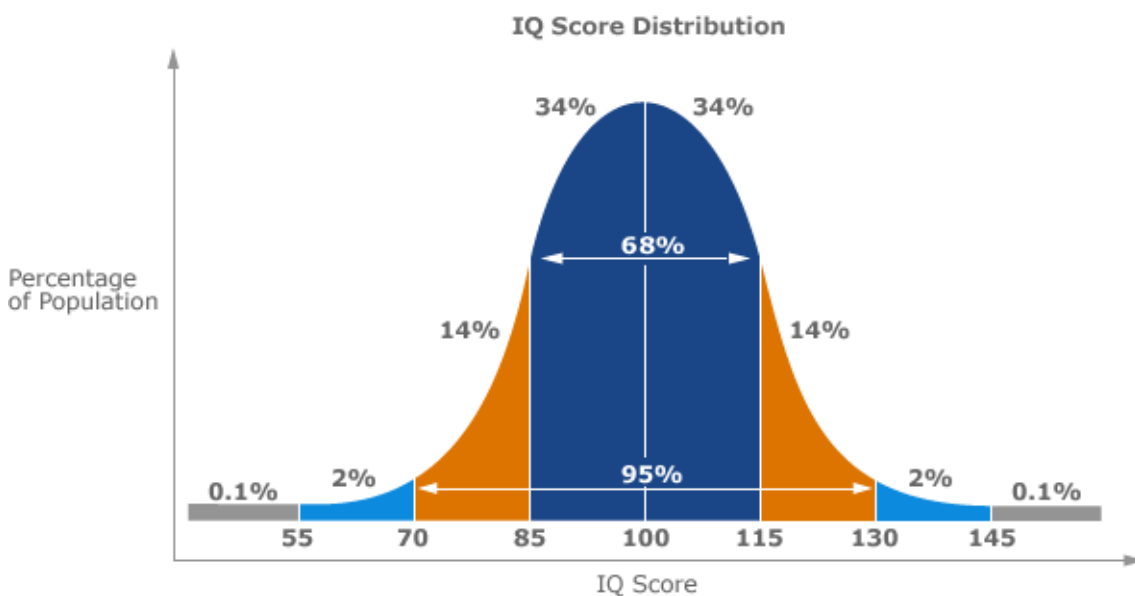
Нешто је другачије када се ради о заштити деце на интернету али ни ту одговорност не сме и не може лежати само на држави. Држава омогућује услове али не може надгледати сваког појединца.

Управо то користе терористи. Путем интернета траже незадовољне муслимане, посебно малолетне са Запада. Захваљујући ситуацији коју су сами изазвали терористичким нападима, створили су незадовољство у западним земљама које се преноси на све муслимане. Муслимани ни криви ни дужни постају предмет мржње. Екстремизам рађа тероризам. Поједини муслимани немоћни да издрже притисак а поносни на своје порекло, подлежу и крећу у сулуде нападе. Циљ ИСИС-а су такви напади, од људи који никада нису били на обуци, за које никада није потрошено ни време ни новац а које налазе путем интернета. Став ИСИС је да свако може дати

свој допринос убијањем. Сваки напад изазива јачање репресије и мржње јер свака држава прво наступа са становишта силе. Тако се точак мржње непрекидно окреће.

Како су терористи овладали медијима отворено је питање става новинара, не медија, већ појединаца. Закони штите право на слободу информисања, такође штите новинаре од обавезе да открију своје изворе али се поставља питање где лежи лична одговорност.

Заклањање иза става о подједнаком информисању, давању простора и другој страни да искаже своје „истине“, ствара код појединаца став да су мерила подједнако важна и подједнако исправна. Став да постоје две стране. Када је тероризам у питању нема две стране, тероризам мора бити уништен. Када су у питању људска права, такође мора бити јасно да се налазе изнад појединаца и држава, део су свакога од нас и припадају свима подједнако.

Гаус је поставио математичку криву интелекта. Њоме објашњава стања у државама. Власт се налази тачно на средини криве, на њеном врху и представља апсолутни медиокритет. Образовањем, јачањем интелекта државе, крива се помера у десну страну. Такве државе нису подложне развијању терористичких идеја а људска права су високо позиционирана. Насупрот, ако се крива помера у леву страну, пре свега распадом образовања, држава постаје подобна за апсолутизам, тероризам а људска права су озбиљно нарушена.

У сврху истраживања колико су људи код нас свесни тероризма, организованог криминала и људских права, путем интернета је урађена анкета.

Анкета је рађена по методологији Робинсона из 2018. године, прилагођеној за интернет анкете. Употребљене су препоруке Фостера и Паркера из 1995. године:

- Избегавање жаргона и сувише стручних термина
- Избегавање компликованих питања са комбинованим одговорима
- Избегавање нејасноћа, специфична питања
- Избегавање негације у питањима
- Избегавање усмеравања у питањима

Величина узорка је прилагођена препорукама Кормеја и Лија из 1992. године где је сигнификантност препоручена на више од 300 учесника а валидност одговора, сходно узорку у испитивању, постигнута на броју од 45 испитаника. Одговори који нису прелазили број од 45 испитаника уписивани су под „остало“ и сматрају се недовољно бројним за специфичност.

Примарни циљ анкете је био минимум од 600 испитаника.

Анкета је трајала од 01.06.2019. године до 01.12.2019. године.

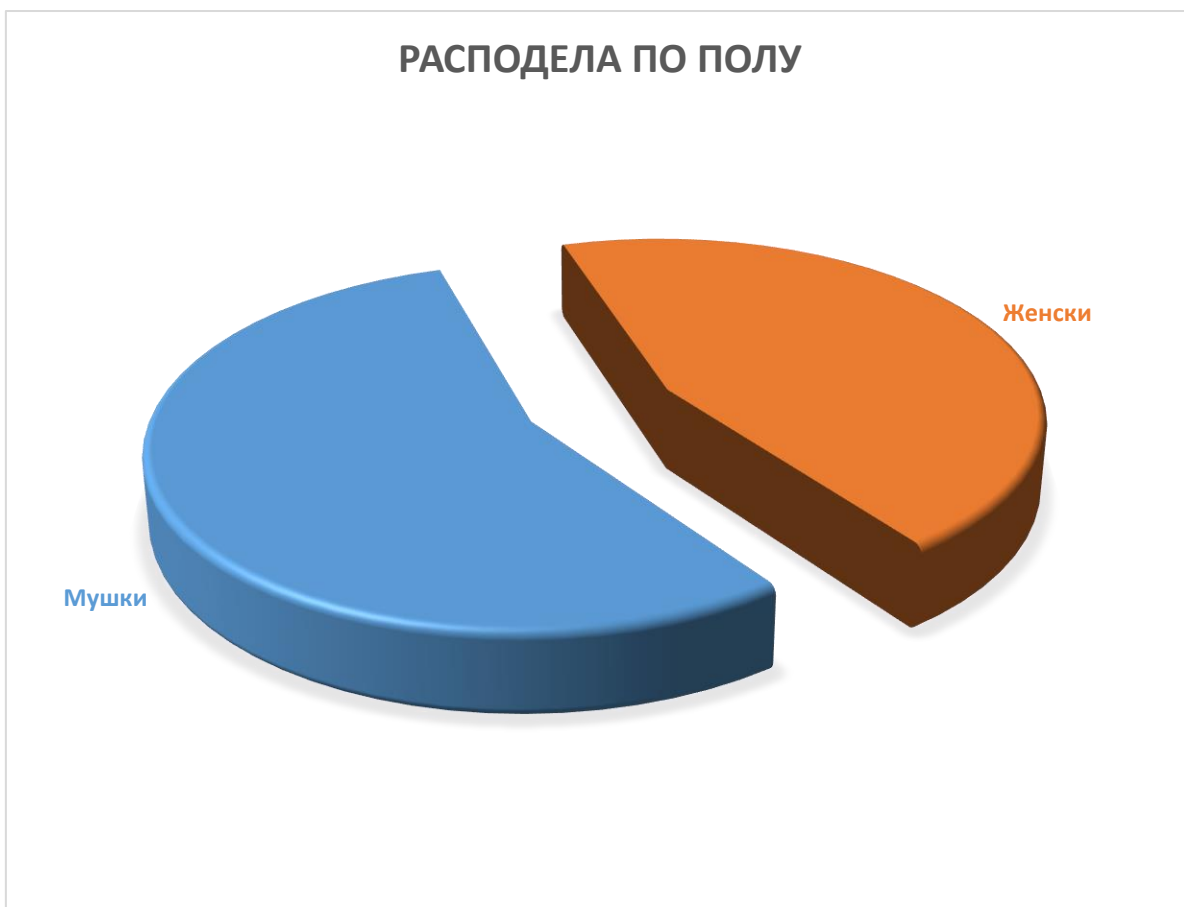
Ограничење анкете је била минимална старост пацијента, односно тражено је да сви пацијенти буду пунолетни. Непотпуне анкете нису урачунате (52 испитаника). Под непотпуна се подразумева недостатак статистичких података као и изостанак одговора на сва питања.

Интерна релијабилност ко Кронбах алфа је 0.85. По Дилон Голдштајну и по Јорескому такође значајно надмашује минималне критеријуме.

Валидност садржаја по индексу валидности је 0.87 (ЦВИ) што је далеко изнад потребног минимума. Конвергенција и дивергенција по Пирсону је у стандардним оквирима (0.18 и 0.43).

Пацијенти су дистрибуирани по групама по препорукама Халевија из 2015. године.

Учествовала је 4471 особа. Мушког пола је било 2470 а женског 2001.

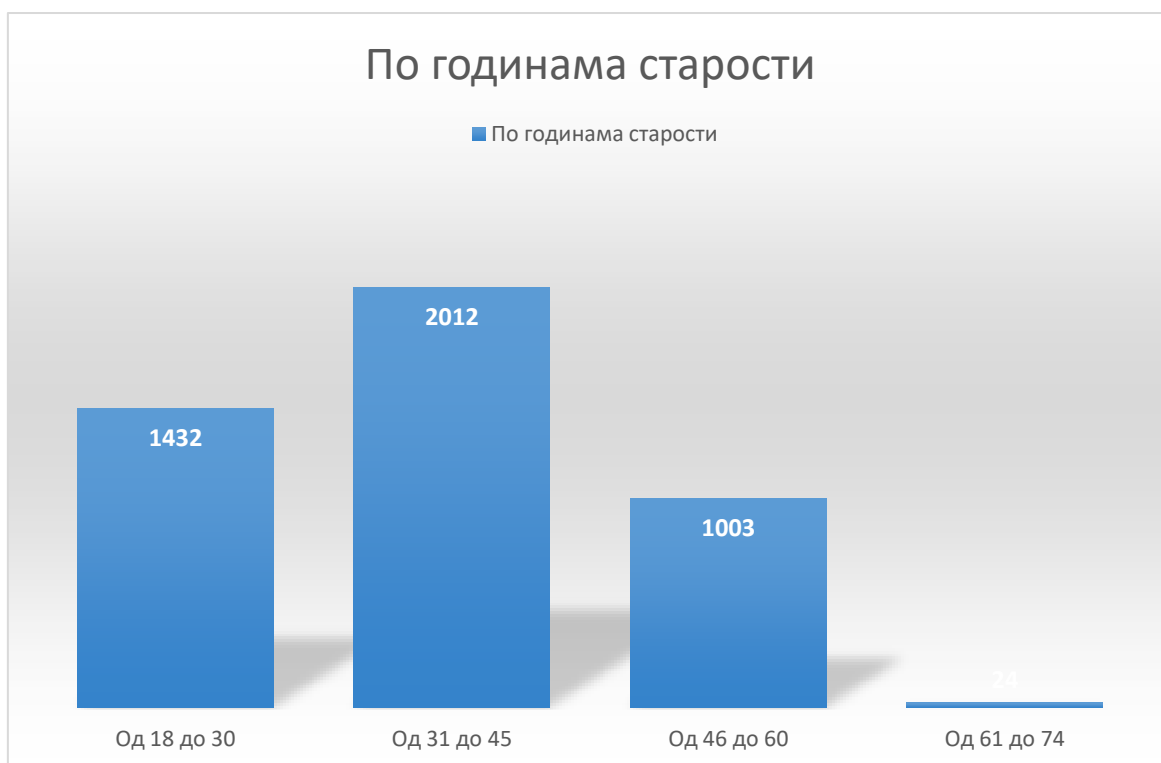

Процентуално:

- Мушки 55.24%
- Женски 44.76%

Узраст је подељен на више категорија.

- Од 18 до 30 година старости је било 1432
- Од 31 до 45 година старости је било 2012
- Од 46 до 60 година старости је било 1003
- Преко 60 све до 74 година старости је било 24 испитаника

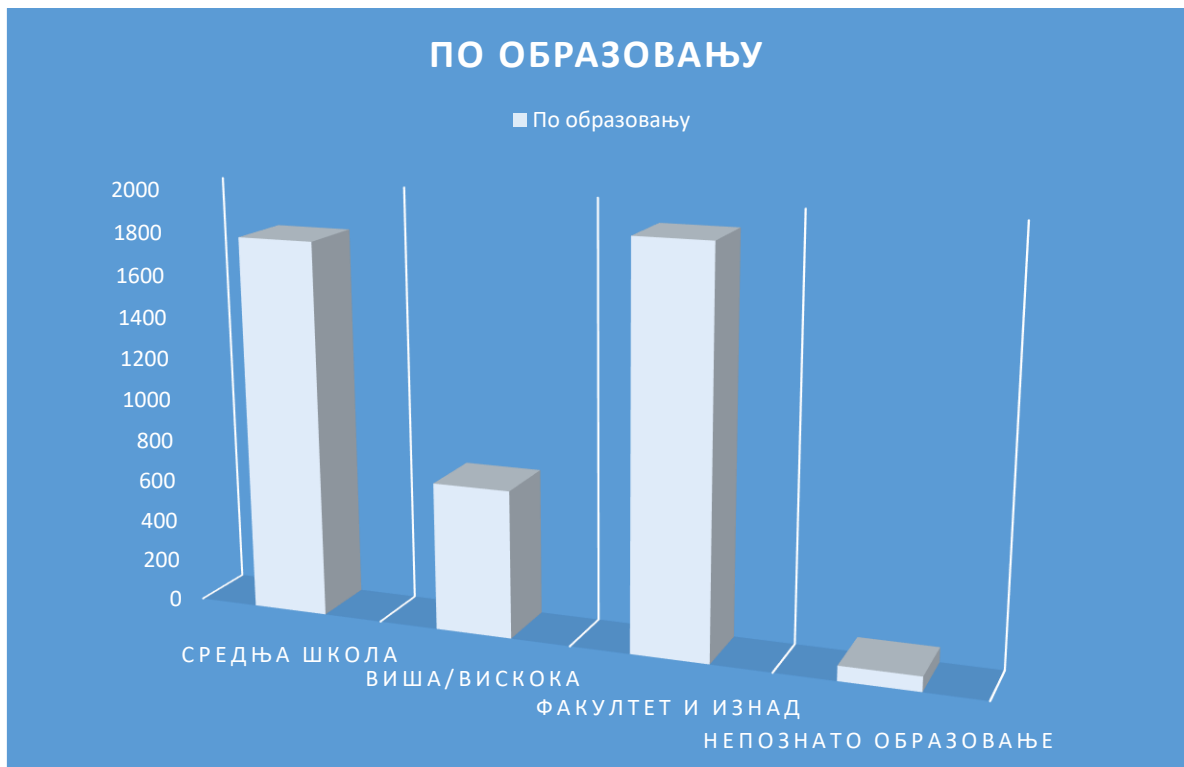

Процентуално.

- 18 до 30 – 32.02%
- 31 до 45 – 45.00%
- 46 до 60 – 22.43%
- 61 до 74 – 0.55%

По образовању

- Средња школа 1789
- Висока/виша 707
- Факултет и изнад 1903
- Непознато 72

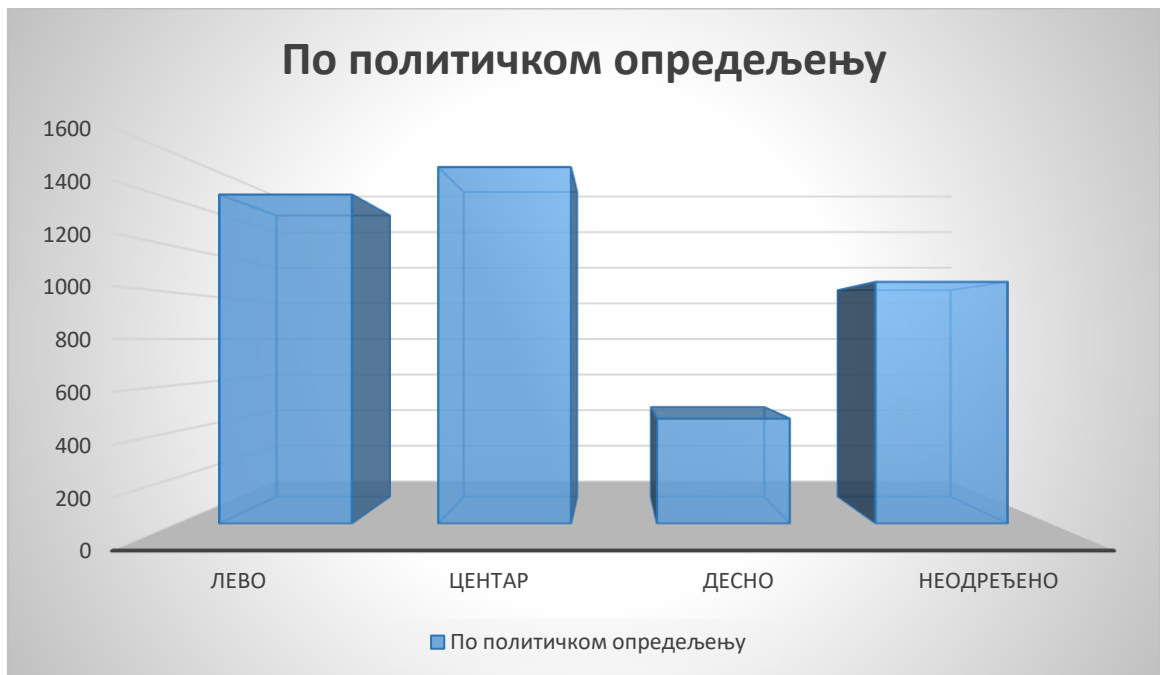

Процентуално

- Средња школа – 40.01%
- Виша/Висока – 15.81%
- Факултет – 42.56%
- Непознато образовање – 1.62%

Политичко опредељење

- Лево 1425
- Центар 1544
- Десно 455
- Непознато 1047

Процентуално:

- Лево – 31.87%
- Центар – 34.53%
- Десно – 10.18%
- Неодређени – 23.42%

Изјашњавање је по политичком опредељењу не по партијском изјашњавању.

Питања која су постављена на анкети:

Везана за тероризам

1. Да ли се бојите терористичког напада?
2. Колика је вероватноћа да ће се десити напад у вашем месту?
3. Да ли је тероризам саставни део неке религије?
 - А. Не; Б. Да, ислам; В. Да, хришћанство; Д: Да, све вере
4. У којој држави има највише жртава тероризма?

5. Да ли сте чули за терористички напад у Норвешкој и ко га је извео?
6. Да ли сте чули за терористички напад на Новом Зеланду и ко га је извео?
7. Да ли нека религија форсира тероризам?
8. Да ли знате да наведете бар 5 терористичких група?
9. Ко је извео напад 11. септембра?
10. Да ли је САД оправдано бомбардовао Авганистан као одмазду?

Везана за људска права

1. Наведите основна људска права?
2. Шта мислите о камерама за надгледање?
3. Да ли треба да постоји контрола интернета?
4. Да ли медији морају да преносе само истину?
5. Да ли је неопходно чути мишљење обе стране, чак и када се ради о терористима?

Заштита људских права везана за тероризам

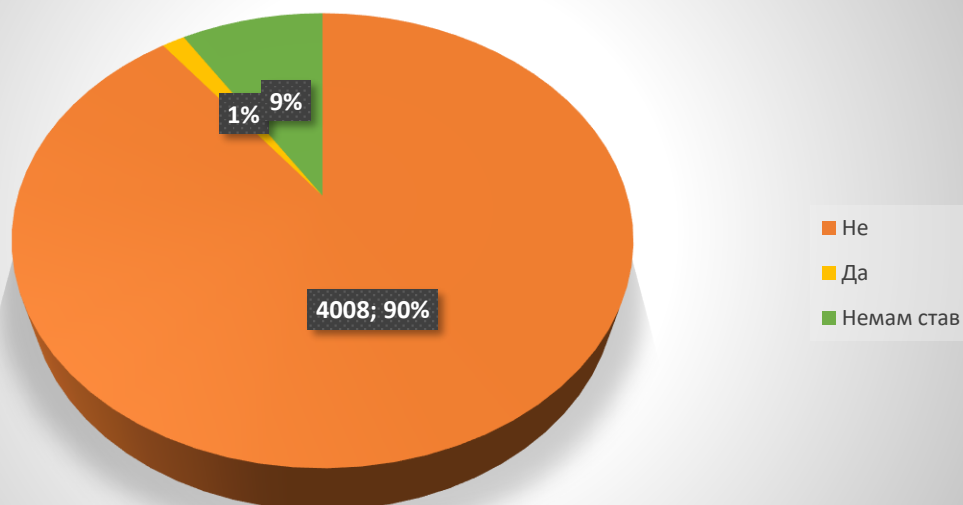
1. Да ли би пристали да се одрекнете неких права?
2. Да ли је у реду држати терористе без оптужнице у притвору дуже од законски дозвољеног максимума?
3. Да ли би пристали да вам неко контролише комуникацију (телефон, пошта, емаил)?
4. Како држава треба да реагује на терористички напад?

А. Бруталном одмаздом; Б. Ванредним стањем са суспензијом људских права; В. Појачаним радом сигурносних служби без ванредног стања

1. Да ли се бојите терористичког напада?

Од 4471 испитаника чак 4008 је одговорило да се не боји, 399 да се боји а 64 није имало став. Ово питање је поновљено на крају, разлика ће бити објашњена са поновљеним питањем.

Да ли се бојите терористичког напада?

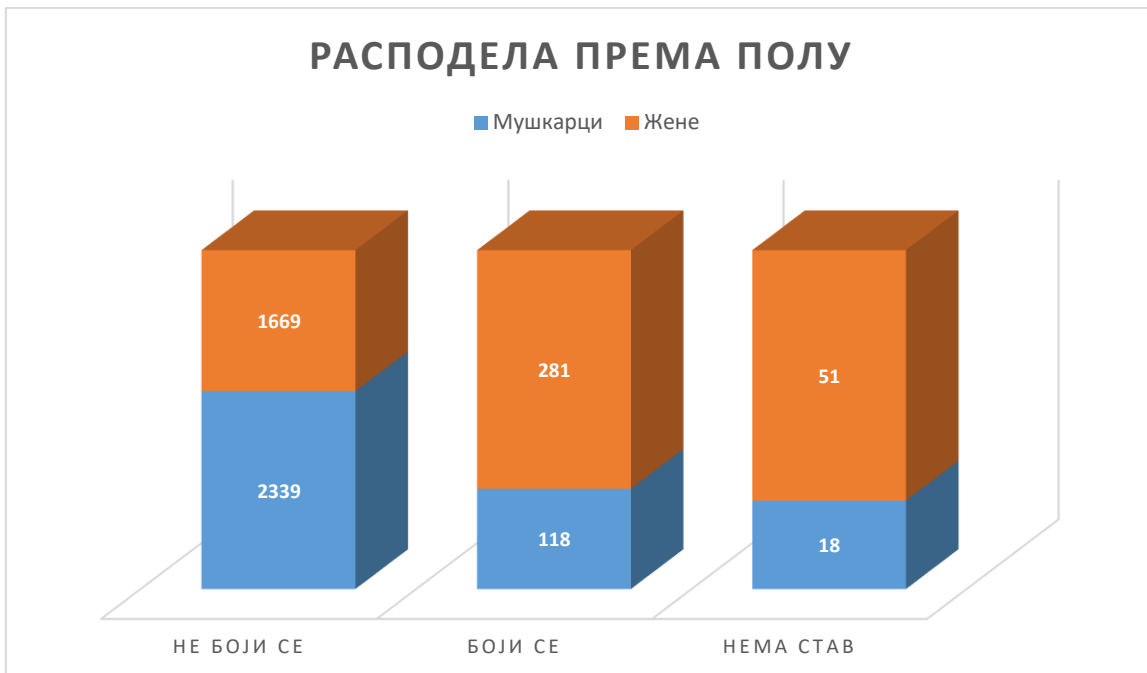
Од 4008 који су рекли да се не плаше 2339 је било мушког пола а 1669 женског.

Од 399 особа које су рекле да се плаше терористичког напада 281 је било женског пола 118 мушког.

Од 69 особа без става 51 је било женског пола а 18 мушког.

Став је базиран, како ћемо видети из даљег тока анкете, на необавештености. Како је ово прво питање а у задње време није било прича о тероризму у медијима, могуће је заборавити да је опасност реална.

Уосталом Нови Зеланд је сматран једном од држава у којој је терористички напад скоро немогуће очекивати а ипак се десио.

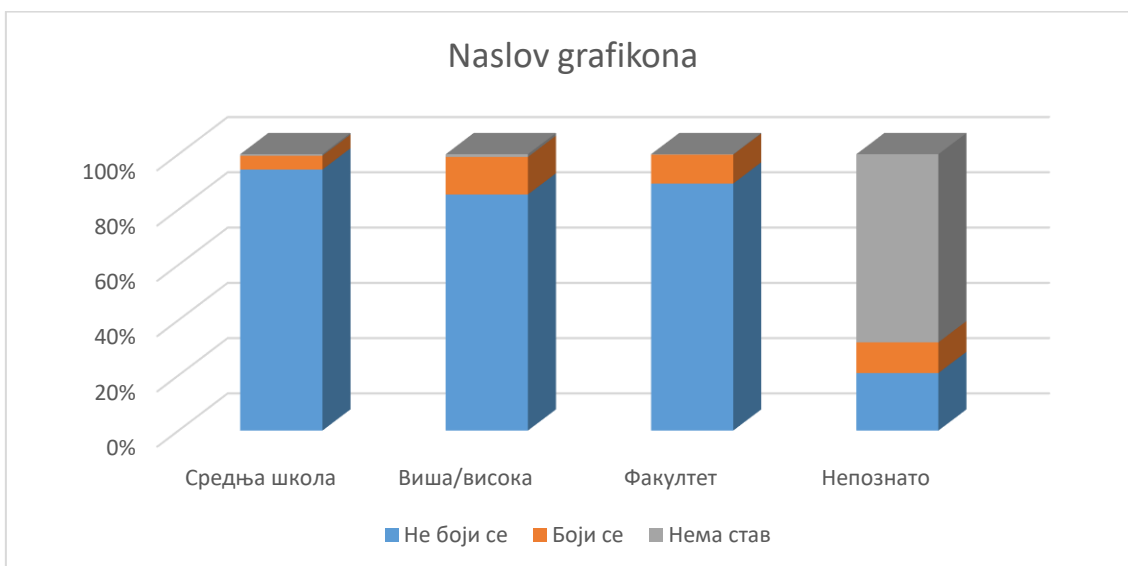

Код особа са средњошколским образовањем 1690 се не боји, 89 се боји а 10 нема став.

Код особа које су са вишом или високом школом 604 се не боји, 96 се боји а 7 нема став.

Код особа са факултетом 1701 се не боји, 199 се боји а 3 нема став.

Код особа које не наводе образовање 15 се не боји, 8 се боји а 49 нема став.

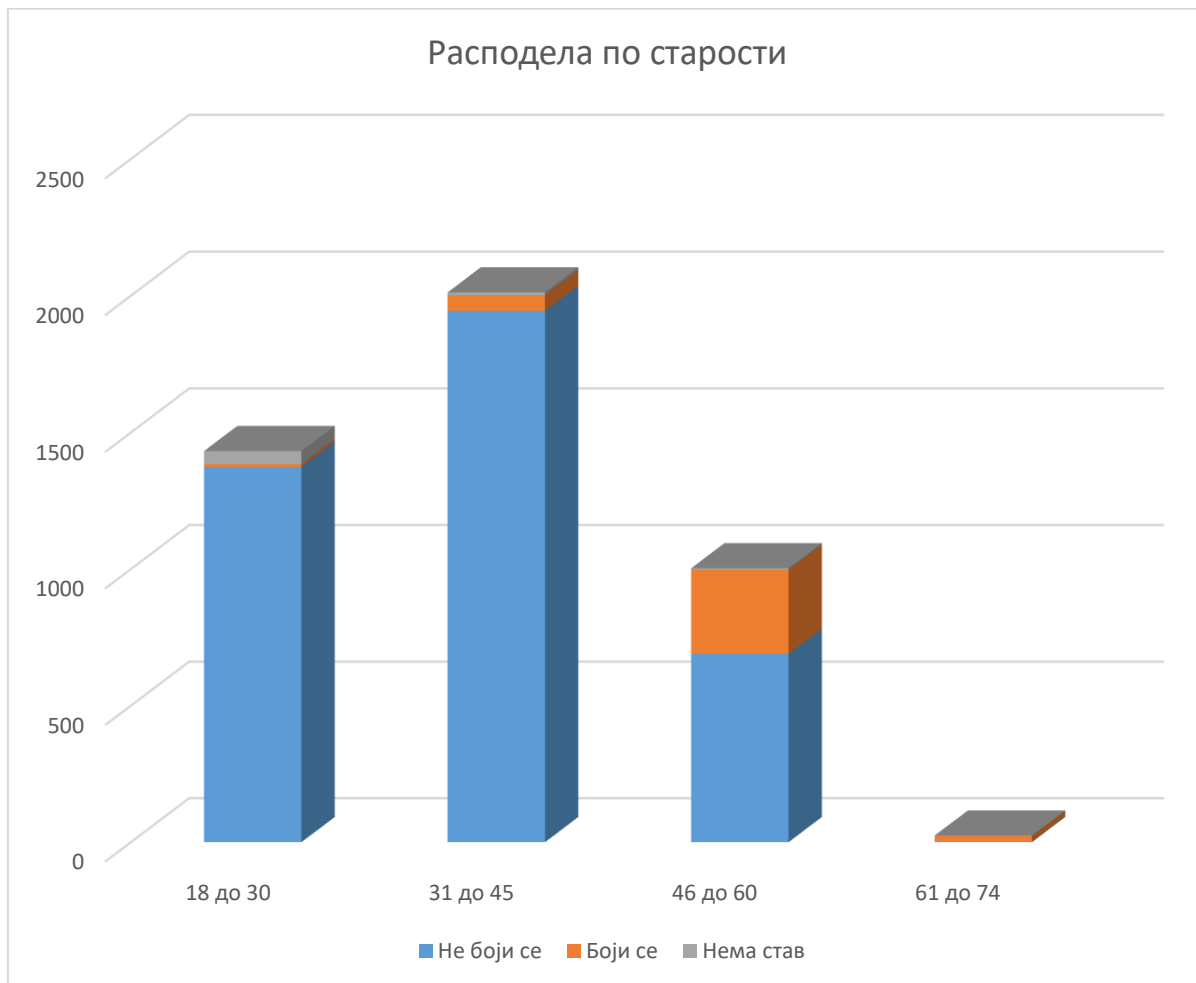

Људи старости од 18 до 30 година, 1374 се не боји, 10 се боји а 48 нема став.

Од 31 до 45 година старости, 1944 се не боји, 58 се боји а 10 нема став.

Од 46 до 60 година старости 689 се не боји, 309 се боји а 5 нема став.

Људи преко 60 година старости, 1 се не боји, 22 се боји а 1 нема мишљење.

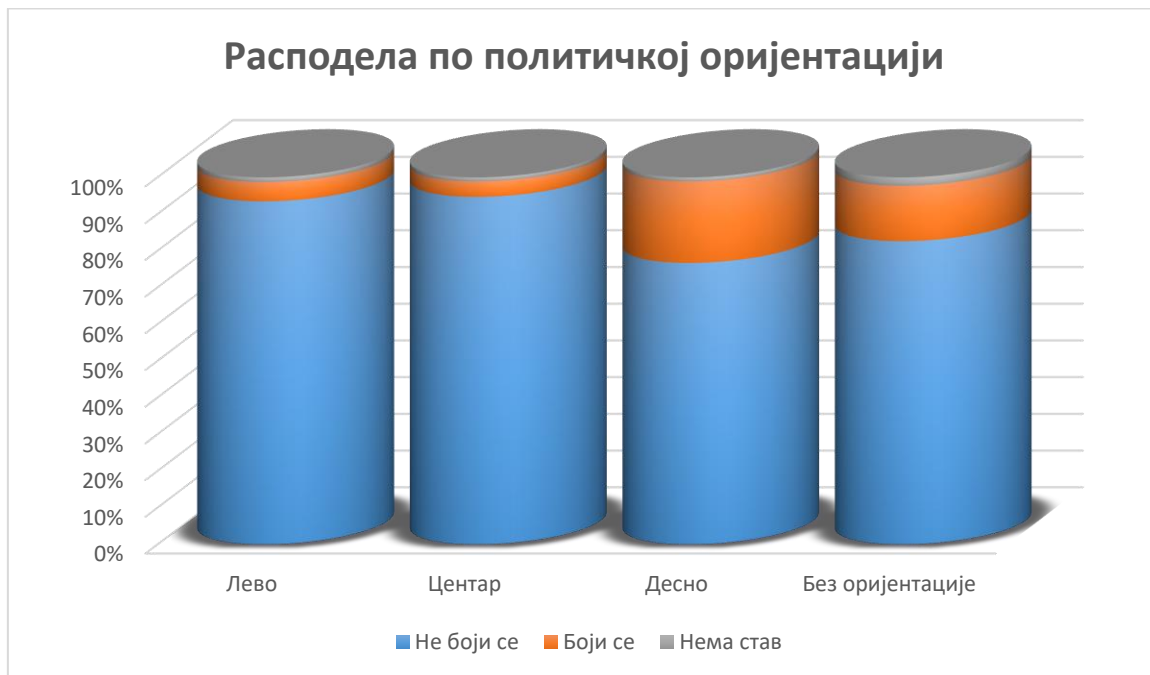

Политички лево оријентисани се не боји њих 1332, боји се 75 а нема став 18.

Политички оријентисани ка центру се не боје њих 1462, боје 65 а нема став 17.

Политички десно оријентисани, не боји се њих 349, боји се 101 а нема став 5.

Политички неодређени се не боје 865, боје 158 а нема став њих 24.

2. Колика је вероватноћа да ће се десити напад у вашем месту?

Само 35 особа сматра да постоји вероватноћа да се у њиховом месту становања догоди терористички напад. На питање „Зашто су сигурни?“ одговор је скоро увек био да не постоји ништа посебно занимљиво што би терористи гађали.

3. Да ли је тероризам саставни део неке религије?

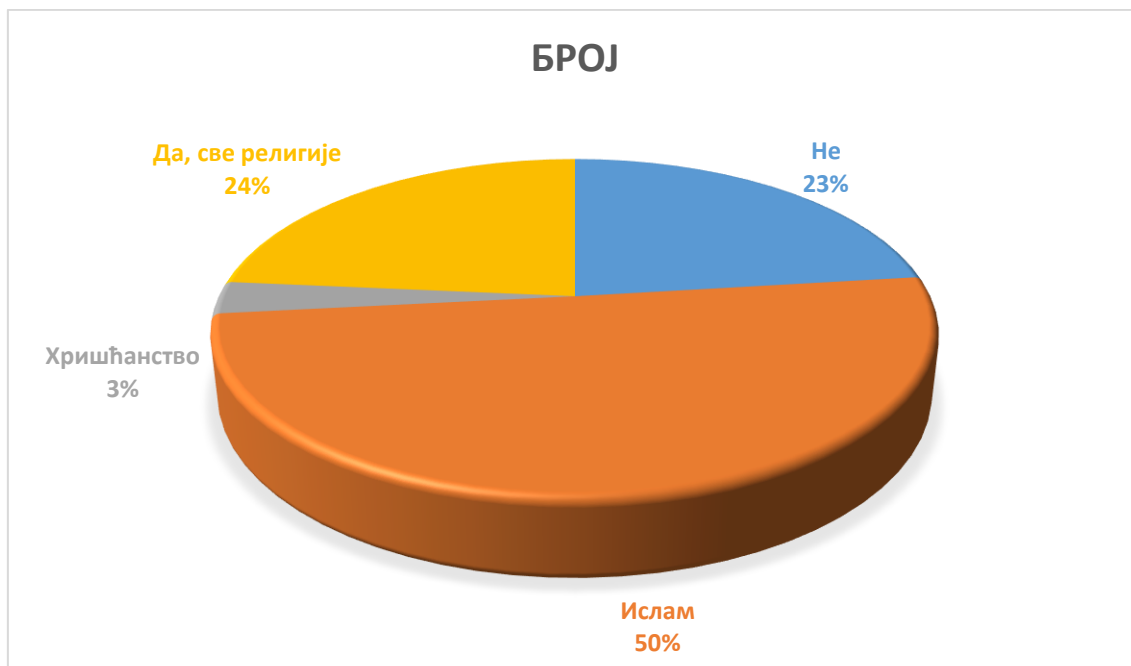
А. Не; 1032

Б. Да, ислам; 2247

В. Да, хришћанство; 138

Д: Да, све вере 1054

И ово питање је касније поновљено након што је указано на нападе које су извели људи који себе називају хришћанима, пре свега у Норвешкој и на Новом Зеланду.

4. У којој држави има највише жртава тероризма?

1. САД	- 852
2. Француска	- 631
3. Немачка	- 529
4. Велика Британије	- 508
5. Шпанија	- 401
6. Сирија	- 381
7. Ирак	- 311
8. Нигерија	- 301
9. Индија	- 284
10. Авганистан	- 273

На први поглед изненађује неинформисаност али када се погледа дубља анализа тога, видимо да се ради, пре свега, о заступљености у медијима.

Сви јасно памте слику највећег напада у историји који је изведен у САД а због близине али и великог броја наших људи који живе у Западној Европи, доступне су информације о нападима који се дешавају по Европи.

Медији углавном нису склони да преносе о свакодневним нападима у Ираку, Авганистану и осталим нестабилним подручјима па се то посматра кроз ратне сукобе.

5. Да ли сте чули за терористички напад у Норвешкој и ко га је извео?

А. Да, Бревик/неки Норвежанин/неки десничар - 4008

Б. Да, Исламисти - 364

В. Не. - 99

Одговори не изненађују. Највећи број људи је информисан у довољној мери. Они који мисле да су криви Исламисти су недовољно обавештени и подлегли су пропаганди да су сви терористи Исламисти.

6. Да ли сте чули за терористички напад на Новом Зеланду и ко га је извео?

А. Да, Аустралијанац/десничар/белац/хришћанин - 2877

Б. Да, Исламисти 289

В. Не. – 1305

Удаљеност Новог Зеланда чини да многи нису испратили вест у медијима, одатле такви резултати.

7. Да ли нека религија форсира тероризам?

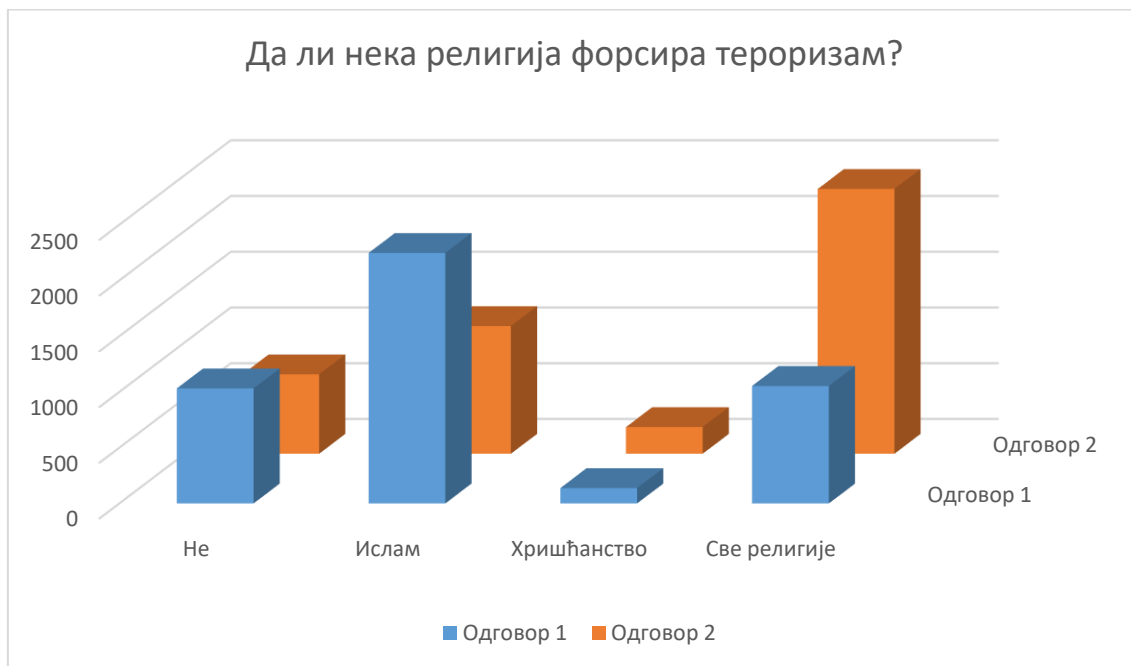
А. Не; (1032) 712

Б. Да, ислам; (2247) 1145

В. Да, хришћанство; (138) 239

Д: Да, све вере (1054) 2375

Значајна разлика између два одговора је последица слабијег занимања за тему тероризма.

Право на вероисповест и слободно практиковање религије је једно од људских права. Један од главних циљева исламских терориста, почев од Осаме бин

Ладена је био тај да се на Западу (пре свега) а касније и у осталим деловима света створи слика да су сви против ислама.

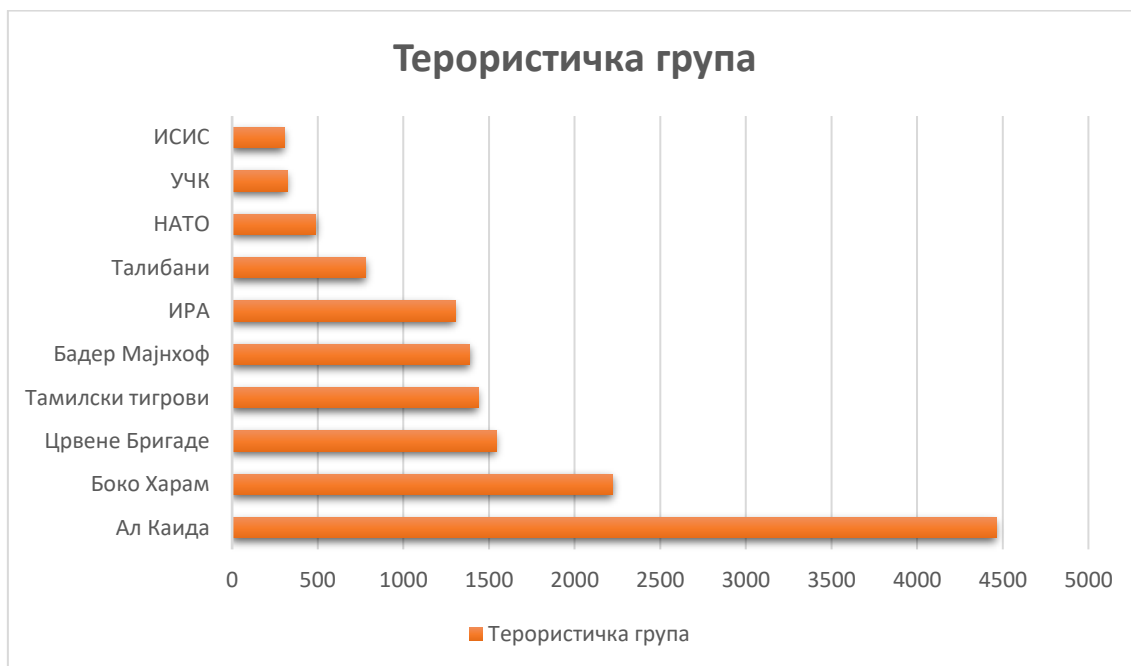
Можда на први поглед звучи чудно како то да неко жели да створи мржњу против своје вере али циљ им је и да изазову бомбардовање исламских земаља, тако да је ово само део тога.

То је ефекат који се од раније примењује са сектама. Вође секти намерно шаљу следбенике да од врата до врата шире своје идеје. Како следбеници искрено верују а већ их шаље вођа култа, у упорном објашњавању квалитета своје идеологије постају страховито иритантни, чиме изазивају крајње негативну реакцију, некада и врло грубе реакције и никада никога не придобију нити су икоме симпатични. Враћају се своме вођи који им је показао како их читав свет мрзи, како нема разумевања за њих и они остају дубље везани за секту. Потпуно исти ефекат изазивају вође терориста али на глобалном плану. Тиме се врши затварање у терористичку заједницу јер једину ту имају разумевања за њих.

8. Да ли знате да наведете бар 5 терористичких група?

1. Ал Каида
2. Боко Харам
3. Црвене бригаде
4. Тамилски тигрови
5. Бадер Мајнхоф
6. ИРА
7. Талибани
8. НАТО
9. УЧК
10. ИСИС

Изненађује да на првом месту није ИСИС али изгледа да мало ко схвата да је ИСИС назив за терористичку групу а не име територије коју су држали терористи. Ал Каида је на првом месту и помињу је скоро сви учесници анкете, што је очекивано јер је највише медијски заступљена. На листи је и НАТО иако није терористичка организација али је код нас присутан јак анти-НАТО став. УЧК је изненађујуће ретко поменут.

На листи је индикативно колико је велики утицај пропаганде и колико уствари људи мало пажње посвећују тероризму, вероватно мислећи да се то дешава само неком другом, негде другде.

9. Ко је извео напад 11. септембра?

- А. Ал Каида – 2711
- Б. Нико, унутрашња акција САД – 1099
- В. Нисам сигуран/на – 661

Колико је велики утицај лажних вести види се управо на овом питању. Свако кога иоле занима безбедност, као и свако ко жели да погледа податке, истраживања, испитивања пред Конгресном комисијом, доступне доказе, па и оригиналне снимке лако може доћи до сазнања да се ради о нападу Ал Каиде али снага дезинформација је таква да велики број људи мисли да није било терористичког напада или није уопште сигуран у информације. Лаж увек више одговара починиоцима злочина, било о ком злочину да се ради. Посао изношења истине је на свима, посебно на медијима који често неодговорно износе лажи.

10. Да ли је САД оправдано бомбардовао Авганистан као одмазду?

А. Јесте - 478

Б. Није - 2161

В. Немам довољно података - 1832

Ово је питање на које многи, чак ни у САД, немају одговор. Једно од кључних питања заштите људских права. У самој САД, одмах након напада, постојала је велика подршка јавности али како је време ишло и када је постало јасно да тамо гину амерички војници, подршка је нагло спласнула.

Сваки пут када се деси неки већи терористички напад, привремено скочи подршка али ипак увек падне и прати тренд смањивања.

Индикативно је мишљење јавног мњења у САД. На питање, постављено у Галуповој анкети 2018. године, „Ко је добио Рат против терора“, више од две трећине је одговорило „Терористи“.

Везана за људска права

1. Наведите основна људска права?

- А. Право на живот – 1783
- Б. Право на слободу говора – 1456
- В. Право на рад – 983
- Г. Заштита деце – 562

По резултатима анкете код нас не постоје јасна сазнања о људским правима.

2. Шта мислите о камерама за надгледање?

- А. Корисне су – 1845
- Б. Гуше људска права – 1982
- В. Немам мишљење – 644

3. Да ли треба да постоји контрола интернета?

- А. Да – 1733
- Б. Не – 1655
- В. Немам мишљење – 1083

4. Да ли медији морају да преносе само истину?

- А. Да – 1211
- Б. Не. – 1168
- В. Немам мишљење – 2092

5. Да ли је неопходно чути мишљење обе стране, чак и када се ради о терористима?

- А. Да – 1183
- Б. Не – 983
- В. Немам мишљење – 2305

Заштита људских права везана за тероризам

2 Да ли би пристали да се одрекнете неких права?

- A. Не – 2662
- B. Да, радо – 621
- B. Да, врло кратко – 1089
- Г. Можда – 99

2. Да ли је у реду држати терористе без оптужнице у притвору дуже од законски дозвољеног максимума?

- A. Да - 1402
- B. Да, под одређеним условима - 1382
- B. Не - 1555
- Г. Можда - 132

3. Да ли би пристали да вам неко контролише комуникацију (телефон, пошта, емаил)?

- A. Не – 3011
- B. Да, али кратко време – 678
- B. Да, ако је то неопходно – 277
- Г. Можда – 505

4. Како држава треба да реагује на терористички напад?

- A. Бруталном одмаздом; - 2777
- B. Ванредним стањем са суспензијом људских права; - 1005
- B. Појачаним радом сигурносних служби без ванредног стања - 689

Поновљено питање: Да ли се бојите терористичког напада?

Од 4471 испитаника на поновљено питање 1037 (4008) је одговорило да се не боји, 3426 (399) да се боји а 8 (69) није имало став. Довољна је била једна анкета на дође до промене мишљења.

Од 1037 (4008) који су рекли да се не плаше 877 (2339) је било мушког пола а 160 (1669) женског.

Од 3426 (399) особа које су рекле да се плаше терористичког напада 1864 (281) је било женског пола 1562 (118) мушког.

Од 8 (69) особа без става 1 (51) је било женског пола а 7 (18) мушког.

Када се сумирају сви резултати анкете, можемо доћи до закључка да информисаност није на високом нивоу.

Када се ради о људским правима, нико не воли да његова права буду нарушена али постоји склоност ка томе да се оправда кршење туђих права.

Ако би се десио напад превладава став који је далеко ближи одмазди.

Сам крај анкете указује да је мишљење лако променити. Потребно је боље образовање, већа сарадња медија.

Гушење слободе медија не доноси никада добре резултате али је потребно да медији прихвате свој део одговорности јер ширење лажних вести доводи до стицања погрешне слике, што доводи до погрешних одлука. Погрешне одлуке када се ради о терористичким нападима и људским правима, уопште о заштити људи, могу бити катастрофалне.

Препоруке за безбедност

- Свако гушење људских права води у тероризам. Основно је не дозволити кршење људских права
- Повећати образованост људи када се ради о тероризму.
- Увести у школство предавања о тероризму, било као део неког предмета, било као посебна али обавезна предавања
- Направити низ документарних емисија о тероризму, са посебним освртом на тренутне опасности
- Размотрити могућност прављења игрane серије, узимајући у обзир високу популарност домаћих серија које се баве безбедношћу (Државни службеник, Убице мога оца, Сенке над Балканом, Беса), што би широј публици приближило важна питања везана за тероризам
- Као држава, која је мала, не можемо утицати на глобалне покрете и глобална дешавања али у домену наше позиције морамо стриктно водити рачуна и реаговати благовремено
- Посебна пажња се мора обратити на друштвене мреже и присуство терориста у комуникацији
- Нису неопходне забране већ шире образовање
- На сваку дезинформацију мора се реаговати поузданим информацијама
- У случају евентуалног напада не подлегати паници и не тражити просту одмазду већ рашчланити дејство свакога у ланцу тероризма и ако је могуће извести пред лице правде
- У корену спречавати свако екстремистичко понашање, водећи рачуна да се сила примењује што је могуће мање
- Посебну пажњу усмерити организованом криминалу који је финансијски погон тероризма
- Свако кршење људских права хитно и јавно санкционисати
- Промовисати позитивне примере заштите људских права
- Увести награду за заштиту људских права

Закључна разматрања

Тероризам је глобални светски проблем. Вође највећих терористичких група су мултинационалне, удружене у свом циљу који је стриктно политички. Напретком цивилизације, идеје које су водиле терористичких вођа су широко превазиђене. Етнички чисте државе, религијски чисте државе су ствар далеке прошлости. Враћање на тај ниво размишљања би угушио сваки напредак.

Како терористи са својим назадним идејама не могу добити власт на слободним изборима, то покушавају путем тероризма. Удружују се на основу терористичких идеја са тежњом да направе државе по својој мери. Да би постигли циљ, не либе се да жртвују свој народ или групацију. Тренутно је највидљивији тероризам који је настао на основу идеја Ал Каиде, што се касније проширило на ИСИС, стварајући глобални проблем у коме не постоји ико ко није легитимна мета терориста.

Основни циљ терориста је стварање уско религијски чистог читавог света у коме би владали закони засновани, више на тумачењима вођа, него стварно на вери. Један од начина на који то желе да постигну а који им се никако не сме дозволити је стварање мржње према читавој исламској вери.

Главни савезници терориста су екстремисти свих народа који желе узимати правду у своје руке, углавном према недужнима.

Највећи непријатељ терориста су људска права и њихово поштовање. Свако непотребно кршење људских права, посебно од најмоћнијих држава, јача тероризам. Поступак САД који су непотребно одстрелили Осаму бин Ладена уместо да му суде, погоршао је укупно стање људских права. Одстрељен као пас, што је нажалост скоро потврђено изјавом америчког председника Доналда Трампа поводом убиства Ал Багдадија, вође ИСИС – „убијен је као пас, али врло леп пас“. Легитимно право једне од најјачих држава света да се брани је прерасло у одмазду са небројеним жртвама.

Тероризам јача у ситуацијама где се крше људска права. Тероризам јача и у сиромашним срединама. Новац који је утрошен на бомбардовање Ирака и

Авганистана а мери се у милијардама долара је могао бити употребљен у побољшање економског стања, што би дефинитивно угушило тероризам.

Никако се не сме потцењивати тероризам осталих. Видели смо како је стравично изгледао напад у Ослу и онај у Новом Зеланду, да не помињемо онај у Оклахома Ситију.

Сви новији имају ту заједничку црту да су најављени на друштвеним мрежама. Терористи користе све техничке новости иако се декларативно боре против свега што је са Запада.

ИСИС је зарађивао огроман новац организованим криминалом, шверцом нафте, оружја, препродајом робља, отмицама и откупом од отмица.

Терористи немају ограничење, нити икакву моралну ограду у свом деловању и зато остављају утисак да је једини начин борбе против њих чиста и немилосрдна сила. Управо такав утисак желе оставити.

Одавно се поставља очајничко питање – „Како се борити против самоубица?“. Сила сасвим сигурно не може да уплаши онога ко се опасао експлозивом и са фанатичним жаром детонира себе у ваздух. Он се не плаши смрти, у смрт иде, смрти тежи. Једини одговор лежи у обесмишљавању читавог система вредности који води у тероризам. Разоткривање мреже и разоткривање погубности политике терористичких вођа је одговор на питање како против њих. Виктимизација жртава не води решавању.

Један од великих проблема је неслога међународне заједнице. Не постоји ни јасна дефиниција тероризма. Тиме државе задржавају монопол на тероризам али и на дефинисање тероризма чиме остављају својим политичким интересима да одређују и процењују ко јесте а ко није терориста. То се види на примеру Србије и ОВК. Да постоји јасна регулатива и јединствен став како се одређује ко је терориста, сасвим сигурно је да би ОВК био терористичка организација. Основни циљ међународне заједнице би морало бити јасно дефинисање, јасна формулација и јасан систем међународне реакције.

Поставља се питање која је успешна стратегија у борби против тероризма. Једина успешна је борба за потпуно очување, промоцију и заштиту људских права. Људска права морају бити главна стратегија борбе против тероризма.

У самој борби против тероризма људска права су углавном била жртва. Илегална хапшења, задржавања у притвору без оптужнице, мучења, све то је већ виђено у борби против тероризма и имало је потпуно негативан учинак.

Посебан проблем представљају популистички политичари који тероризам користе да би сваку борбу за људска права представили као помагање терористима.

Успех у борби против тероризма је могућ једино стриктним поштовањем људских права, као и немилосрдном борбом против организованог криминала који је извор финансија.

У 19. и 20. веку су терористи били људи који су заслепљени неком идејом, идеологијом, често исправном иако метод деловања није исправан. У 21. веку терористи су интернационализовани, технолошки потпуно напредни, не презају ни од чега а најмање жртвовању својих људи. Жртве су цивили, лаке мете које се не бране а производ свега је страх.

Мадрид, Лондон, Париз, Ница, Осло, Нови Зеланд су показали да не постоји сигурно место, нити сигурна средина. Свако може прихватити идеологију коју пропагира ИСИС и свако се може наћи прозваним да дели правду невиним муслиманима или деци која су на неком острву.

Тероризам нам свима виси над главом и уколико не будемо довољно обазриви али и довољно решени да по сваку цену очувамо и унапредимо људска права, можемо постати жртве.

Литература:

1. Abadinsky H., *Organized Crime*, Wadsworth Publishing, New York, 2004.
2. Abrahms, Max (2006) „Why Terrorism Does Not Work“. *International Security* 31 (2): 42-78.
3. Abrahms, Max (2008) „What Terrorist Really Want: Terrorist Motives and Counterterrorism Strategy“. *International Security* 32 (4): 78-105.
4. Аврамовић Н., Неки аспекти европске полицијске сарадње и Еуропол, Педагошка стварност, бр. 9-10, Нови Сад, 2010. Аврамовић Н., Неки аспекти европске полицијске сарадње и Еуропол, Педагошка стварност, бр. 9-10, Нови Сад, 2010.
5. Almond, Gabriel A. (1956) „Comparative Political Systems“. *The Journal of Politics* 18 (3): 391-409.
6. Alfredsson G., Grimheden J., Ramcharan B. & De Zayas A., *International Human Rights Monitoring Mechanism*, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/Boston/London, 2001.
7. Amin, Masoud, Khan, Muhammad Khurshid (2015) „Strategic Impacts of Iranian Nuclear War“. *National Defence University Journal. Margala Papers* 2015: 23-44.
8. Anderson, Irvine H. (2014) *Aramco, the United States, and Saudi Arabia: A Study of the Dynamics of Foreign Oil Policy, 1922-1950*. Princeton: Princeton University Press. Project MUSE.
9. Anderson, Peter (2009) „Singling Out Victims: Denunciation and Collusion in the Post-Civil War Francoist Repression in Spain, 1939–1945“. *European History Quarterly* 39 (1): 7 --26.
10. Ansari, Ali M. (2001) „The Myth of the White Revolution: Mohammad Reza Shah, ‘Modernization’ and the Consolidation of Power“. *Middle Eastern Studies* 37 (3): 1-24.
11. Arendt, Hannah (1999) *Izvori totalitarizma*. Beograd: Feministička izdavačka kuća 94.
12. Arvanitakis, Maj Adonis (2015) *Killing a Peacock: A Case Study of the Targeted Killing of Admiral Isoroku Yamamoto*. Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced

Military Studies, United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth.

13. Azinović, Vlado (2007) Al-Kai'da u Bosni i Hercegovini. Mit ili stvarna opasnost? Sarajevo: Radio Slobodna Evropa. (online izdanje) URL: http://docs.rferl.org/sh-SH/specials/al_kaida/index.htm (23.12.2016.)

14. Acharya, Upendra D. (2009) „War on Terror or Terror Wars: The Problem in Defining Terrorism“. *Denver Journal of International Law and Policy* 37 (4): 653-680.

15. Ball, Alan R., Peters, Guy (2000) *Modern Politics and Government* (sixth edition). Hampshire, New York: Palgrave.

16. Ballestrem, Carl (1999) „Narodni suverenitet u ustavnoj državi“. *Politička misao*, 35 (3): 64-77.

17. Bandres, Javier, Llavona, Rafael (1997) „Psychology in Franco's Concentration Camps“. *Psychology in Spain* 1 (1): 3-9.

18. Barnes, Steven A. (2011) *Death and redemption: the Gulag and the shaping of Soviet society*. Oxford, New Jersey: Princeton Universtiy Press.

19. Bechtol, Bruce E. (2010) „North Korea and Support to Terrorism: An Evolving History“. *Journal of Strategic Security* 2 (3): 45-54.

20. Becker, Tal (2006) *Terrorism and the State. Rethinking the Rules of the State Responsibility*. Oxford and Portladn: Hart Publishing.

21. Bell, J. Bowyer (2009) *Assassin. Theory and Practice of Political Violence*. New Brunswick, London: Transaction Publishers.

22. Bennett, A. Leroy, Oliver, K. James (2004) *Međunarodne organizacije: načela i problemi*. Zagreb: Politička kultura.

23. Berend, Ivan Tibor (2001) *Centralna i Istočna Evropa: 1944-1993. Iz periferije zaobilaznim putem nazad u periferiju*. Podgorica: CID.

24. Bessel, Richard (2002). *Germany After the First World War*. Oxford: Calderon Press.

25. Best, Shaun (2010) "Liquid Terrorism: Altruistic Fundamentalism in the Context of Liquid Modernity". *Sociology* 44 (4):678–694.
26. Blagojević, Anita (2010) *Ljudska prava u kontekstu terorizma i antiterorizma*. Osijek: Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.
27. Blakeley, Ruth (2007) „Bringing the State Back into Terrorism Studies”. *European Political Science* 6: 228-235.
28. Blakeley, Ruth (2009) *State Terrorism and Neoliberalism: The North in the South*. London, New York: Routledge
29. Blakeley, Ruth (2010) „State Terrorism in the social science. Theories, methods and concepts“, u: Richard Jackson, Eamon Murphy i Scott Poynting (ur.) *Contemporary State Terrorism. Theory and practice*. London, New York: Routledge.
30. Bleich, Erik, (2005) „The Legacies of History? Colonization and Immigrant Integration in Britain and France“. *Theory and Society* 34 (2): 171-195.
31. Borradori, Giovanna (2009) „Dekonstrukcija terorizma. Autoimunost: Stvarna i simbolička samoubojstva“. *Politička misao* 46 (3): 91-138.
32. Boyle, Michael J. (2013) „The Case of Saddam Hussein's terror against Kurds and the international response“, u: Gilian Duncan et alli (ur.): *State Terrorism and Human Rights. International responses since the end of the Cold War*.
33. Boyle, Emma Leonard (2015) „Was Idi Amin's Government a Terrorist Regime?“. *Terrorism and Political Violence* 0: 1-17. URL: <http://bit.ly/2nEftdB> (28.10.2016.)
34. Brooker, Paul (2013) „Autoritarni režimi“, u: Daniele Caramani (ur.): *Komparativna politika*, Zagreb: Biblioteka Političke analize, FPZG. Str.:102-117.
35. Bruneteau, Bernard (2005) *Stoljeće genocida*. Zagreb: Politička kultura.
36. Burchill, Scott (2005) „Liberalism“, u: Scott Burchill et al. (ur.) *Theories of International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. Str.: 55-83.
37. Burke, Edmund (1951) *Reflections on the Revolution in France*. London/New York: J.M. Dent and Sons Ltd./E.P.Dutton and Co. Inc. URL: <https://goo.gl/YfIIX7> (25.10.2016.)

38. Burleigh, Michael (2012) Treći Reich: nova povijest. Zaprešić: Fraktura.
39. Buzan, Barry (2009) People, States and Fear: An agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Colchester: ECPR Press.
40. Byman, Daniel (2005) Deadly Connections. States that Sponsor Terrorism. Cambridge: Cambridge University Press.
41. Byman, Daniel (2008) „The Changing Nature of State Sponsorship of Terrorism“. Analysis Paper of The Saban Centre for Middle East Policy, 16: 1-43.
42. Bernhardt A. & Jolowicz J. A., International Enforcement of Human Rights, Springer-Verlag, Berlin, 1987.
43. Bond M., The Council of Europe and Human Rights – An introduction to the European Convention on Human Rights, Strasbourg, 2010.
44. Bošković M. & Skakavac Z., Organizovani kriminalitet, Prometej, Beograd, 2009.
45. Brysk A., Globalization and Human Rights, University of California Press, Berkley 2002.
46. Buchanan B., Money Laundering, Journal of Research in International Business and Finance, Volume 18, Issue 1, 2004. Elsevier
47. Вајт Џ., Тероризам, Александрија прес, Београд, 2004.
48. Victoroff, Jeff (2005) „The Mind of the Terrorist: A Review and Critique of Psychological Approaches“. The Journal of Conflict Resolution 49 (1): 3-42.
49. Vujaklija M., Leksikon stranih reči i izraza, Prosveta, Beograd 1961.
50. Гаћиновић Р., Савремени тероризам, Графо марк, Београд, 1998.
51. David R. Steven (2002) „Fatal Choices: Israel's Policy of Targeted Killing“, Mideast Security and Policy Studies 51: 1-26.
52. De Grand, Alexander (2001) „Giovanni Giolitti: a pessimist as modernizer“. Journal of Modern Italian Studies 6 (1): 57–67.
53. Dekmejian, Richard Hrair (2007) Spectrum of Terror. Washington, DC: CQ Press.

54. Deren-Antoljak, Štefica (1991) „Američki konfederalizam“. *Politička misao* 28 (2): 98-117.
55. Donnelly, Jack (2005) „Realism“, u: Scott Burchill et al. (ur.) *Theories of International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. Str.: 29-54.
56. Drew, Allison (2003) „Bolshevizing Communist Parties: The Algerian and South African Experiences“. *International Review of Social History* 48 (2): 167-202. URL: <http://eprints.whiterose.ac.uk/961/1/drewa1.pdf> (19.11.2016.)
57. Dukovski, Darko (2005) *Povijest srednje i jugoistočne Europe 19. i 20. stoljeća*. Zagreb: Alinea.
58. Duroselle, Jean-Baptiste (2008) „Weimarska Republika i Hitlerov uspon na vlast“, u: Ivo Goldstein (ur.) *Povijest 16: Prvi svjetski rat i poslijeratna Europa (1914.-1936.)*. Zagreb: Biblioteka Jutarnjeg lista. Str.: 428-443.
59. Duverger, Maurice (2001) *Politička sociologija*. Osijek: Pan liber.
60. Đanković, Dan (1965) „Dvostranački sistem u Velikoj Britaniji“. *Politička misao* 2 (7): 7-57.
61. Đurić, Mihailo (1987) *Sociologija Maksa Vebera*. Zagreb: Naprijed.
62. Eberhard, Wolfram (1969) *A history of China*. Berkeley, LA: University of California Press. Ellman, Michael (2002) „Soviet Repression Statistics: Some Comments“. *Europe-Asia Studies* 54 (7): 1151-1172.
63. Ells Howes, Dustin (2011) „Terror in and out of power“. *European Journal of Political Theory* (11): 1: 25-58.
64. Eljahmi, Mohamed (2006) „Libya and the U.S.: Qadhafi Unrepentant“. *Middle East Quarterly* 13 (1): 11-20.
65. Ercan, Harun (2013) “Talking to the ontological other: armed struggle and the negotiations between the Turkish state and the PKK”. *Dialectical Anthropology* 37 (1): 113-122
66. Dimitrijević V., *Terorizam*, Beograd, 1982.

67. Димитријевић В., Поповић Д., Папић Т. и Петровић В., Међународно право људских права, Београдски центар за људска права, Београд, 2006.
68. Димитријевић В. и Рачић О., Међународне организације, Службени гласник и Правни факултет Унион, Београд, 2011.
69. Donnelly J., *International Human Rights*, Westview Press, Boulder, 2006.
70. Zečević S., *Evropska unija, institucije i pravo*, FIM, Beograd, 2001. (prvo i ostala dopunjena izdanja)
71. Zayas, Alfred de (2007) „The Istanbul Pogrom of 6–7 September 1955 in the Light of International Law“. *Genocide Studies and Prevention: An International Journal* 2 (2):137-154.
72. Jakovljević D., *Terorizam sa gledišta krivičnog prava*, Službeni list SRJ, Beograd, 1997.
73. Jeffrey Scott McIllwain, *Intellectual Property Theft and Organized Crime: The Case of Film Piracy*, *Trends in Organized Crime*, Vol. 8, No. 4, 2005.
74. Jović R. & Savić A., *Bioterorizam*, Institut za političke sstudije, Boegrad, 2004.
75. June S. Beittel, *Mexico: Organized Crime and Drug Trafficking Organizations*, Congressional Research Service, dostupno na: www.crs.gov
76. Karagaća M., *Bezbednost-izazov globalizacije*, *Evropske sveske*, br. 6, 2009.
77. Lopandić D., *Reforme Evropske Unije, Zapadni Balkan i Srbija*, monografija u izdanju autora, 2007.
78. Mabee B., *The Globalization of Security*, Palgrave MacMillan, London, 2009.
79. Martin C., *Crime and Control in Australian Urban Space*, *Current Issues in Criminal Justice*, vol 12, no 1, pp 79-92. dostupna na: www.austlii.edu.au/au/journals/CICrimJust/2005/33.pdf
80. Мијалковски М., *Тероризам и организовани криминал*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2010.

81. Nikač Ž., Transnacionalna saradnja u borbi protiv kriminaliteta: Evropol i Interpol, Beograd, 2003.
82. Nowak M., Introduction to the International Human Rights Regime, Brill Academic Publishers, Leiden, 2003.
83. Parrish K., Link Grows Between Terrorism, Organized Crime, Officials Say. U.S. Department of Defense 2012. , dostupna na: <http://www.defense.gov>
84. Petrović B. & Dobovšek B., Mreže organiziranog kriminaliteta, Pravni fakultet, Sarajevo, 2007.
85. Рељановић М., Савремени тероризам и међународно право, Наука-Безбедност-Полиција, Год. 13, бр. 2, Београд, 2008.
86. Robertson R., Globalization, Sage, London, 2002.
87. Ryan, P.J. & Rush, G.E., Understanding Organized Crime in Global Perspective. A Reader. California: Sage Publications, Inc. 1997.
88. Sederberg P., Conciliation as counter-terrorist strategy, доступно на: <http://www.cocomaan.net/conciliation>
89. Thomas C., Disciplining globalization: International law, illegal trade, and the case of narcotics, Michigan Journal of International Law, Vol. 24, Issue 2, Winter 2003, 549-575.
90. Findlay M., The Globalisation of Crime, Cambridge University Press, London, 2000.
91. Falk, Richard A. (1990) „A Dual Reality: Terrorism against the State and Terrorism by the State“, u: Charles W. Kegley, Jr. (ur.) International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls. New York: St. Martin's Press. Str.: 53-59.
92. Friedman, Adina (2003) „Terrorism in Context“, u: Terrorism: Concepts, Causes, and Conflict Resolution. Institute for Conflict Analysis and Resolution George Mason University and Advanced Systems and Concepts Office Defense Threat Reduction Agency. Str.: 59-86.
93. Friedrich, Carl J., Brzezinski, Zbigniew (1963) Totalitarian Dictatorship and Autocracy. New York, Washington, London: Frederick A. Praeger.

94. Furedi, Frank (2009) Poziv na teror: rastuće carstvo nepoznatog. Zagreb: Naklada Ljevak. Gallagher, Tom (2005) The Balkans in the New Millenium. London/New York: Routledge. George, Alexander (ur.) (1991) Western State Terrorism. Cambridge: Polity Press.
95. Gibbs, P. Jack (1989) „Conceptualization of terrorism“. American Socological Review 54 (3): 329-340.
96. Giddens, Anthony (1985) Nation State and Violence. Berkeley and Los Angeles: Univesity of California Press.
97. Gill, Graeme (2006) „A New Turn to Authoritarian Rule in Russia?“. Democratization 13 (1): 55-77.
98. Godson, Roy (ur.) (1981) Intelligence Requirements for the 1980's: Covert Action. Washington: National Strategy Information Centre.
99. Goodwin, Jeff (2006) „A Theory of Categorical Terrorism“. Social Forces 84 (4): 2027-2046.
100. Graan, Andrew (2013) „Counterfeiting the Nation? Skopje 2014 and the Politics of Nation Branding in Macedonia“. Cultural Antrophology 28 (1): 161-179.
101. Guiora, Amos (2004) „Targeted Killing as Active Self-Defence“.Case Western Reserve Journal of International Law 36 (2): 319-334.
URL:
<http://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1396&context=jil>
(17.11.2016.)
102. Haddad, Simon (2001) „The Kurds in Turkey: Context and Current Status“. Migracijske i etničke teme 17 (1-2): 87-102.
103. Haggard, Stephan, Noland, Marcus (2005) Hunger and Human Rights: The Politics of Famine in North Korea. Washington: U.S. Committee for Human Rights in North Korea. URL: https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/Hunger_and_Human_Rights.pdf
(28.10.2016.)

104. Hale, Henry E., Colton, Timothy J. (2010) „Russians and the Putin-Medvedev
105. „Tandemocracy“. A Survey-Based Portrait of the 2007-2008 Election Season.“ *Problems of Post-Communism* 57 (2): 3-20.
106. Halkides, Mihalis (1995) „How Not to Study Terrorism“. *Peace Review* 7 (3-4): 253-260. Hamilton, Karine (2010) "The deterrence logic of state warfare: Israel and the Second
107. Lebanon War, 2006", u: Richard Jackson, Eamon Murphy, Scott Poynting (ur.) *Contemporary State Terrorism: Theory and Practice*. London, New York: Routledge. Str.: 213-227.
108. Hassan, Riaz (2011) *Suicide Bombings*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
109. Hastedt, Glenn P. (2004) *Encyclopedia of American Foreign Policy*. New York: Facts On File Inc.
110. Hastings, Max (2013) *Bomber Command*. Minneapolis: Zenith Press.
111. Havel, Boris (2013a) „Sekularizam i nastanak Države Izrael“. *Političke analize* 4 (15): 12-18. Havel, Boris (2013b) *Arapsko-izraelski sukob. Religija, politika i povijest Svete zemlje*.
112. Hayner, Priscilla B. (1994) „Fifteen Truth Commissions--1974 to 1994: A Comparative Study“. *Human Rights Quarterly* 16 (4): 597-655.
113. Helfstein, Scott (2009) “Governance of Terror: New Institutionalism and the Evolution of Terrorist Organizations”. *Public Administration Review* 69 (4): 727-739.
114. Herz, H. John (1950) „Idealist Internationalism and the Security Dilemma”, *World Politics* 2 (2): 157-180.
115. Heydemann, Steven (2007) “Social Pacts and the Persistence of Authoritarianism”, u: Oliver Schlumberger (ur.) *Debating Arab Authoritarianism: Dynamics and Durability of Nondemocratic Regimes*. Stanford: Stanford University Press. Str.: 21-38.
116. Hindess, Barry (2006) „Terrortory“. *Alterantives* 31: 243-257.

117. Hobbes, Thomas (2004) *Levijatan ili građa, oblik i moć crkvene i građanske države*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
118. Hoffman, Bruce (2006) *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
119. Hopf, Ted (2012) *Reconstructing the Cold War: The Early Years, 1945-1958*. Oxford: Oxford University Press.
120. Hughes, Geraint (2010) „The use of undercover military units in counter-terrorist operations: a historical analysis with reference to contemporary anti-terrorism“. *Small Wars and Insurgencies* 21 (4): 561-590.
121. Huntington, Samuel P. (2004) *Treći talas. Demokratizacija na izmaku dvadesetog veka*. Zagreb: Politička kultura/ Podgorica: CID.
122. Howard R. & Sawyer L., (editors) *Terrorism and Counterterrorism, Understanding the New Security Environment*. McGrawHill/Dushkin, Connecticut, USA, 2002.
123. Hudson R., *Terrorist and Organized Crime Groups in the Tri-Border Area (TBA) of South America, 2003*. dostupno na:
https://www.loc.gov/rr/frd/pdffiles/TerrOrgCrime_TBA.pdf
124. Jackson, Richard (2008) "An Argument for Terrorism". *Perspectives on Terrorism, Terrorism Research Initiative* 2 (2). URL:
<http://terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/27/html> (12.09.2016.)
125. Jackson, Richard, Murphy, Eamon, Poynting, Scott (2010) „Introduction: Terrorism, the state and the study of political terror“, u: Richard Jackson et al. (ur.) *Contemporary State Terrorism: Theory and practice*. London, New York: Routledge. Str.: 1-11.
127. Jackson, Richard (2011) „In Defence of Terrorism: Finding a Way Through a Forest of Misconceptions“, *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 3 (2): 116-130.
128. Jackson, Richard (2012) “Unknown knowns: the subjugated knowledge of terrorism studies”. *Critical Studies on Terrorism* 5 (1): 11-29.

129. Jackson, Richard (2013) "Terrorism Studies and Academia", u: Cihan Aksan i Jon Bailes (ur.) *Weapon of the Strong: Conversations on US State Terrorism*. London: Pluto. Str.: 118-131.
130. Jackson, Richard, Sinclair, Samuel J. (2012) (ur.) *Contemporary Debates on Terrorism*. London: Routledge.
131. Jakobsen, Peter Viggo (2010) "Diplomacija prinude", u: Alan Collins (ur.) *Suvremene sigurnosne studije*. Zagreb: Politička kultrua. Str.: 257-283.
132. Jalata, Asafa (2010) "Conceptualizing and Theorizing Terrorism in the Historical and Global Context". *Humanity & Society*, 34 (4):317-349.
133. Jarvis, Lee, Lister, Michael (2014) „State Terrorism Research and Critical Terrorism Studies: an Assessment“. *Critical Studies on Terrorism* 7 (1): 43-61.
134. Jenkins, Brian Michael (1974) „International Terrorism: A New Kind of Warfare“. Santa Monica, CA: RAND Corporation. URL: <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2008/P5261.pdf> (29.08.2016.)
135. Jenkins, Brian Michael (1980) „The study of terrorism: definitional problems“. Santa Monica, CA: RAND Corporation. URL: <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2006/P6563.pdf> (29.08.2016.)
136. Jenkins, Brian Michael (2006) *The New Age of Terrorism*. Santa Monica, CA: RAND Corporation. Dostupno na URL: <http://www.rand.org/pubs/reprints/RP1215.html> (29.08.2016.)
137. Jorgensen, Knud Erik (2010) *International Relations Theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
138. Jović, Dejan (2016) „Turska“, u: Mirjana Kasapović (ur.) *Bliski istok: politika i istorija*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti. Str.: 352-372.
139. Joyce, Patrick (2008) „Velika Britanija u viktorijsko doba“, u: Ivo Goldstein (ur.) *Povijest 15: Kolonijalna carstva i imeprijalizam (1871.-1914)*. Zagreb: Biblioteka Jutarnjeg lista. Str.: 386-419.

140. Julicher, Peter (2015) „Enemies of the people“ under the Soviets: a history of repression and its consequences. Jefferson, NC: McFarland&Company.
141. Jungji, Sung (2012) (ur.) Pokolj Kineske kulturne revolucije. Zagreb: Naklada Benedikta.
142. Laqueur, Walter (1977) Terrorism. London: Weidenfeld and Nicholson. Laqueur, Walter (1987) The Age of Terrorism. Boston: Little Brown.
143. Laqueur, Walter (1999) The New Terrorism. Fanaticism and the Arms of Mass Destruction. Oxford, New York: Oxford University Press.
144. Lauchlan, Iain (2013) „Guardians of the People's Total Happiness: The Origins and Impact of the Cult of the Cheka“. Politics, Religion and Ideology 14 (4): 522-540.
145. Lauderdale, Pat, Oliverio, Annamarie (2005) „Introduction: Critical Perspectives on Terrorism“. International Journal of Comparative Sociology 46 (3): 3-10.
146. Leljak, Roman (2016) Propisi o metodama i sredstvima rada Udbe i Kosa 1944. – 1990. Radenci/Zagreb: Društvo za raziskovanje zgodovine.
147. Lijphart, Arend (1999) Patterns of Democracy. Government forms and Performance in Thirty-Six Countries. New Haven: Yale University Press.
148. Linz, Juan J. (2000) Totalitarian and Authoritarian Regimes. Boulder/Colorado, London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
149. Linz, Juan J., Stepan, Alfred (1998) Demokratska tranzicija i konsolidacija. Južna Evropa, Južna Amerika i postkomunistička Evropa. Beograd: Filip Višnjić.
150. Liolos, John J. (2012) „Justice for Tyrants: International Criminal Court Warrants for Gaddafi Regime Crimes“. Boston College International and Comparative Law Review 35 (2): 589-602.
151. Kalinić, Pavle (2014) Sekularni korijeni modernog islamizma. Palestina, Iran, Afganistan. Zagreb: Profil.
152. McGovern, Mark (2011) „The Dilemma of Democracy: Collusion and the State Exception“. Studies in Social Justice 5 (2): 213-230.

153. Messenger, David A. (2008) „A real break or reluctant parting? France, the United States and the Spanish Question, 1946”. *Journal of European Studies* 38 (2): 141-156.
154. Milan, Francesco F. (2016) „Turkey: What Hides Behind a Failed Coup Attempt“. *Royal United Services Institution Journal* 161 (4): 28-32.
155. Miller, Martin (2013) *The Foundations of Modern Terrorism. State Society and the Dynamics of Political Violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
156. Panov, Trajče (2015) „Skandal oko prisluškivanja u Makedoniji: četiri karakteristike makedonskog izbornog autoritarnog režima“. *Političke analize* 6 (21): 45-50.
157. Pape, A. Robert, Feldman, K. James (2010) *Cutting the Fuse: The Explosion of Global Suicide Terrorism and How to Stop It*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
158. Parmentier, Stephan, Weitekamp, Elmar G. M. (2007) “Political crimes and serious violations of human rights: towards a criminology of international crimes”, u: Stephan Parmentier, Elmar G.M. Weitekamp (ur.), *Crime and Human Rights: Sociology of Crime, Law and Deviance*, Vol. 9. Oxford: Elsevier. Str.: 109-144.
159. Pattison, James (2011) “The Ethics of Humanitarian Intervention in Libya”. *Ethics and International Affairs* 25 (3): 271–77.
160. Payne, Stanley G. (1961) *Falange. A History of Spanish Fascism*. Stanford/CA: Stanford University Press.
161. Perović, Latinka (2008) „Olga Popović-Obradović i njeno čitanje istorije Srbije u moderno doba“. Predgovor knjige *Kakva ili kolika država. Ogledi o političkoj i društvenoj istoriji Srbije XIX–XXI veka*. Beograd: Zagorac. Str.: 11-50.
162. Phillips, Steve (2000) *Lenin and the Russian Revolution*. Oxford: Heinemann.
163. Pion-Berlin, David, Lopez, George A. (1989) *Of Victims and Executioners: Argentine State Terror, 1976-1983*. The Helen Kellogg Institute for International Studies (workingpaper). URL: <http://ntrda.me/2mnUdZi> (04.11.2016)
164. Škulić M., *Organizovani kriminalitet – pojam, pojavni oblici, krivična dela i krivični postupak*, Službeni glasnik, Beograd, 2015

165. Platon (2002) *Država*. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.
166. Plaw, Avery (2008) *Targeting Terrorists: A License to Kill?* Aldershot, Burlington: Ashgate.
167. Popović-Obradović, Olga (2008) *Kakva ili kolika država. Oglеди o političkoj i društvenoj istoriji Srbije XIX–XXI veka*. Beograd: Zagorac.
168. Preston, Paul (2012) *The Spanish Holocaust. Inquisition and Extermination in Twentieth- Century Spain*. London: Harper Press.
169. Price Ward, George (2002) *Ja poznajem te diktatore*. Zagreb: Cipetić.
170. Ramsay, Gilbert (2015) „Why terrorism can, but should not be defined“. *Critical Studies on Terrorism* 8 (2): 211-228.
171. Rapin, Ami-Jacques (2009) „Does Terrorism Create Terror?“. *Critical Studies on Terrorism* 2 (2): 165-179.
172. Rapoport, C. David (1984) „Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious Traditions“. *The American Political Science Review*, 78 (3): 658-677. URL: <http://www.international.ucla.edu/media/files/fear-trembling.pdf>
173. Rapoport, C. David (2002) „The Four Waves of Rebel Terror and September 11“. *Anthropoetics* 8 (1). URL: <http://www.anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror.htm#n1> (03.09.2016.)
174. Rapoport, C. David (2004) „The Four Waves of Modern Terrorism“, u: Audry Kurth Cronin i James M. Ludes (ur.): *Attacking Terrorism: Elements of Grand Strategy*. Washington D.C.: Georgetown University Press. Str.: 46-73.
175. Ranzato, Gabriele (2008) „Španjolski građanski rat“, u: Ivo Goldstein (ur.) *Povijest 17*:
176. Richards, Michael (1999) „Falange, Autarky and Crisis: The Barcelona General Strike of 1951“. *European History Quarterly* 29 (4): 543-585.
177. Reus-Smit, Christian (2005) „Constructivism“, u: Scott Burchill et al. (ur.) *Theories of International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. Str.: 188-212.

178. Riegler, Thomas (2012) „The State as a Terrorist: France and the Red Hand“. *Perspectives on Terrorism* 6 (6): 22-33.
179. Caramani, Daniele (2013) (ur.) *Komparativna politika*. Zagreb: Biblioteka Političke analize, FPZG.
180. Ceci, Giovanni Mario (2016) „A 'Historical Turn' in Terrorism Studies?“. *Journal of Contemporary History* 51 (4): 888-896.
181. Chaliand, Gérard, Blin, Arnaud (2007) „Lenin, Stalin, and State Terrorism“, u: Gérard Chaliand i Arnaud Blin (ur.) *The History of Terrorism. From Antiquity to Al Qaeda*. Berkeley, LA, London: University of California Press.
182. Charters, David (2007) „Jewish Terrorism and the Modern Middle East“. *The Journal of Conflict Studies* 27 (2): 80-89.
183. Cinnella, Ettore (2008) „Ruska revolucija“, u: Ivo Goldstein (ur.) *Povijest 16: Prvi svjetski rat i poslijeratna Europa (1914.-1936.)*. Zagreb: Biblioteka Jutarnjeg lista. Str.: 149-206.
184. Claridge, David (1996) "State Terrorism? Applying a Definitional Model". *Terrorism and Political Violence* 8 (3): 47-63.
185. Coady, Tony (2004) „Terorizam, pravedan rat i krajnja nužda“, u: Coady, Tony, O'Keefe, Michael (ur.) *Terorizam i pravednost. Moralni argumenti u opasnom svijetu*. Zagreb: KruZak. Str.: 25-42.
186. Coady, Tony, O'Keefe, Michael (ur.) (2004) *Terorizam i pravednost. Moralni argumenti u opasnom svijetu*. Zagreb: KruZak.
187. Collier, David (1995) „Translating Quantitative Methods for Qualitative Researchers: The Case of Selection Bias“. *The American Political Science Review* 89 (2): 461-466.
188. Cox, W. Robert (1981) „Social forces, states and world orders: beyond International Relations theory“. *Millennium* 10 (2): 126-155.
189. Crenshaw, Martha (1981) „The Causes of Terrorism“, *Comparative politics* 13 (4): 379-399.

190. Crenshaw, Marhta (2003) „Characteristics of Terrorism“, Paper prepared for the North and West Africa Counter - Terrorism Topical Seminar, 12-17 October, 2003, Bamako, Mali.
191. Cunningham, William G. (2003) „Terrorism Definitions and Typologies“, u: Terrorism Concepts, Causes, and Conflict Resolution. Institute for Conflict Analysis and Resolution George Mason University and Advanced Systems and Concepts Office Defense Threat Reduction Agency. Str.: 5-39.
192. Curtis, Mark (2007) Ljudi za odstrel. Kako Velika Britanija tajno krši ljudska prava. Zagreb: Detecta.
193. Cvrtila, Vlatko (2012) „Sirija i Libija: što ih povezuje, a što dijeli?“ Političke analize 3 (12): 48-54.
194. Chen, Theodore Hsi-En i Chen, Wen-Hui C. (1953) „The 'Three-Anti' and 'Five-Anti' Movements in Communist China“. Pacific Affairs 26 (1): 3-23.
195. Mala politička enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1966.
196. A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy, ISAC Fond, International and Security Affairs Centre, 2003.
197. Federal Bureau of Investigation, Organized Crime, dostupno na:
<http://www.fbi.gov/hq/cid/orgcrime/glossary.htm>
198. United nations convention against transnational organized crime and the protocols Thereto, New York, 2004.
199. Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i dopunskih protokola, Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, broj 6/01
200. Nacionalna strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, Službeni glasnik RS, br. 89/08).
201. Krivični zakonik, Službeni glasnik RS“, broj 85/05, 88/05 - ispr., 107/05 - ispr., 72/09, 111/09 i 121/12, 104/2013, 108/2014 i 94/2016).

202. Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, Službeni glasnik glasnik RS, br. 20/2009, 72/2009, 91/2010 i 139/2014)
203. Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma, Vlada Crne Gore, Podgorica, 16/3/2015
204. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, Official Journal of the European Union, 2007.
205. www.crs.gov
206. www.foreignpoliccy.com
207. www.cia.gov
208. www.fbi.gov
209. www.bia.gov.rs

Документи:

AI (Amnesty International) (1976) „MDE 13/001/1976: Briefing – Iran“. URL: <https://www.amnesty.org/download/Documents/204000/mde130011976en.pdf> (07.11.2016.)

AI (Amnesty International) (1981) „EUR 48/031/1981: Yugoslavia: Prisoners of conscience“. URL: https://www.amnesty.org/download/Documents/200000/eur480311981_en.pdf (30.03. 2017.)

AI (Amnesty International) (1985) „EUR 48/020/1985 Yugoslavia: Prisoners of conscience“. URL: https://www.amnesty.org/download/Documents/200000/eur480201985_en.pdf (30.03. 2017.)

AI (Amnesty International) (1991) „MDE 19/02/91: Libya – Further information on political detention“. URL: <https://www.amnesty.org/download/.../mde190031992en.pdf> (08.11.2016.)

AI (Amnesty International) (1994) „EUR 45/01/94: United Kingdom – Political Killings in Northern Ireland“. URL: http://cain.ulst.ac.uk/othelem/organ/ai/1994-02-09_ai.pdf (14.11.2016.)

AI (Amnesty International) (2016) „MDE 15/4812/2016: Lethal force and accountability for unlawful killings by Israeli forces in Israel and the Occupied Palestinian Territories“. URL: <https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/4812/2016/en/> (17.11.2016.)

AI (Amnesty International) (1997) „MDE 19/08/97: Libya – Gross human rights violations amid secrecy and isolation“. URL: <https://www.amnesty.org/download/.../mde190081997en.pdf> (08.11.2016.)

CFR (Council of Foreign Relations) (2002) „Terrorist Financing. Report Of An Independent Task Force“. Url

http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Terrorist_Financing_TF.pdf

CFR (Council of Foreign Relations) (2004) „Update on the Global Campaign Against Terrorist Financing“. URL: <http://on.cfr.org/2nZa5gX> (11.11.2016.)

CIA (Central Intelligence Agency) (1969) „The struggle in the Polish leadership and the revolt of the apparat“. URL: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/esau-41.pdf> (22.10.2016.)

CIA (Central Intelligence Agency) (1983) „Rangoon Bombing Incident – The Case Against The North Koreans“. URL: https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000408056.pdf (24.10.2016.)

CIA (Central Intelligence Agency) (2003) „National Strategy for Combating Terrorism“. URL: https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf (11.11.2016.)

CIA (Central Intelligence Agency) (2007a) „CIA Activities in Chile“. URL: <https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/chile/#22> (11.11.2016.)

CIA (Central Intelligence Agency) (2007b) „Congress, the CIA, and Guatemala, 1954“. URL: <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol44no5/html/v44i5a03p.htm> (11.11.2016.)

CWIHP (Cold War International History Project) (2016) "Report on the imposition of martial law," September 15, 1981, History and Public Policy Program Digital Archive, CIA Release, Ryszard Kuklinski documents.“ URL: <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/111991> (22.10.2016.)

CRS (Congressional Research Service) (2007) „CRS Report for Congress. Saudi Arabia: Terrorist Financing Issues“. URL: http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Revised_Terrorist_Financing.pdf (11.11.2016.)

EHCR (European Court of Human Rights) (2012) „Case of El-Masri v. The Former Yugoslav Republic of Macedonia“. Application no. 39630/09. URL: <https://goo.gl/DQSSSa> (24.11.2016.)

EHCR (European Court of Human Rights) (2016) „Russia: Press Country Profile“. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Russia_ENG.pdf (19.11.2016.)

EP (European Parliament) (2012) „A7-0266/2012: Report on on alleged transportation and illegal detention of prisoners in European countries by the CIA: follow-up of the European Parliament TDIP Committee report“. URL: <https://goo.gl/28OaUk> (24.11.2016.)

FCIT (Florida Center for Instructional Technology) (2016) "Night and Fog Decree“. URL: <https://fcit.usf.edu/holocaust/resource/document/NIGHTFOG.htm> (16.10.2016.)

Freedom House (2016a) „Freedom in The World 2016“. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_FITW_Report_2016.pdf (04.03.2016.)

Freedom House (2016b) „Freedom in the World – Electoral Democracies“. URL: <http://bit.ly/2dZGX7U> (04.03.2016.)

HC (House of Commons) (2004) „Cory Collusion Inquiry Report: Patrick Finucane“. London The Stationery Office. URL:

<http://cain.ulst.ac.uk/issues/collusion/cory/cory03finucane.pdf> (14.11.2016.)

HC (House of Commons) (2016) „The Government’s policy on the use of drones for targeted killing“.

URL: <https://www.publications.parliament.uk/pa/jt201516/jtselect/jtrights/574/574.pdf> (18.11.2016.)

HRW (Human Rights Watch) (1993) „The Kurds of Turkey: Killings, Disappearances and Torture“. URL: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/TURKEY933.PDF> (22.11.2016.)

HRW (Human Rights Watch) (2004) „The Situation in Chechnya and Ingushetia Deteriorates“. URL: https://www.hrw.org/legacy/english/docs/2004/04/07/russia8408_txt.htm (19.11.2016.)

HRW (Human Rights Watch) (2011) „'Invisible War'. Russia's Abusive Response to the Dagestan Insurgency“. URL:

https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/russia0615_forupload.pdf
(19.11.2016.)

HRW (Human Rights Watch) (2014) „Turkey’s Human Rights Rollback Recommendations for Reform.“ URL:
https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/turkey0914_ForUpload.pdf (22.11.2016.)

HRW (Human Rights Watch) (2016a) „Russia“. URL:
https://www.hrw.org/sites/default/files/russia_0.pdf (20.11.2016.)

HRW (Human Rights Watch) (2016b) „A Blank Check Turkey’s Post-Coup Suspension of Safeguards Against Torture“. URL:
https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1016_web.pdf (22.11.2016.)

ICG International Crisis Group (2005) „Iran in Iraq: How much Influence?“ Middle East Report 38. URL: <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/38-iran-in-iraq-how-much-influence.pdf> (09.11.2016.)

ICG International Crisis Group (2007) „Shiite Politics in Iraq: The Role of the Supreme Council“. Middle East Report 70. URL: <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/70-shiite-politics-in-iraq-the-role-of-the-supreme-council.pdf> (09.11.2016.)

IHRCRC (International Human Rights and Conflict Resolution Clinic), GJC (Global Justice Clinic) (2012) „Living Under Drones.“ Stanford Law School and NYU School of Law. Dostupno na URL: <http://chrgj.org/wp-content/uploads/2012/10/Living-Under-Drones.pdf> (15.11.2016.)

NATO (North Atlantic Treaty Organization) (1949). „Sjevernoatlantski ugovor.“ URL:
<https://goo.gl/ssBIJF> (05.10.2016.)

NSA (National Security Archive) Electronic Briefing Book No. 435. (2016) „CIA Confirms Role in 1953 Iran Coup“. (deklasificirani dokument) URL:
<http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB435/> (11.11.2016.)

OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights) (2006) „International convention for the protection of all persons from enforced disappearance.“ URL:

<http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/disappearance-convention.pdf>
(11.11.2106.)

Owen, Robert (2016) „The Litvinenko Inquiry. Report into the Death of Alexander Litvinenko.“ London: Open Government Licence. URL:
<https://assets.documentcloud.org/documents/2695911/Litvinenko-Inquiry-Report.pdf>
(19.11.2016.)

PJN (Poder Judicial de la Nación) (2013) „Causas No 2955/09“. (tekst presude na španjolskom)URL:<http://capacitacioncontinua sociales.uba.ar/wp-content/uploads/sites/33/2013/04/SENTENCIA-CAUSA-2955.pdf> (04.12.2016.)

Royal Order No. A/91 (1991) „Basic Law of Governance“. 27 Sha’ban 1412H – 1 March 1992. Published in Umm al-Qura Gazette No. 3397. URL:
<http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/sa/sa016en.pdf> (10.11.2016.)

UK GOV (The United Kingdom Government) (2016) „Country Information and Guidance.

Turkey: Kurdish ethnicity.“ Home Office. URL:
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/500233/CI_G_-_Turkey_-_Kurds.pdf (20.11.2016.)

UN (United Nations) (1937) „UNISPAL, Report of the Palestine Royal Commission, C.495.M.336.“ URL: <https://goo.gl/99AccT> (17.11.2016.)

UN (United Nations) (1945). „Povelja Ujedinjenih naroda“. URL:
http://www.mvep.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/ugovori/povelja_un_hr.pdf
(1.10.2016.)

UN (United Nations) (1967). „Resolution 242 - The 1967 War“. Dostupno na URL
<http://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch3.pdf> (17.11.2016.)

UN (United Nations) (1970). „Resolution 2525 - 1970 Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-Operation Among States in Accordance with the Charter of the United Nations“. URL: <https://nus.edu/2e3y8Ya>
(10.10.2106.)

UN (United Nations) (1974). „UNISPAL, UN General Assambly, A/PV. 2282 and Corr. 13November 1974. Twenty-ninth Session. Agenda item 108: Question of Palestine. The Speech of Mr. Yasser Arafat“. URL: <http://bit.ly/2njOuDu> (15.09.2016.)

UN (United Nations) (1978). „UNISPAL, The Origins and Evolution of the Palestine Problem: 1917-1988“. URL: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/AEAC80E740C782E4852561150071FD B0> (14.11.2016.)

UN (United Nations) (1992). Conference on Disarmament, CD/1147. URL: <https://goo.gl/CfLNV3> (24.10.2016.)

USA Patriot Act (2001). „Patriot Act,, URL: <https://it.ojp.gov/PrivacyLiberty/authorities/statutes/1281> (11.11.2016.)

U.S. Congress (2016) „Justice Against Sponsors of Terrorism Act“. Public Law 114–222 114th Congress.

U.S. DS (The United States Department of State) (2011-2014) „Bureau of Democracy, Human Rights and Labour (2011-2014) Country Reports on Human Rights for 2011/2012/2013/2014.“ URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/> (24.02.2016.)

U.S. DS (The United States Department of State) (2016) „Country Reports on Terrorism.“ URL: <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/> (26.09.2016.)

U.S. GO (The United States Government Office) (2001). „Public Law 107-40“ URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ40/html/PLAW-107publ40.htm> (11.11.2016.)

U.S. JPRS (The United States Joint Publications Research Service) (1960) „Death comes by mail. Germany.“ Dostpuno na URL: <http://handle.dtic.mil/100.2/ADA371898> (16.11.2016.)

U.S. Senate (2014) „Senate Select Committee on Intelligence - Committee Study of the Central Intelligence Agency's Detention and Interrogation Program“. (deklasificirana dokumentacija) URL: <https://www.amnestyusa.org/pdfs/sscistudy1.pdf> (11.11.2016.)

WH (The White House) (2001a) „Address to a Joint Session of Congress and the American People“. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> (19.10.2016.)

WH (The White House) (2001b) „National Security Presidential Directive 9“. URL: <http://fas.org/irp/offdocs/nspd/nspd-9.pdf> (11.11.2016.)

WH (The White House) (2015) „National Security Strategy.“ URL: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf (11.11.2016.)

YLS (Yale Law School) (2016) „The Avalon Project. Documents in Law, History and Diplomacy. The Laws of War“. URL: http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/lawwar.asp (02.11.2016.)

Ostali izvori

ACA (Arms Control Association) (2016) „Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy“. URL: <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron#2006> (28.10.2016.)

Ahmad, Ishtiaq (2012) „State-Sponsored Terrorism“. Terrorism Research & Analysis Consortium. URL: <http://bit.ly/2nyjkso> (28.09.2016.)

Al Jazeera (2009) „Tunisia urged to reopen Hached case“. Dostupno na URL: <http://bit.ly/2ory8FJ> (16.11.2016.)

AICE (American-Israeli Cooperative Enterprise) (2016) „Concentration Camps: How Many Camps? (1933-1945)“. URL: <http://bit.ly/2mKIL74> (18.10.2016.)

ARD/BR&DW (2014) „Ubojstvo u Titovo ime“. Youtube - DW kanal. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Uc_jCwsZWvI (20.12.2016.) (dokumentarni film)

Baraheni, Reza (1976) „Terror in Iran“. Objavljeno u The New York Review of Books. URL:

<http://www.nybooks.com/articles/1976/10/28/terror-in-iran/#fn-2> (07.11.2016.)

BBC (2002) „Turkey's charismatic pro-Islamic leader“. URL:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2270642.stm> (20.11.2016.)

BBC (2004) „Chechen president killed by bomb“. URL:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3697715.stm> (19.11.2016.)

BBC (2006) „Rebels' dilemma after Basayev death“.

URL:<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5168984.stm> (22.11.2016.)

BBC (2012) „Turkey President Turgut Ozal's remains exhumed“ URL:

<http://www.bbc.com/news/world-europe-19804813> (19.11.2016.)

BBC (2016) „Paris attacks: France state of emergency to be extended - PM Valls“. URL:

<http://www.bbc.com/news/world-europe-37965708> (15.11.2016.)

Blair, David (2012) „Khaled Meshaal: How Mossad bid to assassinate Hamas leader ended in fiasco“. Objavljeno u The Telegraph. URL: <http://bit.ly/Vim8XH> (29.11.2016.)

Bonnici, Eman (2008) „Cardinal Stefan Wyszyński“.

URL:<https://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=28047506>
(22.10.2016.)

Bowbils, John (2000) „China in the 20th Century“. Objavljeno na King's College History Department. URL: <http://departments.kings.edu/history/20c/china.html> (23.10.2016.)

B'tselem (2010) 10 years to the second Intifada – summary of data.

URL:http://www.btselem.org/press_releases/20100927 (17.11.2016.)

B'tselem (2016) Fatalities in the first Intifada. Statistics.

URL:http://www.btselem.org/statistics/first_intifada_tables (17.11.2016.)

Burke, Jason (2015) „Zacarias Moussaoui says al-Qaida was backed by Saudi Arabia. But can he be believed?“ Objavljeno u The Guardian. URL: <http://bit.ly/2mPWGYx>

Byman, Daniel L. (2016) „Saudi Arabia and terrorism today“. Dostupna na URL:

<http://brook.gs/2ioe2wJ> (10.11.2016.)

Byrne, Malcom (2014) „The Role of MI6, British Petroleum and Kermit Roosevelt's Countercoup“. Global Research, National Security Archive. URL: <http://bit.ly/2mJMIMv> (14.11.2016.)

CNN (2003) „Idi Amin: 'Butcher of Uganda““. URL:

<http://edition.cnn.com/2003/WORLD/africa/08/16/amin.obituary/index.html>
(28.10.2016.)

CNN (2016a) „Pan Am Flight 103 Fast Facts“. URL:

<http://edition.cnn.com/2013/09/26/world/pan-am-flight-103-fast-facts> (08.11.2016.

CNN (2016b) „Zacarias Moussaoui Fast Facts“.

URL:<http://edition.cnn.com/2013/04/03/us/zacarias-moussaoui-fast-facts/> (06.11.2016.)

Corcoran, Kieran (2014) „Saudi prince paid for 9/11 pilots to learn to fly': Incredible claims of '20th hijacker' serving life in prison for terrorism as he asks to testify again in court and reveal all“. URL: <http://dailym.ai/11ukTsq> (06.11.2016.

CSD Bard College (2015) „Center for the Study of the Drone“. URL:

<http://dronecenter.bard.edu/the-disposition-matrix/> (11.11.2016.)

CT (Chicago Tribune) (1969) „All of Spain Placed Under Military Law“. (naslovnica izdanja iz 25. siječnja 1969.) URL: <http://trib.in/2mPvkSv> (16.11.2106.

D'Amato Pete (2015) „Convicted '20th al Qaeda hijacker' claims members of Saudi royal family supported September 11 attacks“. Objavljeno u Daily Mail Online UK. URL: <http://dailym.ai/2mo9WaC> (18.11.2016)

Dearden, Lizzie (2015) „Boris Nemtsov: 'I'm afraid Putin will kill me', politician said weeks before being shot dead“. Objavljeno u Independent. Dostupno na URL: <http://ind.pn/1AU4kTG> (20.11.2106.

Dearden, Lizzie (2016) „Saudi Arabia and Gulf states 'support Islamic extremism in Germany,' intelligence report finds“. Objavljeno u Independent. Dostupno na URL: <http://ind.pn/2hwwCjc> (15.12.2016.

Erslan, Cezmi (2016) „Understanding of Atatürk's Foreign Policy, Peace at Home, Peace in the World and Accession of Hatay to Turkey“. URL: <http://bit.ly/2nad5pZ>

Fazlagić-Šestić, Belma, Knipp Kersten (2013) „Meka ne vjeruje Muslimanskoj braći“. Objavljeno u Deutsche Welle. URL: <http://bit.ly/2mPOhEs> (06.11.2016.

Fischer, Benjamin B. (2007) „The Katyn Controversy: Stalin's Killing Field“.

URL:<http://bit.ly/1VFmxkl> (21.10.2016.)

Ganor, Boaz (2001) Terrorism: No Prohibition Without Definition. URL:

<http://bit.ly/2nxOUXk> (13.09.2016.)

GHDI (German History in Documents and Images) (2016) „Documents - Building the Nazi Regime: The "Enabling Act" (March 24, 1933)“. URL: <http://bit.ly/2mY8Gbe> (16.10.2016.)

Ghosh, Palash (2013) „Green, White And Lots Of Red: How Italy Got The West's Biggest Communist Party“. URL: <http://bit.ly/2mJRGEK> (20.11.2016.)

GNAD (Global Nonviolent Action Database) (2016) „Barcelona citizens general strike for democracy and economic justice, 1951“. URL: <http://bit.ly/2nVC8id> (16.11.2016.)

Goldberg, Jeffrey (2016) „The Obama Doctrine“. Dostupno u The Atlantic. URL: <http://theatltn.tc/1UUZ50W> (06.11.2016.)

Graham, Bob (2016) „Bob Graham: Release More 9/11 Records“. Objavljeno u The New York Times. URL: <http://nyti.ms/2c8Q4o2> (06.11.2016.)

Gross, John (1988) „Books of The Times; Digging Into the Kirov Assassination“. URL: <http://nyti.ms/2nJ2CmX> (20.10.2016.)

HDBG (Haus der Bayerischen Geschichte) (2016) „Information 'Nacht und Nebel' – 'Night and Fog' Prisoners“. URL: <http://bit.ly/2mKie8W> (16.10.2016.)

HEART (Holocaust Education and Archive Research Team) (2016). „14f13“. URL:<http://www.holocaustresearchproject.org/euthan/14f13.html> (16.10.2016.)

Holland, Mary (1998) „A Very Good Friday“. Objavljeno u The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/uk/1998/apr/12/northernireland> (14.11.2016.)

Howell, Kellan (2015) „Obama administration accuses Israel of terrorism, ‘excessive force’“.

Objavljeno u The Washington Post. URL: <http://bit.ly/2mpgINx> (16.11.2016.)

HRE (Human rights Europe) (2011) „Mother awarded €31,200 after Russia human rights complaint“. URL: <http://bit.ly/2nttJ7y> (19.11.2016.)

InDependent MK (2016) „After Meeting VP Biden, Prime Minister Gruevski said US Will Continue to Support Macedonia“. URL: <http://bit.ly/2mTWGXo> (23.11.2016.)

ICS (Iran Chamber Society) (2016) „History of Iran: Constitutional Revolution“. URL: <http://bit.ly/2ntsWmX> (04.11.2016.)

Jenkins, Michael Brian (2004) „Semantics are Strategic in the War on Terror“. Blog komentar objavljen na The Rand Blog. URL: <http://bit.ly/2n8quml> (29.08.2016.)

Kaplan, Eben (2007) „How Libya Got Off the List“. Objavljeno u Council on Foreign Relations. URL: <http://www.cfr.org/libya/libya-got-off-list/p10855> (09.11.2016.)

Katz, David (2015) „Terrorism as Cancer and Vice Versa: Of Waving Fists and Forgotten Gloves“. Objavljeno u The Huffington Post 30.12.2015. Dostupno na URL: <https://goo.gl/7btTLe> (26.08.2016.)

Keately, Patrick (2003) „Idi Amin“. Objavljeno u The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/news/2003/aug/18/guardianobituaries> (28.10.2016.)

Klinčić, Dražen (2008) „Korejski rat (4) – Kinesko stajalište i intervencija“. Hrvatski povijesni portal. URL: <http://povijest.net/korejski-rat-4/> (25.10.2016.)

KSVM Kresy-Siberia Foundation (2016) „Soviet Mass Deportations (1940-41). Facts“. URL: <http://kresy-siberia.org/galleries/soviet-tyranny/soviet-deportations/> (21.10.2016.)

KZ-Gedenkstätte Dachau (2016). „Timeline: 1933-1945“. URL: https://www.kz-gedenkstaette-dachau.de/History_1933-1945.html (17.10.2016.)

Labuda, Patryk (2016) „Lieber Code“. Objavljeno u Oxford Public International Law. URL: <http://bit.ly/2mJXLRJ> (20.10.2016)

Lee Myers, Steven (2004) „Qatar Court Convicts 2 Russians in Top Chechen's Death“. Objavljeno u The New York Times. URL: <http://nyti.ms/2o3DwyL> (22.11.2016.)

Lewis, Oliver (2007) „How much did the Bolsheviks need the Cheka and how well did they make use of it?“ URL: <http://www.e-ir.info/2007/12/02/76/> (20.10.2016.)

Lüpke, Marc von, Lohinski Tihana (2013) „Nacistička opsjednutost čistom i zdravom rasom: eugenika i eutanazija“. Objavljeno u Deutsche Welle. URL: (15.10.2016.)

Lichtblau, Eric (2013) „The Holocaust Just Got More Shocking“. Objavljeno u The New York Times. URL: <http://nyti.ms/2mKeqod> (18.10.2016.)

Luczak, Agnieszka (2016) „Poznań June 1956“. Objavljeno na Institute of National Remembrance. URL: <http://www.june56.ipn.gov.pl/j56/history/2215,History.html> (22.10.2016.)

Masters, Jonathan, Sergie, Mohammed Aly (2014) „The Arab League“. Objavljeno u Council on Foreign Relation. Dostuono na URL: <http://www.cfr.org/middle-east-and-north-africa/arab-league/p25967> (11.10.2016.)

McDonald, Henry, Bowcott, Owen (2012) „David Cameron admits 'shocking levels of collusion' in Pat Finucane murder“. Objavljeno u The Guardian. URL: <http://bit.ly/2mJKU66> (14.11.2016.)

Mirror UK (2012) „9/11 The Day America, and the world, changed forever“. Objavljeno u Mirror.Co.UK 27.01.2012. URL: <http://bit.ly/2naqejW> (30.08.2016.)

Morse, Felicity (2014) „Kim Jong-un's executed uncle Jang Song Thaek 'stripped naked, fed to 120 dogs as officials watched““. Objavljeno u: Independent. URL: <http://ind.pn/2mmarSH> (27.10.2016.)

NATO (2002) „Operation Essential Harvest (Task Force Harvest)“. URL:

<http://www.nato.int/fyrom/tfh/home.htm> (23.11.2016.)

NNI (Norwegian Nobel Institute) (2016) „Adolfo Pérez Esquivel – Facts“. URL:

<http://bit.ly/2ntuE89> (04.11.2016.)

Noble, L. (2016) „Operation Valkyrie 1944“. URL: <http://bit.ly/2mGfKYr> (16.10.2016.)

NWE (New World Encyclopedia) (2016). Natkuknica: „Cheka“; „Idi Amin“. URL:

<http://www.newworldencyclopedia.org/> (17.10.2016.)

NY Times (1981) „Defendant Describes Shooting of Libyan“. Objavljeno u New York

Timesu. URL: <http://nyti.ms/2n3fhRJ> (09.11.2016.)

NY Times (1997) „The Disappearance of Mansour Kikhia“. Objavljeno u New York Timesu.

URL: <http://nyti.ms/2mKUv7X> (09.11.2016.)

O'Caroll, Aileen (1992) „The Cheka during the Russian revolution“. URL:

<http://flag.blackened.net/revolt/talks/cheka.html> (20.10.2016.)

Osborne, Peter (2015) „We don't need to wait for Chilcot, lied to us about Iraq. Here's the evidence.“ Objavljeno u Open Democracy UK. URL: <https://www.opendemocracy.net/uk/peter-osborne/we-dont-need-to-wait-for-chilcot-we-were-lied-to-heres-evidence> (11.11.2016.)

Otterman, Sharon (2003) „Saudi Arabia: Withdrawl of U.S. Forces“. Objavljeno u Council on Foreign Relations. URL: <http://on.cfr.org/2naen4f> (11.10.2016.)

Parsons, Christina (2014) „The Lost Children of Argentina“. Objavljeno u History Watch, URL: <https://politicsofmemory.com/2014/12/21/the-legacy-of-argentinas-dirty-war/> (30.11.2016.)

Payton, Matt (2015) „11 bizarre things you probably didn't know about North Korea“.

Objavljeno u Independent. URL: <http://ind.pn/1QXBzzU> (27.10.2016.)

Pohl, Otto (2000) „The Deportation and Fate of the Crimean Tatars“. URL:

<http://www.iccrimea.org/scholarly/jopohl.html> (18.10.2016.)

Qirezi, Arben (2016) „Yugoslav Spy Chief Convicted of Kosovo Dissident's Murder“. URL: <https://goo.gl/Hf88ER> (20.11.2016.)

Ragazzoni, David (2016) „Sabino Cassese, Lo Stato fascista“ (book review). URL:

http://stals.sssup.it/files/Ragazzoni_STALS.pdf (12.10.2016.)

Recknagel, Charles (2011) „Qaddafi Death Ends Four Decades Of Brutality, Eccentric Excess“. URL: <http://bit.ly/2oauHnu> (08.11.2016.)

Redzioch, Włodzimierz (2008) „Remembering a Victim of the Communist Regime“.

Objavljeno u Urbi et Orbi Communications (December; 22-25).
URL:<https://www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?recnum=8858>
(22.10.2016.)

Reynolds, Paul (2003) „UTA 772: The forgotten flight“. Objavljeno u BBC News Online.
URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3163621.stm (09.11.2016.)

Rosen, Armin (2015) „Here's the full version of the CIA's 2002 intelligence assessment on WMD in Iraq“. Objavljeno u Business Insider. URL: <http://read.bi/29sZXaS>
(11.11.2016.)

Samuels, Gabriel (2016) „Julian Assange: Isis and Clinton Foundation are both funded by Saudi Arabia and Qatar“. Objavljeno u Independent. Dostupno URL: <http://ind.pn/2ev9qSv> (15.12.2016.)

SE (2016) „Nikolai Yezhov“. Objavljeno u Spartacus Educational. URL: <http://spartacus-educational.com/RUSyezhov.htm#source> (20.10.2016.)

Sennholz, Hans F. (2006) „Hyperinflation in Germany, 1914-1923“. Objavljeno u Mises Institute. Mises Daily Articles. URL: <http://bit.ly/1nfx87c> (14.10.2016.)

Sisk, Richard (2002) „U.S.: No double standard with Yemen strike“. URL:
<http://nydn.us/2oar1Cn> (17.11.2016.)

Sneller, Cristopher D. (2012) „‘Take Away Your Opium and Your Missionaries’: The Opium Wars (1839–60) and the Chinese National Psyche“. URL: <http://bit.ly/2n6teQs>
(23.10.2016.)

Snow, Jonathan L. (2004) „The Targeted Killing of Sheikh Ahmed Yassin“. URL:
<http://bit.ly/2nFx174> (16.11.2016.)

Song, Yongyi (2011) „Chronology of Mass Killings during the Chinese Cultural Revolution (1966-1976)“. Dostupno: <http://bit.ly/2mIrFov> (23.10.2016.)

STN (Spain Then and Now) (2009) „Franco and Catholic Church“. URL:

<http://bit.ly/2ntkuEv> (16.11.2016.)

Sumpf, Alexandre (2014) „Russian Civil War“. Objavljeno u International Encyclopedia of the First World War 1914-1918. URL: <http://bit.ly/2nC8r9c> (17.10.2016.)

Taleb, Nicholas Nassim (2007) „The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable“, (First Chapter). Objavljeno u The New York Times 22.04.2016. URL: http://www.nytimes.com/2007/04/22/books/chapters/0422-1st-tale.html?_r=0

U.S. OH (United States Office of the Historian) „Monroe Doctrine, 1823“. URL:

<https://history.state.gov/milestones/1801-1829/monroe> (13.11.2016.)

U.S. PI (United States Press International) (1985) „Reagan Blasts Terrorist States“.

Objavljeno u Chicago Tribune 09.07.1985. URL: <https://goo.gl/ka4EvR> (26.09.2016.)

UHCOC (Uganda High Commission Ottawa-Canada) (2016) „Brief Political History of Uganda“. URL: <http://bit.ly/2ntucXg> (28.10.2016.)

UN (United Nations) (1945) „Charter of the United Nations“. URL:

<http://www.un.org/en/sections/un-charter/introductory-note/index.html> (19.11.2016.)

USHMM (United States Holocaust Memorial Museum) (2016). URL:

<https://www.ushmm.org/> (17.10.2016.)

Vidal, Christine (2016) „The 1957-1958 Anti-Rightist Campaign in China: History and Memory (1978-2014)“. URL: <http://cecmc.ehess.fr/index.php?2861>. (24.10.2016.)

Waltz, Kenneth (2015) „Why Iran Should Get the Bomb“. Foreign Affairs (July/August). URL: <https://www.acsu.buffalo.edu/~fczagare/PSC%20504/Waltz.pdf> (3.11.2016.)

Washington Post (2002) „Text of President Bush's 2002 State of the Union Address“. URL: <http://wapo.st/Xi6OvN> (27.09.2016.)

ПРИЛОЗИ

Прилог 3.

Изјава о ауторству

Потписани/а Никола Илић

Број уписа _____

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

ТЕРОРИЗАМ КАО ОБЛИК КРШЕЊА ЉУДСКИХ ПРАВА

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена дисертација у целини, ни у деловим, није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла интелектуалну својину других лица.

Нови Сад, _____

Потпис

Никола Илић

Прилог 4.

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора Никола Илић

Број уписа _____

Студијски програм: ДОКТОРСКИ АКАДЕМСКИ, ПРИВРЕДНО-ПРАВНИ

Наслов рада: **ТЕРОРИЗАМ КАО ОБЛИК КРШЕЊА ЉУДСКИХ ПРАВА**

Ментор: Проф. др Иван Јоксић

Потписани/а

Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла за објављивање на порталу Дигитална библиотека дисертација Универзитета Привредна академија у Новом Саду.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за стицање научног назива доктор наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама Дигиталне библиотеке дисертација, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета Привредна академија у Новом Саду

Нови Сад, _____

Потпис

Никола Илић

Прилог 4

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитет Привредна академија у Новом Саду да у Дигиталну библиотеку дисертација Универзитета Привредна академија у Новом Саду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

ТЕРОРИЗАМ КАО ОБЛИК КРШЕЊА ЉУДСКИХ ПРАВА

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигиталну библиотеку дисертација Универзитета Привредна академија у Новом Саду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство

2. Ауторство – некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа.)

Нови Сад. _____

Потпис

Никола Илић
